

C

AA02B194

5

AA 101 B 194

427-1
W=4-8
తో స్తో వ స్తో

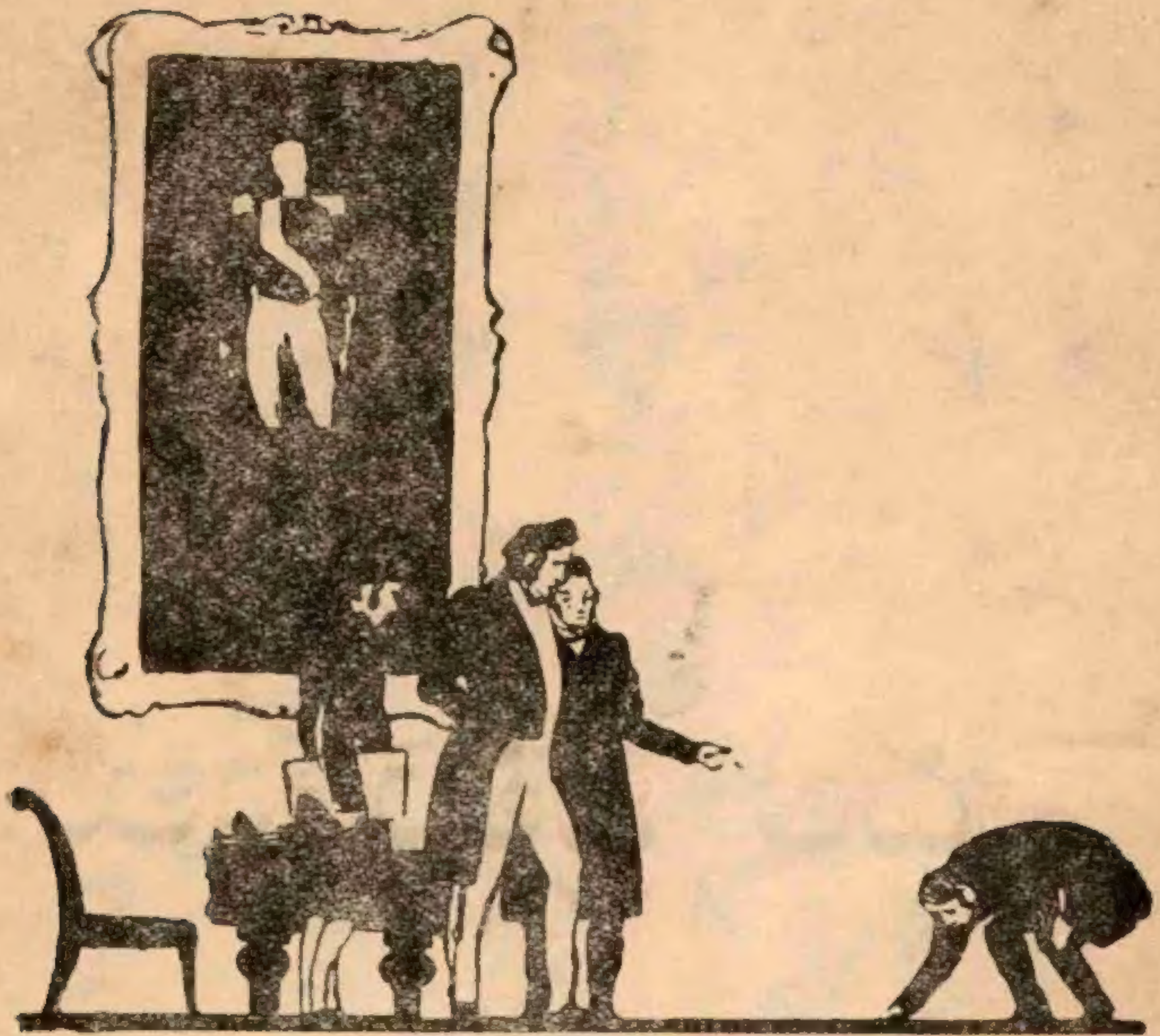
పేదల బ్రతుకులు

అనువాది :

‘పరుచూరి’

1-7-11
8-4-10

APR 18 1911

Fyodor Dostoyevsky

POOR FOLK

Visalaandhra Publishing House

VIJAYAWADA.

2

ఫైదర్ డోస్టోవస్కీ

పేదల బ్రతుకులు

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం

విజయవాడ.

ప్రచురణ నెం. 299

ప్రథమ ముద్రణ

శ్రావణం, 1880

(ఆగష్టు, 1958)

సర్వహక్కులు

ప్రచురణ కర్తలవి

వెల : 3.00

ముద్రణ :

స్వాతంత్ర్య అర్థ ప్రేమితుర్లు

విజయవాడ.

రచయిత జీవిత సంగ్రహం

ఫ్యూడోర్ మిఖైలోవిచ్ డోస్టోవస్కీ (1821-81) మాస్కోలో జన్మించారు. ఆయన తండ్రి ధర్మానుపక్రతిలో వైద్యులు. డోస్టోవస్కీ 1843 లో సెంట్ పీటర్స్ బర్గులోని సైనిక ఇంజనీరింగ్ కళాశాలలో పట్టభద్రులయ్యారు. వెంటనే ఇంజనీరింగ్ మంత్రిత్వశాఖ డిజైనింగ్ కార్యాలయ ఉద్యోగిగా చేరారు. ఆ ఉద్యోగంతో అసంతృప్తిచెంది, 1844 లో రాజీనామా పెట్టారు. అటుపిమ్మట రచనా వ్యాసంగం చేపట్టారు.

డోస్టోవస్కీ రచించిన మొట్టమొదటి నవల “పేదల బ్రతుకులు”.

అణగారిన ప్రజల బాధలనూ, గాధలనూ డోస్టోవస్కీ “పేదల బ్రతుకు”లో సానుభూతితో చిత్రించారు. ఇందు లోని కథానాయకుడు - మకార్ అలెగ్జేవిచ్ దెవూష్కిన్ - నికృష్ట జీవితం గడిపే గునూస్తా. అంతా అతనిని అవహేళన చేస్తారు; ఈసడిస్తారు. కష్టాల కట్టల బరువుతో, బాధల ఊబిలో కూరుకుపోయిన దెవూష్కిన్ తన జీవితం దుర్భరంగా వుందనికూడా నోరువిప్పి చెప్పకో లేనంత దుస్థితికి దిగజారి పోతాడు.

గొగోల్, బెలిన్ స్కీ అనుచరవర్గంలో డోస్టోవస్కీ ఒకడు. అభ్యుదయ రాజకీయ వర్గంతో సంబంధాలుగలనని నేరం ఆరోపించిన అధికారులు డోస్టోవస్కీకి మరణశిక్ష విధించారు. ఆశిక్షను తరువాత యావజ్జీవ కారగారవాసంగా మార్చి, సైబీరియాకు ప్రవాసం పంపించారు.

పదేళ్ళపాటు ప్రవాస జీవితం గడిపిన తర్వాత డోస్టోవస్కీ మాస్కోకు తిరిగి వచ్చారు. అయితే “మానవునిలో విశ్వాసాన్ని” ఆయన ఘోరంగా కోల్పోయారు. తర్వాత మూఢ మత విశ్వాసాలను ఆయన ప్రచారం చేశారు.

“పేదల బ్రతుకులు” రచించినవ్యక్తి చినరకు నిష్కామ క్రైస్తవప్రేమ ఆరాధికుడుగా తయారయ్యారు.” నిష్కామ ప్రేమ బలీయమైనదే కావచ్చు; ఆ ప్రేమ దుఃఖిస్తుంది; గొంతెత్తి నిరసిస్తుంది; కన్నీరు తుడుస్తుంది— కాని, అది చేతులు ముడుచుకొని, చూస్తూ కూర్చోంబుంది. దానితో వచ్చిన చిక్కల్లా అదే” అన్నాడు ఎ. ఐ. హెర్జెన్.

ఇది హృదయాన్ని కదిలిస్తుంది!

“నవ్విస్తుంది. పాఠకుని హృదయాన్ని కదిలిస్తుంది. కన్నీరు మున్నీరు గావిస్తూ, నవ్విస్తుంది. ఎంతటి ప్రతిభ, ఎంతటి ఉపజ్ఞత.”

—వి. బెలిన్ స్కీ.

ఈ కథకులు పాడుగాను : ఇంతకన్నా
 ప్రయోజనకరమూ, వినోదదాయకమూ, ఆహ్లాద
 కరమూ అయిన కథలు వ్రాయ లేరా : అది
 వారి చేతకాదు. ఉన్న కుళ్ళనంతా పెళ్ళగిస్తారు.
 అందులోనే వారికి ఆనందం. అసలు ఇలాంటి
 వాళ్ళ రచనలు సాగించకూడదని నిషేధిస్తే
 ఎంత బాగుండును ? విధి నిషేధాలవల్ల ప్రయో
 జనం పూజ్యం. వాళ్ళ వ్రాస్తారు. వాళ్ళ
 వ్రాసింది మీరు చదువుతారు; చదివిన తర్వాత
 అయినా మీరు కాస్త ఆగి ఆలోచించనన్నా
 ఆలోచించరు. అన్నిరకాలైన పాడు ఆలోచన
 లతో మీ బుర్రలు నిండిపోతాయి. అందుకే ఈ
 కథల రచనలను నిషేధించాలంటాను.

— రాకుమార వి. ఎఫ్. ఒడొయో వస్కి.

ఎప్రిల్, 8

ప్రియమైన పిల్లరా అండ్లెమేనా,

నిజంగా గడచిన రాత్రి నా జన్మానికి శివరాత్రి. అబ్బ, ఎంత ఆనందం, ఎంత సంతోషం పొందానో చెప్పలేను. ఇన్నాళ్లకు నీవు నా మాటను ఖాతరు చేశావు. అంతేచాలు. నా కడే సదివేలు. రాత్రి ఎనిమిదయింది. మామూలు ప్రకారం ఆఫీసునుంచి గదికొచ్చి, కాసేపు కునుకుతీసి, నిద్ర లేచేసరికి ఎనిమిదయింది. కొవ్వొత్తి వెలిగించాను. కాగితాలు

ముందేసుకొని కలంతో గిలుకుతూ, తలెత్తి కిటికీలోనుంచి చూస్తునిగదా - ఏమని చెప్పను? లేడినలె, లేగదూడనలె నా హృదయం చెంగుచెంగున గంతులేసిందంటే సమ్ము. ఇన్నాళ్లకు నా మనస్సులోని మమతను గ్రహించి అనుగ్రహించావు. నీ గదిలోని తెరను, సరిగా నేను చెప్పినట్టే అమర్చావు.

చంద్రబింబాన్ని పోలిన నీ చిన్నారిమోము మణినలె తళుక్కున మెరిసింది. నీవు కిటికీలోనుంచి తొంగి చూస్తున్నట్టూ, నన్ను గురించే తలపోస్తున్నట్టూ నా కనిపించింది. ఏమైనా నేను దురదృష్టవంతుణ్ణి. అవును. ముద్దులొలికే, మురిపాలుచిలికే నీ చిన్నారి ముఖారవిందాన్ని తనివితీరా తిలకించే అదృష్టం నాకు లేకపోయింది. ఏమి చేస్తాను? చూపు తగ్గిపోయింది. నయసు మీగుతోందికదూ. నయసు మీరటం ఎసరికీ వాంఛనీయంకాదు. ప్రతిదీ మసకమసకగా కన్పిస్తోంది. మసకపడిన తర్వాత, దీపందగ్గర కూర్చుని ఏదైనా రాయాలని ప్రయత్నించానా, కళ్లు నీరుకమ్ముతాయి; కలకపెట్టాయి. ఉదయాన లేనగానే కను కొలకలు కన్నీటి కొలనులుగా తయారవుతాయి. కన్నీటి ధారలు జాలువారతాయి. ఇతరులెవరై నాచూస్తే, వారు ఏమైనా అనుకోవచ్చు; సిగ్గేస్తుంది. సరే ఈ గొడవకేమి వచ్చేగాని...

మసక చీకటి, కారుచీకటి కమ్మిన నా మనస్సులో నీ చిన్నారి చిరునవ్వు విద్యుత్తేజమై వెలుగు వెదజల్లింది. నీవు నా నరహాల మాలవి; ముద్దుల కూనవి; మురిపాల వానవి. నీ చిగుపెదవులు చిలికించిన చిరునవ్వులు తిలకిస్తూ,

అంతు లేని ఆనందమే పొందాను. నీకు గుర్తున్నదా? ఆనాడు నిన్ను నేను ముద్దెట్టుకొన్నప్పటి దృశ్యం. జీవితంలో మరున లేని మధురానుభూతిని ఆనాడు అనుభవించాను. మళ్ళీ గత రాత్రి అలాంటి మహదానందమే నాకు లభించిందంటే సమ్మతం. “తప్ప, తప్ప” అంటూ నీ చిట్టివేలుతో ఆనాడు నన్ను మందలించావు. జ్ఞాపకం వుందా? గేపురాసే జాబులో గత స్మృతుల విశేషాలను వివరంగా రాయాలిసుమా!

ఇంతకీ చెప్పనచ్చిన అసలు విషయం ఏమిటంటే : నీ గదిలో తెరవుంది చూచావు, దాని విషయంలో మనిద్దరం కలిసిచేసిన కిటుకు చాలా గొప్పది. అమోఘమైనది. అమూల్యమైనది. అవునంటావా? కాదంటావా? సని చేస్తున్నా, ప్రక్కపై మేనువాల్చినా, అటుయిటూ తిరుగుతున్నా నీ వెప్పడూ, అహర్నిశలు నన్ను గురించే యోచిస్తుంటానని నమ్ముతున్నాను. ఎప్పడూ నేను నీ కళ్ళలోనే మెదుల్తుంటానుకదా? నీవు సుఖంగా హాయిగా జీవించటం కన్నా నాకు కావలసిందింకేమివుంది? నీ గదిలో తెర క్రిందకు వాలితే, “సెలవు మకార్ అలెగ్జెవిచ్” అనీ, అది పైకిలేస్తే “శుభోదయం మకార్ అలెగ్జెవిచ్, రాత్రి నీకు హాయిగా నిద్రపట్టిందిగదా” అనీ, లేదా “మకార్ అలెగ్జెవిచ్, కులాసా యేనా, నా మట్టుకు నేను భగవంతుని దయనల్ల క్షేమంగానే వున్నాను” అనీ అర్థం చేసుకొంటాను. మనిద్దరం చేసుకొన్న ఈ ఏర్పాటు ఎంత అర్థవంతంగావుందో చూశావా? మనిద్దరం ఇక ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు రాసుకోటంకూడా శుద్ధ దండుగే అనిపిస్తోంది. నిజంగా మన తెలివితేటలు ఎంత గొప్పవి!

ఇలాంటి విషయాలలో నాతో సాటిరాగలమేటి మరొక
డున్నాడా అని అస్పృహస్పృహ అనుకొంటుంటాను.

నా చిన్నారి నయ్యారీ, ఇంకొక విశేషం చెప్ప
మంటావా? ఎందుచేతనో కాని, ఎప్పుడూలేనిది, రాత్రి
మాత్రం కంటినిండా నిద్రపట్టింది. తనివితీరా నిద్రపోయాను.
అసలే ఇది కొత్తచోటు. అందులోనూ ఎప్పుడూ కంటినిండా
కునుకుపట్టని నాకు ఇలా జరగటం మరి విశేషమేకదా?
కొత్తచోట నిద్రాభంగం కలగటానికి ఏవో సవాలక్ష
కారణాలు వుంటూనే వుంటాయి. అయినా రాత్రి మాత్రం
అవేవీ నాపైన పనిచేయనేలేదు.

ఈ ఉదయాన నిద్రలేచేసరికి, మనస్సు ఎంతో ప్రశాం
తంగా, మరెంతో హాయిగా, హుషారుగా వుంది. కిటికీ
బారలా తెరచివుండేమో, ఉదయభానుని లేత కిరణాలు
గదిలో పారాడుతున్నాయి; పిట్టలు పాడుతున్నాయి.
కాలంకాని కాలంలో నసంతం నచ్చి పడినట్టున్నది. నసంత
సౌరభం శోభిల్లుతోంది. సౌందర్యం విరిసిన ప్రకృతి నయ్యా
రంగా నర్తిస్తోంది. అంతా లయబద్ధంగా, రాగయుక్తంగా,
అపశృతులనేవి లేకుండా సాగిపోతున్నట్టుంది. ప్రతిదీ నసం
తాగమనాన్నే సూచిస్తోంది. ఏమిటో, ఈవేళ నా ఊహలు
పరిపరివిధాల పరుగులెత్తు తున్నాయి; ఆకాశమార్గాన
పయనించే మేఘాలనలె పరిభ్రమిస్తున్నాయి. నా ఊహల
ఉయ్యాలలో ఊగుతున్నదీ, తూగుతున్నదీ నీవే. గగన
వీధుల్లో విహరించే పతంగంనలే నీవు నాకు కన్పిస్తున్నావు.
మానన మనోనేత్రానికి ఊరట కల్గించి, నేత్రానందం చిలి

కించే నిమిత్తం సృష్టికర్త సృజించిన ప్రకృతి సౌందర్యమంతా నీలోనే మూర్తీభవించిందా అనిపిస్తోంది. వరెంకా, నేనిలా ఊహించల అంబరాన్ని చుంబిస్తుంటే, నాలో ఎలాంటి భావాలు పుట్టాయో, తట్టాయో చెప్పమంటావా? అవస్థల మధ్య, అడ్డుగోడల మధ్య, న్యధలమధ్య జీవిస్తున్న మనకీ, చీకూ చింతా లేక, ఆకాశ వీధుల్లో హాయిగా విహరించే ఆ పక్షులకూ పోలికెక్కడ ! వాటి జీవిత మెంతో మధురాతి మధురం. వాటిని చూసి మనం అనూయ చెందాలి. అంతేగా. అంతకన్నా మనం చేయగల్గిందీ, మనకు చేత నైసదీ ఇంకేముంది ?

నా దగ్గర ఓ పుస్తకం వుంది. అందులో ఇలాంటి విషయాలన్నీ పూస గుచ్చినట్లు రాసివున్నాయి. స్వాప్నిక జగత్తు నా మనస్సులో మెరుస్తోంది; మెదుల్తోంది; కదుల్తోంది. ఆ సుందర స్వప్నాలను నీకు నివేదించకుండా వుండటం నాకు సాధ్యమా? చెప్ప. వసంతం వస్తోందా, అందాలు వెదజల్లుతూ మరీ వస్తోందా, సౌందర్యం సింగారించుకొన్న ప్రకృతి కళ్ళముందు వయ్యారంగా నర్తిస్తోందా, అందుకే నేనిలా వ్రాస్తున్నాను నిజం చెప్పాలంటే, ఇదంతా నా గొప్పతనం కాదు. ఈ సంగతులన్నీ పైన చెప్పిన పుస్తకం లోనివే. నాలాగానే, ఆ రచయితా, ఎలా ఆవేదన చెందు తున్నాడో చూడు. అతని ఆవేదనంతా పద్యాలలోనే పెల్లుబుకింది :

నేనే ఒక విహంగమై

గగన వీధుల విహరిస్తే :

ఇదీ ధోరణి. ఇందులో ఇంకా అనేకానేక మధుర భావాలు కూడా లేకపోలేదు. సరేగాని, పొద్దున్నే నీవు వెళ్ళిందెక్కడికో చెప్పు. చక్కగా ముస్తాబై, సంతోషాతి శయంతో చిందులేస్తూ గదిలోంచి బయటకొస్తున్న నీవు నా కంటపడ్డావు. ఆఫీసుకెళ్ళటానికి అప్పటికే నేనింకా సిద్ధం కాలేదు. అదేమిటోగాని నిన్నెంతసేపు చూసినా తనివి తీరదు. అవును, వరేంకా. దుఃఖించకమ్మా, దుఃఖించకు. కన్నీటి ధారలు కట్టాలను కరిగించనూలేవు; తరిగించనూలేవు. నా మాటసమ్ము. జీవితానుభవంలో నేను నేర్చుకొన్న కఠోరసత్యం యిది. అయినా నీ జీవితం యిప్పుడు కాస్త కుదుటపడిందాయె. ఆరోగ్యం కూడా బాగుపడింది. అన్నట్టు ఫెరోడా కులాసాయేనా? ఆమె చాలా మంచిది. ఇంతకీ మీరిద్దరూ కీచులాడుకోకుండా కాలక్షేపం చేస్తున్నారా? ఏ విషయమూ తిరుగు జాబులో తెలియజేయి. ఫెరోడా కాస్త గొణిగినా పట్టించుకోకు. ఆమె ఎంతోమంచిది. దేవుని దయనల్ల పదికాలాలపాటు ఆమె బ్రతకాలి.

థెరెస్సా గురించి ఇంతకుముందే రాశాను కదూ? ఆమెకూడా సుగుణశీలి. నిజాయితీపరురాలు. మనిద్దరి మధ్య ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు నడుపుకోటం ఎలాగా అని మొదట్లో నేనుపడ్డ బాధ ఇంతా అంతా కాదు. మన అదృష్టం కొద్దీ థెరెస్సా దొరికింది. వెన్నపూస వంటిమనసు; ఎంతో అణుకువ. చెప్పినట్లల్లాచేసే మనిషి. మొహమాటం ఇంతా అంతా కాదు. అయితేనేం? మాయింటి యజమానురాలు కర్కోటకురాలు. థెరెస్సాను ముప్పొద్దులా కొనుక్కుతింటున్నది.

నరెంకా, నేను ఉంటున్న కొంపసంగతి ఏమని చెప్పను? వచ్చి వచ్చి మురికికూపంలో పడ్డాను. దీని కన్నా నరకకూపమే నయం. గదులు ఎలాంటివని చెప్పేది! నే నింతకుముందున్న ఇల్లు ఋష్యాశ్రమం వంటిది. ప్రశాంతతకు పెట్టింది పేరు. చీమ చిటుక్కుమన్నా విన్నించేటంత ప్రశాంతత. అది నీకూ తెలుసుగా. ఇక ఇక్కడంటావా? ఒకటే రోద; తెరిపిలేని అరుపులు; రేయింబవళ్ళు రణగొణధ్వని. ఇంతకీ ఈ కొంప రూపురేఖలు ఎలాంటివో నీకు చెప్పనేలేదు. పొడుగాంటి నరండా. కారుచీకటి దుప్పటి కప్పకొన్న గుహను పోలివుంటుంది. అంతా కచాడీ. అలాంటి నరండా కుడినైపున మొండిగోడ. ఎడమనైపున జైలుకొట్టుల్లాగా, నరుసగా గదులు. వాటిని చూస్తుంటే హోటల్ గదులు గుర్తుకొస్తాయి.

ఒక్కొక్కగదిలో ఇద్దరేసి, ముగ్గురేసి మకాం. అంతా ఒక సంత. అయితే, ఈ కొంపలో నివసిస్తున్న వారంతా బుద్ధిమంతుల్లాగానే కనిపిస్తున్నారు: ఒకతను గుమ్మస్తా. ఈయనొక సాహిత్యప్రియుడు. చాలాచాలా పుస్తకాలు చదివినట్టున్నాడు. హోమర్ ను గురించికూడా తెలుసునట్లే వుంది. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే, అసలు ఈయనకు తెలియని విషయం అంటూ ఒకటి వుందా అనిపిస్తుంది. మొత్తానికి తెలివైనవాడనే చెప్పాలి. పోతే, మరిద్దరు సైనికోద్యోగులున్నారు. వీరిద్దరికీ ముప్పొద్దులా పేకాటరంధి తప్పితే మరొకటి లేదు. ఈ ముగ్గురూకాక, మరొక నాకా ఉద్యోగి, ఆంగ్ల భాషాధ్యాపకుడు, నెరసి అయిదు

గురు ప్రస్తుతం ఈ కొంపలో అద్దె కుంటున్నారు. ఈ వ్యక్తుల మనస్తత్వాలు చిత్రాతివిచిత్రాలు. వీరిని గురించి మరొక లేఖలో విచిత్రంగా చిత్రిస్తా లే. అప్పటిదాకా నీవు ఓపిక పట్టాలి.

మా యింటి యజమానురాలు కాస్త పొట్టిది. ముగ్గు బుట్టవంటితల. అయినా సింగారించుకోనిదే, కాళ్ళకు స్లిప్పర్స్ లేనిదే బయటకురాదు. చీటికిమాటికి థెరెస్సాను కసురు కొంటూ. మసరుసలాడుతూ వుంటుంది. పోతే, నా నివాసం వంటింట్లో. అదెట్టాంటిదో చెప్పమంటావా? వంటింట్లోనే మరొక చిన్నగది ఏర్పాటు చేశారు. వంటిల్లు కాస్త పెద్దది. చాలా మంచిది. గాలి, నెలుతురు పుష్కలం. శుభ్రంగా కూడా వుంటుంది. వంటింటికి మూడు కిటికీలు వున్నాయి. వంటింట్లోనే మధ్య ఒక తెర అడ్డంపెట్టి, గదిని ఏర్పాటు చేశారు. ఈ గదిలోనే నా నివాసం. ఈ గది ఏమంత పెద్దది కాదనుకో. అయినా యిల్లు యిర్కటం, ఆలి మర్కటం అని పెద్దలు వూరికే అన్నారా? ఏమైనా ఒక వ్యక్తి హాయిగా నివసించటానికి తగినంత విశాలమైనదనే చెప్పొచ్చు. ఒక కిటికీకూడా వుంది. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే, అన్ని సదుపాయాలు అమరిన, అనునైన గది నాకు అద్దెకు దొరికింది. కొంపతీసి, ఇందులో ఏదో గూఢార్థం యిమిడుందనుకొని, పెడర్థంమాత్రం తీయకేం? ఈ గదిలో నాకు కావలసినంత మరుగువుంది. ప్రశాంతంగా, ఏకాంతంగా జీవించగల్గు తున్నాను. ఇక గదిలో సామానుల సంగతా? నుంచి మంచం ఒకటివుంది. బల్లవుంది. ఒక డ్రాయర్ వుంది.

రెండుకుర్చీలున్నాయి. దైవప్రార్థనకు పూజామందిరం
 కూడా ఏర్పాటు చేసుకున్నాను. ఇంకా ఏం కావాలి చెప్ప?
 ముఖ్యంగా కావలసింది సదుపాయంకదా? అన్ని సదుపా
 యాలు అమరిన గది యిది. ఇందులో ఏదో దుర్బుద్ధివుందని
 మాత్రం తలంచకు. అలాంటిది నాలో ఏకోశానా లేదు. పైగా
 నా కిటికీలోనుంచి నీ కిటికీ కన్పిస్తుంటుంది. వాటిమధ్య దూరం
 కూడా ఆ తేలేదు. నీవు అటూ ఇటూ పచార్లు చేస్తుంటే,
 నాకు కన్పిస్తూనే వుంటావు. ఏకాంతజీవికి ఇంతకన్నా
 ఆహ్లాదకరమైన విషయం ఏముంటుంది? పైగా అద్దె కూడా
 కానుచౌక. గది అద్దెకు, భోజనానికి నెలకు 24 రూబుళ్ళ
 చొప్పున చెల్లిస్తున్నాను. ఇంతకుపూర్వం యింటికి 30 రూబుళ్లు
 చెల్లించుకొనేవాడిని; ఎన్నో యిబ్బందులకు లోనవుతుండే
 వాణ్ణి. రోజూ టీ త్రాగటానికి డబ్బు మిగిలేదికాదు. కాని
 ఇప్పుడో? పంచదారకు, టీకి అవసరమైన మొత్తాన్ని ఆదా
 చేయగలుగుతున్నాను. ఏమిటోఇక్కడ టీ త్రాగకుండా జీవించట
 మంటే, నలుగురిలో తలనంపులు తెచ్చుకోటమే. గౌరవ
 నీయులమధ్య వున్నప్పుడు గౌరవనీయంగానే బ్రతకాలికదా.
 ఎంత యిబ్బందోచూడు! అవసరంవున్నా, లేకపోయినా,
 కలిమిలేములతో నిమిత్తం లేకుండా, అంతా టీత్రాగనల
 సిందేగదా. నలుగురితోపాటు నారాయణ అనకపోతే
 నామోషి. కనీసం ఇరుగుపొరుగువారికోసమైనా, టికాణా
 లేకపోయినా ఘరానాగా బ్రతకాలి. కనీసం ఘరానాగా
 బ్రతుకుతున్నట్టు నటించాలి. అందుకే టీ త్రాగితిరాలి. టీ
 లేకపోతే తల నొప్పిపుట్టుకొచ్చే జబ్బు నాకులేదు, నేను

దానికి దాసుణ్ణికాలేదు. అయినా టీ త్రాగక తప్పదు. పోతే, ఉత్తర్రోత్తరా అనుకోకుండా అకస్మాత్తుగా వచ్చిపడే అర్థంతరపు ఖర్చులకు ఎంతో కొంత మిగుల్చుకోవాలి; పాదరక్షలకు మరికొంత కేటాయించాలి, ఇవన్నీపోగా ఇకమిగిలే దేమిటి? ఈ విధంగా నా జీతమంతా హారతి కర్పూరంలాగా హరించుకు పోతోంది. నే నేదో గుణుస్తున్నాననీ, గొణుగుతున్నాననీ అనుకోకు. ఇదే జీతంతో ఎంతో కాలంగా జీవితాన్ని దొర్లించు కొస్తున్నాగా. పైగా, అడపాదడపా బొనసులుకూడా వస్తాయాయె.

సెలవు. నా కలలు విరియబోసిన కలువలరాణీ, దేవకన్యా, సెలవు. కొన్ని బహుమతులు నీకు పంపుతున్నాను. వీటితో నీ గదిని ముచ్చటగా అలంకరించు. వీటిధర ఏమంత ఎక్కువ కాదులే. చౌకగానే దొరికాయి. అన్నట్టు, సన్నగురించిగానీ, నేను ఇలాంటి గదిని అద్దెకు తీసుకోటం గురించిగానీ, లేనిపోని ఆలోచనలు, అనుమానాలు పెట్టుకోకు. అన్ని సదుపాయాలగల గది కనుకనే, కేవలం సదుపాయాల దృష్ట్యా మాత్రమే దీనిని నేను అద్దెకు తీసుకొన్నాను. అంతే. కొంత డబ్బుకూడా ఆదా అవుతోంది. భవిష్యత్తును చక్కదిద్దుకొనేందుకు కొంత కుదువబెట్టాలిగదా. పైకి నేను ఎందుకూ పనికిరాని దద్దమ్మ మాదిరిగా కన్పిస్తే కన్పించనచ్చుగాక. కాని, నిజానికి నేను అలాంటి వాణ్ణికాదు. పురుషునికి వుండవలసిన నిబ్బరం, హృదయ నైర్మల్యం నాలో వున్నాయి. సెలవు, నా చిన్నారి వయ్యారీ, సెలవు. ఇప్పటికే రెండు నిండుతావులు నింపేశాను. పైగా, ఆఫీసుకు

బయలుదేరవలసిన సమయంకూడా మించి పోతున్నది. చిరు
వనం చిందే నీ చిట్టివేళ్ళను ముద్దెట్టుకుంటూ -

నీ విశ్వాసపాత్రుడైన నేవకుడూ,

నీ ఆప్త మిత్రుడూ,

[సం] మకార్ డెహూష్కిన్.

తాజాకలం : మరొక మనవి. సకల విషయాలు
పూసగుచ్చినట్లు, త్వరగా జవాబురాయి. వీశెడు మిఠాయి
పంపుతున్నాను. మిఠాయి అంటే నీకు అమితమైన యిష్టం
కదూ. దయవంచి, నన్నుగురించి వ్యధచెందకు ప్రియతమా,
సెలవు.

ఏప్రిల్, 8

ప్రియమైన మకార్ అరెగ్జెవిచ్,

ఆ శుభ చూస్తే నీతో పోట్లాట తప్పనట్టేవుంది. నిజమే,
నీవు చాలా మంచివాడవు. ముందు నెనుకలు ఆలోచించ

ఓండా నీవు చేస్తున్న పని నాకు బొత్తిగా నచ్చటంలేదు.
 నీ కడుపు కట్టుకొని, నాకు ముడుపులు పంపిస్తున్నావు.
 నీ కెన్నిసార్లు చెప్పాను? నాకోసం నీ వేమీ పంపించ
 సక్కలేదని. అయినా నీవు విన్నించుకోవటంలేదు.
 నీ ఆదరాభిమానాల బడివానలో నన్ను జలకమాడి
 స్తున్నావు. ఈ రుణభారాన్ని నేను తీర్చుకోటంఎలా?
 ఎంతో డబ్బుతగలేసి, బహుమతులను కొనటమేల?
 వాటిని నాకు పంపటమేల? నా నోటనుంచి మాటజారడమే
 తడవుగా, నీవు బజారుకు పరుగెత్తికెళ్లి, వస్తువులు ఖరీదు
 చేయటమా! నీవు పంపిన పూలకూజా, పువ్వుగుచ్చాలు
 ఎంతో విలువైనవైన వుంటాయి. ఇవి చూడముచ్చటగా
 వున్నాయి. నీకు కన్పించటానికి, వీలుగా కిటికీలో వాటిని
 చక్కగా అమర్చాను. కొంతకాలం ఓపికపట్టు. నేనుకూడా
 కాస్త స్థితిపరురాల నైసతర్వాత నా గదిని దేవేంద్ర భవ
 నంగా మారుస్తాను. నీవు పంపిన పూలను, పూల కూజాను
 చూసి ఘోషా అదేపనిగా మురిసిపోతోంది. నిజమే. నాగది
 ఇప్పుడు స్వర్గధామంవలె వుంది; పరిశుభ్రంగా, అందంగా,
 ప్రకాశవంతంగా.

అది సరేగాని, నీ ఉత్తరాన్నిబట్టి చూస్తే ఎక్కడో,
 ఏదో లోపం వున్నట్టుంది : అందాలలోకం, ఆనందరాగం,
 వసంతకాలం, శోభాయమానం, కోకిల గానం - ఇవ్వన్నీ
 నిన్ను పిచ్చివాణ్ణిగా మార్చివేస్తాయా అని భయమేస్తోంది.
 కొంపదీసి నీలోనుంచి కవితాధార జలధారై పొంగదుగదా?
 మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నిజంగా నీది కవితా హృదయమే.

ఎందుచేతనో కవిత అల్లలేదుగాని, కవికి కావలసిన అన్ని
హంగులు నీకూ వున్నాయి: తొణికిసలాడే కరుణాభావాలు,
చిత్ర విచిత్రాలను ఊహించగల్గిన భావనాపటిమ, అన్నీ
నీలో అణగి మణిగి వున్నాయి.

ఆఁ, నా గడిలో తెర సంగతా? అసలు దానిని
గురించి నేను ఎప్పుడూ ఆలోచించనేలేదు. నీకు సచ్చిన
విధంగా అది ఎలా అమర్చబడిందో నాకు తెలియదు. అంతే.

మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నన్ను సమ్మించటానికి నీవు
ఎన్ని చెప్పినా లాభంలేదు. నీ అవసరాలకోసమే నీ జీతపు
రాళ్ళన్నీ ఖర్చు అవుతున్నాయంటే నేను సమ్మతేను. నాకన్ను
కప్పలేవు. నిజాన్ని దాయలేవు. నా కోసం నీవు కడుపు
మాడ్చుకొంటున్నావు. సరకకూసమే నయమనిపించే మురికి
కూపంమధ్య నివసిస్తూ “నేను నివసిస్తున్న కొంప ఎంతో
హాయిగా” వుందని చెప్పితేమాత్రం నేను నమ్ముతానా? అరం
భనం. ఏకాంత, ప్రశాంత జీవితాన్ని కోరుకొనే నీవు, చేపల
సంతను మరిపించేచోట జీవించగలవా? నీ కొచ్చే జీతంతో
హాయిగా బ్రతకనచ్చునే. ఇంతకుముందు నీ జీవితం మరింత
సుఖంగా గడిచేదని ఫెరోడా చెప్పిందికూడా. కష్టాలలో పుట్టి,
కష్టాలలో పెరిగి, ‘నా’ అన్నవాళ్ళులేక, నలుగురితోనూ
నానామాటలుపడుతూ, నికృష్ట జీవితం గడపబట్టేనా
నీవు ఏకాంత జీవితాన్ని కోరుకొంటున్నావ్? వేదనచెందే
నీ మనస్సుకు ఊరట కల్గించే ఓదార్పు మాటలకు నీ వెన్నడూ
నోచుకోలేదు. లోకులంతా కాకులై నిన్ను వేధించివుంటారు.
అందుకే అందరికీ దూరంగా ఏదో ఒక మూలజేరి, కాలక్షేపం

చేయటానికి అలవాటు పడివుంటావు. కరుణా హృదయా,
 స్నేహశీలీ! నీ స్థితి చూస్తుంటే నాకెంతో వేదన కలుగు
 తోంది. కనీసం సుఖంగా జీవించటానికి యత్నించు. దీపం
 ముందర కూర్చొని రాస్తుంటే, కళ్యాణకలక పెట్టుతాయని
 రాశావు. అయినప్పుడు రాత్రిపూట రాయనేల?

మరొకసారి వేడుకొంటున్నాను నా కోసం డబ్బు తగ
 లెయ్యవద్దు. నన్ను నీవు ఎంతగానో ప్రేమిస్తున్నావు. నిజమే.
 కాని నీవు ధనవంతుడివి కావుకదా. ఈ ఉదయాన లేచేసరికి
 నాకూ ఎంతో హుషారుగానే వుంది. ఫెరోడా కట్టపడి పని
 చేస్తోంది. నాకూ పని నెతికి తెచ్చి పెడుతోంది. హాయిగా
 కాలక్షేపం చేస్తున్నాం. సిల్కుదారం కొనటానికి ఉదయం
 బజారు కెళ్లాను. ఇంటికి తిరిగి నచ్చాక కుట్టుపని ప్రారంభిం
 చాను. ఉదయమంతా కులాసాగా, హుషారుగా గడిచి
 పోయింది. శాని, మల్లీ విచారం నా మనస్సును ముప్పెర
 గొన్నది. హృదయం బరువెక్కింది.

నా గతేమికాను? నా భవిష్యత్తు ఏమిటి? రేపటి
 మాట ఏమిటో తెలియదు, సందిగ్ధానస్థలో, సందేహాలమధ్య,
 అనిశ్చితతో ఆందోళనలతో జీవించటం ఎంతకష్టం! గతాన్ని
 తలుచుకొంటే గుండెలు పగిలిపోతాయి. దుష్టులూ, దౌర్భా
 గ్యులూ నాజీవితాన్ని మట్టిపాలుజేశారు. జీవితం పొడుగునా
 నా కీ దురవస్థలు తప్పనట్టేవుంది. నా జీవితం కేవలం దుఃఖ
 భాజనం.

చీకటిపడుతోంది. పనిపాటలు చూసుకోవాలి. చాలా
 చాలా విషయాలు రాయాలని వుంది; కాని, కాలాతీతమైంది.

తక్షణం చేయవలసిన పనులెన్నోవున్నాయి. క్షణం నృథా
కానటానికి వీలేదు. అప్పుడప్పుడు ఉత్తరాలు రాస్తూవుంటే
సరదాగానే వుంటుంది. సరేకాని, నీవొకమారు మాయింటికి
రాకూడదా? ఏం, మకార్ అలెగ్జేవిచ్, తప్పక వస్తావు
కదూ? మా యిల్లు యిప్పుడు ఇంతకుపూర్వంలాగా ఆటే
మారాన కూడా లేదాయె. తీరిక చేసుకొని తప్పక వస్తావనే
ఆశిస్తాను. నీ థెరెస్సా ఇప్పుడే కన్పించింది. జబ్బుపడి తీసు
కున్న దానిలావుంది. దాన్ని చూస్తే నా కెంతో విచార
మేసింది. ఇరవై కోపేక్ లువుంటే యిచ్చాను.

అన్నట్టు మరచిపోయాను: నీ జీవితం ఎలా గడుస్తు
న్నదో సవినరంగా రాస్తావా? ఆ కొంపలో నీతోపాటు
జీవిస్తున్నవారి మనస్తత్వాలు ఎలాంటివి? వారితో నీవు
ఎలా వేగుతున్నావు? మున్నగు విషయాలన్నీ పూసగుచ్చి
నట్లు తెలియజేయాలిసుమా! పొద్దుపోకమునుపే, పెంద
రాళే నిద్రపో. రాత్రి నీ గదిలో కొవ్వొత్తి అర్థరాత్రిదాకా
నెలిగింది. సరే, సెలవు. ముప్పిరిగొన్న విచారం, అలసట,
ఏకాంతత-ఇదీ ఇప్పటి నా పరిస్థితి. మనగతి యింతే. సెలవు.

నీ స్నేహితురాలు,

నర్వరా దోబ్రోస్కోలోవా.

ప్రియమైన పిర్వరా అలెగ్జేయేనా,

అంతే సఖీ, అంతే. మన గతి యింతే. నన్ను పరిహాసం పట్టించావుగదూ. ఈ అభాగ్యుడితోనా నీ పరిహాసకాలు? నిజమే. అసలు తప్పు నాదే. తప్పంతా నాదే. నయను మీరిన వ్యక్తి, తల నెరుస్తున్న వ్యక్తి మన్మథులతో సరసా లాడటమా! పిచ్చి కాకపోతే మరి ఏమిటిది? అయినా ఎవరూ కాదనలేని సత్యం ఒకటుంది: విను, సఖీ, విను - కొన్ని సమయాలలో మనిషి చాలా విచిత్రంగా వ్యవహరిస్తాడు. అర్థం పర్థంలేని చెత్త వాగుడే వాగుతాడు. ఈ వాగుడు పర్యవసానం ఏమవుతుందోకూడా ఆలోచించడు. ఏమాత్రం యోచించలేడు. నేను కోపగించుకోనటంలేదు, ప్రియతమా; నీకు వ్రాసిన లేఖలో వ్యక్తమైన నా మూర్ఖత్వాన్ని తలుచుకొని బాధ పడుతున్నాను. అంతే. ఈ రోజున సంతోషంగా రారాజునలె ఆఫీసు కెళ్ళాను. కుసుమించిన పుష్పంనలె నా హృదయం పరిమళించింది. నా హృదయానికి నేడొక సెలవుదినం; పర్వదినం. ఒక్క-మాటలో చెప్పాలంటే, ఆనంద డోలికలమధ్య తూగిపోయాను; తూలిపోయాను. ఆఫీసుకు వెళ్ళగానే, గబగబా కాగితాల కవిలకట్టలు తీశాను. కాని, తీరా వాటిని చూస్తున్నకొలదీ అంతా మామూలుగానే, చికాకుగానే పర్యవసించింది. సిరాబుడ్డి, టేబుల్, కాగితాల కట్టలు, నేను - అన్నీ నిన్నటివే; మొన్నటివే; పాతవే.

ఎందులోనూ కొత్తదనం లేదు. అయితే ఇంతదనుక నే నెందుకు ఆనంద పర్వతమెక్కి కూర్చున్నట్టు భావించాను ? అందుకు హేతువేమిటి? ఇవాళ సూర్యుడు కొత్తగా ఉదయించాడనా ? మబ్బులన్నీ మాయమై, ఆకాశం వినిర్మలమైనదనా ? అంతా కేవలం భ్రమ. పిచ్చి పిచ్చి ఆలోచనల పర్వవసానం యిలాగే వుంటుంది. బాధలూ, న్యధలూ మర్చి పోవటంకోసం ఏవేవో కమ్మని కలలుకంటాం. తాత్కాలి కోపశమనం పొందుతాం. చివరకు మిగిలేది ఆశాభంగమే. ఈవేళ సాయంత్రం కాళ్ళీడ్చుకుంటూ యింటికి తిరిగినచ్చాను. ఎందువల్లనోగాని విపరీతమైన తలనొప్పి పట్టుకొంది. మనలను పట్టి పీడించే నొప్పులన్నింటికీ చెప్పకోటానికి ఏదోఒక కారణం వుండకపోదు. బహుశా చలిగాలి నరాలను మెలేసివుండవచ్చు. నసంతం వచ్చిందని సంబరపడిన ఈ అవివేకి ఇవాళ ఉన్నిదుస్తులు ధరించకుండానే ఆఫీసుకెళ్ళాడు.

నీవు నన్ను పూర్తిగా అపార్థం చేసుకొన్నావని చెప్పక తప్పదు. నీ వసలు నా ఉద్దేశాలను ఏ మాత్రం గ్రహించ లేదనే చెప్పాలి. ఇది పితృవాత్సల్యం, కేవలం పితృవాత్సల్యం తప్ప మరొకటికాదు; నమ్మ, నర్వరా అలెగ్జేయేనా, నా మాట నమ్మ, తల్లి దండ్రులుగాని, ఆత్మీయులుగాని లేని నీకు నేను తండ్రి నయ్యాను. త్రికరణశుద్ధిగా, ఆత్మీయుడుగా చెప్పుతున్నాను. నన్ను శంకించకు. మనిద్దరికీ బంధుత్వం కలిసిందిగదా; దూరపు బంధుత్వమైతేమాత్రం అది బంధుత్వం కాకుండా పోతుందా ? నే నిప్పుడు నీకు దగ్గర బంధువుని; నీ సంరక్షకుణ్ణి; దీని నెవరు కా దంటారు ? సహాయం, సము

దాయింపుల కోసం ఎదురుచూసిన నీకు ఈ లోకంలో ద్రోహం, అవమానాలు మాత్రమే లభించాయి. పోతే, కవిత్వం సంగతా? ఇన్నేళ్లు నచ్చినతర్వాత నేను కవిత్వం రాయటమేమిటి? వింటే ఎవరై నా నవ్విపోతారు. ఎందుకూ పనికిరాని చెత్తే కవిత్వం. కవితానస్తువు బడిపిల్లల ఆటనస్తువు. కవిత్వం గురించి నా అభిప్రాయం యిదేనమ్మా.

సౌఖ్యం, శాంతి, ఇత్యాదుల ప్రసక్తి ఇప్పుడెందుకు చెప్పు? నా జీవితమంతా గూడుకట్టిన యిక్కట్ల పుట్టి. ఇంతకు ముందుకన్నా నా జీవితం ఇప్పుడే కాస్త హాయిగా వుంది. అయినా ముసలితనంలో లేనిపోని మురిపాలు, ముచ్చటలు ఎందు కొచ్చినట్టు? కడుపుకి ఇంత తిండిదొరుకుతోంది; నంటినిండా బట్టలు, కాళ్ళకు చెప్పులు తొడుగుతున్నాను. ఇంతకన్నా నాకు యింకా ఏం కావాలి? ఆడంబరాల కోసం, విలాసాల కోసం పరితపించనేల? నే నేమన్నా రాజనంశంలో పుట్టానా? నా తండ్రి కనీసం జమీందారు కూడాకాదు. నేను సంపాదిస్తున్న దానికన్నా తక్కువ మొత్తంతోనే ఆయన కుటుంబాన్ని పోషించాడు. నేను చేతకాని దద్దమ్మకూ కాదు. ఏమాట కామాట చెప్పాలి; నిజానికి నే నింతకు ముందున్న ఇల్లే బాగుండేదమ్మా. అదేమిటోగాని అక్కడ తృప్తిగా జీవించాను. ఇప్పుడుంటున్న గదికూడా మంచిదే ననుకో. కొన్ని విషయాలలో ఇక్కడే నాకు మరింత ఆహ్లాదం కలుగుతోంది; అయినా పాతగదిమీద యింకా బెంగ తీరలేదు. నయసుమీరిన నా బోటివాళ్ళు కొన్నింటికి దాసుల మైపోవటం సహజం... పాత గది చిన్నదే. నీకు తెలుసుగా.

ఆ గోడలు... ఆ గోడలు మామూలీ గోడలు. గోడల కేమి
 నచ్చగాని, పాత స్మృతులు తలుచుకుంటే, చింత కలుగు
 తుంది. ఇది చాలా విచిత్రం. మధురమైన స్మృతులు తలుపు
 కొచ్చి, చింతాగ్రస్థుణి కానటం విచిత్రం కాదా? అరుచి
 కరమైన పాత విషయాలు యిప్పుడు రుచికరంగా తోస్తు
 న్నాయి. అక్కడ మే మిద్దరం - నేనూ, ఆ ముసల్దీ -
 ఎంతో హాయిగా జీవించా మనిపిస్తోంది. ఆ పుణ్యాత్మకాలు
 చచ్చి యే లోకానవుందో? ఆమెను గురించి ఆలోచించిన
 కొలదీ విచారం ఎక్కువవుతుంది. ఆమె యెంతో మంచిది.
 ఎన్నడూ అద్దె పెంచమని వేధించలేదు. ఎంతో కలుపుగొట్టు
 తనం గల మనిషి. ఒకే కుటుంబంలోని వ్యక్తులనలె మసలు
 కొన్నాం. ఆమె చిట్టి మనుమరాలు - మాషాను ఇంతప్పటి
 నుంచీ నేను యెరుగుదును - ఇప్పటికి పదమూడేళ్ళ పిల్ల
 అయివుండాలి. మాషా నట్టే గడుగ్గాయి. పొట్ట చెక్కలయ్యే
 టట్లు మా యిద్దరినీ నవ్వించేది; కవ్వించేది. మేము ముగ్గురం
 ఆ విధంగా జీవించాం. శీతాకాలంలో మే మిద్దరం కలిసి,
 ఒకే టేబుల్ వద్ద కూర్చొని టీ సేవిస్తుండేవాళ్ళం. చిట్టిదాని
 నోరు కట్టివేసేందుకు, అది అల్లరిచేయకుండా అరికట్టేందుకు
 ముసల్దీ కట్టుకథ లల్లి చెప్పతుండేది. ఆ కథలు యెలాంటి
 ననుకొన్నావు! పిల్లలే కాదు, తల్లులుకూడా చెవు లాలకించి
 వినేట్టు చేయగల్గినంత శక్తి ఆ కథల్లో వుంది. అన్వ కథలు
 చెబుతుంటే, ఆ అల్లరిపిల్ల గులాబీపూవునంటి తన ముఖాన్ని
 చిన్నారి చిట్టి చేతులపై ఆన్చి, సగం నోరు తెరచి, మెమరచి
 వింటూ కూర్చోనేది. కథలో భీకరఘట్టాలు, భయోత్పాతక

విషయాలు చెప్పుతున్నప్పుడు ఆ పాప అన్వను కావిలించు
 కొనేది. అలాంటి దృశ్యాలు చూసి ఆనందించనివా డుంటాడా?
 అలా కొవ్వొత్తి కాలిపోతూనే వుండేది. బయట గాలి
 వీస్తూనే వుండేది; మంచు కురుస్తూనే వుండేది. ఇంట్లో
 కథాకథనం సాగిపోతూనే వుండేది. అవునమ్మా, ఆ జీవితం
 యెంతో సంతృప్తికరమైనది. ఆ విధంగా ఇరవై సంవత్సరాలు
 కలిసి మెలసి జీవించాం. ఏమిటో, అసలు విషయం వదిలేసి,
 నేను ఎక్కడి కెక్కడికో పోతున్నాను. ఈ గొడవంతా నీకు
 విసుగు కల్గించనచ్చు. నీ మనస్సుకు విసుగు కలిగితే,
 నా మనస్సు చివుక్కుమంటుంది. చీకటి పడింది. థెరెస్సా
 ఒకటి చేయబోయి, మరొకటి చేస్తూ, తప్పటడుగులు
 వేస్తోంది. నాకు తలనొప్పిగా వుంది. మళ్ళీ యివాళ నన్ను
 పోటు ప్రారంభమైనది. తీవ్రమైన బాధకు లోనవుతున్నప్పుడు
 ఆలోచనలు ఆకుకు అందకుండా, పోకకు పొందకుండా, పరిపరి
 విధాల పరుగెడుతుంటాయి. ఇవాళ నా పరిస్థితి సరిగ్గా
 అలాగేవుంది.

నీ గదికి ఒకసారి నన్ను రమ్మనికదూ వ్రాశావు; నీ గదికి
 ఎలారానమ్మా? లోకులు ఏమనుకొని పోతారు? దొడ్డి గుమ్మం
 దాటి నీగదివై పుఒకడుగు వేస్తే చాలు, ఇకరకరకాలు కట్టుకథలు
 అల్లి, నీలాపనిందలు వేస్తారు; పాపపుమాటలు ఎన్నో ప్రచారం
 చేస్తారు. నా చిన్నారి దేవకన్యా, వద్దమ్మావద్దు. నీ గదికి
 నేను రానూవద్దు; లోకులు నీపై పలునిందలు మోపటానికి
 అవకాశం యివ్వనూవద్దు. ఆలే ఆలోచిస్తే, మనిద్దరం
 వెస్టర్న్ లో కలుసుకోటమే ఉత్తమంగా తోస్తున్నది. ఇద్దరికీ

పమాదం వుండదు. నీకు వీలైతే రేపు అక్కడ మనిద్దరం
 తప్పకుండా కలుసుకొందాం. ఈ విధంగా ఉత్తరం రాస్తున్నం
 దుకు క్షమించు. రాసిన లేఖను మళ్ళీ తిరిగి చదువుకోంటే,
 ఇది ఇంత అధ్యాన్నంగావుండే అనిపిస్తోంది. నేను వట్టి
 మూఘ్ని; ముసలివాణ్ణి, చిన్నప్పుడు కష్టపడి చదువుకో
 కుండా చెట్టులంటా, పుట్టులంటా తిరిగాను. ఇప్పుడు వగచి
 మాత్రం ఏమిలాభం? పోనీ, ఇప్పుడు అధ్యయనం ప్రారం
 భిద్దామన్నా, ఇన్నేళ్ళొచ్చిన పిమ్మట, చదివితే మాత్రం
 మనస్సు కెక్కుతుందా? పట్టుతుందా? కళ్ళకద్దినట్లు విష
 యాలను చిత్రించటం నాకు చేతకాదు. ఎవ రేమనుకొన్నా
 ఇది అక్షరాలా నిజం: కాస్త అతిశయోక్తులు జేర్చి చక్కగా
 రాద్దామని ప్రయత్నించానా, కొండనాలుకకు మందువేస్తే
 వున్న నాలుక వూడిపోయిన చందమవుతుంది. ఇందాక
 టిటికీదగ్గర నిలబడ్డప్పుడు, నిన్ను నేను చూశాను. ఉంటా.
 సెలవు. భగవంతుడు నీకు మేలుచేయుగాక, సెలనమ్మా.

నీ ఆత్మమిత్రుడు,

మకార్ దెవూష్కిన్.

తాజాకలం : ఇక నేను దేనిని గురించి, ఎవరిని
 గురించి వ్యంగ్యోక్తిలో రాయబోను. నాకు బుద్ధి వచ్చింది.
 ఎవరు తీసుకున్న గుంటలోవాళ్లే పడతారన సామెత గుర్తు

కొచ్చింది. ఇతరులను ఎద్దేవా చేయబోయి, నలుగురిలో
నవ్వులపాలు కావటం నా కిష్టంలేదు.

ఏప్రిల్, 9

ప్రియమైన మూర్తి అరెగ్జెవిచ్,

తేనిపోని ఆలోచనలకు, ఆవేదనకూ నీవు లోనుగాకు.
ఓ ప్రియమిత్రమా! నా శ్రేయోభిలాషీ! నిజంగా నేను నీ మన
స్సుకుకష్టం కల్గించానా? నాకు తెలుసు. నేను వట్టి తెలివి
తక్కువదాన్ని. ఆలోచనారహితంగా ఏవేవో రాసేసి
వుంటాను. నేను రాసే ప్రతిమాటా ఒక ఈటై నీ మనస్సులో
శూలంగా గుచ్చుకొంటుందని కలలోకూడా ఊహించలేదంటే
నమ్ము. నిన్నేదో నేను ఎగతాళి పట్టిస్తున్నట్టు నీవు వ్రాహించు
కొని బాధపడుతున్నావు. నీ నయస్సును గురించిగానీ,
నీ నడనడికను గురించిగానీ అనహేళన చేయాలన్న దృష్టి
నాలో ఏకోశానా లేదు. నా మాటనమ్ము. కేవలం అనాలో
చితంగా నేనా లేఖను వ్రాయటంవల్లనే ఈ తిప్పలు
వచ్చాయి. అదీకాక, నిన్న అసలు నా మనస్సు బొత్తిగా
బాగా లేదు. చికాకులో వున్నప్పుడు ఏమైనా చేయవచ్చు.

విజయం చెప్పాలంటే, నీవు నాతో పరిహాసమాడుతున్నట్టు
 నీ లేఖనుబట్టి వ్రాపించాను. నీవు అంతగా నిరుత్సాహం,
 నిర్వేదం పొందావని తెలుసుకొని, నే నెంతో బాధపడ్డాను.
 నీవే నన్ను అనుమానిస్తే, ఇక ఈ ప్రపంచంలో నాకు దిక్కే
 మిటి చెప్పు? అనుమానించి అన్యాయం చేయకు. నేనంత
 హృదయంలేనిదానినా? కృతఘ్నురాలినా? నీవు చేసిన సహా
 యాన్ని నే నెన్నటికీ మరచిపోను; మరునలేను. శత్రువుల
 బారినుంచి నన్ను కాపాడావు. ద్వేషబుద్ధితో వాళ్ళంతా
 నన్ను వెంటాడుతుంటే, నీవు దేవుడులాగా వచ్చి నన్ను
 రక్షించావు. దైవాన్ని నేను సదా ప్రార్థిస్తుంటాను. అసలు
 దేవుడనే వా డొకడు వుంటే, వాడు నా ప్రార్థనలు వింటే,
 నీవు పదికాలాలపాటు హాయిగా జీవించాలని వేడు
 కొంటున్నాను.

ఈవేళ నా స్థితి బొత్తిగా బాగాలేదు. నా దుస్థితిని
 చూసి ఫెడోరా ఆందోళన చెందుతోంది. దయచేసి ఒక
 మారు వచ్చి, చూసి వెళ్ళు. ఇందులో సిగ్గుపడవలసిన
 విషయం యేముంది, మకార్ అలెగ్జెవిచ్? లోకులు యేమను
 కొంటే మన కేం? ఎవరో యేదో అనుకొనిపోతారని మనం
 దూరమైపోతామా యేమిటి? మనిద్దరం ఆపులం కదూ?
 సరే, సెలవు మకార్ అలెగ్జెవిచ్. నేను చెప్పవలసిందీ,
 చెప్పదల్చుకొందీ అంతా చెప్పేశాను. సుదీర్ఘమైన లేఖ
 వ్రాయగలిన ఓపికకూడా లేదు. మళ్ళీ నామీద కారాలు,
 మిరియాలు నూరకేం?

భవదీయ,
 వర్వరా దొబ్రోస్యాలోవా.

ప్రియమైన వర్బరా అలెగ్జేయేనా,

ఏమిటి విషయం? ఎక్కడుందీ లోపం? నీ వెప్పుడూ యేదో ఒక తద్దినం తెచ్చిపెట్టుతూనే వుంటావుగదా! నా హృదయంలో ఆందోళన రేగించేపని యేదో ఒకటి చేస్తూనే వుంటావుగదా! జాగ్రత్తగా వుండమ్మా అని నేను నీకు యెన్నోనాల్లు చెప్పాను. ప్రతి ఉత్తరంలోను న్రాస్తూనే వున్నాను గదా! బయటకు వెళ్ళితే తలకు గుమాలు చుట్టుకోమనీ, వాతావరణం బాగా లేనప్పుడు బయటకు వెళ్ళొద్దనీ, ప్రతి విషయంలోనూ వివేకంతో న్యవహరించమనీ చిలుకకు చెప్పినట్లు చెప్పానే? అయినా నీవు నా మాట ఖాతరుచేయ లేదు. అల్లరిచేసే ఆకతాయి పిల్లలాగా స్రవర్తిస్తున్నావు; నాకు తెలుసు. నీ శరీరం గరికపరక కన్నా సున్నితమైనది. కాస్త చలిగాలి సోకితే చాలు, నీకు జలుబు చేస్తుంది. అందుకే నీవు మరింత జాగ్రత్తగా మసులుకోవాలి. ఆరోగ్యం పాడైపోయిన తర్వాత యేమనుకొంటే మాత్రం ఏం లాభం? ఆరోగ్యానికి హానికరమైన పని యేదీ చేయకు. నీ మిత్రులకు లేనిపోని మనోవేదన, హృదయాందోళన తెచ్చిపెట్టకమ్మా!

నా నిత్యజీవితాన్ని గురించి, ఇరుగుపొరుగులను గురించి తెలుసుకోవాలని కుతూహలపడుతున్నావా? సరే, ప్రియతమమా! మహాసంతోషంతో నీకు అన్నీ తెలియజేస్తాను.

ఇంతకీ మొదట్లో ఏదో ఒకదానినిగురించి మొదలెట్టాలిగదా. మొదట యింటిముందు మేడ మెట్లనుగురించి విన్నవిస్తాను. ఈ మెట్లు చాలా అందంగా, హూందాగా, తేజోవంతంగా, పరిశుభ్రంగా, సువిశాలంగా వుంటాయి. పోతే, ఇంటి వెనుక నైపునగల మేడమెట్ల సంగతి ఇక చెప్పనేఅక్కర్లేదు. వాటిని తలుచుకొంటే నళ్ళు గగుర్పొడుస్తుంటుంది. గుండె దడదడ కొట్టుకొంటుంది. మెట్లెక్కుతూ పొరపాటున చేయి గోడపై పడిందా, చేతికి మట్టి, మురికి అంటుకొని తీరుతుంది. మేడ మెట్ల మలుపుల్లో పనికిరాని పెట్టెలు, విరిగిపోయిన కుర్చీలు, చెత్తా, చెదారం గుట్టలుపడి వుంటాయి. కిటికీలలో చాలా భాగం విరిగిపోయాయి; తలుపులు పగిలిపోయాయి. ఊడ్చిన పాచి, కోడిగుడ్ల డొల్లలు, చేపల వీపులపై రేకులు యిత్యాది సదుకుతో నింపిన తొట్టెలు “ఇందుగల నందు లేదనుచు సందేహం నలదు” అన్నట్లు సర్వత్రా ప్రత్యక్షమవుతాయి. ఇక ఆ తొట్టెలలోనుంచి బయలుదేరే కంపు యింపు గురించి వేరే చెప్పాలా? భరింపశక్యంకాని కంపు ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే, ఏమంత ఆనందదాయకమైనదికాదు.

ఇక గదులసంగ తంటావా? అవి చక్కగా బాగులు తీర్చి వున్నవని లోగడే చెప్పానుగా! సదుపాయాలకు కొదవ లేదు కాని, గాలికి, వెలుతురికి ఆ గదుల్లో చోటులేదు. దుర్వాసన అని ఖచ్చితంగా చెప్పటానికి వీలేదు కాని, వెగటు కల్గించే అదొకరకమైన వాసన ఝుమాళిస్తుంటుంది. మొదట్లో ఆ వాసనకు తట్టుకోటం కొంచెం కష్టమే అని పించినా, కొద్ది క్షణాలు గడిచిన తర్వాత ఆ వాసనకు నీవు

అలవాటు పడిపోతావు. అప్పుడు అంత యిబ్బందనిపించదు. అసలు యీ కొంపలో ప్రతి నస్తువు సువాసన లీనుతూనే వుంటుంది. చినరకు నా దుస్తులూ, నా శరీరమూ యేదో ఒక వాసన ప్రసరిస్తూనే వుంటాయి. ఈ భవంతిలో గోరెంకలు పట్టుమని పది నిమిషాలుకూడా మనలేవు. ఈ భవనంలోని ఒక గదిలో అద్దెకుంటున్న నాకోద్యోగి ఇప్పటికీ ఎట్లా లేదన్నా కనీసం అయిదు గోరెంకలనైనా తెచ్చి, సంజ రంలో పెట్టివుంటాడు. అవన్నీకూడా టపటపా రాలి పోయాయి. ఈ ఇంట్లో గాలికి అవి తట్టుకో లేకపోతున్నాయి. ఉదయంపూట యిగిరే చేపలు, మరిగే మాంసం వాసన గుప్పమంటుంది. ఇక సాయంత్రంపూట సంగతి చెప్పనే అక్కలేదు. నంటిల్లు కళాకాంతులతో నెలుగొందుతుంటుంది. నాగడికి ప్రక్కనే మరుగుదొడ్డి వున్నదేమో, ఆ కంపు భరించటం కొంచెం కష్టంగానే వుంటుంది. అయితే కొన్ని రోజులపాటు దానిని భరించుకో గలిగామా, ఇక ప్రమాదంలేదు. దానికి అలవాటుపడిపోనచ్చు. అలవాటు పడక చస్తామా మరి ?

తెల తెలవారుతూనే ఇల్లంతా కోలాహలంతో, రణ గొణధ్వనితో మాక్రోగతుంటుంది. తెల్ల వారకముందే యింటెల్లపాదీ నిద్రలేస్తారు. హడావిడిగా, చప్పుడు చేసు కుంటూ ఇటూ అటూ తిరుగుతారు. కొందరు పెందరాళేలేచి పనుల్లోకి పోతారు. పనిపాటలు లేనివారుకూడా పెందరాళే లేస్తారు. మేమంతా మొట్టమొదట టీత్రాగుతాం. అందరికీ సరిపడ్డన్ని పాయిన్టు లేవుకనుక 'క్యూ'లు తప్పవు. ఒక వేళ

నకడై నా వెనుకనచ్చి, ముందునచ్చినవారికన్నా ముందు
 టీ కాచుకోవాలని స్రయత్నించాడా, ఇక ఆవేశ రామ
 రావణయుద్ధం తప్పదన్నమాటే. మొదట్లో నాకూ ఈ అవ
 మానం జరిగింది. అయినా అది ఏమంత పెద్ద అవమానం
 కాదనుకో. ఇక్కడి ఆచార మేమిటో తెలియక, ఆచారాన్ని
 అతిక్రమించాను. కనుక క్షమించి, నన్ను వదిలివేశారు.
 ఆ ఘర్షణతోనే అందరితోనూ నాకు పరిచయభాగ్యం లభిం
 చింది. తొలుత నాకోద్యోగితో పరిచయం ఏర్పడింది. ఎందు
 చేతనోగానే నే నంట అతనికి పూర్తినమ్మకం కుదిరింది.
 అతని తండ్రినిగురించీ, తల్లినిగురించీ, చెల్లినిగురించీ (తులా
 లోని ఒక ఉద్యోగిని ఆమె పెళ్ళాడిందిలే) సకలవిషయాల్నూ
 దాపరికంలేకుండా చెప్పేశాడు. క్రోన్ స్టాక్ పట్టణంగురించి
 ఎన్నోవిశేషాలు ఏకరువు పెట్టాడు. అన్నివిధాలా నన్ను ఆదు
 కొంటానని హామీ యిచ్చాడు. అక్కడి కక్కడే టీకి రమ్మని
 నన్ను ఆహ్వానించాడు. తీరా నేను అతని గదికి వెళ్లి
 చూస్తేనిగదా, పేకాట మహాజోరుగా సాగుతోంది. టీ
 సేవించినపిమ్మట, పేకాటలో చేరమని నన్ను వారు బలవంతం
 చేశారు. నాపై శౌరవంకొద్దీ అలా అన్నారా? లేక అవ
 హేళన దృష్టితో నన్ను బలవంతంచేశారా? అన్న విషయం
 ఇంతవరకూ తెలవలేదు. రాత్రంతా వారు పేకాటలో మునిగి
 తేలుతున్నారు. పొద్దుపొడిచిన తర్వాతకూడా ఆటలోనుంచి
 వారు లేవనేలేదు. పేకముక్కలు కలుపుతున్నారు. గచ్చు
 నేలపై సుద్దముక్కతో అంకెలు వేస్తున్నారు; చెరిపేస్తున్నారు.
 ఆ గదంతా పొగాకుకంపు ఆవహించింది. జూదం ఆడటం

నా యింటా వంటా లేదంటే, చాలించనయ్యా వేదాంతం అయ్యా వారు ఎక్కిరించారు. ఆ తరువాత ఎవరూ నాతో మాట్లాడనేలేదు. నిజం చెప్పాలంటే, “మీరు మాట్లాడితే ఎంత, మాట్లాడకపోతే ఎంత, కేరే జాట్” అని మనస్సులో అనుకొన్నాను. మళ్ళీ ఆ గది గడప తొక్కరాదని నిశ్చయించుకొన్నాను. జూదరులు. అంతాజూదగాళ్ళే. ఆ రచయిత వున్నాడు చూశావ్, అతనూ తన గదిలో టీ పార్టీలవి ఏర్పాటు చేస్తూవుంటాడు. కాని, అతనుమాత్రం వట్టి అమాయకుడు; గౌరవనీయుడు; కాని సుతిమెత్తని మనస్సు గలవాడు. అందుకే అతని గదిలో జరిగే అల్పాహారవిందులు హూందాగా, ఉన్నతస్థాయిలో వుంటాయి.

ఇంతకీ మాయంటి యజమానురాలిని గురించి చెప్పనే లేదు. నరెంకా, ఏమని చెప్పను? ఆమె కేనలం విష ప్పరుగు; రాకాసి. థెరెస్సాను నీవు చూశావుగదా? అది ఎంతగా బక్కచిక్కి పోయింది! థెరెస్సా రక్తమాంసాదులను, మూలిగను మాయంటి యజమానురాలు పీల్చేసిందంటేనమ్ము. ఈ కొంపకంతటికీ ఇద్దరే నొకడు - థెరెస్సా, ఫాల్దోనీ. బహుశా ఫాల్దోనీకి మారుపేరు ఏదోవుందనుకొంటాను. ఏమైనా ఫాల్దోనీ అని పిలిస్తేనే వాడు పలుకుతాడు. అందుకే అంతా వాడిని ఫాల్దోనీ అనే పిలుస్తారు. మోదుగ పువ్వులు కప్పినట్టు వాడిజుట్టు ఎర్రగా వుంటుంది. జుట్టునంతా కలిపికట్టి, వెనక ముడేస్తాడు. చట్టిముక్కు, వాడూను. ఎప్పుడూ థెరెస్సాతో పోట్లాడుతూనే వుంటాడు. ముష్టియుద్ధానికి సన్నద్ధమవుతున్నారా అనిపిస్తుంది. మొత్తం

మీద ఇక్కడి జీవితం ఏమంత ఆహ్లాదకరంగా లేదనే చెప్పాలి. ఇంటిల్ల పాదీ మేనువాల్చి, కన్ను మూయటమంటూ జరగదు. రేయింబనల్లు ఎప్పుడు చూసినా ఎవరో ఒకరు మేల్కొనే వుంటారు. ఏదో ఒక పని చేస్తూనే వుంటారు. ముఖ్యంగా రణగొణధ్వని తప్పదు. పేకాటలు అంతూపంతూ లేకుండా సాగుతుంటాయి. ఇంకా అనేక విషయాలు, విశేషాలు వున్నాయి. వాటన్నిటిని గురించి నీకు చెప్పటమంటేనే నాకు సిగ్గేస్తోంది. అయినా అన్నిటికీ అలవాటు పడిపోయానులే. అప్పుడప్పుడు నాకు అనిపిస్తుంటుంది : సంసారులు చేపల సంతనుబోలిన ఈ కొంపలో ఎలా నివసించ గలుగుతున్నారా అని ఆశ్చర్య పోతుంటాను.

హాలుకు ఆవలనై పున, మూలనున్న గదిలో ఒక నిరు పేదకుటుంబం నివసిస్తున్నది. వారు నివసిస్తున్న భాగం ఇతర గదు లకు కాస్త పెడగావుంది. ఏ గొడవా లేకుండా గుట్టుగా బ్రతికే కుటుంబం అది. వారు యితరులజోలి పట్టించుకోరు. అసలు ఆ భాగంలో ఒక కుటుంబం నివసిస్తున్నదన్న విషయమే గుర్తు రానంత గుట్టుగా వారు తమ బ్రతుకు తాము బ్రతుకు తున్నారు. భర్త, భార్య, ముగ్గురు పిల్లలు. నెరళి అయిదుగురు సభ్యులు. భర్త పేరు గోర్నకోవ్. ఉద్యోగంనుంచి బర్తరఫ్ చేయబడిన గుమాస్తా. ఉద్యోగం ఊడిపోయి ఏడేళ్ళయింది. జాట్టు నెరసే నయస్సు వచ్చినట్టున్నది. మురికితో చివికి, చినిగిపోయిన దుస్తులు ధరిస్తాడు. అతనిని చూస్తుంటేనే బాధ కలుగుతుంది. అతను తొడుగుతున్న కోటు నా కోటుకన్నా యెన్నో రెట్లు అసహ్యంగా వుంది (అప్పుడప్పుడూ మే మిద్దరం

వరండాలో తటస్థపడుతుంటాం). అతని కాళ్ళూ, చేతులూ, చివరకు తలకూడా వణుకుతూ వుంటాయి. ఆ వణుకుడు జబ్బు యెలా దాపురించిందో ఆ భగవంతుడికే తెలియాలి. అతను నట్టి పిరికివంద. చెప్పలేనంత సిగ్గు, బిడియమూ. అందుకే అందన్నుంచి తప్పించుకు తిరుగుతూ దూరదూరంగా వుంటాడు. అప్పు డప్పుడూ నేనూ సిగ్గుపడుతుంటా ననుకో. అయినా అతనికంటే నేనే కొన్ని వేలరెట్లు మెరుగు. అతనికి ముగ్గురు పిల్లలని చెప్పానుకదా? పెద్దవాడు తండ్రిలాగానే పొట్టిగా, బక్కపల్చగా, వూసురోమంటూ వుంటాడు. అతని భార్య ఒకప్పుడు మంచి అందగత్తె అనే చెప్పాలి. ఆమెలో అందం యిప్పటికీ పూర్తిగా నశించిపోలేదు. కాని, ఆమె మసిగుడ్డ మెరుగనిపించే చీరెలు కట్టుకొంటుంది; లేదా వంటికి చుట్టుకొంటుంది. పాపం. అభాగ్యురాలు. వాళ్ళు అద్దె బాకీ పడినట్టున్నారు. వాళ్లంటే యింటి యజమానురాలికి యీషణ్మాత్రం దయాదాక్షిణ్యం లేదనే చెప్పొచ్చు, ఏమైనా ఆ కుటుంబాన్ని చూస్తుంటే, నిజంగా యెంతటి కఠినాత్ముని మనస్సయినా కరిగి నీరై పోతుంది. జా లేస్తుంది. వాళ్ళ గదిలో నుంచి చీమ చిటుక్కుమన్నంత చప్పుడుకూడా ఎప్పుడూ విన రాదంటే నమ్ము. అసలు అక్కడ యెవరూ నివసించటంలేదా అన్నంత ప్రశాంతంగా వుంటుంది. చివరకు పిల్లల ఏడ్పు కూడా యెప్పుడూ వినిపించదు. వాళ్ళ పిల్లలు మారాం చేయటంగానీ, ఆడుకోటంగానీ నేనెన్నడూ చూడలేదు. ఇది ఏమంత మంచి శకనం కాదు! ఒకనాడు సాయంత్రం ఇంటి కొచ్చేసరికి ఇల్లంతా మాటుమణిగి వుంది. ఏమిటీ వింత

అనుకొన్నాను, గోర్వకోవ్ గది ప్రక్కగా సడిచి వెళ్ళు
తుంటే, గదిలో ఎవరో వెక్కి, వెక్కి ఏడుస్తున్న ధ్వని
వినిపించింది. ఎవరో సముదాయిస్తున్నాడు. మళ్ళీ వెక్కి,
వెక్కి ఏడుపు వినిపించింది. పాపం, బిగ్గరగా ఏడ్వటానికి కూడా
వాళ్ళు నోచుకోలేదు. బిగ్గరగా ఏడ్చే ఓపికకూడా లేదేమో!
వాళ్ళ బ్రతుకు ఎంత నికృష్టమైనది! తలుచుకొంటే గుండె
జలదరిస్తుంది. ఆవేళ రాత్రంతా నాకు నిద్ర పట్టనేలేదు.
ఆ కుటుంబం దుస్థితినిగురించే అదే సనిగా ఆలోచించాను.

అమూల్యమైన నా చిన్నారి నయ్యారీ, మరి ఇక ఈ
లేఖ చాలించమంటావా? సెలవు తీసుకోమంటావా? నాకు
చాతనయినంత చక్కగా అన్ని విషయాలు వర్ణించాను.
రోజల్లా నిన్నుగురించే, కేవలం నిన్నుగురించే ఆలోచిస్తు
న్నాను. నిజంగా నిన్నుగురించి నేను చెందుతున్న ఆందోళన
ఇంతా అంతా కాదు. సరంతాగమనంతోపాటు ఈదురు
గాలి, నర్షాలు, మంచు రేణువులు అన్నీ వచ్చి పడు
తున్నాయి. ఇవ్వన్నీ కలిసి మన ప్రాణాలు కొరుక్కుతంటు
న్నాయి. వరెంకా, నీకు ఒక మంచికోట అనసరమన్న సంగతి
గుర్తించాను. ఈ పాడు వాతావరణంనుంచి భగవంతుడు
నిన్ను నన్ను రక్షించుగాక.

నా హృదయాధి దేవతా, ఈ విధంగా రాస్తున్నం
దుకు కోపగించకే. నా వ్రాతకు నిర్దిష్టమైన శైలి అంటూ
లేదు. ఏమి చేస్తాను? అది నా దౌర్భాగ్యం. శైలి కావా
లంటేమాత్రం యిప్పుడొస్తుందా, చెప్పొ. ని న్నేదో కాస్త
ఉత్సాహపర్చాలని ఉవ్విళ్ళూరుతూ, మనస్సుకు తోచిన

మాటలు, మనస్సుకు సచ్చిన రీతిని రాస్తున్నాను. భాగ్య
నంతుల బిడ్డల మాదిరిగా నేనూ పెద్ద పెద్ద బళ్లలో చదివి
వుంటే, బహు చక్కని విషయాలు బహు రమ్యంగా వ్రాయ
గలిగేవాణ్ణి కాని, నేను చదివిన చదువు కేవలం సర్వాకాలపు
చదువు. అంతే. దమ్మిడి విలువకూడా చేయదు.

నీ ఆప్త మిత్రుడు,

మకార్ దెవూష్కిన్.

ఏప్రిల్, 25

ప్రియమైన మకార్ ఆరెగ్జెవిచ్,

ఈవేళ మా మేనత్త కూతురు మామ కన్పించింది.
దారుణం. ఆమె జీవితం బుగ్గిపాలు కాబోతున్నది. మరి
కొన్ని పుకార్లు నా చెవినిపడ్డాయి. అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా
సన్ను గురించి ఆరాలు తీస్తోందట. ఆటే చూస్తే, ఆ ముసిల్మి
చచ్చిన తర్వాతకూడా, దెయ్యమై సన్ను పట్టుకుపీడించేట
ట్టుంది. నామానాన సన్ను బ్రతకనివ్వదలుచుకోలే దల్లే
వుంది. అది సన్ను క్షమిస్తుందట. జరిగిందేదో జరిగిపోయింది,

పాత విషయాలన్నీ మరచిపోయి, మళ్ళీ కలిసిజీవద్దాం, మాయంటికేరా అని ఆ ముసల్ది నాదగ్గరకొచ్చి ప్రతిపాదిస్తుందట. నీవేమో ఏవిధంగా చూసిరా నాకు కావలసినవాడివి కాదట. ఆమేమో నా దగ్గర బంధువట. కనుక మా కుటుంబ వ్యవహారాలలో తలదూర్చే హక్కుగానీ, అధికారంగానీ నీకు లేనే లేదట.

నీవు చేస్తున్న సహాయంపైనా, ఇస్తున్న చేయూతపైనా ఆధారపడి నేను జీవించటం అనమానకర విషయమట. లోగడ ఆమె నన్ను పువ్వుల్లోపెట్టి పెంచి, పోషించి, పెద్దదానిని చేసిందట. ఆకలిబాధతో అలమటించి చచ్చిపోకుండా నా తల్లినీ, నన్నూ కాపాడిందట. అయినా నేను అదంతా పూర్తిగా మరచిపోయి ప్రపంచాన్ని నడచుకున్నానట. నా తల్లినీ, నన్నూ రెండున్న రేళ్లు పోషించటానికి ఆమెఎంతో డబ్బు తగలేసిందట. నేను ఆమెకు ఎంతో రుణపడివున్నప్పటికీ, ఆ రుణాన్నంతా విస్మరించి, నన్ను మన్నిస్తుందట. ఏ దిక్కులేని మా అమ్మను ఆ ముసల్ది కరుణించి వదలలేదు. వాళ్లు నా విషయంలో తలపెట్టిన అన్యాయమే మా అమ్మ ఎరిగివుంటే ఎంత బాధపడివుండేదోకదా! కాని, భగవంతుడు ఇదంతా పైనుంచి పరికిస్తూనే వున్నాడట. నా జీవితం ఇలా కష్టాలపాలు కావటానికి కారణం నేనేనని అన్నాభ్యోడోరోవ్ నా అంటున్నది. ఆమేమో నాకు బ్రతుకుతెరువు చూపించినా నేనేమో దానిని కాలదన్నానట. అయినా నేను గౌరవం నిలుపుకోలేకపోయానట, అది తన తప్పుకాదట. ఆరి భగవంతుడా, ఇందులో తప్పెవరిదో నీవే తేల్చు. బైకోవ్ సరిగానే

ప్రసన్నరించాడట.....ఆడదానిని పెళ్లాడటానికి ఏ మగాడూ
 ఒప్పుకోడని ఆ ముసల్ది ఇప్పటికీ వాదిస్తున్నది. బైకోవ్ ను
 సమర్థిస్తున్నది. ఈ గొడవంతా నీకు చెప్పకొని ఏమి లాభం?
 మకార్ అలెగ్జెవిచ్, ఇలాంటి ఘోరన్యాయాలను భరిం
 చటం, సహించటం, వహించటం చాలా కష్టం. నా గతి
 ఏమికానున్నదో తెలియదు. నే నిక్కడ కూర్చొని, హడలి
 పోతూ, కుమిలిపోతూ దుఃఖిస్తున్నాను. ఈ జాబు రాయ
 టానికి రెండు గంటలు పట్టిందంటే నమ్ము. నా విషయంలో
 తాను చేసిన అన్యాయాన్ని ఆమె గుర్తిస్తుందనీ, కనీసం పశ్చా
 త్తాప పడుతుందనీ ఇప్పటిదాకా ఆశిస్తూ నచ్చాను. ఇదిగో,
 ఈ జాబు చదివి, నీవు యిసుమంత ఆందోళన చెందినా,
 మనోవ్యధ పొందినా నేను సహించలేను, తెలిసిందా. ఈ
 లోకంలో నా మేలునుకోరే వ్యక్తివి నీ వొక్కడివే. నీ అండ
 దండలతోనే ఈ అభాగ్యజీవి జీవించగల్గుతోంది. ఛెస్కోరా
 మాటలు అంతగా పట్టించుకోకు. గోరంతదానిని కొండంత
 చేసి చెప్పతుంటుంది. నేను ఊమంగానే వున్నాను.
 ఓల్కోవో చర్చికి ప్రార్థన కెళ్ళినప్పుడు కాస్త చల్లగాలి
 తగిలి, కొద్దిగా జలుబుచేసింది, అంతే. సరేగాని నావెంట
 ఎందుకు రాలేదో చెప్పు? ఎంతో బ్రతిమాలుకొన్నానే;
 అయినా విన్నావుకాదు. అమ్మా, సమాధినుంచి నీవు బయ
 టకు రాగల్గితే, వారు నాకు చేసిన ఘోరన్యాయమేమిటో
 నీవు తెలుసుకోగల్గుతావ్!

—వి. డి.

వరెంకా, నా చిన్నారి పయ్యారే,

నా హృదయాధిదేవతకు నేను ద్రాక్షపళ్ళు సంపు
కొంటున్నాను. రోగులకు ద్రాక్ష చాలా మంచిది. దాహం
తీర్చుకోటానికి ద్రాక్షపళ్ళు బాగా పనికొస్తాయని డాక్టర్లు
కూడా సిఫారసు చేస్తుంటారు. అందుకే వాటిని నీకు పంపిం
చాను; కనీసం దాహమన్నా తీరుతుండేమానని. నిన్న నీవు
కోరినట్లు, ఆల్బ్రెకా కొని పంపించాను. ఏమమ్మా, నీకు
అన్నం సహిస్తోందా? ఆకలి వేస్తోందా? అన్నింటిలోకీ ముఖ్య
మైనది ఇదేకదా! దేవుని దయనల్ల గండం గడిచింది. కష్టాల
అధ్యాయం ముగియబోతోంది, కనుక భగవంతునికి వేయి
సమస్తారాలు పెట్టుకొందాం. ఇక పుస్తకాల సంగతంటావా,
నే నింకా వాటిని సంపాదించలేకపోయాను. ఏ షాపులోకి
వెళ్ళినా, ఇది చాలా మంచి పుస్తకమండీ, ఈ రచయిత చాలా
గొప్పవాడు; చాలా బాగా రాశాడు అంటుంటారు. అంతా
అదేమాట. నే నింకా ఆ పుస్తకం చదవలేదు. ఎవరినోట
విన్నా ఆ పుస్తకాన్ని గురించిన ప్రశంసలే! చదువుకోటానికి
ఒకమారు యిస్తాలే అని నా మిత్రు డొకడు నాగ్దానం
చేశాడు. మరి నీవు ఆ పుస్తకం చదువుతావా? ఊహప్రపం
చంలో ఓలలాడించే పుస్తకాలుమాత్రమే నాకు నచ్చుతాయి.
ఈ పుస్తకం నీకు బొత్తిగా నచ్చకపోవచ్చు. నీ అభిరుచి ఎలాం
టిదో నాకు పూర్తిగా తెలుసు. కవితాఛాయలుగల నచన

రచనలో నీకు నచ్చుతాయి. నిట్టూర్పులూ, ప్రేమ తొణికిసలాడే రచనలే నీకు కావాలి. భయపడకు. తప్పకుండా అలాంటి పుస్తకాలే నీకు పంపిస్తాను.

ఇక నా సంగతా, క్షేమంగానే వున్నాను. దయ యుంచి, నన్ను గురించి ఆందోళన చెందకు. ఫెడోరా చెప్పే మాటలు లక్ష్యపెట్టకు. అది ముసల్ది అవుతున్న కొలదీ ఇక్కడ మాటలు అక్కడకు, అక్కడి విషయాలు ఇక్కడకు చేరవేసే జబ్బు ఎక్కువవుతోంది. ఈ మాట నేను అన్నానని చెప్పు. నేను కొత్తసూటును అమ్మివేయలేదు. అయినా దానిని అమ్ముకోవలసిన అగత్యం నా కేంపట్టింది? దాని నెందుకు అమ్ముకోవాలి? ఈ నెలనుంచి నా జీతం పెంచబోతున్నారని తెలిసింది. కనీసం నల్భై రూబుళ్ళయినా అదనంగా చేతికి రావచ్చు. నీకు తెలుసుగా, ఫెడోరా గోరంతను కొండంత చేస్తుందన్న సంగతి. మన భవిష్యత్తు మహోజ్వలంగా వుండబోతున్నది. ఇంతకీ కావలసింది నీవు త్వరగా కోలుకోవటమే. నేను చిక్కిపోయానని నీ కెవరు చెప్పారు? ఇదికూడా గాలి వార్తే. కేవలం నీలాపనింద. నిందాప్రచారం. నేను ఉండవలసిన, ఉండగల్గినంత ఆరోగ్యంగా వున్నాను. కొంతవరకు లానెక్కానుకూడా. ఊరిపోతున్న నా శరీరాన్ని చూస్తుంటే నాకే సిగ్గేస్తోంది. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే, నేను మహారాజాలాగా బ్రతుకుతున్నాను. నీవుకూడా త్వరగా కోలుకోగలిగితే! సరే, ప్రియతమా, సెలవు. నీ చిన్నారి చిట్టి వేళ్లను ఒక దాని తర్వాత మరొక దానిని ముద్దెట్టుకొంటూ.

నీ కలకాల మిత్రుడు,
మకార్ దెవూష్కిన్.

తాజాకలం : అదేమిటి ప్రియా ! నీవు అలా
 రాశావు ? మంచీ చెడూ మరచిపోయి వ్రాసేయటమేనా ?
 అన్నప్పడల్లా నీ గదికి రానటం ఎలా సాధ్యం ? అలాంటిపని
 నే నెలా చేయగలను ? చీకట్లో తప్పితే నీ గడపలో కాలు
 పెట్టలేను. ఆ విషయం నీకు తెలుసు. లోకులు ఏమనుకొని
 పోతారోనని నే నెప్పుడూ భయపడుతూనే వుంటాను. జబ్బు
 పడి, నీవు మంచంలో పడివున్నప్పుడు, ఆ మగచంపదలి
 బయటకు పోనటం అంటే నా కెంతో బాధగా వుండేది.
 లోకుల నూటిపోటు మాటలు భరించలేక అక్కడినుంచి
 నచ్చేయక తప్పేదికాదు. ఇప్పటికే మనలను గురించి లోకులు
 పలురకాలుగా కథలల్లి చెప్పుకొంటున్నారు. థెరెస్సా అంటే
 నాకు పూర్తిగా సమ్మతంవుంది. చచ్చినా అది మనలను
 గురించి ఇతరులముందు నోరువిప్పి చెప్పదు. మన విషయా
 లన్నీ లోకానికి తెలిస్తే, ఎంత చిత్రంగా. విచిత్రంగా చెప్పు
 కొంటారో ఎన్నడైనా వ్రాహించావా ? కాస్త ఓపికపట్టు.
 నీవు పూర్తిగా కోలుకొనేదాకా ఓపికపట్టు. అప్పుడు మన
 జీవితాలను స్వర్గతుల్యంగా మార్చుకొందాం.

ప్రియమైన గౌరవనీయ మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

నీవు ఒనరించిన సహాయానికి, నీవు చూపిన అనురాగానికి ప్రతిఫలంగా నీకు బాగా సచ్చేపని యేదైనా, నీ మనస్సుకు ఆహ్లాదం చేకూర్చేపని యేదైనా చేదామని ఎన్నాళ్ళుగానో అనుకొంటున్నాను. నా పెట్టెలోని పాత కాగితాలన్నీ కలియవెతకగా చివరకు నా ఆత్మకథ బయట పడింది. దానిని నీకు పంపిస్తున్నాను. నేను బాగా బ్రతికిన రోజుల్లో యీ ఆత్మకథ రచనను ప్రారంభించాను. అటు తర్వాత కూడా అడపా తడపా ఆ రచనను కొనసాగించాను. నా గత చరిత్రనూ, నా తల్లి చరిత్రనూ తెలుసుకోవాలని నీవు యెంతోకాలంగా కుతూహలపడుతున్నావు. అది నాకు తెలుసు. పాక్రొవ్ స్కీని గురించీ, అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నాతో కలిసివున్నప్పటి నా జీవితం గురించీ తెలుసుకోవాలని నీవు ఆతురత చెందుతున్నావు. అసలు యీ ఆత్మకథను ఎందుకు ప్రారంభించానో ఆ భగవంతునికే తెలియాలి. తీరిక దొరికినప్పుడల్లా యేదో గిలుకుతుండేదాన్ని. నా గతానికి సంబంధించిన వివిధ దృశ్యాలు ఇందులో వున్నాయి. చదివితే నీకు ఆహ్లాదమే గొల్పవచ్చు. నా మట్టుకు నాకు, దీనిని తిరగేస్తే విచారమే కలుగుతుంది. సెలవు, మకార్ అలెగ్జెవిచ్. చాలా అలసిపోయి వున్నాను. అందులో ఏకాంతజీవితం. రాత్రి నిద్రకూడా సరిగా పట్టలేదు. జబ్బుపడిన తర్వాత తిరిగి ఆరోగ్యాన్ని కూడదీసుకొనే కాలంలో ఎంత విసుగు జనిస్తుంది !

— వి. డి.

1

మా తండ్రి చనిపోయిననాటికి నాకు పథ్నాలుగేళ్ళ నయస్సు. నా చిన్నతన మంతా హాయిగా, సంతోషంగా, ఎట్టి చీకూ చింతా లేకుండా గడచిపోయింది. గుబర్నియాలోని ఒకానొక రాకుమారుని ఎస్టేటు మా నేజరుగా మా నాన్న పని చేస్తుండేవాడు. ఇక్కడకు చాలా చాలా దూరానగల, ఆ రాకుమారునికి చెందిన ఒక కుగ్రామంలో మేము హాయిగా ఏ గొడవ లేకుండా జీవిస్తుండేవాళ్లం. చిన్నప్పటినుంచి నేను వట్టి అల్లరి పిల్లనే. క్షణంసేపు నాకు కాలు నిలిచేదికాదు. మనసు ఉరకలు పెట్టేది. తోటలలోను, పొలాలలోను, పొలాల ప్రక్కనేగల చిట్టడవిలోను పడి ఆకతాయి లాగా తిరుగు తుండేదాన్ని. ఎస్టేట్ న్యవహారాలలోపడి నాన్నగారు మునిగి తేలుతుండేవారు. అమ్మేమో ఇంటి గొడవల్లో పడిపోయి, నా విషయం అసలు పట్టించుకొనేదేకాదు. పట్టించుకొనేందుకు ఆమెకు తీరికా లేదు. నాకు చదువులు నేర్చేందుకు, విద్యా బుద్ధులు గరిపేందుకు ఎవరూ లేకపోయారు. అదీ ఒకందుకు మంచి దేలే అనుకొన్నాను. పగలల్లా ఇష్టమొచ్చినట్లు తిరగటం కన్నా పిల్లలకు కావలసిందేముంది? ఉదయానే లేచి చెరువు

నద్దకో, తోటకో, పొలాల్లోకో, కల్లాలనద్దకో పరుగెత్తే
దాన్ని. ఎండ మండిపోతున్నా లక్ష్యపెట్టేదాన్ని కాను. లేదా
ఇంటినుంచి చాలా దూరంగా పరుగెత్తి, చిట్టడవిలో ముళ్ళ
పొదలగుండా దూసుకుపోతూంటే మొఖమూ, చేతులూ
చీరుకుపోతున్నా, గొను చిరిగి పోతున్నా నాకు లెక్కే వుండేది
కాదు. మహా అయితే యింటికెళ్ళిన తర్వాత అమ్మా,
నాన్నా నాలుగు కేకలు వేస్తారు. అంతేగా. అదే ధీమాతో
న్యసహరించేదాన్ని.

జీవిత మంతా ఆ పూర్ణోనే గడిపేస్తే ఎంత బాగుం
డును అనుకొనే దాన్ని. కాని, నేనొకటి తలిస్తే దైవం
వేరొక విధంగా శాసించాడు. బ్రహ్మరాత తప్పించటం
ఎవరి శక్యం: అప్పటి కింకా నేను చిన్న దాన్నే. పన్నెం
డేళ్ళయినా నిండాయో లేదో. నేను ఆ నయస్సులో
వుండగా మా కుటుంబం పీటర్స్ బర్గుకు మకాం మార్చవలసి
వచ్చింది. పుట్టి పెరిగిన ఊరు నదలిపెట్టి, పరాయి
చోటకు వెళ్ళటమంటే ఎంత బాధో నాకు అప్పుడు తెలిసి
వచ్చింది. ప్రయాణ సన్నాహాలు పూర్తయ్యాయి. మా
నాన్న మెడను కావిలించుకొని నెక్కి నెక్కి దుఃఖించాను.
కనీసం మరికొన్ని రోజులపాటైనా ఆ పూర్ణోనే ఉండిపోదా మని
పట్టు బట్టాను. మా నాన్నకు కోపం వచ్చింది. నన్ను
కసిరాడు. అమ్మ కూడా కంటతడి పెట్టుకొంది. “ఏమి
చేస్తాం తల్లీ, నాన్న న్యసహారాల మూలంగా మనం అక్క
డకు వెళ్ళక తప్పదు” అయ్యా అమ్మ నాకు నచ్చజెప్పింది.
మా నాన్న మా నేజరుగా పనిచేస్తున్న ఎస్టేటు యజమాని

చనిపోయాడు. ఆయన వారసులు మా నాన్నను ఆ ఉద్యోగంనుంచి బర్తరపు చేశారు. అందుకే మాకీ తిప్పలు వచ్చాయి. పీటర్సుబర్గులోని కొందరు న్యక్తులు చేస్తున్న వ్యాపారంలో మా నాన్నకు వాటాలున్నాయి. పీటర్సుబర్గులో మకాం పెట్టితే ఆర్థిక పరిస్థితులు కొంత చక్కబడ వచ్చునన్న ఆశతో ఆ వూరు నదిలి. బయలు దేరాం. ఈ విషయం ఉత్తరోత్తరా అమ్మద్వారా తెలుసుకొన్నాను. పీటర్సుబర్గు వచ్చి, పీటర్సుబర్గు స్టారానాలో వొక అద్దె యింట్లో నివాసం ఏర్పరచుకొన్నాం. మా నాన్న చని పోయేదాకా ఆ యింట్లోనే వున్నాం.

కొత్తచోట కొత్త జీవితానికి అలవాటు పడటం ఎంత కష్టం! ఆ వసంతకాలంలో ఈ పట్టణంలో మేము అడుగు పెట్టాం. పుట్టి పెరిగిన ఊరును సంటల తరుణంలో నదిలి పెట్టాం. ఆ వూరు నదిలిపెట్టి నచ్చేరోజున వినిర్మలాకాశంలో సూర్యుడు తేజోవంతంగా ప్రకాశిస్తున్నాడు. నూర్పిళ్ళకు కల్లాలు సిద్ధంచేయబడి వున్నాయి. ఫక్షులు కోలాహలంతో ఆకాశంలో విహరిస్తున్నాయి. ప్రతిదీ నేత్రానందదాయకంగా వుంది. ఉత్సాహం ఊయలలో హృదయాన్ని ఉర్రూతలూగించే దృశ్యాలు.....కాని, పట్టణంలో ప్రవేశించేసరికి అంతా తారుమారే. జోరున వానలు, పేగులు మెలివేసే చలి, మేఘానృతమైన ఆకాశం.....ఇవే పట్టణంలో మాకు లభించిన స్వాగతాలు. అంతా కొత్తే, ముక్కు, మొఖం ఎరుగని కొత్త మొఖాలే అన్నీ; ఆతిథ్యభావం ఏ మొఖం లోనూ కానరాదు. కోరచూపులు, మసరుచలాడే

మొఖాలు ప్రత్యక్షమయ్యాయి. ఇలాంటి వాతావరణం లోనే ఎట్టకేలకు మేము స్థిరపడి పోయాం. ఇంటి సామాను లవీ సమకూర్చుకోటానికి మేమెన్నో యిబ్బందులు పడవలసి నచ్చింది. పగలల్లా నాన్న అసలు యింటివద్ద వుండేవాడే కాదు. అమ్మ కూడా క్షణం తీరిక లేకుండా, ఏదో పనిలో నిమగ్నమై వుండేది. నన్ను గురించి పట్టించుకొన్న వారే లేకపోయారు. పట్టణానికివచ్చిన మొదటిరోజున నా కెంతో బాధ అనిపించింది. మా ఇంటి కిటికీల తలుపులన్నీ బారలా తెరచి వున్నాయి. మా యింటి ప్రక్కనేగల రొచ్చు గుంటనుంచి మున్నూట అరనైయైదు రోజులూ దుర్గంధం ప్రసరిస్తూనే వుంటుంది. ఇంటి ప్రక్కనే గల రోడ్డుంట నచ్చి పోయే జనం చలిబాధనుంచి తట్టుకొనేందుకు ఆపాదనుస్తకం శరీరాన్ని కోటులతో కప్పకొని, అటూ యిటూ పోతున్నారు.

మా యింట్లో పరిస్థితికూడా దుస్సహంగానే వుంది. రోజల్లా ఇంట్లోపడి చావాలి. కాలు బయట పెట్టేందుకు వీలేదు. పట్టణంలో బంధువులూ లేరు; మిత్రులూ లేరు. ఎక్కడికని పోతాం? అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నాకు, మానాన్నకు అసలు మాటలు లేకుండా పోయాయి. వారిద్దరూ పోట్లాడు కొని, మాట్లాడుకోటం మానేశారు. (ఆమెకు మానాన్న కొంత డబ్బు గాకీపడినట్టున్నాడు). మా నాన్న భాగస్థులు మాత్రమే అడపా దడపా మా యింటికి నస్తూ పోతున్నారు. వ్యాపారానికి సంబంధించిన విషయాలపై కీచులాటలు, వాద వివాదాలు, అరుపులు మున్నగు వాటితో మా యిల్లు కంగు

మంటుండేది. మా నాన్నకు మనస్థిమితం లేకుండా పోయింది. ఇంట్లో వున్నంతసేపూ నాన్న ఏదో ఒకటి దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూ, కాలుగాలిన పిల్లిలాగా గదిలో అటూయిటూ తిరుగాడుతుండేవాడు. అలాంటప్పుడు నాన్నను పలకరించటానికి అమ్మ భయపడుతుండేది. నేనుకూడా పిల్లికూసలాగా ఒక మూలను కూర్చొని ఏదో ఒక పుస్తకం చేతపట్టుకొని, చదువుతున్నట్టు నటిస్తూ కాలక్షేపం చేసేదాన్ని. పీటర్సుబర్గులో మకాం పెట్టిన మూడు నెలలకు ఒక బోర్డింగు పాఠశాలలో నన్ను చేర్పించారు. అంతా కొత్తే. అన్నీ కొత్తమొహాలే. ఆ బడిలో ఉపాధ్యాయులు బిగ్గరగా అరుస్తూ పిల్లలను హడలుకొట్టటం తప్పితే వారు చెప్పే పాఠాలు మరిలేవు. ఆడపిల్లలంతా కలిసి నన్ను ఏడ్పించుకు తినేవారు. ఈ బడిలో అన్నీ నిర్బంధాలే. ప్రతిదీ నిర్ణీత క్రమంలో జరిగిపోవలసిందే. ఇష్టమున్నా, లేకపోయినా, ఆకలి వేయకపోయినా నిర్ణయించిన ప్రకారం అందరితో కలిసి సహసంక్తి భోజనం చేయవలసిందే; తప్పదు. ఇక పంతుళ్లు చెప్పే చదువు సంగతి చెప్పనే అక్కర్లేదు. అంతా అయోమయం. ఆ పాఠాలు వింటూంటే తలనొప్పి పుట్టుకొచ్చేది. చిత్రహింసలు అనుభవిస్తున్నట్టు భాధపడ్డాను. మొదట్లో రాత్రిపూట అసలు నిద్రపట్టేదే కాదు. ప్రక్కపై పడుకొని, రాతంతా కుమిలి కుమిలి ఏడ్చేదాన్ని. నాయంత్రంపూట పాఠాలు చదువుతూంటే, ధ్యాసంతా యింటిమీదే వుండేది. ఎంత చదివినా బుర్రకు ఎక్కేదే కాదు. అమ్మా, నాన్నా, అమ్మమ్మలపై గాలి మళ్ళేది. అమ్మమ్మ చెప్పే పేదరాసి పెద్దమ్మ కథలు గుర్తు

కొచ్చేవి. ఇంటిని గురించి తలుచుకొన్నకొలదీ దుఃఖం పొన్న
 కొచ్చేది. ఈ పాడుబడికి ఒక సమస్కారం పెట్టి, ఇంటికి
 పారిపోతే ఎంతబాగుండు ననిపించింది. అమ్మను కావలించు
 కొని, కులాసా కబుర్లు చెప్పకొంటుంటే ఎంత బాగుంటుంది !
 ఇలాంటి ఆలోచనలతో నా మనస్సంతా వికలమై పోతుండేది.
 పాఠాలు నంటబట్టేవి కావు. పంతులమ్మ, పెద్ద పంతులమ్మ,
 తోటి ఆడపిల్లలు నాకు రాత్రిపూట కలలో భీకరంగా కన్పించే
 వాళ్ళు. తెల్లారిన తర్వాత పాఠాలు సరిగా అప్పజెప్పనందుకు
 నన్ను గోడకుగీచి వేయించేవారు. ఆ శిక్ష చాలదన్నట్టు
 అన్నం తగ్గించి, కడుపుమాడేచేవారు. ఈ వాతావరణంలో
 జీవించటం చాలా బాధగా వుండేది. మొదట్లో ఆడపిల్లలు
 నన్ను అవహేళన చేసి, ఏడ్పించారు. కావాలని ఎద్దేవాచేసే
 వారు. నన్ను చూసీచూడగానే అంతా విరగబడి నవ్వేవారు.
 పంతులమ్మవేసిన ప్రశ్నలకు నేను సరియైన సమాధానం
 చెప్పలేకపోయినప్పుడల్లా వెక్కిరించేవాళ్ళు. భోజనానికి,
 అల్పాహారానికి అంతా కలిసివెళ్ళుతుంటే, నన్ను గిల్లుతుండే
 వాళ్ళు. పైగా పెద్దపంతులమ్మకు నాపైన చాడీలు చెప్పే
 వాళ్ళు. ప్రతి శనివారం సాయంత్రం అమ్మమ్మ నచ్చి నన్ను
 యింటికి తీసుకుపోతుండేది. ప్రతి శనివారం నాకొక పెద్ద
 పండుగలాగా అనిపించేది. అమ్మమ్మ రాగానే, ఆమెను
 గట్టిగా కావలించుకొని ముద్దెట్టుకొనేదాన్ని. పదేళ్ళతర్వాత
 మళ్ళీ కలుసుకొన్నట్టు వ్యవహరించేదాన్ని. గబగబా ఇంటి
 ముఖంగా పరుగెత్తేదాన్ని. అమ్మమ్మ వెనకబడిపోయేది.
 ఇంటికిచేరగానే, పెద్ద కోలాహలం వుట్టించేదాన్ని. వసపోసిన

పిట్టలాగా తిరిపి లేకుండా వాగుతుండేదాన్ని. బందిఖానా
 నుంచి బయటపడిన ఖైదీలాగా వ్యవహరించేదాన్ని. ఆ విష
 యాలు తెలుసుకొని, ఇప్పటికీ నాలో నేను నవ్వుకొంటూ
 వుంటాను. నాన్నకోసం, నా చదువుకొరకు నాన్న ఖర్చు
 చేస్తున్న డబ్బును సద్వినియోగం చేయటంకోసం శ్రద్ధగా
 చదివేందుకు శక్తివంచన లేకుండా కృషి చేశాను. నాన్న
 నానాఅవస్థలుపడుతూ కుటుంబ భారాన్ని నిర్వహిస్తు
 న్నాడు. రోజు రోజుకీ నాన్న మరింత విచారగ్రస్థుడవు
 తున్నాడు; ఆయనలో అసంతృప్తి, కోపతాపాలు పెచ్చు
 పెరిగిపోతున్నాయి. ఆయనలో వేగటమే మహా కష్టం
 కాజోచ్చేంది. ఆర్థిక న్యవహారాలు రాను . రాను మరింత
 విషమించాయి. అప్పులవాళ్ళ బాధ భరింప శక్యంకానిదిగా
 తయారైంది. నాన్నముందు నోరు విప్పటానికి కూడా
 అమ్మ జంకుతుండేది. చివరకు నాన్న చూస్తుండగా కంట
 తడిపెట్టుకోటానికి కూడా సాహసించలేక పోతున్నది. దిగు
 లుతో, సంసార బాధలతో అమ్మ కృంగి, కృశించిపోతున్నది.
 దీనికితోడు ఊపిరాడని దగ్గు ఒకటి పట్టుకొంది. నూలు
 నుంచి ఎప్పుడు ఇంటికి వచ్చినా, విచార దేనత నర్తిస్తోంది.
 విచారభారంతో ఇంట్లోవాళ్ళందరి మొఖాలూ ముడుచు
 పోయివుండేవి. నాన్న కస్సుబుస్సు మంటుండేవాడు.
 లోలోపల కుములుతున్నందున అమ్మ కళ్ళు నిర్జీవమై
 పోయాయి. ఇంట్లో తిట్లు, కీచులాటలు హెచ్చాయి. నేను
 పుట్టిన తర్వాత సంసారమంతా పాడైపోయిందని నాన్న
 సాధిస్తుండేవాడు. మిగిలిన కాస్త ఆస్తిని కరిగించి, నా చదు

పుకు వెచ్చించినా నాకు చదువేమీ అబ్బలేదని తిట్టుతుండేవాడు. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే జరిగిన సప్టలకు, నచ్చిన కష్టాలకు నేనూ, మా అమ్మా కారణమంటూ ఆడిపోస్తూండేవాడు. నాన్న చేతిలో అమ్మ అన్నివిధాలా యమయాతనాలు అనుభవిస్తున్నది. అమ్మనుచూస్తే జాలేసేది. వీక్కుపోయిన కళ్ళూ, బొమికలు తేలిన చెక్కిళ్ళూ, శవాకారంగా తయారైన శరీరం - రేపోమాపో చచ్చిపోతుందా అన్నంతగా భయమేసింది. ఇక నేను పడ్డ తప్పులు ఆ భగవంతుడికే తెలియాలి. నిష్కారణంగా ఇంట్లో వాళ్ళంతా నాపై విరుసుకుపడేవాళ్ళు. ఎనరెనరి మీదనోవున్న కోపతాపాలన్నీ నాపైన చూపించేవాళ్ళు. నేను ఒట్టిచవటననీ, చదువుసంధ్యలురాని దద్దమ్మననీ శపిస్తుండేవాళ్ళు. అమ్మకూ, నాన్నకూ నేనంటే చచ్చినంతప్రేమ. అయినా ఈ అగచాట్లు తప్పవు. అదే విచిత్రం.

నాన్నకన్న కలలన్నీ కల్లలై పోయాయి. ఏ వ్యాపారంలో కాలుపెట్టినా ఎదురుదెబ్బలే తగిలాయి. నష్టమూ, దురదృష్టమూ మాత్రమే మాకు మిగిలాయి. చికాకులు, చింతలతో నాన్న ఆరోగ్యం పూర్తిగా దెబ్బతిన్నది. వీటన్నిటి పుణ్యమంటూ నాన్నకు జబ్బుచేసింది. కొద్ది రోజులు మంచంపై తీసుకొని, తనువుచాలించి, మమ్ములను ఈ లోకంలో వదిలిపెట్టి వెళ్ళి పోయాడు. నాన్న చనిపోయాడన్న వాస్తవాన్ని మేము మొదట్లో నమ్మలేకపోయాం. స్వయంగా చూసిన విషయాన్నే విశ్వసించలేక పోయాం. ఇలా, ఇంత హఠాత్తుగా ఈ విపత్తు నచ్చిపడుతుందని కలలోకూడా

ఊహించలేక పోవటమే అందుకు కారణం కానచ్చు. మనో
 వ్యధతో అమ్మ మాటామంతీ లేకుండా మూగదాని
 వలె మారిపోయింది. ఆ స్థితిలో అమ్మను చూస్తుంటే,
 నాలో విపరీతమైన భయం పుట్టుకొచ్చేది. నాన్న
 చనిపోయాడన్న వార్త చెవినపడగానే, అప్పలిచ్చిన
 వాళ్ళంతా మిడుతల దండువలె నలునై పులునుంచీ
 మాయైంటిని ముట్టడించారు. మిగిలిన కాస్త ఆస్తిని,
 నామానులనూ ఎగేసుకు పోయారు. చిల్లిగవ్వకూడా మిగల్చ
 లేదు. చినరకు దిక్కులేని పక్షులమై పోయాం. తలదాచు
 కోటానికి యిల్లు లేదు. రేపు ఎలా గడుస్తుందో తెలియని
 విషమస్థితిలో పడిపోయాం. అప్పటికి నాకు పథాలుగేళ్ళ
 వయస్సు. రోగపీడితురాలైన అమ్మ ఆరోగ్యస్థితి ఆందోళన
 కరంగా పరిణమించింది. పోయ్యిలో పిల్లిలేచే మార్గం
 కన్పించలేదు. ఆకలిబాధకు గురియై చావటంకన్నా మరొక
 మార్గంలేదనిపించింది. మేము అలాంటిస్థితిలో వున్నప్పుడు
 అన్నా ఫ్యాడోరోవ్ నా మా నద్దకు వచ్చింది. తాను
 మాకు దగ్గర బంధువునని చెప్పి, తనకు ఇల్లూ వాకిలీ వుందనీ,
 అక్కడకు తప్పక రావాలనీ ఆమె పట్టుబట్టింది. ఆమె
 బంధువువేననీ, అయితే చాలా దూరపు బంధువనీ అమ్మ
 కూడా చెప్పగా విన్నాను. నాన్న బ్రతికుండగా, ఆమె
 ఎన్నడూ వచ్చి మమ్ములను చూసిన పాపాన పోలేదు. నాన్న
 చనిపోయిన తర్వాత కంటతడిపెట్టుకుంటూడా మా దుస్థితికి
 వగస్తూ, మాపై ప్రేమానురాగాలు ప్రదర్శిస్తూ తన యింటికి
 వస్తేకాని వీల్లేదని కూర్చున్నది. మా కుటుంబం పరిస్థితి ఇలా

దిగజారటానికి మా నాన్న ప్రవర్తనే కారణమనీ, తలకు
మించిన ఖర్చులు చేసి డబ్బంతా పాడుచేశాడనీ, ఇతరులు
చెప్పిన మాటలు వినకుండా వ్యనహరించాడనీ ఆమె ఏమేమో
ఏకరువుపెట్టింది.

జరిగిందేదో జరిగిపోయింది; గతాన్ని మరచిపోయి
మనమంతా కలిసి, హాయిగా జీవద్దాం అంటూ ఆమె ప్రతి
పాదించింది. “మీపై మాకు పగ ఏమిటి” అని మా అమ్మ
అన్నప్పుడు ఆమె కళ్ళంట నీరు కార్చిందికూడా. ఏది ఏమైతే
నేమి అమ్మకు అంతగా ఇష్టం లేకపోయినా, చివరకు అన్నా
ఫ్యోడోరోవ్ నా, మేము కలిసి ఒకే ఇంట్లో జీవించక తప్పింది
కాదు.

ఆమె ఇంట్లో మేము ప్రవేశించిన వెంటనే, ఆమె
ఏవేవో పాఠాలు మొదలెట్టింది. మేము ఎలాంటి దుస్థితిలో
వున్నామో వివరిస్తూ పెద్ద ఉపన్యాసమిచ్చింది. నిరాశామయ
మైన, అంధకార బంధురంగా కనిపిస్తున్న భవిష్యత్తును తలుసు
కొంటున్నకొలదీ మనోవ్యధ, హృదయావేదన యితోధికం
కాజొచ్చాయి. కష్టాల అధ్యాయంలోకి మా జీవితం ప్రవేశి
స్తోంది.

2

అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా ఇల్లు 6 న లైనులో వుంది.
ఆ యింట్లో అయిదుగదులు న్నాయి. ఆ యింట్లో అడుగు
పెట్టగానే మాకు అంతా వింతగా కన్పించసాగింది. జీవితం

భయానకంగా తోచింది. ఇంట్లో మూడు గదులు
 అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నా తన క్రింద వుంచుకొంది. ఒక గదిని
 మాకు కేటాయించింది. మరొక గదిలో ఒక పేద
 విద్యార్థి — అతనిపేరు పొక్రోవ్ స్కీ — అద్దెకు వుంటు
 న్నాడు. మా మేనత్త కూతురు షాషా తల్లిదండ్రులు
 చిన్ననాటనే చనిపోయినందున, దానిని అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నా
 పెంపకం తీసుకొంది. అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నా పైకి అంత స్థితి
 పరురాలునలె కన్పించకపోయినా, ఆస్తి మస్తుగానే వుంది.
 మరి ఆ ఆస్తిని ఎలా సంపాదించిందో ఆ పరమాత్ముడికే
 తెలియాలి. ఆమె ఎప్పుడూ హడావిడిగా అటూ యిటూ
 తిరుగుతూ ఏదో ఒక పనిలో నిమగ్నమైవున్నట్టే కన్పించేది.
 ఆమెకు క్షణం తీరికవుండేదికాదు. చీటికి మాటికి ఎక్కడికో
 బయటకు వెళ్ళినస్తుండేది. ఆమెతో మాట్లాడటానికి రోజూ
 అనేకమంది నస్తూపోతూ వుండేవారు. వాల్లెవరో, అన్నా
 ఫ్యోడోరోవ్ నా తో వాళ్ళ కేమిపనో, వాళ్ళంతా ఆమెతో
 మాట్లాడే వ్యాపారవిషయా లేమిటో ఎవరికీ తెలిసేదికాదు.
 నచ్చిన ప్రతివ్యక్తి ఒక నిమిషం మాట్లాడి, మళ్ళీ నెంటనే
 పోతుండేవాడు. వీధిగుమ్మం తలుపుతట్టిన చప్పుడు కాగానే
 గదిలోకి రమ్మని మా అమ్మ నన్ను కసురుకొనేది.
 ఇతరులకంట పడకుండా నేను గదిలోకి పోనటం అన్నా
 ఫ్యోడోరోవ్ నాకు కంటగింపుగా వుండేది. ఆమె అమ్మపై
 విరుసుకుపడేది. 'తినటానికి టికాణా లేక పోయినా, అభి
 మానానికి మాత్రం లోటులేదు అంత ఘోషా పనికిరాదే
 తల్లీ; ఏముందని చూసుకొని, అలా చాటుకు పోతారు ?

మీ రేమన్నా రాణులా, రాణివాసం సాగించటానికి? అంటూ
 ఏమేమో గంటలతరబడి మమ్మలను తిట్టిపోస్తుండేది. ఆ తిట్టల
 లోని అంతరార్థమేమిటో అప్పుడు నాకు అర్థంకా లేదు.
 అన్నా ఫోడోరోవ్ నా యింటికి తరలటానికి అమ్మ అంతగా
 ఎందుకు సందేహించిందో నా కిప్పుడు అనగతమవుతోంది.
 ఆమె ఆసలే కోపిష్టిది. నన్నూ, మా అమ్మనూ నిత్యం వేధించి,
 బాధించి వేచుకుతిన్నది. ఇంతకీ ఆమె మమ్మల్ని తనింటికి
 రమ్మని అంతగా పట్టుపట్టటానికి గల అసలు కారణమేమిటో
 ఇప్పటికీ నాకు అంతు చిక్కటంలేదు. మొదట్లో మమ్మలను
 బాగానే చూసింది. కాని రోజులు గడచినకొలదీ ఆమె
 అసలు స్వభావం బయటపడింది. వీళ్ళు దిక్కులేని
 వాళ్ళుగదా, నొక్కితే లొంగక ఎక్కడికి పోతారులే
 అన్న ధీమాతో న్యనహరించింది. తరువాత ఆమె నాపై
 అవ్యాజ ప్రేమను ప్రదర్శించింది. నా అందచందాలను
 గురించి పొగిడింది. గుణగణాలను మెచ్చుకొంది. కాని
 మొదట్లో నేనూ మా అమ్మలాగానే అన్ని అవస్థలూ పడక
 తప్పింది కాదు. ఆమె ఎప్పుడూ మా దిక్కులేనితనాన్ని
 గురించి, ఆమె దాతృత్వాన్ని గురించి తప్పితే మరొక
 విషయం ప్రస్తావించేదేకాదు. బయటవాళ్ళు వచ్చినప్పుడల్లా,
 “వీళ్ళకు నా అన్నవాళ్ళేనరూలేరు. దిక్కులేనివాళ్ళను దగ్గ
 రకుతీస్తే, దేవుడు మెచ్చుకొంటాడన్న దృష్టితో నేను వీళ్ళను
 పోషిస్తున్నాను” అంటూ చెప్పేది. మేమంతా కూర్చోని
 భోజనాలు చేసేటప్పుడు, ఆమె ప్రవర్తన మరింత వింతగా,
 విచిత్రంగా వుండేది. నేనూ, మా అమ్మా తినే ప్రతీ ముద్దనూ

ఆమె అదోమాదిరిగా పరాకాయించి చూసేది. పోనీ, అలా
 గని రెండు ముద్దలు తక్కువ తిన్నామా సాధింపులు ప్రారం
 భించేది; తల్లికీ, కూతురికీ ఎంత నిక్కు! నా చేతి తిండి
 సహించటంలేదు కాబోలు. ఏం? ఈ కూడు మీకు అంత
 అసహ్యంగా వుందా? అంటూ ఆడిపోసేది. నాన్నను ఏడ
 తిట్టేది. హెచ్చులకుపోయి ఆస్తిసంతా తగలేశాడని దెప్పు
 తుండేది; ఉన్ననాడు జోరుగా నెలిగి, చివరకు పెళ్లాన్ని,
 బిడ్డను దిక్కులేనివాళ్ళుగా, అడుక్కొనేవాళ్ళుగా వదిలి
 పోయాడని శపించేది. ఆమె నోటికి అడ్డం అనేదిలేదు. ఎక్కడ
 పడితే అక్కడ కూసేది. ఆమె కారుకూతలు వింటుంటే
 కడుపుమండిపోయేది. బాధకల్గేది. అమ్మ కళ్ళంట కన్నీటి
 ధారలు జాలువారేవి. రానురాను అమ్మ ఆరోగ్యం పూర్తిగా
 చెడిపోయింది. అయినా నాతోపాటు అమ్మకూడా రేయిం
 బనళ్లు కుట్టుపని సాగిస్తూనే వచ్చింది. మేము కష్టపడి పనిచేసు
 కోటం కూడా అన్నాభ్యోడోరోవ్ నాకు కష్టంగానే వుండేది.
 “ఈ కొంప అందాల దుస్తులషాపు కాదమ్మా” అంటూ నూటి
 పోటు మాటలంటూ వుండేది. మేము ఆమె యింట్లో
 వుంటూ, ఆమె తిండే తింటూవున్నా, పై ఖర్చులకు ఎంతో
 కొంత సంపాదించుకోకపోతే ఎట్లా గడుస్తుంది? అదీకాక
 ఈ ఇంట్లోపడి తింటూ ఎంత కాలం వుండటం? ఏదో కొంత
 మొత్తం కూడదీసుకొని, వేరేయింట్లోకి పోవాలన్న ఆలోచన
 కూడా మాకు లేకపోలేదు. అమ్మ అసలే జబ్బుమనిషి. అందులో
 రేయింబనళ్లు కుట్టుపని. వీటన్నిటినల్ల ఆమె అంతకంతకు
 బాగా శ్రీణించిపోయింది. రోజులూ, వారాలూ గడుస్తున్న

కొలదీ, అమ్మ నంట్లో సత్తువా, నెత్తురూ తరిగిపోసాగాయి. మా జీవితం ఒక విధంగా కుదటపడింది. ఏ గొడవ లేకుండా బ్రతుకుతున్నాం. మేము తనకు పూర్తిగా లొంగిపోయినట్లు భావించిన అన్నా ఫ్యాడోరోవ్ నా కూడా కొంత చల్లబడింది. ఆమె మాటను కాదనగల సాహసం, దమ్ములూ ఎవరికీ లేవు. ఆమె వుంటున్న గదులకు, మేముంటున్న గదికిమధ్య వరండా వుంది. మా ప్రక్క గదిలో పొక్రొవ్ స్కీ వుంటున్నాడు. షాషాకు పాఠాలు చెప్పతూ దానికి ప్రతిఫలంగా ఉచిత భోజనం, ఉచిత నివాసం పొందుతున్నాడు. అన్నా ఫ్యాడోరోవ్ నా మాటల్లో చెప్పాలంటే, అతను ఫ్రెంచి, జర్మన్ భాషలు, చరిత్ర, భూగోళం సకల శాస్త్రాలలో షాషాకు పాఠాలు చెప్పాలి. షాషా అప్పటికి పదమూడేళ్ళ పిల్ల. దానిది కొంటె స్వభావం. ఒట్టి కొక్కిరాయి. పొక్రొవ్ స్కీ వద్ద నన్ను కూడా విద్యనభ్యసించమని ఒకరోజున అన్నా ఫ్యాడోరోవ్ నా చెప్పగానే మాఅమ్మ పట్టరాని సంతోషం పొందింది. మధ్యలో ఆగిపోయిన నా చదువు మళ్ళీ ప్రారంభమైంది. షాషాతోపాటు పొక్రొవ్ స్కీవద్ద విద్య నభ్యసిస్తున్నాను.

మా అధ్యాపకుడు పేదవాడు; చాలా నిరుపేద. అందులో అనారోగ్యం. దానితో అతని చదువుకు ఆటంకమేర్పడింది. రోజూ బడికినెళ్ళి చదవకపోయినా, అలవాటు చొప్పున పేరుకు విద్యార్థిగానే చలామణీ అవుతున్నాడు. అతను చాలా మంచివాడు. గదిలో కూర్చొని కూనిరాగాలు తీయటం, ప్రేమగీతాలు ఆలాపనం చేయటం అతనికి బొత్తిగా

నచ్చవు. అతిమర్యాదస్తుడు; తనేమో తన పనేమో; అంతే.
 అతనిని చూస్తుంటే నవ్వుస్తుంది; అతని నడకతీకు, అతను
 మాటాడేవిధమూ, అతను ఇతరులకు నమస్కారంపెట్టే
 పద్ధతీ చూసితిరవలసిందే. చూస్తే కడుపుబ్బ నవ్వు పొంగు
 కొస్తుంది. మొదట్లో నేను నవ్వును ఆపుకోలేక విరగబడి
 నవ్వేదాన్ని. షాషా ఎప్పుడూ అతన్ని ఏడిపించుకొని తింటుం
 డేది, ముఖ్యంగా పాఠాలు చెప్పేటప్పుడు అతనిని ఉడికిలిం
 చేది. అనపేళనపూర్వకంగా ఒక చిన్నమాటంటే చాలు,
 తోకతొక్కిన త్రాసులాగా బుసకొట్టేవాడు. మసమస
 లాడుతూ, గొణక్కుంటూ, చెప్పేచెప్పే పాఠం మధ్యలో
 ఆపివేసి బయటకు వెళ్ళిపోయేవాడు. ఆ తర్వాత కొన్ని
 రోజులపాటు తన గదిలో కూర్చొని, ఏవేవో పుస్తకాలు
 చదువుకొంటూ, పేజీలు తిరగేస్తూ, సమాధిలోకిపోయిన
 యోగిలా అసలు బయటకు నచ్చేవాడేకాదు. అతని గదిలో
 సాధారణంగా ఎక్కడా లభించని గ్రంథాలు, ఖరీదైన పుస్త
 కాలు చాలా వున్నాయి. అక్కడక్కడా అప్పుడప్పుడూ
 ప్రయివేట్లు చెప్పతూ సంపాదించిన డబ్బంతా ఈవిధంగా
 ఈ పుస్తకాలపై పెట్టుబడిపెట్టాడు. అతనికున్న యావదాస్తీ
 ఆ పుస్తకాలే. అతనినిగురించి అర్థంచేసుకొంటున్నకొలదీ,
 అతన్ని మించిన కరుణాశీలి నాకు తెలిసినంతవరకు మరొకడు
 కన్పించలేదు. మా అమ్మకుకూడా అతనంటే ఎంతో
 గౌరవం. మా అమ్మ చనిపోయిన తరువాత నాకు అతను
 ఆప్తమిత్రు డయ్యాడు. కాని, మొదట్లో షాషాతోకలిసి
 నేనూ - యుక్తవయస్సులో వున్న దానినైకూడా -

అతనిని ఏడ్పించాను. అతనిని ఉడికిలింపటానికి, రెచ్చ
 గొట్టటానికి పద్ధతులు ఏమిటా అని నేనూ, మామాకలసి
 గంటల తరబడి చర్చించి స్థానాలు వేస్తుండేవాళ్ళం. అతనికి
 కోపంవచ్చినప్పుడు చూడాలి! ఏమి మాట్లాడుతున్నాడో
 కూడా తెలియకుండా వాగేస్తుంటాడు. అది మా కెంతో
 ఆహ్లాదకరంగా వుండేది. (దానిని తలుచుకొంటే ఇప్పుడు
 నాకు తల కొట్టిపెట్టనిపిస్తూంది). ఒకసారి అతనిని ఎంత
 ఇదిగా ఏడ్పించామంటే, పాపం, అతని కళ్ళంట కట్టలుత్రెంచు
 కొని కన్నీరు ప్రవహించింది. “మీరు చిన్నపిల్లలైనా,
 మీ హృదయాలు పాపాణాలు” అని అతను నెమ్మదిగా గొణి
 గాడు. అంతే. నాటినుంచి నాలో ఒక విధమైన మార్పు
 వచ్చింది. మేముచేసిన పనికి నేను సశ్చిత్తాపపడ్డాను. అతనిని
 చూస్తే నాకు జాలివేసింది. నాకళ్ళంట కూడా నీళ్లుతిరిగాయి.
 సిగ్గుపడుతూ, ప్రాధేయపూర్వకంగా చెప్పాను: ఏదోతెండి,
 చిన్నపిల్లలం. తెలియకచేసిన తప్పుకు మన్నించండి. మీరు
 కష్టం పెట్టుకోకండి. మనస్సు నొచ్చుకోకండి. అయినా
 అతను నామాట వినించుకో కుండానే, చెప్పేచెప్పే పాఠం
 మధ్యలో ఆపేసి కోపంగా గదినుంచి వెళ్ళిపోయాడు.
 ఆ రోజుల్లా నా మనస్సు ఎంతగానో దురపిల్లింది. పాపం,
 అతని కళ్ళంట నీరు తెప్పించేంతగా ఏడ్పించటమా? అతను
 ఏడుస్తుంటేచూసి సంతోషించాలనే మేము ఆ పని చేశాం.
 కాని, తీరా అతని కళ్ళలో నీరుతిరగ్గానే నాకళ్ళు కూడా
 చెమ్మగిల్లాయి. ఆ రాత్రి నాకు సరిగా నిద్రపట్టలేదు. నేను
 చేసినపనికి నా మనస్సు చివుక్కుమంది. దుఃఖిస్తే హృదయ

భారం తగ్గుతుందంటారు. కాని ఈ మాట నిజంకాదని ఆనాడు అనుభవపూర్వకంగా గ్రహించాను. నా విచారంలో కొంత నంచనకూడా లేకపోలేదు. నన్నొక చిన్న పిల్లలాగా అతను పరిగణించటం నా కేమాత్రం ఇష్టంలేదు. అప్పటికి నేను పదిహేనేళ్ళదాన్నికదా!

నాటినుంచీ నేను పలు పలు విధాల ఆలోచించేదాన్ని, ఊహించేదాన్ని. నన్నుగురించి పాక్రొవ్ స్కీ ఏర్పరచుకొన్న అభిప్రాయాలను మార్చటం ఎలాగా అని ఆవేదన చెందాను. కాని, ఎక్కడలేని సిగ్గు, బిడియం నన్ను ఆనహించాయి. నాలోని ఊహలు ఊహలుగానే మిగిలిపోయాయి. సామా అతనిని ఏడ్పిస్తూంటే నేను చూస్తూ వూచుకుండేదాన్ని. అంతకు మినహా నే నేమీ చేయలేక పోయాను. మూపై అతనికోసం తగ్గిపోయింది. అయినా దెబ్బతిన్న నా అభిమానానికి అది ఏమాత్రం ఉపశమనం కల్పించలేదు.

ఈ సందర్భంలోనే ఒకవిచిత్ర వ్యక్తిని గురించి నాలుగు ముక్కలు ఉల్లేఖించక తప్పదు. ఆ విచిత్ర వ్యక్తిని చూస్తే నే ఎవరికైనా తప్పకుండా జాలివేస్తుంది. అలాంటి వ్యక్తిని నేను ఇదివరకు ఎన్నడూ చూడలేదు. ఇంతకుముందు చాలా రోజులుగా ఆ వ్యక్తి మాయింటికి వస్తూపోతూనే వున్నాడు. అయినా అతనిని గురించి నేను అంతగా పట్టించుకోలేదు. పాక్రొవ్ స్కీపట్ల నా వైఖరిలో మార్పు రావటంతోపాటు, ఈ విచిత్ర వ్యక్తిపట్ల ఆసక్తి హెచ్చింది.

తరచు ఒక వృద్ధుడు మా యింటి కొస్తుండేవాడు. అతను ధరించే దుస్తులు చూడటానికి చాలా అసహ్యకరంగా

వుండేవి. నెరిసిన జుట్టు, పొట్టికురస, గూని... మొత్తంమీద చాలా చోద్యంగా కనిపిస్తాడు. అతను ఎప్పుడూ ఎందుకో ఏదో తలనంపులు పొందిన వ్యక్తివలె బాధపడుతుండేవాడు. ఆ బాధ, ఆ వ్యధ అతనిని కృంగదీశాయి. అతనికి మతిభ్రమణం కల్గిందా అనిపించేలా కనిపించేవాడు. ఇంటిముందు దాకానచ్చి, లోపలకు అడుగుపెట్టటానికి జంకి, వాకిట్లో నిలబడేవాడు. ఎవరైతే నా కనిపిస్తే, సమస్కారంపెట్టి, అనుమతి పొంది మరీ లోపల ప్రవేశించేవాడు. నేనుగానీ, మామాగానీ కనిపిస్తే అతను ఎంతో సంతోషం పొందేవాడు. ఇంట్లో కొత్తవాళ్ళున్నట్టు తెలిస్తే అతను చచ్చినా లోనికిరాడు. కొత్తవారు ఏసరూ లేరని రూఢి అయిన తర్వాత, నెమ్మదిగా తలుపు త్రోసుకుంటూ, చేతులు నలుపుకుంటూ, పిల్లిలాగా అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ పోక్రొవ్ స్కీ గదినైపు వెళ్ళేవాడు. పోక్రొవ్ స్కీ తండ్రే అతను.

చాలాకాలానికిగాని అతని సంతకార్ణ జీవితగాధ నాకు తెలియలేదు. ఎప్పుడో చాలాకాలంక్రిందట కొంతకాలం పాటు గుమ్మస్తా పనిచేశాడు. ఆ వృత్తిలో అతను సామర్థ్యం ప్రదర్శించలేదు. అయినా అది చెప్పకోదగిన ఉద్యోగమూ కాదు. అతని మొదటి భార్య - పోక్రొవ్ స్కీ తల్లి చనిపోయిన తర్వాత-రెండోపెళ్లి చేసుకొన్నాడు. కొత్తపెళ్ళాం వస్తూనే బండెడు కష్టాలు వెంటేసుకొచ్చింది. ఆమె చొట్టి గయ్యాళి; అందరిపైనా అధికారం చలాయించే బాపతు. అప్పటికి పోక్రొవ్ స్కీ నయస్సు పడేళ్ళు. ఏపాపమూ ఎరుగని పోక్రొవ్ స్కీని ఆ సనతితల్లి విపరీతంగా ద్వేషిస్తూ, రాసి

రంపాన పెట్టేది. అతని అదృష్టం పండిన ఫలితంగా, బైకోవ్
 అనే భూస్వామి అతనిని దగ్గరికి తీశాడు; చదువుచెప్పించాడు.
 పొక్రోవ్ స్కీ తల్లితో బైకోవ్ కు పరిచయముంది.
 అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నా యే ఆమెకూ, బైకోవ్ కూ
 పరిచయం ఏర్పరచింది. అటుతర్వాత ఆమె పెళ్ళి
 కుగిర్చి. చేసింది కూడా అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నా యే.
 బైకోవ్ దయాశిలుడు కనుక ఆమె పెళ్ళికి కట్నం క్రింద
 వేల రూబుళ్లు కూడా ఇచ్చాడు. ఆ డబ్బంతా ఏమై
 పోయిందో తెలియదు. మాస్టర్ పొక్రోవ్ స్కీకి తన కుటుంబ
 విషయాలు చర్చించటమంటే ఎందుకోగాని ఏ మాత్రం యిష్ట
 ముండేది కాదు. అతని తల్లి చాలా అందగత్తై అని ప్రతీతి.
 అంత అందగత్తై ఒక అందవిహీనుడిని ఎందుకు పెళ్ళాడనలసి
 వచ్చిందో తెలియదు. వీరి జంట కాకి ముక్కుకు దొండ
 పండు అన్నట్టు వుండేది. యశాన్వనం పూర్తిగా అనుభవించ
 కుండానే, పెళ్ళయిన నాలుగేళ్ళకే ఆమె చనిపోయింది.
 పాఠశాల చదువు పూర్తిచేసినపిమ్మట, మాస్టర్ పొక్రోవ్ స్కీ
 విశ్వవిద్యాలయంలో ప్రవేశించాడు. బైకోవ్ పీటర్స్ బర్గు వచ్చి
 నప్పుడల్లా పొక్రోవ్ స్కీ క్షేమసమాచారాలు అడిగి తెలు
 సుకొని నెళ్లుతుండేవాడు. అనారోగ్యంవల్ల పొక్రోవ్ స్కీ
 చదువుకు స్వస్తిచెప్పక తప్పనిపరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడు, బైకోవ్
 ఆ కుర్రాడిని తీసుకొచ్చి అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నా యింట్లో
 పెట్టాడు. బైకోవ్ సిఫారసు చేయబట్టి, అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నా
 పొక్రోవ్ స్కీని పాపాకు చదువు చెప్పేందుకు నియమిం
 చింది. ఈ లోగా రెండో పెళ్ళాం పెట్టే బాధలు భరించలేక

పొక్రొవ్స్కీ తండ్రి దురభ్యాసాలకు లోనయ్యాడు. తాగు
 డుకు పూర్తిగా దాసుడైపోయాడు. రెంకో పెళ్ళాం అతనిని
 చావచితక తన్ని, నంటపనులనూ, యింటిపనులనూ అతని
 చేత చేయించేది. ఆవిధంగా అతను తన్నులకు, తిట్లకు
 పూర్తిగా అలవాటుపడిపోయాడు. ఇదేమిటి అని నోరెత్త
 ఫిర్యాదుచేయటంకూడా మానుకొన్నాడు. నిజానికి నయస్సు
 అంతగా ముదరకపోయినా, తాగుడువల్ల, పెళ్ళాం తన్నులవల్ల
 అతని మానసికస్థితి పూర్తిగా దుర్భలమైపోయింది. పోతే
 అతనిలో ఒకే ఒకమాననత్వ లక్షణం యింకా చావకుండా
 మిగిలివుంది. అదే పితృపేమ. పొక్రొవ్స్కీని చూచు
 కుంటూ అతను తన మొదటిభార్యను స్మరించుకొంటూండే
 వాడు. మొదటిభార్యను అతను అమితంగా ప్రేమించబట్టే
 కొడుకుఅంటే అతనికి అంత అనురాగం. అతను తన కొడు
 కును గురించే ఎప్పుడూ ఆలోచిస్తుండేవాడు. ఎవరితో
 మాట్లాడినా కొడుకు ప్రస్తావనే తేస్తుండేవాడు. వారా
 నికి రెండు నెల్లు మాత్రమే నచ్చి కొడుకుని చూసుకు
 పోతుండేవాడు. అంతకు మించి రానటం అంటే అతనికి
 మహాభయం. పొక్రొవ్స్కీ కూడా తన తండ్రిని చూసి
 ఏనగించు కొనేవాడు. పొక్రొవ్స్కీలో గల లోపాలన్నింటి
 లోకి పెద్ద లోపం కన్నతండ్రిని చూసి అసహ్యించు కోవటం;
 తండ్రి అంటే ఈషణ్మాత్రం గౌరవం లేకపోవటం. ఈ ప్రపంచంలోని
 అభాగ్యులందరిలోకి దురదృష్టవంతుడు ఈ వ్యక్తే
 నేమో అనిపిస్తుంది. అయినా కొన్ని సందర్భాలలో ఈ వ్యక్తి
 వ్యవహారం విపరీతమైన విసుగు జనింపజేస్తుంది. తనకు

అనగరిం వున్నా లేకపోయినా ప్రతి విషయం గురించి తెలుసుకోవాలన్న కుతూహలంతో లేనిపోని ప్రశ్నలు వేసి, ఎదుటివ్యక్తిని విసిగిస్తాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు అతను వేసే ప్రశ్నలు అర్థరహితంగా, అప్రస్తుతంగా వుంటాయి. పాక్రొవ్ స్కీ ఏకాగ్రతతో ఏదైనా పుస్తకం చదువుకొంటూవుంటే, పానకంతో పుడకలాగా, అతను ఆ చదువుకాస్త చెడకొట్టుతుంటాడు. అదీ కాక, అప్పుడప్పుడు తప్పతాగి తూలుతూ నస్తుంటాడు. అందుకే పాక్రొవ్ స్కీకి తన తండ్రి అంటే అంత అసహ్యం. తండ్రిని సన్మార్గంలోకి తేవాలని పాక్రొవ్ స్కీ విశ్వ ప్రయత్నాలు చేశాడు. అయినా ఫలితం లేకపోయింది. కొడుకును చూసి అతను భయపడటం అలనర్చుకొన్నాడే కాని, అవిలక్షణాలను నూర్చుకో లేక పోయాడు.

అతను తన కొడుకును చూసుకొని ఎప్పుడూ మురిసి పోతూండేవాడు. అయితే కొడుకు ఎదురుగావున్నంతసేపు అతను తలనంచుకుని, ఏదో తప్పుచేసిన నేరస్థుడులాగా భయపడుతూ. బిడియపడుతూ వుండేవాడు. కొడుకును చూడటానికి వచ్చినప్పుడల్లా తటపటాయిస్తూ వాకిట్లోనే నిలబడిపోయేవాడు. నేనుగాని కన్పించానా, పాక్రొవ్ స్కీని గురించిన ప్రశ్నాపరంపరతో నన్ను వేధించుకు తినేవాడు. కనీసం ఇరవైనిముషాలైనా తోమందే నదిలేవాడు కాదు. పాక్రొవ్ స్కీ మనస్థితి ఎలావుంది? అతను ఏదైనా ముఖ్యమైన పనిలో నిమగ్నమై వున్నాడా? అంత ముఖ్యమైన పని ఏమిటి? వ్రాసుకొంటున్నాడా? లేక దేన్ని గురించైనా దీర్ఘంగా యోచిస్తున్నాడా? ఇత్యాది ప్రశ్న

లన్నింటికీ నేను సమాధాన మిచ్చిన పిమ్మట, ఫర్వాలేదు
 లోపలకు వెళ్లమని ప్రోత్సహించిన తర్వాత మాత్రమే
 అతను తలుపు నెట్టుకొని లోన ప్రవేశించేవాడు. అదైనా
 అడుగులో అడుగువేసుకుంటూ పిల్లిలాగా ముందు తొంగి
 చూసి మరీ లోన ప్రవేశించేవాడు. తన కొడుకు కోపంగా
 లేడని తెలుసుకున్న తర్వాత, లోనికిరమ్మనమని తలూపిన
 పిమ్మట మాత్రమే గదిలో కాలుపెట్టేవాడు. చడిచప్పుడు
 చేయకుండా లోపలకెళ్ళి, చిరిగిపోయిన, చివికిపోయిన తన
 కోటును జాగ్రత్తగా విడిచి మడిచి, నెత్తిపై టోపీని తీసి
 ప్రక్కన పెట్టేవాడు. అక్కడున్నంతసేపు కొడుకుమీదనుంచి
 దృష్టి మరల్చేవాడే కాదు. కసురూ, విసురూ, విసుగూ
 కొడుకుముఖంలో ఏ మాత్రం కన్పించినా, కంఠధ్వనిలో
 ఏమాత్రం వినిపించినా, అతను గొణుక్కుంటూ, “ఆఁ, ఏమీ
 లేదు; పోతూపోతూ నిన్నొకసారి చూసిపోదామని నచ్చాలే”
 అంటూ తక్షణం లేస్తాడు. బిడియమూ, అణకువతోణికిస్తూ
 చినిగిన తనకోటునూ, చివికిన తనహేట్నూ చేతబట్టుకొని,
 చప్పుడు కాకుండా, పిల్లిమాదిరిగా నడుస్తూ, నెమ్మదిగా
 తలుపుతీసి, పొందిన ఆశాభంగానికి ఒక చిరునవ్వుమెరిపించి
 మరీ అతను బయటపడతాడు.

అలాకాక, కొడుకు కనుక సాదరంతో స్వాగతం
 చెప్పితే, ఇక ఆరోజు అతనికి మహాపండుగే. సంతృప్తితో
 అతని హృదయం ఉప్పొంగేది. అతనిశరీరంలోని అణువణువూ
 సంతోషంతో నర్తించేది. స్వర్గానందాన్ని మరిపించే అమందా
 నందం అనుభవించేవాడు. అతని ముఖం విద్యుత్తేజమై వెలు

గాండేది. పొక్రావ్ స్కీ కనుక కాస్త గద్దిస్తూ మాట్లాడితే,
 పాపం అతను గభాలున లేచి, న్యాయాధికారిముందు
 నిలిచిన నేరస్థునివలె చేతులు కట్టుకొని, ప్రాధేయపూర్వ
 కంగా, ఆచి తూచి మాట్లాడాలని ప్రయత్నించుతూ చివరకు
 రసాభాసతో సంభాషణ ముగించేవాడు. పాపం! వట్టి
 అమాయకుడు. ఏలా మాట్లాడాలో కూడా తెలియదు.
 ఒకటి చెప్పబోయి మరొకటి అనేస్తాడు. మనసులో బయల్పె
 డలిన భావ ప్రకంపనలకు సరియైన మాటల రూపం యిన్వ
 టం అతనికి చేతకాదు. చేతులు అటూయిటూ తిప్పుతాడు.
 ఒకమాట చెప్పి, వెంటనే దానిని సరిదిద్దు కోవాలని ప్రయ
 త్నిస్తూ మరొక తప్పుడు పదం వాడేస్తుంటాడు. లేకలేక
 ఎప్పుడైనా కొడుకు వేసిన ప్రశ్నకు చక్కని సమాధానం
 చెప్పగల్గాడా, ఇక అప్పుడు అతని పరిస్థితి చూడాలి. మహా
 ధీమాగా భుజాలు కాస్త ఎగరేస్తాడు. కాలకు పైకి ఎత్తి,
 నెక్ట్ సరిచేస్తాడు. కాని, అలాంటి సందర్భాలు చాలా
 అరుదుగా, నూటికో కోటికో ఒకసారి మాత్రమే సందర్భ
 పడతాయి. అలాంటప్పుడు ఘరానాగా లేచి, సాహసించి,
 పుస్తకాల ఆల్మరా దగ్గరకెళ్ళి, అందులోనుంచి ఒక పుస్తకం
 తీసి, చకచకా పేజీలు తిరగేస్తూ, “చూశావా, పుస్తకా
 లంటే నాకూ కొట్టిన పిండే” అంటూ కొడుకు ముందు
 తన ప్రతాపం ప్రదర్శిస్తాడు. కర్మం చాలక, ఒకసారి
 కొడుకు, తండ్రి మాట్లాడుకుంటూన్నప్పుడు నేను; ఆ గదిలోకి
 వెళ్ళాను. “పుస్తకాల జోలికి పోవద్దని నీ కెన్నిసార్లు చెప్పాలి”
 అంటూ కొడుకు తండ్రిని గద్దిస్తున్నాడు. పాపం ఆ గద్దింపుతో

అతను కుక్కినపేనైపోయాడు. తప్పుచేసినవాడివలె బాధ పడ్డాడు. ముఖం నెలనెలపోయింది. నేనెక్కడ దానిని గమనిస్తానో అని, అతను లేని సవ్య తెచ్చిపెట్టుకుంటూ ముసి ముసి సవ్యలు సవ్యతూ, అంతా సజావుగానే వుందిలే అమ్మాయి అంటూ నన్ను నమ్మింపజేసేందుకు ఎంతో ప్రయత్నించాడు.

తండ్రిని సన్తారంలోకి తెచ్చేందుకు పాక్రొవ్ స్కీ అడపా తడపా పాతికా పరకా పారితోషకం యిస్తుండేవాడు. కనీసం వరుసగా మూడుసార్లు నిషాలో రాకుండావుంటే, తండ్రికి ఏదో ఒక బహుమానం ముట్టజెప్పేవాడు. కొడుకు వద్దనుంచి బహుమానం పొందిన రోజున ఇక అతని సంతోషానికి పట్టపగ్గాలుండేవికావు. ఒక్కొక్కప్పుడు షాషాను, నన్ను ప్రత్యేకంగాపిలిచి, చెరొక ఆపిల్ లేదా మరొక పండ్తో యిచ్చి తనకొడుకు గొప్పతనం మహా గొప్పగా చెప్పుతుండేవాడు. పాక్రొవ్ స్కీ చెప్పే పాఠాలు శ్రద్ధగావినమనీ తనకొడుకు చాలా వినయసంపన్నుడనీ, సద్గుణసంపన్నుడనీ, చినరకు గొప్ప విద్యా సంపన్నుడనీ మాకు సచ్చజెప్పేవాడు. అతను చెప్పేదంతా ఆసాంతం విని నేనూ, షాషా విరగబడి నవ్వేవాళ్లం. అతని స్థితిని చూసి అమ్మ ఎంతగానో జాలి పడేది. అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా అంటే మాత్రం అతనికి మహామంట. ఆమెముందు మాత్రం అతను కుక్కినపేనై పోయేవాడు.

పాక్రొవ్ స్కీవద్ద నా చదువు సమాప్త మయ్యేదశ వచ్చింది. ఇప్పటికీ అతను నన్నొక చిన్నపిల్ల మాదిరిగానే,

పాపాను చూసినట్టే చూస్తున్నాడు. ఇది నాకెంత మాత్రం
 యిష్టంలేదు. చెప్ప నలవికాని బాధవదో నా హృదయంలో
 వేధిస్తోంది. నేను ఎంతప్రయత్నించినా నా భావాన్ని అతను
 అర్థం చేసుకోలేదు. అది నాకు మరింత బాధ కల్పించింది.
 పాపాలు చెప్పించుకొనేప్పుడు తప్పిస్తే, నేను అసలు అతనితో
 మాట్లాడేదాన్నే కాదు. ఏకాంతంగా మాట్లాడటానికి అన
 కాశం చిక్కినా, అతనితో సంభాషించట మంటే ఏమిటో
 నాకు అమితమైన సిగ్గేసేది. నోరువిప్పి చూట చెప్పగల్గేదాన్ని
 కాదు. ఆ అనకాశంకాస్త చేయిబారిపోయిన తర్వాత, ఏదో
 ఒకమూలకెళ్లి పొంగుకొచ్చే క్రోధావేశంతో కుళ్ళి కుళ్ళి
 ఏడ్చేదాన్ని. విచిత్రమైన ఒకానొక సంఘటనే జరగకపోతే,
 చినరకిడి ఎలా పర్యవసించేదో ఎవరికీ తెలుసు. ఒకరోజు
 నాయంత్ర సమయాన అమ్మమ్మ అన్నా ఫ్యాషాలోనా
 గదిలోవుంది. అదేసందు అనుకొని నేను అతని గదిలో జొర
 బడ్డాను. అతను గదిలో లేడన్న సంగతి నాకు తెలుసు.
 అయినా గదిలోకెళ్లాను. ఎందుకెళ్లానో మాత్రం నాకు తెలి
 యదు. దాదాపు సంవత్సరంనుంచి యిరుగు పొరుగునే
 నివసిస్తున్నా, ఇంతకుముం దెన్నడూ నేను యీ పనిచేసే
 ఎరుగను. నా గుండె వేగంగా కొట్టుకొంటోంది. ఆందోళన,
 కుతూహలం నా హృదయాన్ని పెనవేశాయి. గదిలోకి వెళ్ళి
 చూస్తేనికదా, గదంతా అసహ్యంగా వుంది. ఇక్కడ కొన్ని
 పుస్తకాలు, అక్కడ కొన్ని పుస్తకాలు పడివున్నాయి. కాగి
 తాలు చెల్లాచెదురుగా విరజిమ్ముబడి వున్నాయి. ఆ దృశ్యం
 చూస్తుంటే నాలో ఒక విచిత్రభావం మెరిసింది : అవును.

నా స్నేహంకోసం, నా అనురాగంకోసం పరితపించవలసిన
 గతి అతనికేమిపట్టింది? అతనేమో సకలశాస్త్రాలు అభ్య
 సించిన మహావిద్వాంసుడు; నేనేమో చదువూ, చట్టుబండలూ
 లేని శుద్ధ తెలివితక్కువ దద్దమ్మని. తూర్పు పడమరలు
 ఏమిటో కూడా నాకు తెలియవు. నేనేమీ చదివినదాన్ని
 కాదు. పట్టుమని ఒక్కపుస్తకం కూడా గట్టిగా చదివినదాన్ని
 కాదాయె. ఆ పుస్తకాల వరుసలను చూస్తుంటే రోషమూ,
 ద్వేషమూ రేగాయి. ఆ పుస్తకాలన్నీ కట్టకట్టి ఒకేసారి
 చదివేయాలని నిర్ణయించుకొన్నాను. గబగబా, ఒకే బిగువున
 సాధ్యమైనంత త్వరగా వాటన్నింటినీ చదివిపారేయాలని దీక్ష
 పట్టాను. అతనిలాగానే నేనూ యీ పుస్తకాలన్నీ చదివితే,
 అతని స్నేహానికీ, అనురాగానికీ నేను పాత్రురాలను కాగల
 ననుకొన్నాను. దుమ్మా దూళి దట్టంగా పట్టిన ఒక ఉద్గ్రం
 థాన్ని తీసి, గుండెలకు అదుముకొని, భయంతో గడగడ
 వణికిపోతూ, ఉద్వేగంతో సిగ్గిల్లుతూ గబగబా బయటకు
 పరుగెత్తాను. అమ్మ నిద్రపోయిన తర్వాత అర్థరాత్రి సమ
 యాన లేచి, దీపం వెలుతురులో దానిని చదవాలని
 నా తలంపు. ఇంతగా ఆశపడి నేను ఆ గ్రంథాన్ని దొంగ
 చాటుగా తీసుకెళ్లి, తీరా చదవటానికి తెరిచి చూస్తేనిగదా,
 నాకేమీ అర్థంకాని లాటిన్ భాషలో వుంది. ఆశాభంగం
 మాత్రమే నాకు మిగిలింది. సమయం మించిపోకముందే
 దానిని యథాస్థానంలో పెట్టేద్దామని మళ్ళీ గబగబా అతని
 గదికి పరుగెత్తాను. ఆల్మరాలో దానిని వుంచబోతున్న సమ
 యంలో వసారాలో పదధ్వని వినిపించింది. దొంగను దొరికి

పోయాను. అతను రానే వచ్చాడు. ఆ తొందరలో, ఆ హడావిడిలో ఆల్కారాలోని పుస్తకాలు ఒకదానివెంట మరొకటి వరుసగా క్రింద పడిపోయాయి.

ఈ సందర్భంలో ఒకమాట చెప్పాలి : ఇతరు లెనరై నా తన పుస్తకాల జోలికిపోతే, పొక్రావ్ స్కీ ఏ మాత్రం సహించలేడు. అలాంటప్పుడు నా మనస్థితి ఎలావుందో వేరే చెప్పాలా? గదిలోనుంచి అమాంతంగా అదృశ్యమైపోతే ఎంత బాగుండుననిపించింది. కాని అది సాధ్యమా? కన్నంలో దొరికిపోయిన దొంగ చందమైంది నా పని. పొక్రావ్ స్కీ శివతాండవంలో శివునినలె మహోగ్రరూపం ధరించాడు. “నీకు బుద్ధిలేదా?” అంటూ బిగ్గరగా అరిచాడు. “ఇన్నే లోచ్చినా రానిబుద్ధి ఇంకెన్నాళ్ళ కొస్తుంది” అంటూ శాపనార్థం పెట్టాడు. అతను నంగి క్రిందపడిపోయిన పుస్తకాలను తీయబోయాడు. నేను అతనికి సాయపడబోయాను. “చాలు నీసహాయం. పిలననిపేరంటానికి తగుదునమ్మా అంటూ తయారుకాకు” అంటూ అతను నా ముఖంలోకి చూశాడు. నాలోని అనూయకత్వం అతని హృదయాన్ని ద్రవీభూతం కావించినట్టున్నది. నా మొఖం చూసి జాలిపడ్డాడు. అతని కంఠంలో కరుకుతనం మెతకతనంగా మారి, హుంకరింపులు మందలింపులుగా పరిణమించాయి. “ఇ దేమిటమ్మా, నీవే ఆలోచించు. నీవు పసిపాపవు కాదే; చిన్నపిల్లవి కాదే. యుక్తవయస్సు వచ్చినదానివి, నీకీ పని తగునా? చెప్పు” అంటూ చిన్న పాఠం దించాడు. నా ముఖంలోకి తీక్షణంగా చూశాడు. అతని మొఖం కందగడ్డయింది. అదేమిటో నాకు అర్థంకాలేదు.

నిన్వేరబోయాను. నాకు మరింత దగ్గరగా వచ్చి నిలబడ్డాడు. ఏమిటేమిటో మాట్లాడాడు. మొదటి వాక్యానికి, రెండో వాక్యానికి సంబంధమే లేదు. క్షమాపూర్వకంగా నన్ను వేడుకొంటున్నాడనిపించింది బహుశా అతను ఆ క్షణంలో ఆ విషయం గుర్తించివుండడు; నేను యావ్వనం తొణికిసలాడుతున్న మగుననన్న విషయం అప్పుడు నాకు అర్థమైంది. ఆ క్షణంలో నేను ఎలా ప్రవర్తించానో నాకు గుర్తులేదు. అతనికన్నా నేనే ఎక్కువగా సిగ్గుపడివుంటాను. ముప్పిరిగొన్న సిగ్గుతో ఉక్కిరిబిక్కిరై, చేతులతో ముఖాన్ని కప్పేసుకొని, ఒక్కపరుగుతో ఆ గదిలోనుంచి బయటపడి మా గదిలో వాలిపోయాను.

ఈ అనమానంనుంచి ఎలా బయటపడాలో నాకు తెలియలేదు. కన్నంలో దొంగ నలె దొరికిపోవటమా! మూడురోజులదాకా అతని మొఖం చూడలేకపోయాను. అనమానభారంతో కన్నీరు జలజల రాలేవి. నా మనస్సులో ఆలోచనలు పరిపరివిధాల పరుగెత్తేవి. నాలో రేగిన సవాలక్ష ఉహాలలో ఇదొకటి : సరాసరి అతనినద్దకే వెళ్ళి, ఉన్నది ఉన్నట్టు, జరిగింది జరిగినట్టు చెప్పేస్తేపోలా అనిపించింది. నిజం చెప్పి, అతనికి నచ్చజెప్పవచ్చు అనుకొన్నాను. కాని ధైర్యం చాలిందికాదు. తీరా అతనిదగ్గరికి వెళ్ళిన తర్వాత ఎటుతిరిగీ నాకు నోరుపెగలదు. అంతవరకు ఖాయం. అదంతా తలుచుకొంటే ఇప్పటికీ నాకు సిగ్గేస్తుంది.

ఆ ఘటన జరిగిన తర్వాత కొద్దిరోజులకే మా అమ్మకు పెద్ద జబ్బు చేసింది. మంచం పట్టింది. మంచం పట్టిన మూడో

నాటిరాత్రి అమ్మకు విపరీతమైన జ్వరం కాచింది. దానితో
 సరిగ్గా ప్రలాపాలు ప్రారంభమయ్యాయి. అహర్నిశలు అమ్మ
 మంచం వద్దనే జాగరణ చేయవలసివచ్చింది. అమ్మకు
 మందూ, మాకూ, మంచినీళ్లు యిస్తూ రేయింబసళ్ళూ
 కంటిమీద కునుకులేకుండా గడిపాను. అలా రెండు రాత్రులు
 నిద్ర లేకపోయేసరికి నావంట్లో జనసత్తువలన్నీ ఉడిగి
 పోయాయి. కూర్చున్నచోటనుంచి లేవలేని స్థితి ఏర్పడింది.
 కళ్ళు తిరగటం ప్రారంభమైంది. నిద్ర తోసుకువస్తోంది. కళ్ళు
 మూత పడుతున్నాయి. అప్పు రోదనలు, మూలుగులుగాని
 లేకపోతే, కూర్చున్నదానిని కూర్చున్నట్టే మైమరచి నిద్ర
 పోయేదాన్ని. అనుక్షణం కునుకుపాటులనుంచి ఉలిక్కిపడి
 లేచేదాన్ని. మళ్ళీ కొద్ది క్షణాలకే కునుకుపాట్లు పడుతుండే
 దాన్ని. నిజంగా అదొక చిత్రహింస. అలాంటి చిత్రహింసలు
 పగవాడికికూడా వద్దుబాబు! అదేమిటో తెలియదు; సరిగా
 గుర్తులేదు కూడా. ఆ కునుకుపాట్లలోనే భయానకమైన కల
 కన్నాను. ఉలిక్కిపడి లేచాను. గదంతా చీకటిగా వుంది.
 గుడ్డిలాంతరు మాత్రం వెలుగుతోంది. విపరీతమైన భయం
 నన్ను ఆనహించింది. గుండెల్లో దడ. భరింపరాని, వర్ణింప
 నలవికాని బాధతో కుర్చీపైనుంచి గబాలున లేచి, గావుకేక
 పెట్టాను. దడాలున తలుపు తెరచుకొంది. పాక్రొవ్ స్కీ
 లోన ప్రవేశించాడు. మళ్ళీ నాకు స్పృహ వచ్చేసరికి నేను
 అతని బాహువులమధ్య వాలిపోయి వున్నాను. అతను నెమ్మ
 దిగా నన్ను లేవనెత్తి కుర్చీలో కూర్చోబెట్టాడు. గ్లాసుతో

మంచిసీళ్ళు తెచ్చియిచ్చాడు. ప్రశ్నపై ప్రశ్న వేశాడు. ఆ ప్రశ్నలకు నే నేమి సమాధాన మిచ్చానో నాకు గుర్తులేదు.

“నీకు జ్వరం తగిలినట్టున్నది” అంటూ అతను నాచేతిని తీసుకొని, నాడిపరీక్ష చేశాడు. “అనవసరంగా నీ ఆరోగ్యాన్ని పాడుచేసుకోకు. కాస్త విశ్రాంతి తీసుకో. పోయి పడుకో. రెండు గంటలతర్వాత మళ్ళీ నిన్ను తేపుతాను. నామాట విని పోయి పడుకో”. నేను చెప్పేది వినిపించుకోకుండానే అతను పడే పడే పోరుపెట్టాడు. అలసటతో తూలి, వాలిపోయే స్థితిలో వున్నాను. పోనీ కుర్చీలోనే కాస్త కునుకు తీద్దామని నడుంవాలాచాను. అంతే. ఆ గాఢనిద్రనుంచి తెల్లవారిన తర్వాత పాక్రొవ్ స్కీ నన్ను తట్టి లేపితేకాని లేనలేదు. అప్పుడై నా అతను నన్ను లేపకనేపోవును. కాని, మా అమ్మకు మందు యివ్వవలసిన సమయంఅది. ఏమందు యివ్వాలో ఏమందు ఎక్కడుందో అతనికి తెలియదు. అందుకే నన్ను లేపాడు. మరుసటి రాత్రి, అమ్మ మంచంప్రక్కనే కూర్చొని, ఏమైనాసరే ఇవాళ రాత్రి నిద్రపోకూడదని తీర్మానించుకొన్నాను. సరిగా పదకొండు గంటలవేళ పాక్రొవ్ స్కీ వచ్చి తలుపు తట్టాడు. లేచి వెళ్ళి తలుపు తీశాను: “ఒంటరిగా కూర్చుంటే నీకు ప్రొద్దు ఎలా గడుస్తుంది” అంటూ అతను గదిలో ప్రవేశించాడు. “ఇదిగో, ఈ పుస్తకం చదువుకుంటూ కూర్చో. ప్రొద్దుగడుస్తుంది” కృతజ్ఞతాభావంతో నేను దానిని స్వీకరించాను. ఆ పుస్తకం ఏమిటో నే నసలు దానిని చదివానో లేదోకూడా నాకు గుర్తులేదు. కాని ఒకటి మాత్రం నిజం. ఆ రాత్రంతా నా కంటిపై కునుకులేదు. నాలో ఒక

విధమైన ఆత్మోన్నతభావం ఉత్పన్నమైంది. నిలకడగా ఒక చోట కూర్చోలేక పోయాను. గదిలో అటూ ఇటూ పచార్లు చేశాను. ఒక విధమైన సంతోషం, సంతృప్తి పొందాను. నన్ను గురించి అతను పట్టించుకొన్నందుకు, అంతగా ఆందోళన చెందుతున్నందుకు నే నెంతో ఇదయి పోయాను. ఆ రాత్రంతా మధుర స్వప్నాలుకంటూ, మధురభావనలు పొందుతూ పొద్దుబుచ్చాను. ఆ రాత్రి అతను మళ్ళీ రాలేదు. రాడన్న సంగతి నాకు తెలుసు. మరుసటిరోజు రాత్రి వస్తాడా, రాడా?

మరుసటిరోజున రాత్రి తొమ్మిదిగంటలవేళ, అంతా నిద్రపోతున్న సమయంలో, పాక్రొవ్ స్కీ తనగది తలుపు తెరచుకొని బయటకొచ్చి, వాకిట్లో నిలబడి నాతో సంభాషణలు ప్రారంభించాడు. మేమిద్దరం ఎప్పుడు ఏమేమి మాట్లాడుకొన్నామో నాకు ఒక్కముక్కకూడా జ్ఞాపకం లేదు. వల్లమాలిన సిగ్గు నన్ను ఆవహించింది. ఒకమాట చెప్పబోయి మరొకమాట చెప్పాను. నాలిక కరుచుకొన్నాను. ఆరి భగవంతుడా యీ సంభాషణ ఎప్పుడు ముగుస్తుందా అనుకొన్నాను. తొందరగా ముగిస్తే ఎంతబాగుండును అనిపించింది. అతనితో మాట్లాడాలనీ, అతని కెదురుగా కూర్చొని కులాసాకబుర్లు చెప్పకోవాలనీ, సరసల్లాపాలు సాగించాలనీ పరితపిస్తున్న నేను, ఆరాటపడుతున్న నేను తీరా ఎదురుగా అతను ప్రత్యక్షమయ్యేసరికి, మరొకలా అనిపించటం ఆశ్చర్యమే మరి! ఆనాటినుంచి మా యిద్దరిమధ్య స్నేహం ప్రారంభమైంది. మా అమ్మ జబ్బు నయం అయ్యేదాకా, మేమిద్దరం

ఎన్నో రాత్రులు అలా కలసిమెలసి గడిపాం. క్రమంగా
 నాలోని సిగ్గు అదృశ్యమై పోసాగింది. అయినా అతనిముందు
 మాటాడటమంటే, అదోమాదిరిగానే వుండేది. ఆ పాడు
 పుస్తకాలగొడవ అతను మరచిపోతున్నందుకు నేను లోలోన
 సంతసించాను. ఒకసారిమటుకు ఆ పుస్తకాలగొడవ ప్రస్తా
 వించాడు. అదేమిటో ఆక్షణంలో మనసులో విషయం
 మనసు విప్పి చెప్పాలని బుద్ధిపుట్టింది. అతనిముందు ఒప్పేసు
 కున్నాను. చదవాలన్న తృష్ణకొద్దీ నే నాపని చేశానని
 చెప్పాను. ఆ మాట చెప్పుతుంటే నా కళ్ళంట నీళ్ళు తిరి
 గాయి. రెండు మూడు కన్నీటి బిందువులు నేలరాలాయి
 కూడా. దాపరికంలేకుండా అన్నవిషయాలు ఏకరువుపెట్టాను.
 నీతో స్నేహంచేయాలనీ, నీ బాగాగులు చూసే బాధ్యత
 నెత్తినేసుకోవాలనీ, నామాటకు ఎదురుచెప్పురాదనీ, నీ మన
 స్సుకు కష్టం కల్గించ కూడదనీ, నీకు సంతోషం, సంతృప్తి,
 సౌఖ్యం సమకూడే విధంగా వ్యవహరించాలనీ ఆరాట
 మందాను-అని నేను చెప్పుతుంటే అతః ముఖం అదోమాదిరిగా
 మారిపోయింది. ఆశ్చర్యం, సిగ్గుమిళితమై మెరిశాయి. అతను
 నోరెత్తి సలక లేదు. అతని పలుకుకోసం పరితపించిన నేను
 ఆశాభంగం పొందాను. నామనస్సు చివుక్కుమంది. అతను
 నన్ను సరిగా అర్థం చేసుకోలేదు; బహుశా నామాటలకు
 అతను లోలోన సవ్యకుంబున్నాడేమోకూడా - అనుకొంటూ
 భోరుని ఏడ్చాను. నా కన్నా పసివాళ్ళే సయం. పొద్దుకొస్తున్న
 దుఃఖాన్ని ఎంత ఆపుకొందామన్నా ఆగిందికాదు. అతను నా
 రెండుచేతులు పట్టుకొని, ముద్దెట్టుకొని, తన గుండెలకు హత్తు

కున్నాడు. గొణుగుతూ నన్ను సముదాయించాడు. అతని
 హృదయంకరిగి నీరైపోయింది. ఆనాడు అతనేమన్నాడో నాకు
 సరిగా గుర్తులేదు. నేను ఏడ్చాను. నవ్వాను. మళ్ళీ ఏడ్చాను.
 నా చెక్కిళ్లు ఎర్రబడ్డాయి. ఆనాడు పొందిన మహాగానందం
 వర్ణనాతీతం. అతను ఆందోళన చిత్తుడై వున్నట్టు, మొత్తం
 మీద కొంత యిరకాటంలో పడి కొట్టుకుంటున్నట్టు కని
 పెట్టాను. బహుశా అతను పొందిన ఆశ్చర్యమే అందుకు
 కారణంకానచ్చు. ఉన్నట్టుండి నేను పెద్దఆరిందాలాగా మాట్లా
 డానాయె. నే నెంత నిష్కల్మషహృదయంతో అతని మైత్రిని
 వాంఛిస్తున్నానో అతను గ్రహించివుంటాడు. రెండు మనస్సులు
 నీన మయ్యాయి. ఆహా! స్వర్గధామం చేరినట్టనిపించింది.
 స్వర్గసౌఖ్యం అనుభవించాను. ఏమాటకు ఆమాటే చెప్పాలి-
 రానురాను, అనుదినం అతను నాకు సన్నిహితుడయ్యాడు.
 నా స్నేహం అతనికి సంతోషదాయకమే అయిందని చెప్పాలి.

మధురాతి మధురమైన ఆ దినాలలో, ఆందోళనా
 భరితమైన ఆ రోజులలో మే మిద్దరం మనసు విప్పి మాట్లాడు
 కోని విషయమేలేదు. మా అమ్మ మంచం ప్రక్కనే, దీపం
 ముందర పెట్టుకొని, ఏవేవో విషయాలు, ఎన్నెన్నో విష
 యాలు ముచ్చటించుకొన్నాం. మా ఊహకందిన విషయాలు
 మా హృదయాలలో చెలరేగిన భావాలు - అన్నీ ప్రస్తుతాతే;
 చర్చనీయాంశాతే. ఆ ముచ్చటలు ఎంత ముచ్చటగొలిపా
 యని! ఆ రోజులు ఒకవిధంగా సంతోషం, సంతోషం నిండిన
 దినాలు. మరొకవిధంగా శోకానలంరేగిన రోజులు. ఆ రోజులు
 గుర్తుకొస్తే మధురానుభూతులు, విరహవేదనలు - ఆమాట

కొస్తే స్మృతులు - అవి ఆనందదాయకమైనవై నా సరే, లేక విచారకరమైనవై నా సరే - బాధాకరంగానే వుంటాయి; కనీసం నాకు సంబంధించినంతవరకు అంతే. అయితే ఆ గాథలో కూడా ఒకవిధమైన ఆనందం వుంది. మనోవేదన ముప్పిర గొన్నప్పుడల్లా, స్మృతులను తలుచుకొంటే, హృదయభారం తగ్గిపోతుంది. గుండె తేలికపడుతుంది. మిట్టమధ్యాహ్నం నూర్యుని వేడికి వాడిపోయిన లేత చిగుళ్ళపై సాయంత్రం పూట చారెడు చన్నీరు చల్లితే ఆ చిగుళ్లు ఎలా కిలకిల లాడుతూ, కళకళలాడతాయో నా మనస్సూ అలాగే ఊరట చెందుతుంది.

అమ్మ నెమ్మదిగా కోలుకొంటోంది. అయినా ఆమె మంచంప్రక్కనే నేను కూర్చోక తప్పటంలేదు. పాక్రొవ్ స్కీ తరచు పుస్తకాలు తెచ్చి నా కిస్తుండేవాడు. నిద్రపోకుండా మేల్కొనేందుకు మొదట పుస్తకాలు చదవనాగాను. రాను రాను గ్రంథపఠనానికి అలవాటుపడిపోయాను. ఎంత చదివినా తనివితీరని తృప్తి నాలో బయలుదేరింది. పుస్తకాలు చదివే కొలదీ కొత్త కొత్త విషయా లనేకం బుర్రలోకి ధారావాహి కంగా ప్రవేశించాయి. వినూత్న భావోద్దీపన కల్గింది. తేనెటీగ లనలే నా మనస్సును ముసిరిన, ముట్టడించిన కొత్తభావాలతో నా హృదయం బరుచెక్కింది; ఉక్కిరిబిక్కిరి అయింది. భానం ఎంత జతిలంగా వుంటే ఆస్వాదన అంత మధురంగా వుండేది. తేనెలూరించేది. నా హృదయ వీధులలో జొరబడిన భాన సముజ్జ్వలం గిలిగింతలు పెట్టింది. అదృష్టవశాత్తు అన్ని భావాలు ఒకేసారి నా హృదయంపై ముప్పేట ముట్టడి

సాగించినప్పటికీ నేను తలక్రిందులు కా లేదు. వశం తప్పలేదు. ఊహల ఉయ్యలలో తూలుతూ, తేలిపోయాను. అంతే. మా అమ్మ ఆరోగ్యం పూర్తిగా కోలుకున్న పిమ్మట, సంధ్యా సమయాలలో మా కలయికలు, ముచ్చటలు ఆగిపోయాయి. 'మీము ఏమి మాట్లాడుకొన్నా, అందులో స్పష్టతకన్నా నిగూఢతే జాస్తిగా వుండేది. మా ముచ్చటలు అర్థవంతమైనవిగా కనిపించకపోవచ్చు; కాని వాటిలో ఎంతో అంతరార్థం వుండేది. ఆ కొలది వారాలలోనూ నేను అనిర్వచనీయమైన ఆనందం, బ్రహ్మానందం పొందాను.

ఒక రోజున పాక్రావ్ స్కీ తండ్రి వచ్చాడు. యధాప్రకారం నసపిట్టలాగా మాటల మాటలు విప్పాడు. అతను ఆ రోజున మహా హుషారుగా కూడా వున్నాడు. సవ్వాడు. నవ్వించాడు. మురిసిపోయాడు. మురిపించాడు. తన సంతోషానికి కారణమేమిటో చివరకు బయటపెట్టాడు : వారం రోజుల్లో తన కొడుకు పుట్టినరోజు పండుగ వస్తోందట. ఆ సందర్భంలోనే తన బిడ్డను కలుసుకోబోతున్నాడట. అబ్బాయి పుట్టినరోజు పండుగనాడు, తన భార్య కుట్టిపెట్టుతానని వాగ్దానం చేసిన కొత్తకోణిమనూ, బూట్లనూ ధరిస్తాడట. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే, అతను మహా సంబరపడిపోతున్నాడు.

పాక్రావ్ స్కీ పుట్టినరోజు పండుగ ! అహోరాత్రాలు ఆలోచించాను. పుట్టినరోజు పండుగ సందర్భంలో అతనికి నేనూ ఒక బహుమతి యిస్తాను. స్నేహచిహ్నంగా దానిని సమర్పిస్తాను. అయితే ఆ బహుమతి ఏమైతే బాగుంటుందని

ఆలోచించగా ఆలోచించగా ఎట్టకేలకు తట్టింది ; మంచి
 పుస్తకాలకోసం పరితపించే పాక్రొవ్ స్కీకి పుష్కిన్ రచనల
 సంపుటిని బహుమతిగా యిస్తే చాలా బాగుంటుంది. అందు
 లోనూ పుష్కిన్ రచనలంటే అతనికి మహా యిష్టం. అందు
 చేత పుష్కిన్ సంపుటిని సంపాదించి, బహూకరించాలి.
 కుట్టుపని ద్వారా సంపాదించి, ఆదాచేసిన డబ్బు ముప్పయి
 రూబుళ్ళు దాకా నాదగ్గర వుంది. అమ్మనుకూడా అడగవలసిన
 పనిలేదు. నంటమనిషి మాత్రోవ్ నాను బజారుకు పంపిం
 చాను; ఆ సంపుటి ధర ఎంతో తెలుసుకురమ్మని. ఆ ముచ్చల్లి
 వెళ్ళి ధర కనుక్కొచ్చింది. పదకొండు పుస్తకాలు కలిసి
 వెరళి 60 రూబుళ్ళని తెల్పింది. అమ్మబాబో, అంత డబ్బు
 సంపాదించటం ఎట్టా ? ఆలోచించాను. అదేపనిగా ఆలోచిం
 చాను. ఏమీ పాలుపోలేదు, అమ్మనా అడగలేను. అడిగితే
 కాదన దనుకోండి. అయినా ఇలాంటి విషయాలలో అమ్మను
 డబ్బుడగటం ఏమీ బాగుంటుంది ? ఇందుకోసం అమ్మను డబ్బు
 డిగితే పదిమందికీ తెలిసిపోతుంది. బహుమతి విశేషం కాస్తా
 ఎగిరిపోతుంది. గురుకట్నంగా యిచ్చానని అందరూ అనుకొం
 తారు. పదిమందీ అలా అనుకోవటం నాకు ఏమాత్రం ఇష్టం
 లేదు. ఆ బహుమతి కేవలం నాదిగానే వుండాలి. నా కోసం
 అతను ఎంత కష్టపడ్డాడు. అతని రుణాన్ని తీర్చుకోవటం ఈ
 జన్మలో నాకు సాధ్యమా ? స్నేహాన్నిమించిన విలువైన
 వస్తువు ఈ ప్రపంచంలో మరొకటి లేదు. స్నేహ చిహ్నమే
 నా బహుమతి. ఎట్టకేలకు పరిష్కార మార్గం కన్పించింది.

పాత పుస్తకాలు ఎక్కడ అమ్మేది నాకు తెలుసు. కొత్త పుస్తకాలే సరాసరి ముద్రణాలయంనుంచి ఆ అంగడికి వస్తాయన్న సంగతి నాకు తెలియనిదికాదు. సరిగా బేరంచేస్తే సరికొత్త పుస్తకాలే అక్కడ సగంధరకు దొరుకుతాయి. సరే, ఆ పాత పుస్తకాల అంగడికి వెళ్ళాలని తీర్మానించుకున్నాను. మరుసటి రోజునే అవకాశం దొరికింది. అమ్మకేమో ఆరోజున ఆరోగ్యం సరిగా లేదు. అన్నాఫ్యూడోరోవ్ నా అమిత బద్ధకస్తురాలు కనుక బజారుకు బయలుదేరదు. కనుక సరుకులబేరంచేసి యింటికి తెచ్చే బాధ్యత నా నెత్తిమీద పడింది. ఇదే సందు అనుకొని బయలుదేరాను.

నంటమనిషి మాత్రోవ్ నాను నెంటబెట్టుకొని బజారుకు వెళ్ళాను. అదృష్టవశాత్తు అనుకొన్నట్టే, కావలసిన పుస్తకం, చాలా చక్కని పుస్తకం, ఆ అంగడిలోవుంది. బేరంచేయటం ప్రారంభించాను. మొదట ఆవ్యాపారి అసలుధరకుమించిన వెల చెప్పాడు. కిందబెట్టి మీదబెట్టి ఎట్లాగైతేనేం సగానికి పైగా దిగొచ్చాడు. బేరంచేయటం ఎంత విచిత్రంగా వుంటుందని! మోసానికి మారుపేరే వ్యాపారమా అనిపిస్తుంది. ఆ పుస్తకం కోసం నేనింతగా ఎందుకు పరితపిస్తున్నానోపాపం మాత్రోవ్ నా గ్రహించలేదు. అందుకే వెర్రిమొగం వేసుకొని, నోరెల్ల బెట్టి చూస్తోంది. ఇంతకీ నాదగ్గర ముప్పయి రూబుళ్లు మాత్రమే వున్నాయి. చచ్చి గి పెట్టినా కిర రూబుళ్లు కు దమ్మిడి తక్కువైతే పుస్తకం యిచ్చేదిలేదని ఆవ్యాపారి భీష్మించాడు. నేను ప్రాధేయపడగా, ప్రాధేయపడగా చివరకు రెండు రూబుళ్లు తగ్గించటానికి అంగీకరించాడు. “గిట్టకపోయినా

నీకుకనుక యిస్తున్నాను, ముద్దులొలికే నీ ముఖంచూసి ఇస్తున్నాను. ఈ ప్రపంచంలో మరెవరొచ్చినా చచ్చినా దమ్మిడి తగ్గించేవాడిని కాదు” అంటూ ఆ వ్యాపారి ఏమేమో ఏకరువ పెట్టాడు. అన్నింటికీ ఊఁ కొట్టి ఊరుకోవలసి వచ్చింది. అయినా ఇంకా మూడురూబుళ్ళు సంపాదిస్తేకాని, అతను చెప్పిన మొత్తం భర్తీకాదు. ఏమిచేయాలో తోచిందికాదు. నిజం చెప్పొద్దూ, ఏడ్చునచ్చినంతపనయింది నాకు. అదృష్ట దేవత కటాక్షించినట్టున్నది; ఊహించని ఘటన జరిగింది. ఆపదనుంచి బయట పడగలిగాను.

అక్కడికి సమీపానే గల మరొక పుస్తకాల షాపు ముందు పోక్రొవ్ స్కీ తండ్రి నిలబడి బేరం చేస్తూండటం చూశాను. బతికిపోయాను భగవంతుడా అనుకొన్నాను. అతని చుట్టూ నలుగు రైదుగురు పుస్తకాల వ్యాపారులు చేరి “నా పుస్తకం కొనమంటే నా పుస్తకం కొనమని” వేపుకు తింటున్నారు. ప్రతీ వ్యాపారి తన పుస్తకాల ప్రాశస్త్యం గురించి గొప్పగా చెప్పుతున్నాడు. ఏమి పుస్తకాలు! ఏమి పుస్తకాలు!! అతనికి అన్నీ నచ్చాయి. అన్నీ కొనదగ్గవిగానే వున్నాయి. దేనిని ఎంచుకోవాలో తెలియక అతను తికమక పడిపోతున్నాడు. నెమ్మదిగా నేను అతని దగ్గరి కెళ్లాను. ఏమిటీ కొంటున్నావు అని ప్రశ్నించాను. నన్ను చూడగానే అతనికి ఎక్కడలేని సంతోషం కల్గింది. అతనికి నేనంటే ఎంతో అనురాగం. బహుశా తన కొడుకుని ఎంత ప్రేమ పూర్వకంగా చూసుకుంటాడో, అంతే వాత్సల్యం నా విషయంలోను ప్రదర్శిస్తాడు. “పుస్తకాలు ఆమ్మాయి, పుస్తకాలు.

పుస్తకాలు కొంటున్నాను. అబ్బాయి పుట్టినరోజు పండుగ
 వస్తోందిగా. అందుకని అబ్బాయికి పుస్తకాలు కొంటున్నాను.”
 అంటూ సంబరపడుతూ సమాధాన మిచ్చాడు. అసలు
 అతని మాటలు ఎప్పుడూ విచిత్రంగానే వుంటాయి. అందు
 లోను ఇప్పుడు కొంచెం తికమకలోపడి వున్నాడేమో, అందు
 చేత అతని సమాధానం మరింత చోద్యంగా వుంది. అతనికి
 ఏ పుస్తకమైనా ఒకటే; ధరమాత్రం ఒకటి, రెండు, మహా
 అయితే మూడు రూబుళ్లకు మించకుండా వుంటే చాలు.
 పెద్దపెద్ద పుస్తకాల జోలికి అసలు అతను పోనేపోడు. వాటి
 ధర అడగనే అడగడు. ఒకవేళ ఏదైనా లావుపాటి పుస్తకం
 తీసి చూచినా, వెంటనే జాగ్రత్తగా దానిని యథాస్థానంలో
 వుంచేస్తాడు. “వద్దు, వద్దు. దాని ధర చాలా హెచ్చు”
 అంటూ గొణుకుతాడు. “మరి అవో” అంటూ మాస పత్రి
 కలు, పాటల పుస్తకాలు, ఎందుకు పనికిరాని చెత్తపుస్తకాలు
 చూపమంటాడు. అన్నై తే చౌకగావస్తాయని అతనికి తెలుసు.
 “ఈ చెత్తపుస్తకాలు కొనకేం?” అన్నాను. “అలా అనకమ్మా,
 ఇవి చాలా మంచివి. నీకు తెలియదు; చాలా మంచివిలే.”
 అంటూ తడబడుతూ జవాబిచ్చాడు. మంచి పుస్తకాలు
 కొనటం మంచిదేకాని, అంత ధరపెట్టి నేను ఎక్కడ కొన
 గలను అంటూ పేదమొఖం పెట్టాడు. “సరే, ఇంతకీ నీదగ్గర
 ఎంత డబ్బు వుందేమింటి?” అని అడిగాను. “డబ్బా?” అంటూ
 అతను తన జేబులోనుంచి కాగితంతో చుట్టిన చిల్లరడబ్బులు
 తీశాడు. ఎన్నిసార్లు లెక్కవేసినా ఆ చిల్లర మూడున్నర
 రూబుళ్ళకు మించలేదు. నేను అతనిని గబగబా లాక్కుంటూ

పాత పుస్తకాలు అమ్మే అంగడికి తీసుకొచ్చాను. “ఇవిగో ఈ పదకొండు పుస్తకాల ధర కిరి రూబుళ్ళు. ఇవిగో నావద్ద ముప్పయి రూబుళ్ళు వున్నాయి. నీదగ్గర డబ్బుకూడా దీనికి జతజేసి ఈ పదకొండు పుస్తకాలు కొందాం. మనిద్దరి తర వునా ఈ పుస్తకాలను బహూకరిద్దాం. ఏమంటావ్?” అతను ఎగిరి గంతేశాడు. తన జేబులో డబ్బు గబగబాతీసి పుస్తకా వ్యాపారి ముందర పెట్టాడు. మొత్తం డబ్బు ముట్టిన తర్వాత ఆ వ్యాపారి దాదాపు మణుగు బరువుగల ఆ పదకొండు పుస్తకాలను అతని చేతుల్లో పెట్టాడు. “సరేనమ్మా, వీటిని రేపు భద్రంగా పరులకంట పడకుండా మీ యింటికి చేరుస్తా లే తల్లీ” అంటూ అతను వెళ్లిపోయాడు.

3

మరుసటి రోజున అతను తనకొడుకును చూడటానికి వచ్చాడు. యథాప్రకారం గంటసేపు కొడుకుతో గడిపి, మావద్దకు వచ్చాడు. అతను కూర్చోన్న తీరు, అతను న్యక్తంచేసే హాసభావాలు చూస్తుంటే నవ్వుస్తుంది. అతను గమ్మత్తుగా నవ్వాడు. ఏదో రహస్యం తనవద్ద వున్నట్టు పోజు పెట్టాడు. ఆ రహస్యం త్వరగా చెప్పేయాలన్న ఆతురత ప్రదర్శించాడు. చేతులు నలుపుకుంటూ చెప్పాడు: నిన్న కొన్న పుస్తకాలను రహస్యంగా మా వంటగదిలోకి చేర్చినట్టూ, మాత్రోవ్ నా అదుపాజ్ఞలలో వాటిని భద్రంగా దాచినట్టూ చెప్పాడు. అటుతర్వాత మా సంభాషణ వుట్టిన

రోజు పండుగపైకి మళ్ళింది. బహుమతి ప్రదానం ఏవిధంగా జరగబోతున్నదో అతను సవినరంగా, పూసగుచ్చినట్లు చెప్పాడు. అతను మాట్లాడే తీరునుబట్టి, ఏదో చెప్పాలనుకొంటూ చెప్పలేక పోతున్నట్లు నేను గమనించాను. మనసులోని మాటను వెల్లడించటానికి సాహసించలేక పోతున్నాడు. నే నేమీ అనలేదు. అతను చెప్పేదాని కంతకూ ఊఁకొట్టుతూ, ఊరుకున్నాను. పోను పోను అతని మొఖంలో ఒకవిధమైన ఆందోళన ఇరకాటస్థితి ద్యోతక మైంది.

చినరకు భయపడుతూ, బిడియపడుతూ “నర్వ రా అలెగ్జియేనా” అంటూ ప్రారంభించాడు. “నే నొక విషయం చెప్పాలనుకొంటున్నాను. చెప్పమంటావా?” అని నా సమాధానంకోసం ఆగిపోయాడు. “సరే జెప్ప”మన్నాను. “ఆ, ఏమీలేదు. ఇలా అయితే ఎలా వుంటుందో ఆలోచించు. నీ తరపున పది పుస్తకాలు బహుమతిగాయివ్వు. పోతే మిగిలిన ఆ ఒక్క పుస్తకం నాతరపున చదివిస్తాను. చూశావు, నీవు బహుమతి యిచ్చినట్లు అవుతుంది; నేను ఒక బహుమతి యిచ్చినవాణ్ణి అవుతాను. ఏమంటావ్ ? మనిద్దరం బహుమతులు యిచ్చినట్లు అవుతుంది” అని చెప్పి వూరుకొన్నాడు. నా తీర్పుకోసం కొండంత ఆశతో ఎదురు చూస్తున్నాడు. “మనిద్దరం కలిసే ఆ బహుమతి చదివించవచ్చుగా” అన్నాను. “అలాగే చేయవచ్చుననుకో. అయినా చూశావా, అసలు విషయం ఏమిటంటే.....” “అంటూ నత్తులు కొట్టుతూ, వాక్యాన్ని ముగించలేక పోయాడు.

మాటలకోసం తడుముకొంటున్నాడు. ముఖం కంద గడ్డలా
మారిపోయింది.

“విషయ మేమిటంటే.....” అంటూ అతను అతి
ప్రయత్నంమీద మళ్ళా మొదలెట్టాడు. “ఏమిటోనమ్మా,
అదేమిటోగాని నేను అప్పుడప్పుడు అనుకొంటూనే వుంటా.
ఈ దుర్వ్యసనం పాడుగాను. అయినా చూశావూ, ఇతరులు
నన్ను తోటకూరలో పురుగును చూసినట్టు చూస్తారు; ఏదో
ఒక మనోవేదన ఉండనే వుంటుంది. లేదా మనస్థితి బాగా
వుండదు. నీ కన్నీ తెలుసుగా, అందుచేత ఒకచుక్క పడనిదే
తాళలేను. ఇది అబ్బాయికి బొత్తిగా నచ్చదు. నేను
చుక్క వేశానని తెలిస్తేచాలు, అబ్బాయి మండిపడతాడు;
పడతిడతాడు. నాకు నీతులు వల్లిస్తాడు. అందుకని, నేను
బహుమతి యిస్తినా, నేనూ క్రమంగా బాగుపడుతున్నానని
అబ్బాయికి నమ్మిక ఏర్పడుతుంది. చాలా కాలంగా డబ్బు
ఆదాచేసి ఈ పుస్తకం కొని తెచ్చానను కొంటాడు. నాకు
దమ్మిడి ఆదాయంలేదన్న సంగతి వాడికి తెలుసుగా. ఎప్పుడన్నా
నాలుగు డబ్బులునస్తే, వాడి చేతినుంచే రాలేది. అది వాడికి
తెలుసు..... అందుచేత నేను బహుమతి యిస్తే వాడు
సంతోషిస్తాడమ్మా.”

అతని ముఖం చూస్తే నాకు జాలేసింది.

“పోనీలే, మొత్తం పుస్తకాలన్నీ నీ పేరుతోనే చది
వించు.”

“అన్ని పుస్తకాలు నా పేరుతోనే చదివిం
చుంటావా?”

“ఓ, అన్నింటిని కలిపి నీవే బహుమతిగా యివ్వు.”

“నిజంగా ?”

“నిజంగానే”

ఎంతో సేపటికిగాని అతనికి నేను చెప్పింది అర్థం కా లేదు.

అతను స్వాప్నిక జగత్తులో తేలిపోతూ గొణిగాడు ;

“మంచిదే. అద్భుతం. అపూర్వం. సరేగాని, మరి నీసంగతో.....మరి నీవేమి చదివిస్తానమ్మా ?”

“నేను ఏ బహుమతి యివ్వను. యివ్వక పోతే నేం ?”

“ఏమీ యివ్వవా ?” అతను భయకంపిత డయ్యాడు. అందుకు అతను అంగీకరించలేదు. అతనిది వెన్నవంటి మనస్సు. నేనెంతో నచ్చజెప్పాను.

“నీవూ, నీ కొడుకు సంతోషించటం కన్నా నాకు కానలసిందింకేముంది చెప్పు ?”

చివరకు అతను మహా సంతోషంతో అంగీకరించాడు. మాతో గడిపిన రెండు గంటలూ చిన్నపిల్లవాడినలె, హుషారుగా అటూ యిటూ తిరుగాడుతూ; గంతులేస్తూ, నవ్వుతూ నవ్విస్తూ, షాషాతో ఆటలాడుతూ, నన్ను ముద్దాడుతూ, అవకాశం చిక్కినప్పుడల్లా నా చేయి గిల్లుతూ మహా అల్లరి చేశాడు. అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నా వెనుక చేరి మూతితో వెక్కిరించాడు. అతని అల్లరి భరించలేక చివరకు ఇంటి యజమానురాలు అతనిని మెడపట్టి గెంటివేసింది !

వేయికళ్లతో ఎదురు చూస్తున్నరోజు రానే వచ్చింది. సరిగా ఉదయం 11 గంటలకు, పొక్రోవ్ స్కీ తండ్రి చర్చిలో ప్రార్థన కార్యక్రమం ముగించుకొని, సరాసరి అక్కడనుండి కొడుకు గదిలోకి వచ్చి వాలాడు. కొత్త కోటు, కొత్త బూట్లు ధరించాడు. నీటుగా ముస్తాబై వచ్చాడు. రెండు చేతుల నిండా పుస్తకా లున్నాయి. అతను వచ్చేటప్పటికి మేమంతా అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా గదిలో కూర్చోని కాఫీ సేవిస్తున్నాం. ఆవేశ ఆదివారం. అతను వచ్చేరానటంతోనే “పుష్కిన్ మహాకవి” అంటూ ప్రారంభించాడు. తరువాత అతని మాటలు ఎందుచేతనోగాని తడబడ్డాయి. సలుగురిలో పున్నప్పుడు జాగ్రత్తగా వ్యవహరించాలన్న తలంపు అప్పుడు తట్టినట్టున్నది. పిచ్చిపిచ్చిగా హాగితే, ఎక్కడ తాగొచ్చాడని అనుకొని పోతారోనని భయపడినట్టున్నాడు. అపోహలు, అపార్థాలు ఒకవ్యక్తి సర్వనాశనానికి సోపానాలు. అతను తనసొద, సోది ప్రారంభించాడు; ఏదో వాదించాడు. దురలవాట్లను వదిలించు కొంటున్నాననీ, సత్ప్రవర్తన అలవర్చు కొంటున్నాననీ చెప్పాడు. తన ప్రవర్తనలో వచ్చిన మార్పుకు ఈ గ్రంథాలే సాక్షి అన్నాడు. ఎంతో కాలంగా డబ్బు ఆదాజేసి, అబ్బాయికి ఈ బహుమతి తెచ్చానని చెప్పాడు.

పొక్రోవ్ స్కీ తండ్రి మాటలు వింటూంటే, నాకు నవ్వు, ఏడుపు ఒకేసారి పొరుగొచ్చాయి. అవసరమైతే అబద్ధాలతో కథను చక్కగా అల్లటంలో అతను సిద్ధహస్తుడు. ఆ పుస్తకాలు పొక్రోవ్ స్కీ గదికి చేర్చబడ్డాయి. ఆల్మెరాలో

చక్కగా అమర్చబడ్డాయి. వాస్తవమేమిటో పొక్రొవ్ స్కీ
యిట్టే గ్రహించి వుంటాడు. ఆవేశ పొక్రొవ్ స్కీ తన తండ్రిని
భోజనానికి ఆహ్వానించాడు. ఆ రోజంతా మహా సరదాగా
గడిచిపోయింది. భోజనానంతరం పేకాట ఆడాం. షాషా
మహా అల్లరిచేసింది. దానికన్నా నే నేమీ తక్కువ తినలేదు.
ఒంటరిగా వున్నప్పుడు చూసి నాతో మాట్లాడాలని
పొక్రొవ్ స్కీ విశ్వప్రయత్నాలు చేశాడు. అందుకు నే
నేమాత్రం అనకాశం యివ్వలేదు. నాలుగేళ్ళ కాలంలో
అంతటి మహాసంతోషదాయకమైన దినం మరొకటి లేదు.
ఆ పర్వదినం నాకు కలకాలం గర్వకారణం.

కాని ఈనాడు ఆ రోజును తలుచుకొంటుంటే, విచారం,
బాధ కలుగుతున్నాయి. చీకటి రాత్రులలో వెన్నెల రాత్రు
లను స్మరించుకోనటంకన్నా బాధాకరం మరొకటి వుండదు
కదా? బహుశా అందుకేకాబోలు, కలం ముందుకు నాగటం
లేదు. అందుకేకాబోలు, నా జీవితంలో మాధుర్యం చిలికిం
చిన ఆ రోజుల్లో జరిగిన ఘటనలను నేనింత సజీవంగా, సవిన
రంగా చిత్రించగలుగుతున్నాను. నా జీవితానందానికి ఆదీ,
తుదీ అదే. అటుతర్వాత వేదనలు, వేతనలు ఆరంభ
మయ్యాయి. అవి ఎప్పటికీ అంతమవుతాయో ఆ భగవంతు
డికే తెలియాలి.

నేను పైన ఉదహరించిన ఘటనలు జరిగిన రెండు
నెలలకు పొక్రొవ్ స్కీ పడకబెట్టాడు. కొద్దిరోజులు జబ్బుతో
తీసుకొని, ఈ లోకాన్నీ, నన్నూ శాశ్వతంగా విడిచిపెట్టి
పరలోక గతుడయ్యాడు. బ్రతుకు తెరువుకోసం అతను ఆ

రెండు నెలలూ విధి విరామంలేకుండా పనిచేశాడు. నికరమైన ఉద్యోగంలేదు. మానవుడు ఆశాజీవి. ఆశ లేకపోతే జీవితం దుర్భరంగా మారుతుంది. అందరిలాగానే అతనూ ఆఖరి క్షణం వరకు, తాను చాలాకాలం బ్రతకగలనని గట్టిగా విశ్వసించాడు. అతనికి కావాలంటే ఎక్కడో ఒకచోట ట్యూటరు ఉద్యోగం తేలికగానే లభించేది. కాని అలాంటి ఉద్యోగం చేయటం అతనికి నామోషీ. పోతే, ప్రభుత్వ ఉద్యోగమంటారా, అది అసంభవం. అతని ఆరోగ్యం అంతంతమాత్రంగా వుంటే, ప్రభుత్వోద్యోగం దొరకటం మాటలా? నికరమైన ఉద్యోగం లేకపోవడంతోపాటు, చిల్లర మల్లరగా సంపాదిస్తున్న డబ్బుకూడా అనుకున్న ప్రకారం చేతికి వచ్చేదికాదు. దానితో అతను నిరాశ, నిస్పృహలలో మునిగి పోయాడు. మనోవేదనతో ఆరోగ్యం మరింతగా దెబ్బతిన్నది. వర్షాకాలంలోకూడా నంటి పైబట్ట తోనే బజారులంట, ఉద్యోగంకోసం ఎక్కేగడపకు దిగేగడపకు లెక్కలేదన్నట్టు తిరిగాడు. ఎక్కడకు వెళ్ళినా తిట్లు, చివాట్లు తినటంతప్ప, ఉద్యోగమాత్రం దొరకలేదు. స్వరాలకు తడిసి, పడక బెట్టాడు. అంతే - శాశ్వతంగా కన్ను మూశాడు.

అతను జబ్బుతో తీసుకున్నంతకాలం నేను అతని మంచం వద్దనే వుండవలసి వచ్చింది. అతనికి పరిచర్యలు చేయవలసిన విధి, బాధ్యత నాపై బడ్డాయి. కొన్ని రాత్రులు అసలు కునుకుతీయటానికి అవకాశమే వుండేదికాదు. జబ్బుతో తీసుకుంటూ కూడా అతని ఆలోచనలు పరిపరివిధాల పరుగెడుతుండేవి. ఎన్నో విషయాలను గురించి మాట్లాడు

తుండేవాడు : తాను చదివిన పుస్తకాలను గురించి, ఉద్యోగాల కోసం చేసిన ప్రయత్నాలను గురించి, సన్నుగురించి, తన తండ్రిని గురించి - ఎన్నెన్నో కొత్త విషయాలు చెప్పాడు. అతనికి జబ్బుచేసిన తొలి దినాలలో అంతా నానంక అదో విచిత్రంగా చూస్తుండేవారు. అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా అయితే మూతి విరుస్తూ, ముఖం చిట్లించింది కూడా. వాళ్ల కోర చూపులకు నే నేమాత్రం చలించకుండా, నాపని నేను చేసుకు పోతుండేదాన్ని.

పోక్రొవ్ స్కీకి సంధించింది. మనుష్యులను గుర్తించటంలేదు. అప్పుడప్పుడు మాత్రం సన్ను గుర్తించుతుండే వాడు. రేయింబవళ్లు ఒకటే వాగుడు; అర్ధం పర్ధంలేని ప్రలాపాలు. నే నొక్కదానినే ఆ గదిలో వుండేదాన్ని. ఎప్పుడూ గుండె పీచు పీచుమంటూ వుండేది. ఆఖరిరోజు రాత్రి అతని సంధి ప్రలాపాలు బాగా పెచ్చుల్లిపోయాయి. బాధతో గిలగిలా తన్నుకొన్నాడు. ఇంటి పెంకు లెగిరిపోయేటట్లు మూల్గాడు. అంతా హడలిపోయారు. ఆరి భగవంతుడా వీడిని త్వరగా తీసుకపోరా తండ్రి అంటూ అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా ప్రార్థనలుచేసింది. డాక్టరు వచ్చి, రోగిని పరీక్షించి, రేపు ఉదయానికి రోగి తప్పకుండా చచ్చిపోతాడని గట్టిగా చెప్పివెళ్ళాడు.

ఆ కడపటి రాత్రి పోక్రొవ్ స్కీ తండ్రి ఆగది వెలుపల ద్వారంచెంతనే పరచివున్న చాపపై నడుం వాల్చాడు. చీటికి మాటికి కొడుకుస్థితి ఎలావుందో అన్న ఆదుర్దాతో గదిలోకి వస్తుండేవాడు. ఆ ముసలాడిముఖం చూస్తుంటే భయమేసింది.

అతని గుండెలు అవిసిపోతున్నాయి. బాధతో అతని హృదయం
గిలగిలా తన్నుకొంటోంది. సదా ఏదో గొణుగుతుండేవాడు.
అతనికిగాని పిచ్చై తలేదుకదా అన్నంత భయమేసింది. ఏమైతే
నేమి, తెల్లతెల్లవాగుతున్న సమయానికి ఆ ముసలాడు అలసి
పోయి, వల్లమరచి నిద్రాడేవి కాగిలి జేరాడు.

తెల్లవారింది. ఏనుగుంటలు కాజొచ్చింది. పాక్రొవ్ స్కీ
అంతిమదశ సమీపించిన లక్షణాలు గోచరించాయి. వెళ్లి
ముసలాడిని తేపాను. చనిపోయే వ్యక్తికి సమస్తం తెలుసు,
అందుకే అందరికీ నందనాలు చెప్పి, సెలవు తీసుకొన్నాడు.
అదేమి విచిత్రమోకాని, ఒక పైపున హృదయం పగిలి,
విహ్వలమై పోతున్నప్పటికీ నేను ఏడ్వలేదు; నాకు ఏడ్పు
రాలేదు.

ఆఖరిక్షణాలు నిజంగా దుస్సహమైనవి. పాక్రొవ్ స్కీ
ఏదో చెప్పాలన్న తహతహతో, నాలుక స్వాధీనం తన్ను
తున్నప్పటికీ, మహా ప్రయత్నంమీద విస్పించి విన్నంచని
విధంగా ఏదో చెప్పాడు. అతను ఏమి చెప్పాడో నాకు అర్థం
కాలేదు. గంటసేపు అతను తన్నుకున్నాడు. ఏదో చెప్పాలను
కొని, చెప్పలేక, సైగలతో తన అభిప్రాయాలను వ్యక్తం చేయా
లని ప్రయత్నించాడు. ఆ దృశ్యం నిజంగా నాకు దుస్సహమని
పించింది. అతను జాలిగా నానంక చూశాడు. ఏదో గొణి
గాడు. ఎంత ప్రయత్నించినా ప్రయోజనముంతుగా? అతను
చెప్పింది ఒక్క ముక్క నాకు బోధపడలేదు. అందరినీ
పిలిచాను. అంతా వచ్చారు. ఎవరికీ అనగతంకాలేదు.
దాహంతో పరితపిస్తున్నాడేమోనని మంచిసీళ్లు తెచ్చి

యిచ్చాను. చివరకు అతను కోరుతున్న దేమిటో గ్రహించగలిగాను : చనిపోయేముందు భగవంతుడు సృష్టించిన యీ ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని తనివితీరా ఒకసారి చూడాలనీ, ఉదయ భాస్కరుని తేజోమయ ఓజస్సును ఒకసారి పరికించాలనీ అతను పరితపించాడు. తేర తొలగించమని అతను యింతసేపూ ప్రాధేయపడుతున్నాడు. తొలగించాను. సూర్యోదయం కూడా చాలా నిస్తేజంగావుంది. కొడిగట్టిన దీపంలాగా వుంది. కానలసిన వెలుగులేదు. ఆకాశమంతా మబ్బులు కమ్మి, మసకమసకగా వుంది. విషాదం ఆ గదిని ఆన హించింది. మరణశయ్యపై పరుండి, మరణదేవతలో లీనం కాబోతున్న ఆ మానవుడు నాపై ఆశాదృక్కులు బరపుతూ, గబాలున తలవాలాడు. ఆ మానవుని జీవితానికి అదే అంతం. అతను మరి లేడు.

అంత్యక్రియలకు అన్నా ఫ్యోడోరోవ్ నా అన్ని ఏర్పాట్లు చేయించింది. పెద్ద ఖర్చు లేకుండా, కానలసిన ఏర్పాట్లన్నింటినీ పూర్తి చేయించింది. అంత్యక్రియలు జరిపించినందుకు కొంత ఖర్చు అయిందికనుక, ఖర్చు పద్దుపడిన తర్వాత దానిప్రక్కనే జమపద్దు పడకపోతే, లెక్కలో తప్పిలు వస్తుంది కనుక, పొక్రోవ్ స్కీ పుస్తకాలన్నింటినీ ఆమె జమ వేసుకొంది. ఆ గదిలోని ఇతర వస్తువులను స్వాధీనం చేసుకొంది. కొడుకు ఆస్తి తనకురావాలని ఆముసలాడు పట్టుబట్టి, పోట్లాడినా ఫలితం లేకపోయింది. పోట్లాడగా, పోట్లాడగా చివరకు అయిదారు పుస్తకాలుమాత్రం అతను పొందగల్గినట్లున్నాడు. తన కొడుకు స్మృతిచిహ్నంగా ఆ పుస్తకాలు చూసుకొంటూ ఆ ముసలాడు ఒకవిధమైన తృప్తిపొందాడు.

పాక్రావ్ స్కీ- అంత్యక్రియలకు మా అమ్మగానీ, అన్నా
 ఫ్యోడోరోవ్ నా గానీ హాజరుకా లేదు. అమ్మకేమో ఆవేశ
 సుస్తీ చేసింది; అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా బయలుదేరబోయింది
 కాని, ఆఖరిక్షణంలో ఆ ముసలాడితో కీచులాడి, తన మనస్సు
 మార్చుకొంది. చివరకు నేనూ, ఆ ముసలాడు మాత్రమే
 అంత్యక్రియలకు హాజరయ్యాం. పాక్రావ్ స్కీ భౌతిక
 కాయాన్ని పెట్టెలో పెట్టి, సమాధి చేస్తుంటే నా కళ్ళంట
 కన్నీటిధారలు జాలువారాయి. ఇంటి కెళ్ళి అమ్మ ఎవపై
 వాలి భోరుభోరున ఏడ్చాను. అమ్మను కానలించుకొని ముద్దు
 పెట్టుకున్నాను. ఈ లోకంలో ఇక నాకు మిగిలిన 'నా' అన్న
 వ్యక్తి నన్నా కాపాడుకోగల ననుకొన్నాను. కాని, ఆమెను
 కూడా భగవంతుడు ఎత్తుకు పోనే పోయాడు

జూన్, 11

మకార్ అలెగ్జెవిచ్ :

నిన్న నన్ను దీవులలోకి పి.కారు తీసుకెళ్ళావు. నీకు
 ధన్యవాదాలు. ఆహా! ఆదృశ్యాలు ఎంత రమణీయంగా
 వున్నాయి. పచ్చపచ్చగపెరిగి, పిల్లగాలులకు తలలూపుతున్న
 ఆ పచ్చగడ్డి చూడముచ్చటగా వుంది! దట్టంగా పెరిగిన

ఆ ఆకుపచ్చనిచెట్లు ఎంత చక్కగా ఉన్నాయ్! ఎంతో కాలా
 నికి తిరిగి పచ్చదనం చూడగలిగాను. ఇలాంటి దృశ్యాలను
 చూసే భాగ్యం యీ జీవితంలో నాకు లభిస్తుందని నేను
 అనుకోలేదు. అదృష్టవశాత్తు జబ్బునుంచి కోలుకొన్నాను.
 కోలుకొన్న వెంటనే పిరియబోసిన ప్రకృతి సౌందర్యం
 చూసి ఆనందించగలిగాను. ఏమీ అనుకోకు. నిన్నంతా నేను
 చింతాగ్రస్తురాలై వున్నానని తలంచకు. చాలా సరదాగా
 గడిపాం. అదేమిటోగాని, మహదానందం పొందుతున్న
 సమయంలోనే నేను విచారగ్రస్తురాల సవుతుంటాను. ఒక
 వేళ అలాంటి సందర్భాలలో నేను దుఃఖించినా నీవు బాధ
 పడనవసరంలేదు. అదేమిటోగాని తరచు నాకు దుఃఖం
 పొదుకొస్తుంటుంది. అందుకు హేతువేమీ కన్పించదు. అదే
 విచిత్రం. మనస్సులో ఆనందం చిగిర్చితే, హృదయంలో
 కలకవేసినట్టవుతుంది. నిన్న సాయంత్రం ఆకాశమంతా
 వినిర్మలంగా వుంది. అస్తమిస్తున్న సూర్యుడు, సంధ్యా
 సమయ ప్రశాంతత - నా హృదయాన్ని కదిలించివేశాయి.
 గుండెలు బరువెక్కాయి. కళ్ళనీటి పర్యంతమైంది. అందుకు
 కారణం చెప్పమంటే చెప్పలేను. ఇదంతా ఎందుకు
 వ్రాస్తున్నట్టు చెప్పా? అసలు నా మనస్సులోనే భావ
 స్పష్టత అంతంతమాత్రంగా వుంది. అయినపుడు కాగి
 తంపై ఎక్కించేసరికి ఆ అస్పష్టభావాలు ఎలా వికృత
 రూపం ధరిస్తాయో వేరే చెప్పాలా? అర్థరహితంగా కన్పించినా
 కన్పించవచ్చు. అయినా నీవు నాహృదయాన్ని అర్థంచేసుకోగల
 వనుకొంటాను. కన్నీరు, నవ్వు! మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నీవు

ఎంత మంచివాడివి. నీదెంత ఆర్ద్రహృదయం. నిన్న నీవు
 తదేకంగా నా వంక చూస్తున్నప్పుడు, నా కళ్ళల్లో భావాలను,
 నా హృదయంలో ఆనందాన్ని స్పష్టంగా చదవాలని ప్రయత్నిం-
 చినట్లు నేను గ్రహించాను. నేను చిన్న పొదను చూస్తున్నా,
 మొక్కను తిలకిస్తున్నా, చెట్ల గుబుర్లను పరికిస్తున్నా, జలజల
 ప్రసహిస్తున్న సెలయేరును పరిశీలిస్తున్నా నీవు సగర్వంగా,
 ఆ ప్రదేశమంతా నీ సొంత ఎట్టేటు అయినట్టు నా వంక
 చూశావుకదూ! నీ హృదయం కరుణామయం అనటానికి
 ఇదంతా నిదర్శనం. అందుకే నీవు అంటే నాకు అంత అను-
 రాగం. సెలవు, ప్రియతమా! ఈ వేళ నాకు మళ్ళీ సుస్తీచేసింది.
 తడిలో తిరిగాను. జలుబు లంకించుకొంది. ఫెడొరా
 పరిస్థితికూడా ఏమంత బాగాలేదు. మేమిద్దరం అవిటివాళ్ళ
 మైపోయాం. మమ్మల్ని మరచిపోకు. వీలున్నప్పుడల్లా ఒక
 సారి వచ్చి వెళ్ళుతుండు.

నీ
 వి. డి.

జూన్, 12

ప్రియమైన వర్బరా అలెగ్జేయేవా,

నీకు తెలుసో, తెలియదో కాని, నిన్నటి నీ ఉత్తరం
 వచనంలోకాక, కనీసం కవితారూపంలో ప్రత్యక్షమవు

తుందని ఆశించాను. కాని, నీవు ఒకే ఒక పేజీ ఉత్తరం వ్రాశావు. అంటే ఇంతకీ నేను చెప్పవచ్చేదేమిటంటే, రాసింది స్వల్పమే అయినా, అందులోని అనురాగం అనల్పం. చాలా బాగుంది. ప్రకృతి సౌందర్యమూ వుంది. నేత్రానంద కరమైన దృశ్యాల్లా వున్నాయి. సముజ్జ్వలభావాల పుట్ట. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే, ఆ లేఖలో అన్ని సంగతులు మహా అమోఘంగా వర్ణించావు. ఇక నా విషయమంటావా, నే నెందుకూ పనికిరానివాడిని. ఎలాంటి శ్రతిభా లేదు నాకు. పది పన్నెండు పేజీలు నింపినా, చెప్పదల్చుకున్న భావాలను బట్టాడా చేయలేను. ఓ ప్రియతమా, నీ పొగడ్తల ధాటికి తట్టుకోలేక చచ్చిపోతున్నానంటే నమ్ము. నే నేదో మహా దయాపరుడ నైనట్టూ, పరులకు హాని తలపెట్టని సద్గుణ సంపన్నుడ నైనట్టూ, ప్రకృతిలో గోచరించే మంచితనమంతా నాలోనే మూర్తీభవించినట్టూ నీవు వ్రాశావు. నిజమే; నీవు వ్రాసినదంతా అక్షరాలా నిజమే. ఆ విషయం నీకూ తెలుసు. కాని నీ లేఖ చదివితే, కఠినాత్ముని హృదయంకూడా కరిగి నీరై పోక తప్పదు. నిజం చెప్పాద్దూ, దానిని చదివి, విచారింపాను. ఈ సందర్భంలో నా జీవితగాథను కొంత చెప్పు తాను, విను.

ఆఫీసులో చేరినప్పుడు నా నయస్సు పదిహేడేళ్ళు. ఇప్పటికీ ముప్పయియేళ్ళయింది. ఈ ఉద్యోగకాలంలో ఎన్ని కోట్లు చిరిగిపోయాయో చెప్పలేను. కాని నయసు పెరగటంతో వివేకంకూడా హెచ్చింది. ప్రజలంటే ఎలాంటివారో కొంతవరకు అర్థంచేసుకోగల్గాను. నిజంగా నేను జీవించాను.

ఈ విషయంలో నీకెలాంటి సందేహం అక్కర లేదు. అదేమిటి, ఒకసారి పెద్ద ఉద్యోగానికి నన్ను పెద్దపెద్దవాళ్ళే సిఫారసు కూడా చేశారు. అంతా సిద్ధమైంది. ఈ విషయం నీకు నమ్మశక్యంగా కన్పించకపోవచ్చు. నాకు భగవంతుడే సాక్షి. కాని, దురదృష్టవశాత్తు నాచుట్టూ దుష్టులుచేరారు. నేనేమో వట్టి అమాయకుణ్ణి. అందరిలాగా నాకు హృదయంవుంది. నా కర్మకాలి, ఒక దుష్టుడు నాకు దాపురించాడు. వాడేమిచేశాడో తెలుసా? చెప్పబోతే సిగ్గేస్తున్నది. వాడేమిచేశాడో చెప్పను, వాడు ఆపని ఎందుకు చేశాడో చెప్తాను: నేను వట్టిపిరికి పందను కావటంవల్లా, ఇతరులజోలికి పోయేవాణ్ణి కాకపోవటం వల్లా, జాలిగుండె గలవాణ్ణి కావటంవల్లా, అతనికి నేను నచ్చలేదు. అంతే. చిలికిచిలికి గాలివాస అవుతుందన్నారు. అంతే జరిగింది. మొదట అతి స్వల్పవిషయాలతో ప్రారంభించాడు: “మకార్ అలెగ్జెవిచ్ యిలాంటివాడు; మకార్ అలెగ్జెవిచ్ అలాంటివాడు.” అటుతర్వాత: “మకార్ అలెగ్జెవిచ్ నుంచి నీవు ఆశించగలిగింది ఏమిటి?” చివరకు: “ఇందుకు మధ్యవర్తులెవరు? మకార్ అలెగ్జెవిచ్ అని వేరే చెప్పాలా?” చూశావా, ప్రియతమా, తప్పు ఎప్పుడూ మకార్ అలెగ్జెవిచ్ దే. వాళ్ళంతా కలిసి చేసింది అంతే. నేను పనిచేస్తున్న మంత్రిత్య శాఖలో ఎక్కడ చూసినా నన్నుగురించి చెప్పుకోడమే. వాళ్ళు అక్కడితో ఆగారా? నేను తొడిగిన బూట్లకు, కోటుకు సవాలక్ష నంకలు పెడుతూ, చిలనలు, పలనలు ప్రచారం చేశారు. నా జుట్టును, నా ఆకారాన్ని వెక్కిరిస్తూ, కొక్కిరిస్తూ, అన

హేళన సాగించారు. ఇలా కొన్నేళ్ళపాటు తెరిపీ, తెంపూ
 లేకుండా సాగింది. వాటన్నిటికీ నే నిప్పుడు అలవాటు పడి
 పోయాను. వాళ్ళు సన్నెందుకు యింతగా తిప్పలుపెట్టారో
 తెలియదు. నే నెవ్వరికీ ఎట్టి హాని చేసి ఎరుగనే. పై అధి
 కారులకు ఎనరిపైనా పితూరీలు చెప్పలేదే. పై పదవులకు
 ఎగబ్రాకాలన్న ఆకాంక్షతో నే నెవ్వరినీ క్రిందకు పడలాగ
 లేదే. నే నెవరిమీదా కుట్రపన్ని ఎరుగనే. అయినప్పుడు
 వాళ్ళు ఎందుకు నా కీ అన్యాయం తలపెట్టినట్లు? నీవే ఆలో
 చించు, కుట్రలూ, కూహకాలు పన్నగల సమర్థుడనా నేను?
 ఆరి భగవంతుడా, అలాంటి బుద్ధులు పగవాడికీకూడా
 నద్దు బాబు! నేను నీ దృష్టిలో యోగ్యుడనే... కాదంటావా?
 ఇతరులకన్నా నీవు ఎన్నో వేల రెట్లు మంచిదానివి. ఇంతక
 ఈ సంఘంలో గౌరవంగా బ్రతకాలంటే ఏమి చేయాలి?
 నిన్న ఇవానివిచ్ తో ఎవో ఆంతరంగిక విషయాలు మాట్లాడు
 తుంటే చెప్పాడు. రెండుచేతులాసంపాదించేవాడినే ఈ
 సంఘం యోగ్యుడుగాను, గౌరవనీయుడుగాను పరిగణిస్తుం
 దన్నాడు. ఇవానివిచ్ నవ్వుతాలకే ఆమాట అనివుండవచ్చు
 (అతను నవ్వుతాలకే ఆమాట అన్నాడని నావిశ్వాసంకూడా).
 ఏమైనా దీనినుంచి నేర్చుకోవలసిన నీతి ఒకటుంది. ఎవరూ
 పరులకు భారంకారాదు. నే నెవరికీ భారంకాలేదు. నా పొట్ట
 నేను పోషించుకుంటున్నాను. నాది నికృష్టమైన బ్రతుకే
 కావచ్చు. అయినా నిజాయితీగా జీవిస్తున్నాను. న్యాయంగా
 ఆరిస్తూ, న్యాయశాస్త్ర సమ్మతంగా భుజిస్తున్నాను. మాన
 వుడు చేయవలసింది ఏమిటి? ప్రతులు, కాపీలు తీయటం

ఏమంత గొప్పకాదు. అయినా నేను చేస్తున్న ఉద్యోగాన్ని
 గౌరవప్రదంగా, గర్వకారణంగా ఎంచుకొంటాను. చెమటోడ్చి
 సంపాదిస్తూ బ్రతుకు వెళ్ళబుచ్చుతున్నాను. ఏం? కాపీలు
 తీయటం అంతహీనమైన నృత్యం? అదేమన్నా పాపకార్యమా?
 “అవిగో చూడండి, కాపీలు తీస్తున్నాడు” “ఆఫీసు ఎలుక చూసి
 వ్రాస్తోంది” ఏమిటి ఇదంతా? నేను చేస్తున్న పనిలో అవినీతి
 ఏముంది? నా దస్తూరీ చక్కగా, చూడముచ్చటగా వుంటుంది.
 హిజ్ ఎక్సలెన్సీకి నా దస్తూరీ అంతో ఎంతో యిష్టం. అందుకే
 హిజ్ ఎక్సలెన్సీ అధికారప్రతాలలో ముఖ్యమైనవాటిని
 నా చేతనే వ్రాయిస్తుంటాడు. పోతే, శైలి అంటావా,
 అది నా యింటా వంటా లేదు. ఆ విషయం నాకూ తెలుసు.
 అందుకే నేను పై ఉద్యోగాలలోకి ఎగబాక లేకపోయాను.
 ఓ నా ముద్దులకూనా, నా మురిపాల వానా, నీకు రాసే వుత్త
 రాలుకూడా బహు సాదాగా వుంటాయి. అందులో తళ్ళు
 కులూ వుండవు. తలపులూ వుండవు. ఏమంటావ్? ఏదో
 మనసులో మెదిలిన ఆలోచనలను యథాతథంగా కాగితంపైకి
 ఎక్కిస్తుంటాను. ఆ విషయం నాకు పూర్తిగా తెలుసు.
 అయితే నాకు తెలియక అడుగుతాను, అంతా అందలమెక్కే
 వాళ్ళే అయితే ఇక మోసే బోయీలెవ్వరు? దీనికి సమాధానం
 చెప్పు ప్రియతమా! అందుచేత నా అవసరం వుందనటం
 నిజం. వాళ్ళు నన్ను “ఆఫీసు ఎలుక” గా చూస్తే చూడ
 వచ్చుగాక. ఈ ఎలుక అవసరం వుందన్న సంగతి బహుశా
 వాళ్ళకు తెలియకపోవచ్చు. నేను ప్రయోజనకరమైన ఎలు
 కను. అప్పు డప్పుడు వాళ్ళకు బుద్ధిచెప్పాలని బుద్ధివుడుతూ

వుంటుంది. ఓ చిన్నారి వయ్యారీ, సెలవు. త్వరలోనే నిన్ను చూడటానికి వస్తాలే. వచ్చేటప్పుడు ఒక మంచి పుస్తకం కూడా తెస్తాలే. సెలవు, వరెంకా.

నీ శ్రేయోభిలాషి,
మకార్ దెవ్రాష్కిన్.

జూన్, 20

ప్రియమైన మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

చాలా హడావిడిలో యీ జాబు వ్రాస్తున్నాను. అన్న ప్రకారం త్వరగా పూర్తిచేసి యివ్వవలసిన పని వుంది. విషయ మేమిటంటే : లాభసాటి బేరం ఒకటి తగిలింది. ఎవరో ఒక కొత్త నూటును అమ్మటానికి సిద్ధంగా వున్నాడనీ, ధరకూడా కారుచౌక అనీ షెడోరా చెప్పింది. ఆ నూటును నీవు కొంటే బాగుంటుంది కదూ? ఇప్పుడు నీ స్థితికూడా కొంతవరకు బాగుపడిందీ ఆ విషయం నీవే అంగీకరించావ్. డబ్బులేదని సణిగితే కుదరదు ! నీవు ధరించే దుస్తులు ఎలా వున్నాయో ఒకసారి చూసుకో ! అవి ఎంతో అసహ్యంగా వున్నాయి. వాటిని ధరించి నలుగురిలో తిరగటం హేయమూ, హీనమూ. నీకు పెట్టెలో కొత్త దుస్తులు కూడా లేవాయె.

దావుడుదుస్తు లున్నవని నీవు చెప్పినా ఆ మాట నేను నమ్మబోను. నీ సంగతి నాకు ఖుణ్ణంగా తెలుసు. ఈమధ్యనే కొన్న కొత్త సూటును ఏమిచేశావో ఆ భగవంతుడికే తెలియాలి. కనుక దయచేసి త్వరగా ఏ విషయమూ తేల్చు. నీవు నన్ను ప్రేమిస్తున్నట్లయితే, నేను చెప్పినట్లు చేయి.

నీవు పంపిన బహుమతిని అందుకొన్నాను. అంత ధర పెట్టి ఆ బహుమతిని నాకు పంపటమెందుకుచెప్పా? చేజేతులా సర్వనాశనాన్ని కొనితెచ్చుకుంటున్నావు. ఈ విధంగా డబ్బు తగలేయటం దారుణం. నీకు డబ్బంటే నీశ్వప్రాయమైపోయింది! ఇవ్వనీ శుద్ధ దండుగ. నీవు నన్ను ఎంతగా ప్రేమిస్తున్నావో నాకు తెలియకపోతేగదా! ఈ బహుమతులు పంపి పదేపదే గుర్తుచేయనలసిన అగత్యం ఏముంది చెప్పా? ఎన్నిసార్లు నెత్తిననోరెట్లుకొని మొత్తుకొన్నా నీవింటేగా? ఇదే తుదిసారి చెప్పటం: మళ్ళీ ఎప్పుడూ బహుమతులు పంపించకు. నిన్ను వేడుకొంటున్నాను. పంపటం ఇకనైనా మానేస్తావ్ కదూ?

మిగతా జీవితగాథనుకూడా పంపించమని కోరావు. ఇంకా మిగిలిపోయిన జీవితగాథను పూర్తిచేయమని సూచించావు. నిజానికి ఆ ఆత్మకథను ఎలా రాయగలిగానో నాకే తెలియదు. గతాన్ని గురించి ముచ్చటించటమన్నా, ఆలోచించటమన్నా నాకు దుస్సహంగా వుంటుంది. వెనుదిరిగి చూడటమంటే నా గుండె గుభేలుమంటుంది. అన్నిటికంటే మా అమ్మను తలచుకోవటం ఎంతో బాధకస్తుల్లింది. ఆమె తన కూతురుని దుష్టుల కప్పగించి వెళ్ళిపోయింది. అది

తలుచుకొంటే నా హృదయం తరుక్కుపోతుంది. అమ్మ చనిపోయి సంవత్సరమైంది. అయినా ఇంకా మనోవేదన సమసిపోలేదు. అదంతా నీకు తెలియని విషయంకాదు గదా.

అన్నా ఫ్యాడ్‌రోవ్‌నా మనోగతాభిలాషలు ఇప్పుడు ఎలా వున్నాయో ఇదివరకే నీకు తెలివాను. నాకు విశ్వాసం మన్నది ఏకోశానా లేదని ఆమె ఆరోపిస్తున్నది. బైకోవ్ చేష్టలకు తాను ఏ విధంగాను గాఢ్యురాలను కానని ఆమె అంటోంది. మళ్ళీ తనింటికి వచ్చేయి మని ఆమె నన్ను వత్తిడి చేస్తోంది. పరుల దానధర్మాలపై ఆధారపడి జీవించడం మంచిదికాదని హితువు చెప్పతోంది. నేను గనుక మళ్ళీ తనింటికి తిరిగి వెళ్ళితే, ఎట్టోగొట్టా బైకోవ్‌ను ఒప్పించి అతని చేత కట్నం రూపేణా కొంత మొత్తం నాకు ముట్టేటట్లు చూస్తానని ఆమె ఆశ చూపుతోంది. అన్నీ తెలిసి ఆ యమ కూపంలో మళ్ళీ అడుగు పెట్టటం కల్ల. ఇక్కడే నాకు హాయిగా వుంది. నీవు కొండంత అండగా వున్నావు. కన్న తల్లి లేని లోటును తీర్చే మహాతల్లి ఫెడోరా వుంది. నాకు ఇంకా కావలసినదేము వుంది? మనిద్దరం దూరపుబంధువులమే కావచ్చు; అయినా నీవున్నంతవరకు నాకెట్టి భయంలేదు. పోతే, వాళ్ళ సంగతంటావా? అసలువాళ్ళను ఎరక్కపోతేనే ఎంతో బాగుండేది. ఇదివరకువాళ్ళు నాకుచేసింది చాలు! ఇనన్నీ నట్టిపుకార్లనీ, నాజోలికి ఇక వాళ్ళు రారనీ ఫెడోరా అంటోంది. దేవునిదయవల్ల అలాగే జరిగితే నాకదేపదివేలు.

వి. డి.

ప్రియతమా, నా చిన్నారి వయ్యారి

ఈ లేఖ ఎలా ప్రారంభించాలో తెలియకుండావుంది. మనిద్దరం, ఇక్కడ ఈ విధంగా జీవించటంవుంది చూశావూ, అదిచాలా విచిత్రం ! నేనింతకుముందెన్నడూ ఈ విధమైన ఆనందం పొందలేదు. దైవానుగ్రహంవల్ల నాకూ ఒక ఇల్లు, కుంటుంబం అంటూ ఏర్పడ్డాయి. ప్రియతమా, నా నరహాల మూటా, నేను పంపిన ఆ నాలుగు చౌకబాగు బ్లాజుల గురించి నీవు ఎందుకంత గొడవ చేస్తావ్ ? బ్లాజులు లేక నీవు యిబ్బంది పడుతున్నావని ఫెడోరా చెప్పింది. నా ప్రాణ సమాన గా ఎంచుకొంటున్న నీకు యిబ్బందులు కల్గితే నేను సహించగలనా ? తల తాకట్టు పెట్టయినా నీ యిబ్బందులు తీర్చటం నాకు అదొక సంతోషం. అందుచేత దయచేసి నా ఆనందాన్ని పాడుచేయకు. నా మనస్సుకు కష్టం కల్గించకు. నన్ను ఎందుకు వేధిస్తావు ? ఎటు తిరిగి నా జీవితం పరిపూర్ణమైంది. నీ కోసమూ, నా కోసమూ నేను జీవిస్తున్నాను. పోతే, ముఖ్యమైన మరో విషయ మేమంటే, ఇప్పు డిప్పుడే సమాజంలో నాకూ గౌరవస్థానం లభిస్తోంది. నా పొరుగున నివసిస్తున్న రతజ్ యేవ్ వున్నాడు చూశావ్, అతను నన్ను అల్పాహారవిందుకు ఆహ్వానించాడు. సాహితీగోష్ఠులు ఏర్పాటుచేయించే అతను నన్ను తనింటికి

అహోనించటం విశేషంకాదా? ఈవేళ సాయంత్రమే ఆ
 విందు జరుగుతుంది. ఆ విందులో మేమిద్దరం సాహిత్యచర్చ
 సాగిస్తాం. సరే, సెలవు. వ్రాసేందుకు విశేషాలేమీలేవు.
 నేను కులాసాగానే వున్నానని తెల్పేందుకే ఈ నాలుగు
 ముక్కలు వ్రాస్తున్నాను. కుట్టుపనికి అవసరమైన రంగు సిల్లు
 దారాలు ఏమైనా అవసరమైతే, ధరెస్సాబ్వారా కబురు
 పంపు. రేపు ఉదయానికల్లా రంగుదారాలు కొని పంపిస్తాను,
 తప్పకుండా కొని పంపిస్తాను. ఉంటా.

నీ సన్నిహితమిత్రుడు,
 మకార్ దెవూష్కిన్.

జూన్, 22

ప్రియమైన వర్బరా అలెగ్జేయేనా,

మా యింట్లో జరిగిన విషాదఘటన గురించి తెల్పు
 టానికి విచారిస్తున్నాను. గోర్షోక్స్ చిన్న బ్యాబి యీవేళ
 తెల్ల వారర్థూమున నాలు గంటల ప్రాంతంలో చనిపోయాడు.

సన్నిపాతజ్వరము ఏదో వచ్చినట్టుంది. నేను వాళ్ళ
 దుఃఖోపశమనానికి ఊరటకల్పించే నాలుగు మాటలు చెప్పి
 వచ్చాను పాపం, ఆ కుటుంబం ఎంత పేదరికంలో వుందని
 చెప్పను? వాళ్ళ స్థితిని చూస్తుంటే జాతేసింది. తొమ్మిదేళ్ళ
 పాటు అల్లారుముద్దుగా పెంచుకొన్న కుర్రాడు చనిపోయాడు.
 ఆ తల్లిదండ్రులు కన్నీరు మున్నీరుగా దుఃఖిస్తున్నారు. వాళ్ళను
 చూస్తుంటే గుండె తరుక్కుపోతుంది. తల్లి అంతంగా లబో
 దిబోమంటూ దుఃఖించక పోయినప్పటికీ, ఆమె గుండెలు
 బద్దలైనట్లు ఆమెను చూస్తేనే తెలిసిపోతుంది. నిజానికి బిడ్డలలో
 ఒకడు పోయినా పోయినట్టేనని వారు లోలోన సంతసిస్తున్నా
 రేమో తెలియదు. కటికి దరిద్రంలో బాధపడుతూ పిల్లలను
 పోషించటం మాటలా? ఇంకా ఇద్దరు పిల్లలున్నారు. ఒక
 పసిపాప, అయిదా రేళ్ళ పిల్లవున్నది. ఆ పిల్లల దుస్థితి
 చూస్తే కడుపు తరుక్కుపోక మానదు. ఆతండ్రి చిరిగిపోయిన
 కోటు ధరించి, విరిగిపోయిన కుర్చీలో కూర్చొని అదేపనిగా
 కన్నీరు కారుస్తున్నాడు. పొంగుకొచ్చే దుఃఖానికి ఆ కన్నీరు
 సాదృశ్యం కాకపోవచ్చు; అది అతనికి అలవాటుగా మారివుండ
 వచ్చు. ఇతరులతో మాట్లాడటం అతనికి సిగ్గు; మాటలు తడ
 బడతాయి. ఆ రేళ్ళ కూతురు అన్న శవం ప్రక్కనే నిలబడి
 వుంది. దీర్ఘాలోచనలో నిమగ్నమైంది. అంత చిన్న వయస్సులో
 పిల్లలు దీర్ఘాలోచనలో నిమగ్నం కావటం నిజంగా శోచనీయం.
 నోట్లో వేలేసుకొని ఆ పిల్ల అక్కడ నిలబడి వుండటంచూసి,
 మాయింటి యజమానురాలు ఆ పిల్లకు ఒక నిమ్మతొన తెచ్చి

యిచ్చింది. ఆ పిల్ల నిమ్మతొసను స్వీకరించింది. కాని తన లేదు.
ఇదెంత విషాదకరం! ఏమంటావ్ సరేంకా?

మకార్ దెహ్లాపిన్.

జూన్, 25

ప్రియమైన మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

నీ పుస్తకం నీకు పంపించి వేశాను. పాడు పుస్తకం,
విసుగు పుట్టించింది. అలాంటి గ్రంథరాజాన్ని ఎక్కడ
సంపాదించావు మహానుభావా? వేళాకోళాని కేమొచ్చేగాని,
నిజంగా అలాంటి పుస్తకాలు నీకు సచ్చతాయా, మకార్
అలెగ్జెవిచ్? ఎప్పుడో ఏదో వాగ్దానం చేశావు. చక్కని
పుస్తకం తెచ్చి చదివి విన్నిస్తానన్నావు. మనిద్దరం సహసరనం
సాగిద్దాం. మరి ఎప్పుడు? సెలవు. సుదీర్ఘమైన లేఖ వ్రాయ
టానికి తీరిక లేదు.

వి. డి.

ప్రియమైన వరెండా,

నిజం చెప్పాలంటే, ఆ పుస్తకం నేను చదవనేలేదు. ఏవో కొన్ని పేజీలు తిరగేశాను. అంతే. నవ్వుపుట్టించే సరుకు అందులో వుందనుకొన్నాను. బహుశా వరెండాకు ఇది సచ్చు తుందేమో అనుకొన్నాను. అందుకే దానిని నీకు పంపించాను.

అయితే రతజ్ యేవ్ నుంచి పుస్తకం తెచ్చి యిస్తానని వాగ్దానం చేశాడులే. చదువుకోటానికి కావలసిన పుస్తకాలు నీకు పంపిస్తాలే. రతజ్ యేవ్ నిజంగా ఘనాపాతి. విద్వాంసుడు; రచయితకూడా. ఎంత చక్కగా వ్రాస్తాడని. అతని కలం నిజంగా గొప్పది. శైలి మహా బాగుంటుంది. మామూలీ మాటను మలిచి, విశేషార్థం కల్పించగల్గిన శక్తి అతని కలానికి వుంది. చివరకు బూతుకూతలను నీతులుగా మార్చగల్గిన మహాశక్తి ఆ కలానికి వుందంటే సమ్మతం. అలగాజనం మాట్లాడే మాటలనే నిర్దిష్టమైన శైలిలోకి మలిచే మహాయుక్తి అతనిలో వుంది. అతను ఎప్పుడు ఎవరికి ఎలాంటి విందుచేసినా నేను తప్పక హాజరవుతుంటాను. అంతా కూర్చోని సిగరెట్లు కాల్చు కొంటున్నప్పుడు, అతను తన రచనలు చదివి వినిపిస్తాడు. ఒక్కొక్కసారి భట్ల స తెల్ల వారుతుందికూడా. అమోఘం! ఆణిముత్యాలు! అతను ఉపయోగించిన మాటల ఆణిముత్యాలతో పెద్ద ముత్యాలహారం తయారు చేయవచ్చు. అతను

దయాశీలుడు; కరుణామయుడు. మొఖమాటస్తుడు. అతనితో
 పోల్చితే నే నెంత? అతని వేలిగోటికి కూడా సరితూగును.
 అతనికున్న పేరు ప్రతిష్ఠల గురించి వేరే చెప్పాలా? మరి
 నేనో? ఎందుకూ కొరగాని వాణ్ణి. అనామకుణ్ణి. అయినా
 అతను నన్ను ఎంత ఇదిగా చూస్తాడని? అతని రచనల ప్రతులను
 కాపీచేసిపెట్టే పనిని నాకే ప్రత్యేకంగా పురమాయిస్తాడు.
 నన్ను ఆ విధంగా ఉపయోగించుకుంటున్నాడని తలంచకు
 ప్రియతమా! ఒకవేళ ఎవరైనా నీతో అలాఅని చెప్పితే
 నమ్మబోకు. కేవలం అదంతా నిందాప్రచారం. కావాలనే,
 బుద్ధిపూర్వకంగానే, మహా సంతోషంతోనే నేను అతనికి
 ఆపని చేసిపెట్టుతున్నాను. అతను చాలా మంచివాడు. గొప్ప
 రచయిత. మనిషిలోని మంచితనం, గొప్పతనం గుర్తించ
 గలిగిన శక్తి నాకున్నది.

నరెంకా, చెప్పితే నీవు నమ్ముతావో లేదోకాని
 సాహిత్యం ఎంత గొప్ప వస్తువు అనుకొన్నావ్! మొన్నే
 ఈ విషయం నాకు తెలిసింది. అది అమోఘమైనదంటే
 నమ్ము, సాహిత్యగ్రంథాలలో ఎన్నెన్ని సంగతులుంటాయను
 కొన్నావ్? సాహిత్యం ఒక చిత్రం, ఒకదాని ప్రతిరూపం;
 అదొక అద్దం. అందులో రాగద్వేషాలు వుంటాయి.
 చక్కని విమర్శ అంతర్వాహినిగా గర్భితమై వుంటుంది.
 వివేకవంతమైన విషయాలు ఎన్నో వుంటాయి. జీవితం
 ముమ్మారులూ ప్రతిబింబిస్తుంటుంది. ఇదీ సాహిత్యం.
 నిజంచెప్పొద్దూ, ఇవ్వన్నీ వాళ్ళ సంభాషణలనుంచే నేను
 సరిగ్రహించాను. వాళ్లతోపాటు సిగరెట్లు కాలుస్తూ, వారి

సంభాషణలు ఆలకిస్తూవుంటే ఎంత సరదాగా వుంటుందని !
 కర్మంచాలక వాళ్లు వాదవివాదాలలోకిదిగారా, ఇక మనబోటి
 వాళ్ళం చచ్చామన్నమాటే. ఒక్క ముక్కకూడా మనకు
 అర్థంకాదు. అర్థం అయినట్లే నేనూ అందరితోపాటు తలూపు
 తుంటాను. నిజానికి నాకు వీరమెత్తుకూడా బోధపడదు.
 వాళ్ళ వాదవివాదాల అంతరార్థం ఈ మొద్దుబుర్రకు అంతు
 చిక్కుతుందా ? వాళ్ళ చర్చలలో నేనూ తలదూర్చుదామని
 ప్రయత్నిస్తాను. కాని, ఎంత ప్రయత్నించినా సరియైన పదం,
 సరియైన వాక్యం ఒక్కటైనా నోటినుంచి బయటపడితేగా ?
 అందుకే అన్నాడు పెద్దలు: “గాడిదను మించిన గాడిద లేద”ని.
 మరి అలాంటప్పుడు నేనేమి చేయాలి ? ఏదో ఒకపని చేయక
 తప్పదుగా ? అందుకని అతని రచన ప్రతులు వ్రాసి పెట్టు
 తుంటాను. దీనివల్ల నాకు ప్రయోజనమూ వుంది; ఇతరు
 లకు ఉపయోగమూ వుంది. రచయితలు ఎంత సంపా
 దిస్తారో వ్రాహించగలవా ? ఉదాహరణకు రతజ్ మేవ్ నే
 తీసుకో. ఒక పేజీ వ్రాయడం అతనికేమీ లెక్కకాదు. రోజుకు
 అతను అయిదారు పేజీలుకూడా రాయగలడు. అందుకు
 అతను పొందే ప్రతిఫలం ఏమిటో తెలుసా ? మూడునందల
 రూబుళ్ళు ! అని అతను చెప్పగా విన్నాను: ఆమాటకొస్తే
 అయిదునందల రూబుళ్ళు సంపాదించే సందర్భాలు కూడా
 వున్నాయట. ఇది నమ్మశక్యమైన విషయంగా కన్పించక
 పోవచ్చు. అయినా ఇది యథార్థం. కావాలంటే ఈసారి
 వేయి అప్పుగా అడిగి చూదాం ! అతని ఆటలు మన దగ్గరా
 సాగేది ! అతని నోట్ బుక్ లో ఏడు వేల రూబుళ్ళు విలువచేసే

పత్రాలు పున్నాయంటే సమ్మతం. ఎంతడబ్బో చూశావా, మాడంతస్తులమేడ లేస్తుంది. ఎవరో అయిదువేలకు అడిగారట. అతనేమంత పిచ్చాడా, అడిగినంతకు తన కవిత్వాన్ని తెగనమ్మటానికి? అతనికి నచ్చజెప్పాలని ఎంతో ప్రయత్నించాను. నీకు పుణ్యం వుంటుంది, ఈ కవిత్వం పాఠేసి మాటాడకుండా ఆ అయిదువేలు పుచ్చుకోమని చెవినిల్లుకట్టుకొని పోరాను. అయినా విన్నాడు కాదు. “ఈ పద్యాలకు ఏడు వేలు రావాలి.” చూశావా ప్రియతమా, అతని తెలివితేటలు ఎంత గొప్పవో?

వట్టి నట్టి మాటలెందుకు? ఇదిగో చూడు. అతను రచించిన గ్రంథరాజం “ఇటాలియన్ రాగద్వేషాలు”లోని కొన్ని ఆణిముత్యాలు ఇవిగో :

“నరనరాన అనురాగ తృప్తి
దీర్ఘ శృతిలో చివ్రధ్వనిలో
ప్రోత్సహించి, పురికొల్పుగా
కదిలెను వ్లాడిమీర్”

“రాకుమారీ, నేను నిన్నెంతగాఢంగా ఆరాధిస్తున్నానో గ్రహించావా? ఇప్పటికైనా అనుగ్రహించవా? నా ఉన్నాదస్థితిని కాంచలేవా? లేదు. నా స్వప్నాలు నన్ను మోసగించలేదు. నిన్నమితంగా ప్రేమిస్తున్నాను. కళ్ళులేని కబోదివలె, నళ్ళు తెలియని ఉన్నాదినలె నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను. నా హృదయంలో ఉవ్వెత్తున పైకెగసే అనురాగ బ్యాలా

ముఖ నీ భర్త శరీరంలోని యావత్ రక్తం ఒలికించినా, చిలికించినా ఆరబోదు. నా నక్షస్థలం ఒక బడబాగ్ని. అందులో దాగి పున్నది దావాగ్ని. అది ప్రజ్వలితమైందా ప్రళయం తప్పదు. ప్రణయం ప్రళయంగా రూపాంతరం పొందుతుంది. ముల్లోకాలను దగ్ధపటలం కావిస్తుంది. ఓ జీనైదా, నా జీనైదా !”

అతని కాగిలిలో వాలిపోయి, అనిర్వచనీయమైన ఆనందడోలికలమధ్య తేలిపోతున్న ఆమె నెమ్మదిగా “వ్లాడిమీర్” అన్నది.

“ఓ జీనైదా” అన్నాడు. ప్రేమతోమత్తెక్కిన స్మిల్ స్మీ.

అతని ఉచ్చాస్య, నిశ్వాసల వేగం హెచ్చింది. ప్రేమ దీపిక తృష్ణతెలంతో ధగధగా జేగీయమానంగా వెలుగుతోంది. పాపం, అదృష్టానికి నోచుకోని ఆరెండు హృదయాలు విరహ వేదనతో ఆక్రోశిస్తున్నాయి.

ఆమె నఖ్కోజాలు పొంగాయి ఆమె చెక్కిళ్లు ఎర్రబారాయి. ఆమె కళ్లు జ్యోతులయ్యాయి. ఆమె మత్తిలింది. “వ్లాడిమీర్”

ఆ విధంగా రెండు శరీరాలు లీనమై, తాదాత్మ్యం పొందాయి.

.....

మరొక అరగంట తర్వాత ఆమె భర్త వచ్చాడు.

“సరే, అయితే మన అతిథికి అవసరమైన ఏర్పాట్లు పూర్తిచేయనద్దా, ప్రేయసీ” అంటూ అతను ఆమె చెక్కిలిపై ఓ చిన్న చిటికి వేశాడు.

చూశావా, వరెంకా ? ఇదెంత బాగుందంటావు ? ఏ మాటకు ఆమాటే చెప్పకోవాలి. ఒకవ్యక్తి సామర్థ్యాన్ని ఒప్పకోవాలి. అతను రచించిన మరొక కథ చూడు. దాని పేరు “యెర్ మాక్ - జువై కా” సైబీరియాను జయించిన ఆ యోధానయోధుడు జువై కాను ప్రేమించాడు. ఆమె సైబీరియా జార్ కుచుమ్ కూతురు. జువై కా అతనికి బందీ.

ఇకచూడు. ఈ రచన ఎంత రమణీయంగా సాగుతుందో !

“నన్ను ప్రేమించావా, జువై కా ? నన్ను ప్రేమించానని చెప్పు. మరొకసారి చెప్పు. వేయిన్నొక్కసారి చెప్పు.”

“నిన్నే ప్రేమించాను. నిన్నే ప్రేమించాను యర్ మాక్” అని నెమ్మదిగా పలికింది జువై కా.

“అయితే, భూమిమీద స్వర్గం వెలిసిందన్నమాట. భూతలస్వర్గం దొరికింది. ధన్యుణ్ణి. భూతలాన్నే స్వర్గంగా మారుస్తాను. నాకు ఆనందవెలుగు అందించావు. సంతోష రవళి ప్రసాదించావు. నేను జన్మించిన దాదిగా నా హృదయం నీకోసం పరితపిస్తోంది. నిన్నే కలవరిస్తోంది; పలకరిస్తోంది. నా జీవితానికి ధృవతారవు నీవే. ప్రేమ సారథివీ నీవే. ఇక నా జువై కాను ప్రపంచమంతా వూరేగిస్తా. ఎన రేమన్నా, ఎన రడ్డొచ్చినా ఇక నేను ఆగబోను. అతనుబోలిన ఆమె లేత మనస్సులో మమతను ఈ లోకం గుర్తిస్తే, ఆ చిన్నారి కనుకొలకులనుంచి జాలువారే ప్రతి కన్నీటి బిందువులోను దోబూచులాడే ప్రేమగీతికను గమనిస్తే ! ఆహా ! ఆ గంధర్వ

లోకంనుండి ఊడిపడిన దేవకన్యా, నా ప్రేమ తృప్తిను
తీర్చుమా సఖి ! ”

దానికి జవ్వెకా ఇచ్చిన జవాబేమిటి ?

“యర్మాక్, ఈ ప్రపంచం కూరమైనది. ఈ
మనుష్యులంతా మనపాలిటి యమధర్మరాజులు. మనలను
హాయిగా బ్రతకనివ్వరు. తన్ని తగిలేస్తారు. లోకంలోనుంచి
వెలివేస్తారు. నీవు జీవించే సమాజం వట్టి కపటమైనది;
ఆచారాల ఉరిత్రాళ్ళను మన మెడలకు తగిలిస్తారు. నిన్నూ
నన్నూ ఎన్నటికీ ఈ లోకం అర్థం చేసుకోలేదు. ప్రియా,
అర్థం చేసుకోలేదు.”

“అలాగా ? అయితే ఈ కోసక్ యోధుని వీరఖడ్గం
వారి తలలపై విలయనృత్యం చేస్తుంది.”

జవ్వెకాను నిలువునా ఖానీచేశారన్న వార్త విని,
అతను ఎంతగా దుఃఖించివుంటాడో ఆలోచించుకో, నరేంకా.
అర్ధరాత్రి, గుడారంలో పడుకొని, నిశ్చింతగా నిద్రపోతున్న
ఆమెను, దొంగచాటుగా గుడారంలో జొరబడిన ఆమెతండ్రి,
గుడ్డివాడు, తన కూతురినే స్వయంగా కత్తితో పొడిచి
ఖానీచేశాడు. పాపం, ఆ గుడ్డివాడు అనుకొన్నాడు; తన
సౌఖ్యాన్నీ, తన రాజ్యాన్నీ, తన వంశ మర్యాదనూ పొట్ట
బెట్టుకొన్న నీచుణ్ణి ఒక్క కత్తిపోటుతో హతమారుస్తున్నట్టు
అతను భ్రమించాడు.

యెర్మాక్ పళ్ళు పటపట కొరికాడు. బండ
రాతిపై తన కత్తిని నూరాడు. అది తళ తళ మెరుస్తోంది.

“వాడి పేగులు తీస్తాను. కక్ష సాధిస్తాను. దుర్మార్గుడిని దును
మాడతాను.

జువై కామరి లేదన్న సంగతి తెలుసుకొని యెర్మాక్
నదిలోపడి ఆత్మహత్య చేసుకొన్నాడు. ఎక్కడితో ఈ కథ
ముగుస్తుంది.

ఏమి హాస్యం, వరెంకా, ఏమి హాస్యం ! ఎంత సున్నిత
మైన, పరిశుద్ధమైన హాస్యం ! ఈ కథను మాకు చదివి
విన్పించినప్పుడు మేమంతా పొట్టలు చెక్కలయ్యేట్టు నవ్వా
మంటే నమ్ము. అలాంటి వ్యక్తి రతజ్ యేవ్ ! తెలుసా.
పాపం అతను వట్టి అమాయకుడు. ఈ కథలో ఏదో అభ్యు
దయకర భావాలను, స్వేచ్ఛాలోచనను పొదిగాడని అనుమా
నించనలసిన అవసరం యీషణ్మాత్రం లేదు. ఒక విషయం
తప్పక చెప్పితిరాలి. రతజ్ యేవ్ సత్త్వనర్తనపరుడు; అందుకే
అతను ఉత్తమ రచయిత కాగలిగాడు. చాలామంది రచయిత
లకు ఈ విధంగా చెప్పకొనేందుకు అంతగా వీలుండదు.

ఒకనాటికి నేనుకూడా గొప్ప రచయితనే కాగల
నేమో ? ఎవరు చెప్పగలరు ? ఏమి టీ అర్థం పర్థంలేని ఆలో
చన ? ఒకవేళ ఒకరోజున మకార్ దెవ్రాష్కిన్ “గేయాలు”
అన్న గ్రంథం నీ కళ్ళముందు వెలిస్తే, నీవు ఏమనుకుంటావ్ ?
చెప్పు. నా చిన్నారి వయ్యారీ, నీ వేమనుకొంటావో చెప్పు.
నా మట్టుకు నేను నలుగురులో తలెత్తుకు తిరగలేనేమో నని
పిస్తున్నది. ఎక్కడికెళ్లినా “అడుగో, దెవ్రాష్కిన్. కవీ, సాహితీ
వేత్త అడుగో” “దెవ్రాష్కిన్ రచనలలో భావం తొణికిస
లాడుతుంటుంది” అని అంతా అంటూవుంటే, సిగ్గువేయదూ ?

పైగా, మాచికలు వేసిన ఈ బూట్లను ధరించి తిరగటం అన
మానకరంకాదా? కవీ, సాహితీవేత్త అయిన దెవూష్కిన్
ఇలాంటి బూట్లు తొడిగి, తిరుగుతున్నాడని, లోకు లందరికి
తెలిస్తే, తల తీసివేసినట్టుకాదా? నన్ను ఆ స్థితిలో చూసి
మహారాణి ఏమనుకొంటుంది? అయినా మహారాణి ఇలాంటి
విషయాలు పట్టించుకోకపోవచ్చులే. అందులోనూ ఒక గుమస్తా
ఎలాంటి బూట్లు తొడుగుతున్నాడో ఆమెకు పట్టుతుందా?
(ఎంత లేదన్నా ఇవీ బూట్లేకదా?) కాని, నా స్నేహితులే
నాకు ద్రోహంచేస్తారు. అందులో సందేహంలేదు. ముఖ్యంగా
రతజ్ యేవ్ అందరిలోకి ముందుగా నాకు ద్రోహంచేస్తాడు.
అంతవరకు ఖాయం. అతను తరచు మహారాణి దగ్గరకెళ్ళి
వస్తుంటాడు. వారంతా పాతస్నేహితులు; ప్రాణమిత్రులు.
అతనుచెప్పగా విన్నానులే. ఆమె కవిత్వం అంటే పడిచస్తుం
డట. ఆహా, రతజ్ యేవ్ ఎంత ప్రతిభావంతుడు.

సరి, ఈ సోది ఇక్కడితో సరిపెడదాం. నవ్వు
తాలకి ఇదంతా వ్రాశాను, నీకు వినోదం కల్పించేందుకు.
సెలవు, ప్రియతమా, ఏదో పిచ్చాపాటీ విషయాలు ఏకనుపు
పెట్టాను. ఎందుకోగాని ఇవాళ నా మనస్సు చెంగు చెంగున
గంతువేస్తోంది. ఇవాళ రతజ్ యేవ్ ఇంట్లో విందారగించాం.
వాళ్ళు (ఆ నీచులు!) నైన్ కూడా త్రాగారు. ఇవ్వన్నీ నీకు
వ్రాయవలసిన విషయాలు కాదనుకో. అయినా వీటిని
గురించి నీవు అంతగా పట్టించుకోకు. నన్ను గురించి అపోహ
పడకు. అపార్థం చేసుకోకు. ఊసుపోక రాసిన రాతలు యివి.
అంతే. మరేమీ కాదు. నీకు పుస్తకాలు పంపిస్తాలే. తప్ప

కుండా పంపిస్తాను... ఇక్కడ ఒక పుస్తకం వుంది కాని, అది నీవు చదవతగిన పుస్తకం కాదులే. లైంగిక అవినీతిని ప్రోత్సహించే ఈ పుస్తకాన్ని నీతిమంతులైన విమర్శకులంతా దులిపి నడిలేశారని వినికొడి. నీకు ఒక అరవీశెడు పంచదార మిఠాయి పంపిస్తున్నాను. నీ కోసం ప్రత్యేకంగా తెచ్చానులే. హాయిగా ఆ మిఠాయి తిను. ఒక్కొక్క మిఠాయి వుండ తింటూ నన్ను గుర్తుచేసుకొంటూ వుండు. నీవు పళ్ళరసం మాత్రమే తాగుతూ వుండు. పళ్ళు తినకమ్మా. నీకు ఏమి కావలసినా జాబువాయి. సరే, సెలవు, వరెంకా సెలవు. నీకు దైవానుగ్రహం కలుగుగాక. నా చిన్నారి నయ్యారీ, నే నిక వుంటా.

నీ ఆప్తమిత్రుడు,

మకార్ దెవ్రాష్కిన్.

ప్రియమైన మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

కావాలంటే నాకు మంచి ఉద్యోగమిచ్చి సహాయపడే వారు చాలామంది కలరని ఖెడోరా అంటోంది. శ్రీమంతుల యిళ్లలో ఆయా ఉద్యోగాలు చాలా ఖాళీగా వున్నాయట. అందుకు ఒప్పుకోటమా? ఒప్పుకోక పోవటమా? ఈ విషయంలో నీ సలహా ఏమిటి? ఆ ఉద్యోగానికి నేను అంగీకరిస్తే, ఇంకెంతమాత్రం నీకు నేను భారంగా వుండను. పైగా ఆ ఉద్యోగంకూడా లాభసాటి యైనది. పోతే, నన్నొకటి పట్టుకు పీడిస్తోంది. ముక్కామొఖం ఎరుగని యింట్లో ప్రవేశించటం భయంగా వుంది. వాళ్ళంతా శ్రీమంతులు. వారిలో నానారకాలవారు వుంటారు; ఒకవేళ వారు “నీ గత చరిత్ర ఏమిటి?” అని అడిగితే, నేను ఏమని చెప్పాలి? అదేమిటోగాని వారి వింత మనస్తత్వం, జనాన్ని చూస్తేనే నాకు భయమేస్తుంది. బాగా పరిచయంవున్న చోటులలో మాత్రమే జీవించటానికి అలవాటుపడ్డాను; జీవితం దుర్భరంగా వున్నా అలాంటి చోటులలోనే జీవించాలనిపిస్తుంది. ఉద్యోగం కోసం కొత్తచోటుకు వెళ్ళితే, అక్కడ ఏమేమి పనులు చేయవలసివస్తుందో? పిల్లలను సాకటంవరకే పని పురమాయిస్తారా? లేక యింకేమన్నా చేయమంటారా? చీటికి మాటికి ఆయాలను మార్చేస్తుంటారని కూడా విన్నాను. మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నీకు పుణ్యం వుంటుంది, ఏమి చేయ

మంటానో చెప్పాడు. ఆయా ఉద్యోగంలో చేరమంటావా ?
 నద్దంటావా ? మా యింటిగడప తొక్కటమే బొత్తిగా మానే
 శావు. కారణమేమిటో తెలియదు. ఈమధ్య అసలు నీ దర్శ
 నమే పూర్తిగా కరుణిపోయింది. ఏదో ఆదివారాలలో
 మాత్రం చర్చిలో కలుస్తుంటాం. నాలాగానే నీవుకూడా చాలా
 వింతమనిషిలాగా కనిపిస్తున్నావు. నేను దాదాపు నీకు
 బంధువునిగదా ! మకార్ అలెగ్జెవిచ్, దయచేసి నాపై
 అనురాగం నలికించకు; ఏకాంతంగా కూర్చోని విచారిస్తుం
 టాను. ముఖ్యంగా నాయంసమయాల్లో ఒంటరిగా కూర్చోని
 ఆలోచిస్తుంటాను. ఘోరా ఏదో పనిమీద ఎక్కడికో
 పోతుంది. నేను ఒక్కదానినే ఒంటరిగా కూర్చోని గతాన్ని
 తలపోస్తూ, విలపిస్తాను. గతమంతా చలనచిత్రంవలె
 నా మనోనేత్రంలో దొర్లుకుపోతుంది. సుపరిచితమైన
 ముఖాలు ప్రత్యక్షమవుతాయి (అనన్నీ సాక్షాత్తు
 సాక్షాత్కరించినట్లే తోస్తుంది). అందరికంటే ఎక్కువగా
 అమ్మ తలపుకొస్తుంది. నేను కనే కలల సంగతి
 ఏమని చెప్పను ? నా ఆరోగ్యం బొత్తిగా పాడైపోయి
 నట్టనిపిస్తోంది. కదిలితే ఆయాసంగా వుంటోంది. ఈవేళ
 పొద్దున్నే లేస్తూ తూలి పడిపోయాను. సృహ తప్పినంత పని
 అయింది. కొంతకాలంగా వాడుదగ్గు పట్టుకు పీడిస్తోంది.
 త్వరలో చచ్చిపోక తప్పదనిపిస్తోంది. నేను చచ్చిపోతే,
 నా కోసం విచారించేవారు, దుఃఖించేవారు, నా భౌతిక
 కాయానికి అంత్యక్రియలు జరిపేవారు ఎవరున్నారు ?
 బహుశా ఎక్కడో ముక్కు ముఖమూ ఎరుగని కొత్త

యింట్లో, కొత్తచోట తనువు చాలిస్తాను. ఆరిభగనంతుడా, నా కింత దురవస్థ ఎందుకు తెచ్చిపెట్టినట్టు!

మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నీ పిచ్చికాకపోతే, ఎందుకా మిఠాయి పదే పదే పంపిస్తున్నావు? దీని కంతటికీ డబ్బు ఎక్కడనుంచి తెచ్చి తగలేస్తున్నావ్? ప్రియమిత్రమా, నా మాటవిని, డబ్బు పొదుపు చేసుకో. నేను అల్లిక అల్లిస దుప్పటి అమ్మటానికి ఫెడోరా బజారుకు పట్టుకెళ్లింది, కనీసం యాభై రూబుళ్ళు చేతికొస్తాయి. అంత మొత్తం వస్తుందని నేను అనుకోలేదు. అందులో మూడురూబుళ్లు ఫెడోరాకు యిస్తాను. నే నొక చక్కని ఫ్రాక్ కుట్టుకుంటాను. నీకొక మంచి నెయిట్ కోటు స్వయంగా కుట్టపెడతానులే.

ఫెడోరా ఒక పుస్తకం తెచ్చింది. దానిపేరు *“ది టేల్స్ ఆఫ్ ఇవాన్ బెల్కిన్” దానిని నీకు పంపిస్తున్నాను. నీకు సచ్చితే చదువు. దయచేసి దానినిమాత్రం తడిపి ముద్ద చేయకు. త్వరగా చదివేసి తిరిగి పంపించేయి. రెండేళ్ళక్రితం నేనూ, మా అమ్మా కలసి ఈ పుస్తకం చదివాం. మళ్ళీ ఈ పుస్తకాన్ని ఒంటరిగా కూర్చొని చదువుతుంటే, నన్ను విచారం ఆనహించింది. నీదగ్గరేమన్నా పుస్తకాలుంటే, దయచేసి పంపించు. రతజ్ యేవ్ రచనలుమాత్రం పంపబోకు. ఆ చెత్త పుస్తకాలను చదవలేక చచ్చిపోతాను. ఏదో బుద్ధికి తోచినదల్లా రాసేశాను. వాగేశాను. మరి శెలవు ఇప్పిస్తావా? మళ్ళీ మనస్సు వ్యాకులంగా వున్నప్పుడు మరొక సుదీర్ఘమైన లేఖ వ్రాస్తాలే. బరువెక్కిన హృదయాన్ని తేలిక

* 1830 లో పుష్కిన్ రచించిన కథల సంపుటి - [సం.]

చేసుకోటానికి నాకు మిగిలిన మార్గం ఇదే. శైలవు, ప్రియ
మిత్రమా శైలవు.

నీ

వి. డి.

జూన్, 28

వర్షరా అలెగ్జేయేవా, నా ప్రేమ పతంగమా :

నీవు అంత నిస్పృహ పొందనేల ? నిరాశ చెందనేల ?
రా, రా, ఓ నా దేవకన్యా ! నీకు అలాంటి ఊహలు, తల
పులు పెట్టుకోనేల ? నీకు అసలు ఎలాంటి రుగ్మత లేనే
లేదు. నా మాట నమ్ము ప్రియా. నీకేమిటి జబ్బేమిటి ?
వికసిస్తున్న పుష్పంనలె పరిమళిస్తున్నావు. ఎండ తాకిడికి
పూవు వాడినట్లు కొంచెం నీ మొఖం వాడిపోయింది. అంతే.
అయినా వికసించే పుష్పానికి పరిమళం కరువవుతుందా చెప్పా?
నీవు కన్న కలలేమిటి ? నీ ఊహాపథంలో మెరిసిన చిత్రా
లేమిటి ? చెప్పవూ ? ప్రియతమా, లేనిపోని ఆలోచనలతో

ఆరోగ్యం పాడుచేసుకోకు. అదేమిటోగాని, నాకు యిప్పుడు
 హాయిగా నిద్రపట్టుతోంది చింతలూ, వేదనలూ మలు
 మాయమై పోయాయి. ఎందుకలా నానంక చూస్తావ్ ! నేను
 హాయిగా, దుంగలాగా నిద్రపోతున్నాను. మనస్సు సంతో
 షంతో గంతు లేస్తోంది. యువకునివలె బలిష్ఠంగా వున్నాను.
 నిజం. నామాట సమ్మ. రమ్మ, రమ్మ, నరేంకా. వచ్చి
 నిశ్చింతగా జీవించు. నీ చిలిపి మనస్సులో దోబూచులాడు
 తున్న భావా లేమిటో నేను ఊహించగలను. చీటికి,
 మాటికి, చింతిల్లుతూ, విచారాన్నీ, వేదననూ పొందుతూ
 కూర్చోకు. కనీసం నా కోసమైనా, నా మేలుకోరి అయినా
 ఆపని చేయకమ్మా. పోతే, ఆయా ఉద్యోగం సంగతంటావా,
 వద్దు, వద్దు. ముమ్మాటికీ ఆ పాడు ఉద్యోగం వద్దు. నీకు
 అసలు ఆ పాడు యోచన ఎలా తట్టింది. నన్ను విడిచి,
 ఎక్కడికో దూరంగా పోతావా? వీల్లేదు. పోనటానికి వీల్లేదు
 ప్రియతమా! నీవు నన్ను వీడిపోతే, నేను బ్రతకలేను. ఏమైనా
 సరే నేను అందుకు ఒల్లను. నీవు లేమిచేత సతమతమవు
 తూంలే నేను చూడలేను. అవసరమైతే తల తాకట్టుపెట్టి
 అయినా సరే, నీ కష్టాలను కడిగేస్తాను. ఎవరింటోనో
 ఆయాగా పనిచేయటం నీకు తగదు. ఆ యోచనే అవివేక
 మైనది. ఈ తలంపు నీదికాదన్న సంగతి నాకు తెలుసు.
 ఇదంతా ఫెడోరా ప్రేరణే అయివుంటుంది. అది శుద్ధ తెలివి
 తక్కువ దద్దమ్మ. దాని మాటలను నమ్మబోకు. ఫెడోరా
 ఎలాంటిదో నీకింకా పూర్తిగా తెలియదు. అది దాని మొగు
 డిని వేధించుకు తిని, మరీ ప్రాణాలు తీసింది. పాపం, వాడు

చచ్చి ఏలోకాన పున్నాడో ! బహుశా అది నిన్ను రెచ్చ
 గొట్టి పుంటుంది. నీవే కనుక నాపై ఆగ్రహించి, నన్ను వీడి
 పోతే ఇక ఈ లోకంలో నాకు మిగిలే దేముంది ? అయినా
 ఇప్పుడు నీకొచ్చిన లోటుమిటి ! నీ పుణ్యమా అంటూ నేను
 కాస్త సుఖంగా జీవించగల్గుతున్నాను. అయినప్పుడు ఇప్పుడు
 ఇలాంటి ఆలోచన ఏల ? నచ్చిన పుస్తకాలు నీవు చదువుకో
 నచ్చు; అల్లికపని చేసుకోనచ్చు. కావాలంటే కుట్టుపని
 మానేసి, పుస్తకాలే చదువుతూ కాలక్షేపం చేయొచ్చు;
 అంతేకాని, నన్ను వదిలేసి మాత్రం పోవద్దు. నీవు పోతా
 నన్నా నేను పోనిచ్చేదిలేదు. నీకు కావలసిన పుస్తకాలన్నీ
 తెచ్చి పెడతాను. మనిద్దరం కలిసి మళ్ళీరోజూ సాయంత్ర
 పూట షికారుకు వెళ్ళదాం. ఆ పిచ్చి పిచ్చి ఆలోచనలు
 మానేయి. నిన్ను చూడటానికి వస్తాను. చాలా త్వరలోనే
 వస్తాను.

మనస్సు విప్పి చెప్పినందుకు మన్నించు. మనస్సులో
 విషయం దాచుకోటం నాచేతకాదు; దాపరికంతో మనలు
 కోటం సిగ్గుచేటు. నిజం, ప్రియతమా, అది బహు చెడ్డ అల
 వాటు. నే నంతగా చదువుకొన్నవాణ్ణికాకపోవచ్చు. పెద్దలు
 సామెత చెప్పినట్లు, నాది కేవలం వానాకాలపుచదువు. నా
 గొడవకేమి వచ్చెనుగాని, రతజ్ యేవ్ ను గురించి కొన్ని
 విషయాలు ముచ్చటించదలచాను. అతని తరపున వకాల్తా
 పుచ్చుకొంటున్నందుకు క్షమించు. అతడు నా ఆప్తమిత్రుడు.
 అందుకని అతనిమీద ఈగవాలినా నేను సహించలేను.
 అతని రచనలు మహా రమణీయంగా వుంటాయి. నిజం.

వాటిలో పస లేకపోవటం అంటూ వుండదు. ఈవిషయంలో
 నేను నీతో ఏకీభవించను; ఎందుచేతనో ఏకీభవించ లేక
 పోతున్నాను. అతని రచనల్లో ఎమకం, గమకం బహు
 పసందుగా వుంటాయి. కవితాధార సెలయేరునలె జలజల
 ప్రవహిస్తుంది. చెవికి యింపు, కంటికి సొంపు చేకూర్చేవర్ణన,
 చిత్రణ కొల్లలు. ఇక భావాలా అమోఘం. చెడ్డననేందుకు
 వీల్లేదు; బహు దొడ్డవి. బహుశా నీవు సద్భావంతో,
 సద్బుద్ధేశంతో అతని రచనలను చదివి వుండవు. అందుకే అవి
 నీకు దుచించలేదు. లేదా చికాకులో, విసుగుదలసమయంలో
 నైనా చదివివుంటావు. ఒకవేళ ఫెడోరాతో పోట్లాడో లేదా
 మరొక అవాంఛనీయఘటన జరిగిన నెనునెంటనేనో వాటిని
 నీవు చదివివుండవచ్చు. లేకపోతే, అవేమిటి, నీకు నచ్చక
 పోవటమేమిటి? నరెంకా, నామాటవిని వాటిని మళ్లీచదువు.
 కాస్త జాగ్రత్తగా దృష్టిని లఘుంచేసి చదువు. మనసు ఉల్లా
 సంగా ఉన్నప్పుడు చదువు. చదివేముందు ద్రాక్షరసంసేవించి
 మరీ చదువు. అప్పుడు నీకే తెలుస్తుంది. రతజ్ యేవ్ రచనల
 గొప్పతనం ఏమిటో? రతజ్ యేవ్ కన్నా గొప్పరచయితలు
 లేరని నేను అనను. అతనికన్నా ఉత్తమరచయితలు ఉండ
 వచ్చు. అది నేను కాదనను. అయితే ఒకటిమాత్రం వాస్తవం.
 రతజ్ యేవ్ కూడా మంచిరచయితే. గొప్పరచయితలు మరి
 కొందరు వున్నంతమాత్రాన ఇతడు చెడ్డవాడైపోడుగా?
 అంతే ప్రశ్నతమా, మరి సెలవు. ఇక నేను వ్రాయగల్గింది
 లేదు. పైగా ఈవేళ నేను హడావిడిలో వున్నాను. ఓ నా
 చిన్నారి నయ్యారీ, మనోవ్యాకులతతో పిచ్చిపిచ్చిలలోచనలకు

పోతు. భగవంతుడు నీకు సదా అండగా వుండుగాక. మరి
నే నిక వుంటా.

నీ ఆత్మమిత్రుడు,

మకార్ దేవుష్కిన్.

తాజాకలం: నీవు పంపిన పుస్తకం అందింది. అందుకు
ఎనలేని ధన్యవాదాలు. నేను పుష్కిన్ రచనలు చదవ
తుంటాను. ఇవాళ, బహుశా సాయంత్రం నిన్ను కలుస్తాను.

జూలై 1

ప్రియమిత్రమా, మకార్ లెగ్జిసిచ్,

ఇక్కడ, మీ మధ్య జీవించే యోగ్యత నాకు లేదను
కొంటాను. లాభసాటియైన అవకాశం చేజిక్కినప్పుడు,
చేజేతులా పాడుచేసుకోటం పొరపాటని దీర్ఘాలోచనానంతరం
గ్రహించాను. ఏదో నా పొట్ట నేను పోషించుకొంటాను.

నా విషయంలో దాక్షిణ్యం చూపిన ఆ అపరిచిత కుటుంబా
 నికి నా శక్తికొలదీ సేవచేయటానికే యత్నిస్తాను. సాధ్యమైతే
 నా స్వభావాన్ని మార్చుకోటానికి ప్రయత్నిస్తాను. అపరిచి
 తుల మధ్య జీవించటం, వారికి సంతృప్తినిచ్చి, వారి నుంచి
 మెప్పుపొందగలగటం కష్టమే ననుకో. అచ్చోట గుట్టుమట్టు
 లకు అనకాశం లేనిమాటా : జమే. అయినా పైన భగవంతు
 డున్నాడు. ఆపత్సమయంలో ఆదుకొంటాడన్న విశ్వాసం
 వుంది. కలకాలం ఇలాగే సిగ్గుపడుతూ, బిడియపడుతూ
 లోకానికి దూరంగావుంటూ జీవించటం సాధ్యంకాదుగదా ?
 కొత్తవాళ్ళ మధ్య జీవించటం నాకు కొత్తేమీకాదు. ఇంతకు
 ముందు ఇనన్నీ అనుభవించినదాన్నే. బోర్డింగ్ పాఠశాల
 అనుభవాలను యింకా మరచిపోలేదు. ఆదివారాలలో ఇంటికి
 రాగానే సరకంలోనుంచి స్వర్గంలోకి ఊడిపడినట్లుండేది.
 ఇంటిదగ్గర అమ్మ తిట్టినా, కొట్టినా అదీ అదోమాదిరి ఆనం
 దానికి హేతుభూతమయ్యేది. ఆదివారం అంతమై, సోమవారం
 నస్తుందం పేనే ఎంతో బాధగా వుండేది. సోమవారం 9 గంట
 లకే స్కూలుకు వెళ్ళక తప్పేదికాదు. బడిలో అంతా కొత్తే.
 అప్యాయత మచ్చుకైనా కానరాదు. పంజరంలోని చిలుకనలె
 బ్రతుకు వెళ్ళబుచ్చాలి. పంతులమ్మలు ఎప్పుడూ కస్సు
 బుస్సు మంటూ వుండేవారు. నిజంగా నాకు ఏడుపు వచ్చేది.
 ఎక్కడనో ఓ మూల జేరి, ఎవరికీ కనపడకుండా దాగి వెక్కి
 వెక్కి ఏడ్చేదాన్ని. నా జీవితచరిత్ర పుటలన్నీ ఇలా విచార,
 విషాద అనుభవాలతో నిండి వున్నాయి.

అదీకాక, నీకూ, ఫెడోరాకూ భారంకావటం నాకు
 సుతరామూ సచ్చటంలేదు. ఎంతకాలమని మీ యిద్దరిపై

ఆధారపడి జీవించటం ? పరులపై ఆధారపడి జీవించటం కన్నా
 మస్సహమైనది మరొకటిలేదు. వాస్తవాలను నిర్మోఖమా
 టంగా నీతో ముచ్చటిస్తున్నందుకు మన్నించు. నామూలాన
 ఘోరాకు క్షణం విశ్రాంతి లేకుండా పోతోంది. ఆ ముసలి
 దాన్ని ఇంకా ఎంతకాలం ఇలా కష్టపెట్టమంటావు ? నీకొచ్చే
 జీతమంతా నా కోసమే ఖర్చుచేస్తున్నావు. చివరకు తల
 తాకట్టుపెట్టయినా సరే, నా సౌఖ్యానికి లోటు లేకుండా
 చూస్తాననికూడా నీవు వ్రాశావు. ప్రియమిత్రమా, నీ హృదయం
 వెన్నపూసనంటిదని నాకు తెలుసు. కాని, దినం గడవటమే
 చూసుకొంటే, మరి తనువు గడిచేదెట్లా ? నీవే ఆలోచించు.
 నా ఆరోగ్యం అంతంతమాత్రంగా వుంది. కష్టపడి పనిచేసే
 సత్తున ఎంట్లోలేదు. సోమరిపోతునలే జీవించటం మనబోటి
 వాళ్ళకు సాధ్యమా ! అయినా నీకు నేను అంతగా అన
 సరమా ? నేను నీకు చేయగల్గిన మేలు ఏమిటి ? మనసారా
 నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను. నీవు నాకు అత్యంత ఆత్మీయుడవు -
 కాని నా రాత ఇలా వుంది : ప్రేమించగలను. కాని నా ప్రేమ
 ఎందుకూ కొరగాని వస్తువు. నీ కుణాన్ని నేను ఏ విధంగానూ
 తీర్చుకోలేను. ఇక నన్ను పోషించటం శుద్ధ దండుగ. మరొక
 సారి ఆలోచించు. ఏ విషయమూ వెంటనే తెలియజేయి.
 నీ జవాబు కోసం ఎదురుచూస్తూ వుంటా.

నీ అచరాగమాల,

వి. డి.

వరెంకా, ఏమిటీ చాదస్తం, ఎందుకీ పిచ్చి ఆలోచనలు! ఒంటరిగా వుంటే నీ బుర్ర పూర్తిగా చెడిపోతున్నట్టున్నది. నీకు ఇదీ నచ్చదు; అదీ నచ్చదు. ఆటేచూస్తే అంతా అయోమయంగావుంది. మళ్ళీ నీకిదే చెప్పటం : పిచ్చి పిచ్చి ఆలోచనలు కట్టిపెట్టు. మనసు విప్పి, నీకేమి కావాలో చెప్పు. మనిద్దరి జీవితాలు పరస్పరానురాగబంధనాలతో బంధితమైనాయి. చీకూ చింత లేకుండా హాయిగా జీవిస్తున్నాం. ఇంతకన్నా మనకు కావలసిం దేముంది! పరాయిచోటుకు పరుగెత్తితే మనకు ఒరిగే దేమిటి? పరాయివాళ్లు ఎలాంటి వారో నీకు తెలియదు ప్రియతమా! వాళ్ళు ఎలాంటివాళ్లో నన్నడుగు; నేను చెప్పతా. వాళ్ళ లోతుపాతుల గుట్టు మట్టులు ఆమూలాగ్రంగా నాకు తెలుసు. వాళ్ళ ప్రవర్తన ఎట్టిదో రుచిచూసిన నాకు తెలుసు. వాళ్ళు పాపాణులు. నిజం, నరెంకా, నామాట నమ్ము. వాళ్ళు తిట్టే తిట్లకు అంతుండదు. తోటకూరలో పురుగును చూసినట్లు నిన్ను చూస్తారు. నట్టి నీచులు. పరమ కిరాతకులు. ఇక్కడ హాయిగా పంజరంలోని చిలుకవలె జీవించక పోయి పోయి ఆ కసాయికూపంలో పడతానంటావే? నీవు మమ్ము వీడిపోతే, మా గతేమికాను? మా హృదయాలు స్రక్కలై పోవూ? సన్నిధిలో నదిలిపెట్టిపోవటం నీకు తగునా? చెప్పు, నరెంకా! నీనల్ల ఎట్టి ప్రయోజనం లేదంటావా? శుద్ధి దండుగంటావా? ఎవరంటా రామాట? నీనంటే మాత్రం

నేను ఒప్పుకోవద్దా? నీవల్ల నా కెంతో మేలు కలుగుతోంది.
 నీవే ఆలోచించు. నీ ప్రభావం నాపై ప్రసరించిన ఫలితంగా
ఉదాహరణకు ఈ క్షణంలో నిన్ను గురించే తలపోస్తూ,
 అనిర్వచనీయమైన ఆనందం పొందుతున్నాను.....అంతేనా
అడపా దడపా నా హృదయావేదనకు అక్షరరూప
 మిచ్చి, నీకు లేఖలు వ్రాస్తున్నాను.....నీ దగ్గరనుంచి
 సవినరమైన, సుదీర్ఘమైన జవాబులు అందుకొంటున్నాను
నీకు మంచి మంచి దుస్తులు కొనిపెట్టగలను.....
 నీ కొక హ్యాట్ కూడా కొనుక్కొచ్చాను.....నా నుంచి
 నీవు కోరదగినవి యింకా అనేకం వున్నాయి. అయినప్పుడు
 నీవల్ల ఎట్టి ప్రయోజనం సిద్ధించబోదంటే నే నెలా
 నమ్మను! నీవు యీ అభాగ్యుడిని వంటరిగా వదిలేసి
 పోతే, వీ డేమైపోవాలి? బహుశా నీవు యీ విషయం
 ఆలోచించి వుండవు. అవునా, వరెంకా! ఈ అభాగ్యు
 డిని గురించి ఆలోచించకపోవటం నీకు ధర్మమేనా, చెప్పు?
 నిన్ను నీవు యీ విధంగా ప్రశ్నించుకో! పాపం, నేను
 నెల్లీపోతే. ఇతని పరిస్థితి ఏమిగాను? నీ సాన్నిహిత్యానికి
 అలవాటు పడ్డాను. ఇక నీవులేకపోతే, నాకు మిగిలిందల్లా
 ఒకటే. ఏ నుయ్యో గొయ్యో చూసుకోటం. అంతే.
 అంతకన్నా నేను చేయకల్గిం దేముంది? ఇది నీకు తగదు,
 వరెంకా. ఈ పాతకానికి నడిగట్టకు. నీ పుస్తకం తిరిగి పంపి
 స్తున్నాను. ఈ పుస్తకం ఎలావుందో చెప్పమంటావా? నా
 జీవితంలో ఇంతకన్నా మంచిపుస్తకం చదివి ఎరుగను. నేను
 వట్టి మూర్ఖశిఖామణిని. అందుకు భగవంతుడు నన్ను

క్షమించుగాక. నిజంచెప్పాల్సిన స్త్రీ నేను అసలు ఏ అడవిలోనో పుట్టవలసినవాణ్ణి. ఏ విషయంగురించి నాకు సరిగా తెలియదు గదా! కేవలం అజ్ఞానిని. “ఒకమాసవుని చిత్రం”. చాలా మంచిపుస్తకం; మరొక రెండు పుస్తకాలుమాత్రం చదివాను. ఇప్పుడు నీవు పంపిన పుస్తకంలో * “స్టేషన్ మాస్టర్” కథ పఠించాను. దీనినిబట్టి నే నెంత అవివేకినో నీవు గ్రహించ వచ్చు. చక్కని గేయరూపంలో విరచితమైన తన జీవితగాథనే ఇన్నే శృవయస్సు వచ్చేదాకా చదవని న్యక్తిని ఏ మనాలి? ఈ కథను చదువుతున్నకొలదీ అన్నివిషయాలు కళ్ళకు కట్టి నట్లు సుబోధకం కాజొచ్చాయి. అందుకే ఈ పుస్తకం నాకు బాగా నచ్చింది. ఇంతకన్నా తెలివితేటలు ఒలికించే పుస్తకాలు చదివాను గాని, దీనివలె వాటిని మెచ్చుకోలేక పోయాను. ఈ పుస్తకం నా హృదయాన్ని చూరగొన్నది. మిగతా పుస్తకాలు నా మనస్సును మెలివేశాయి. అదీ తేడా. ఉద్గ్రంథాలు చదవటం నా స్వభావానికి న్యతిరిక్తం. కాని ఈ పుస్తకం చదువుతూంటే, దీనిని వ్రాసింది నేనే అనిపించింది. ఇందులోని ప్రతివాక్యం నా నోటినుంచి ఊడిపడ్డట్టే వుంది. ఇందులోని ప్రతిమాట నా హృదయాన్ని స్పందింప చేసింది. ఈ పుస్తకాన్నిగురించిన నా అభిప్రాయం ఇదే. చాలా సరళంగావుంది. ఇలాంటి పుస్తకాలైతే నేనూ వ్రాయ గలను. ఎందుకు వ్రాయలేను? దీనిలోని భావాలన్ని నావి గానే తోస్తున్నాయి. ఇందులోని పాత్రలన్నీ నాకు సుపరి చిత్రాలే ననిపించింది. ఈ పుస్తకం చదువుతూ కంట తడిపెట్టా

* “టేల్స్ ఆఫ్ ఇవాన్ బెర్క్స్” పుస్తకంలోని ఒక కథ-అను.

నంటే సమ్ము. శామ్సున్ ఎరిన్ అనే పాత్ర, పాపం దురదృష్టవశాత్తు త్రాగుడు, దురలవాటుకు లోనైపోతాడు. తప్ప త్రాగి, పగలంతా ఎక్కడో కటికినేలపై పడి దొడ్లుతూ, బెత్తెడుమందాన మురికి దేరిన తన కోటుతో కళ్ళంట ప్రవహించే కన్నీటి ధారలను తుడుచుకొంటూ, ఎక్కడో దూరాన వున్న తన కూతురును గురించి తలచు కుంటూ కాలక్షేపం చేస్తాడు. అదీ జీవితం. మరొకసారి చదువు. జీవితం ఉట్టిపడే రచన. అలాంటి జీవితాన్ని నేను స్వయంగా అనుభవించినవాణ్ణి. ధైరెస్సా విషయం లేదా గుమస్తా విషయంచూడు. మనమందరం ఈ సమయంలో ఒకే కోరికకు చెందినవాళ్ళం. మనందరి బ్రతుకులు సామాన్యాలే. మన జీవితాలలో ఏదైనా సంభవించవచ్చు; ఏమి సంభవించినా ఆశ్చర్య పడవలసిన పని లేదు. నన్ను వదిలేసి పోతా నంటున్నావ్, అది నీకు భాగ్యమేనా, ప్రియతమా? ఈపుస్తకంలోని వింక్ పాత్రవలె నేనూ త్రాగుడు దుర్వ్యసనానికి లోనై జీవితాన్ని మరింత దుఃఖభాజనం చేసుకొన్నా చేసుకోవచ్చు. అందుచేత నాయందు దయయుంచి, ఆ తలంపు విరమించుకో, వరెంకా. నన్ను అనవసరంగా వేధించకు. బాధించకు. చెడుసలహాలకు చెవియొగ్గకు. నీవు పంపిన పుస్తకాన్ని మరొకసారి శ్రద్ధగా చదువు. అది నీకు మేలు చేకూర్చుతుంది.

“స్టేషన్ మాస్టర్” ను గురించి రతజ్ యేవ్ కు చెప్పాను. అతను దానిని పుక్కిటి పురాణంక్రింద జమకట్టాడు. ఆధునిక పుస్తకాలలో భావవైచిత్రీ, వర్ణనలు బ్రహ్మాండంగా వుంటాయన్నాడు. అదేమిటో నాకు బొత్తిగా అర్థంకాలేదు.

మొత్తంమీద పుష్కిన్ మంచి రచయితేనని, రష్యాకు పేరు ప్రతిష్ఠలు ఆర్జించిన వ్యక్తి అని అతను ఒప్పుకొన్నాడు. అవును, వరేంకా, ఈ పుస్తకం చాలా మంచిది. తప్పకుండా మరొకసారి చదువు. నా మాట విని, నా సలహామేరకు తప్పకుండా చదువుతావుగా? భగవంతుని కృపాకటాక్షం సదా నీపై ప్రసరించుగాక.

నీ ఆప్తమిత్రుడు,

మకార్ దెవ్రాష్కిన్.

జూలై, 6

ప్రియమైన మకార్ అలెగ్జేవిచ్,

ఈవేళ ఫెడోరా పదిహేను వెండి రూబుళ్లు పట్టుకొచ్చింది. అందులో మూడు రూబుళ్లు ఆమె కిచ్చాను. ఆ మూడు రూబుళ్ళు చేతపడగానే ఆమె ముఖం చాటంత అయింది. పాపం, వట్టి అల్ప సంతోషి. ఈ ఉత్తరం చాలా హడావిడిలో వ్రాస్తున్నాను : నీకు కోలు కుళ్ళేపనిలో మునిగి

పున్నాను. కోయిగుడ్డ చాలా మంచిది. కళ్ళు జిగేల్ మంటు
 న్నాయి. నీకు మరొక పుస్తకం పంపిస్తున్నాను. కథలసంపుటి.
 నేను వాటిల్లో కొన్ని కథలు చదివాను. అందులోని “ది
 సర్కిల్ కోట్”* అన్న కథను తప్పక చదువు. నాటకశాలకు
 నీతో కలసిరమ్మని అంతగా వత్తిడిచేస్తా వెందుకు? టికెట్టు
 లకు బోలెడు డబ్బు తగలేయాలి కదా? ఒకవేళ నాటక
 శాలకు వెళ్లటం తప్పనిసరి అయితేమటుకు, తక్కువ ఖరగతి
 టికెట్టుకొను. నాకు ఊహనచ్చిన తర్వాత నాటకశాలకు
 వెళ్లినట్లు నా కసలు గుర్తులేదు. ఏది ఏమైనా, నాటకం
 చూడటానికి డబ్బు వృథా చేయటం భావ్యమేనా అని నా
 భయం. ఫెడోరా శిరః కంపనం ఏమీ తగ్గలేదు. నీవు తలకు
 మించిన ఖర్చులు చేస్తున్నట్లు ఫెడోరా చెప్పింది. ఈ విషయం
 ఆమె చెప్పినా, చెప్పకపోయినా నేను గ్రహించగలను. నా
 కోసమే నీవు ఎంతడబ్బు తగలేశావో కదా! ఇలాగైతే
 ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ముప్పు ముంచుకు వస్తుందని భయంగా
 వుంది. అద్దె విషయమై ఇంటి యజమానురాలితో నీవు
 వాదులాడినట్లు ఫెడోరా చెప్పింది. మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నీ
 వ్యవహారం చూస్తుంటే నాకు మహాభయంగా వుంది. సెలవు.
 ప్రస్తుతం చాలా తొందర పనుల్లో పున్నాను. నీ హ్యాటు
 రిబ్బను మార్చుకోవలసి వుంది.

వి. జి.

తాజాకలం : మనం నాటకశాలకు వెళ్లటమే తట
 స్థించితే, నేను కొత్తహ్యాట్, కొత్తదుస్తులు ధరించినస్తాను.
 ఏమంటావ్? అలా చేయటం చాలా బాగుంటుంది కదూ?

* 1842 లో గోగోల్ రచించిన కథ.

అత్యంత ప్రేయతమమైన వర్షరా అలెగ్జేయేనా,

నిన్నటి మన సంభాషణను - మధ్యలో తెగిపోయిన సంభాషణను - ఈ లేఖలో మళ్ళీ ప్రారంభిస్తున్నాను. ప్రేయతమా, నేనూ ఒకప్పుడు, నా యవ్వనంలో ప్రేమకోసం పరితపించినవాణ్ణి. ఆ రోజుల్లో ఓనటీమణి నా హృదయాన్ని దొంగిలించింది. పిచ్చిపానివలె ఆమె వెంటపడ్డాను. అదొక విచిత్రగాథ. నేను అసలు ఆమెను చూసి ఎరుగను. ఒకసారి ఏదో నాటకంలో ఆమె నటించగా చూశాను. అంతే. అయితేనేం, నేను ఆమెను ప్రేమించాను. అమితంగా ప్రేమించానులే. ఆ రోజుల్లో నా చుట్టూ ఒక అరడజనుమంది యువక బృందం వుండేవారు. వాళ్లంతా వట్టి ఆకతాయి బాపతు. ఇష్టంలేకపోయినా వాళ్లతో స్నేహం చేయక తప్పని పరిస్థితి ఏర్పడింది. అయినా వాళ్ల పిచ్చిచేష్టలకు మాత్రం నేను ఎప్పుడూ ఆమడ దూరానే వుంటూవచ్చాను. నలుగురిలో వున్నప్పుడు నలుగురితోపాటు సన్యకపోయినా, సవ్వించక పోయినా బాగుండదని వాళ్లతో పరిహాసోక్తులు ఆడుతుండే వాణ్ణి. ఆ సటీమణిని గురించి వాళ్లు ఎలాంటి విషయాలు చెప్పారని ! ప్రతిరోజూ ఆమె ప్రదర్శనకు వాళ్లంతా హాజరు ! డబ్బులేక నానా అవస్థలు పడుతూకూడా, ఎట్లాగో కొంత డబ్బు ఆదాచేసి నాటకాలు చూస్తూండేవారు. వాళ్లకు

అన్నంకన్నాకూడా నాటకం ముఖ్యం. ఇక నాటకశాలలో
 వాళ్ల ప్రవర్తన ఎలాంటిదని చెప్పను? ఒక టే 'వన్సుమోర్లు!'
 ఒక టే చప్పట్లు. పాపం, ఆమెను నిలుపునా చంపేసేవారంటే
 నమ్ము. పిచ్చెక్కినట్టు వ్యవహరించేవాళ్లు. నాటకం ముగిసిన
 తర్వాత, గదికినచ్చి తెల్లవాల్సూ ఆమెనుగురించే చెప్పకోటం;
 తమ ప్రియతమ సటి గ్లాషాను గురించే పొగుడుకోటం;
 వాళ్ళంతా, ఒక్కడుకూడా బీరుపోకుండా, ఆమెను ప్రేమిం
 చారు. కామించారు. ఆమె పాడినపాట వాళ్ళ హృదయాలలో
 సదా ప్రతిధ్వనిస్తుండేది. మేను పులకింపచేసేది. వాళ్ల పోరు
 పడలేక ఒకరోజున వాళ్ళతోపాటు నేనూ నాటకానికి
 వెళ్లాను. తెరకు దూరంగా, దాదాపు హాలుచివరన గ్యాలరీలో
 కూర్చున్నాం. స్టేజీలో ఒకమూలమాత్రమే నాకు కనిపిస్తోంది.
 అయితేనేమి, సటీనటకుల నోటినుంచి ఊడిపడిన ప్రతీ మాట
 స్పష్టంగా నా చెవిని చేరాయి. అది చాలదా? ఆ సటీమణి
 పాట నిజంగా మహద్భుతంగా వుంది. కోకిలకంతం.
 మృదు మధురమైన సంగీతరావం, ఆహా! హృదయాన్ని
 ఉర్రూతలూగించింది. చేతులు నొప్పిపుట్టేటట్లు చప్పట్లు
 కొట్టాం. గొంతు బొంగుకు పోయేటట్లు అరిచాం. ప్రేక్షకు
 లంతా తమదృష్టిని స్టేజీపైనుంచి మూపైకి మళ్ళించారు.
 అప్పుడుగాని మాకు స్పృహ రాలేదు. నాటకం చూసి,
 గృహోన్ముఖుడనై, జేబు తడివిచూచుకొంటే, ఒక రూబుల్
 మాత్రమే మిగిలింది. పదిరోజులకుగాని జీతం చేతికిరాదు.
 ఈ పదిరోజులూ ఈ రూబుల్తోనే కాలక్షేపం చేయాలి.
 ఎంత అనర్థ వచ్చిపడింది? ఏమంటావ్ ప్రియతమా?

మరుసటిరోజు ఆఫీసు కెళ్ళి, పనిపాటలు పూర్తిచేసుకొని, గదికి తిరిగొస్తూ ఆ రూబుల్ తో ఒక సెంటుబుడ్డి, సువాసన గల సబ్బుబిళ్ళా కొన్నాను. ఎందుకు కొన్నావు అని ప్రశ్నిస్తే జవాబు చెప్పలేను. ఆవాళరాత్రి పస్తు. కడుపు కాలుతోంది. పున్నమిచంద్రుడు పండువెన్నెల వెదజల్లుతున్నాడు. ఆ సటీ మణి వుంటున్న ఇంటిప్రక్కనే ఆ రాత్రి గడిపాను ఆమె దర్శనభాగ్యం అపేక్షిస్తూ. ఆ మేడలో మూడోఅంతస్తులో ఆమె నివసిస్తోంది. నేను క్రింద పడిగాపులుపడి, ఆమెదర్శనం కోసం ఎదురుచూశాను. ఈవిధంగా నెలరోజులపాటు ఆ ఇంటి గుమ్మంలో కుక్కకాపలా కాశాను. ఆమెదృష్టిని ఆకర్షించడం కోసం ఎన్నో పనులుచేశాను. తలకుమించిన ఖర్చులుచేశాను. అప్పుల పాలయ్యాను. అప్పటికికాని నాలో ప్రేమతపన చల్లార లేదు. విసిగి, వేసారిపోయాను. లాభం లేదని తీర్మానించుకొన్నాను. చూస్తేవా ప్రియతమా! ఒక నిజాయితీ పరుడిని ఒక సటీమణి ఎంతటి దుస్థితిపాలుచేసిందో? కాని నేను ఆరోజుల్లో మంచి యశస్వనంలోవున్నాను.

ఎమ్. డి.

గౌరవనీయమైన వర్షరా అలెగ్జేండ్రేనా,

ఈ నెల 6 వ తేదీన నీవు పంపిన పుస్తకాన్ని వెంటనే నీకు తిరిగి పంపేస్తున్నాను. అందుకు కారణ మేమిటో విన్నవించుకొంటాను. నే నంటే నీకెందు కింత మంట? చెప్పండి ప్రయతమా! ఎలాంటి పుస్తకాన్ని పంపించావు! ఈ లోకంలో కొందరు అందలం యెక్కి అనుభవించటానికీ, మరి కొందరు పెత్తనం చలాయించటానికీ, ఇంకొందరు నోరు మెదపకుండా ఆజ్ఞలు పాలించటానికి పుట్టారు. ఆయా వ్యక్తుల శక్తి సామర్థ్యాలను బట్టి ఆయా స్థాయిల్లో గౌరవమూ, అగౌరవమూ లభిస్తుంటాయి. ఇదంతా దైవాజ్ఞ. దైవాజ్ఞను ఉల్లంఘించడం యెవరితరం? అయినా, “ప్రభునెక్కిన పల్లకి కాదోయ్, అది మోసిన బోయా లెవ్వరు?” అని గద్దించాడొక మహాకవి. నేను ముప్పయేళ్ళుగా ఆఫీసులో పని చేస్తున్నాను. నా ప్రవర్తనను, నా సేవానురక్తిని వేలెత్తి చూపడం యెవరితరంకాదు. నేను నీతిని అతిక్రమించానని ఇంతవరకూ యెవరూ ఆరోపించ లేకపోయారు. నే నెలాంటి వాడినో నీకు తెలుసు. నాలోని లోపాలేమిటో, సుగుణాలేమిటో కూడా నీకు తెలుసు. నా పై ఉద్యోగులందరూ, చినరకు హిజ్ హెక్సెలెన్సీ కూడా, నన్ను గౌరవిస్తారు. ఇంతదనుక హిజ్ ఎక్సెలెన్సీ నా విషయంలో యెలాంటి ప్రత్యేకాభిమానం చూపకపోయినప్పటికీ, నే నంటే ఆయనకు

సదభిప్రాయం కలదని మాత్రం గట్టిగా చెప్పగలను. పెద్దపెద్ద పావా లేవీ చేయకుండా నాతల నెరసిపోతోంది. చిన్న చిన్న తప్పిదాలంటావా, వాటికి అతీతులైనవారు ఈ భూప్రపంచంలో యెవరూ లేరనే చెప్పవచ్చు. ఓ ప్రియతమా ! నీతో సహా, ప్రతి ఒక్కరూ కొద్దో గొప్పో లోపాలు చేసినవాళ్లే. పోతే, అగౌరవంగా ప్రవర్తించటంగానీ, ధర్మసూత్రాలను అతిక్రమించటంగానీ, శాంతిని ఉల్లంఘించటంగానీ నా యింటా నంటా లేదంటే సమ్ము. ఒక సందర్భంలో నాకు పెద్దకౌరవ ప్రదానం చేయాలనికూడా నిర్ణయించడమైంది. ఆ గొడవ కేమి వచ్చేగాని, ఇంతకీ చెప్పవచ్చే దేమంటే, ఈ విషయాలన్నీ నీవూ, ఆ రచయితా కూడా తెలుసుకోవాలి. సకల విషయాలను చిత్రించాలని నిర్ణయించుకొన్న వ్యక్తి, అన్ని విషయాలను గురించి సమగ్రంగా తెలుసుకోవాలి. నీవు యిలాంటిపని చేస్తావని నేను కలలోకూడా ఊహించలేదు. వరేంకా, నీవు ఇలాంటిపని చేయటమా !

ఒక మానవుడు తన గదిలో, తన మాన తాను జీవించటానికి వీల్లేనట్టేనా? దైవభక్తికలిగి, పరులకు ఎట్టి హాని తలపెట్టని వ్యక్తిని హాయిగా జీవించనివ్వరా? ఇతరుల మెరమెచ్చులకోసం ఈ వ్యక్తి ప్రాకులాడటంలేదే? ఈవ్యక్తి ఆంతరంగిక విషయాలలో ఇతరులతలదూర్చనేల? నావ్యక్తిగత జీవితాన్ని అనుక్షణం సి. ఐ. డి. లాగా పరిశీలించే అధికారం మీకు ఎవరిచ్చారు? నేను ఎలాంటి బట్టలు ధరిస్తే మీకెందుకు? నేను ఎలాంటిబూట్లు తొడిగితే మీకెందుకు? నేను ఏమితింటున్నానో, ఏమి త్రాగుతున్నానో, ఏమి వ్రాస్తు

న్నావో, అనన్నీ ఇతరులకు పూర్తిగా అనవసరం. ఒకవేళ
 పూర్తిగా చెడిపోయిన పేవ్ మెంట్ పైన నడుస్తూ నా బూట్లు
 ఎక్కడ దెబ్బతిని పోతాయోనన్న భయంతో కాలివ్రేళ్ళ
 కొనలమీదే నడుస్తూ ననుకోండి. అయితే మీ కొంపల
 కొచ్చిన ముప్పేమిటి? ఈ మానవుడు ఒక్కొక్కప్పుడు టీ
 నీళ్ళకు కూడా నోచుకోడు అని ఆ రచయిత వ్రాయటంలో
 అర్థమేమిటి? ప్రతివాడూ విధిగా టీ సేవించాలని ఎక్కడ
 రాసిపెట్టి వుండేమిటి? నా పొరుగువాడు రోజూ నాలుగు
 కూరలతో భోజనం చేస్తున్నాడో లేక కారపు మెతుకులే
 తింటున్నాడో నేను ఎన్నడైనా దొంగతనంగా తొంగి
 చూశానా? నేను అట్టిపని చేశానా? చేశానని ఎవరైనా
 దేవునిపై ప్రమాణంచేసి చెప్పగలరా? అయినప్పుడు నాజోలి
 ఇతరుల కెందుకంట? నర్వరాఅలెడ్జేయేనా, నేను చెప్ప
 దలుచుకొన్నది ఇది: ఒక న్యక్తి ఉత్సాహంతో తన విద్యుక్త
 ధర్మం నెరవేర్చనచ్చు; అతను పై అధికారి ప్రశంసలుకూడా
 పొందినవాడై వుండొచ్చు. అయినప్పటికీ దమ్మిడికి కొరగాని
 నెధన ఒకడు బయలుదేరి, ఆ కర్మవాదిని నలుగురులో పట్టు
 కొని అపహాస్యం పాల్జేస్తాడు. ఇది సత్యం. ఇది నిత్యం. ఈ సంగ
 తులన్నీ రచయిత కళ్ళకు కట్టినట్లు చిత్రించినమాట నిజమే.
 ఇలాంటి పుస్తకాలు మా అధికారి ఫ్యాడోర్ విచ్ కు ఎలా
 నచ్చుతాయో నాకు అర్థంకాకుండావుంది. నిజానికి ఇలాంటి
 పుస్తకాలుచూసి, అతను మండిపడాలి; తన ప్రవర్తనను గట్టిగా
 సమర్థించుకొని వుండాలి. ఆయనకు ఇంకా యావ్వనం పూర్తి
 కాలేదు. ఈ పుస్తకంలోని పాత్రవలెనే, ఆయనకూడా

సందర్భ అసందర్భాలతో నిమిత్తంలేకుండా మాపై జులుం చలాయిస్తూ, తన పెద్దరికం, పెత్తనం ప్రదర్శిస్తుంటాడు. అయినా ఆయన మాపై అధికారం చలాయించటంతప్ప ఏమిటి? అడపా తడపా చురకలు అంటిస్తుండకపోతే మేము మాటవింటామా? పై అధికారులు క్రిందివారిని అదమాయించటం, గదమాయించటం ధర్మమే గదా? అదీగాక, నిజం చెప్పాల్సివస్తే మాలో అనేకమంది కేవలం జీతపురాళ్ళు తీసుకుంటూ, సోమరిపోతుల జీవితం గడుపుతున్నారు. వీరమెత్తు పని చేస్తేనట్టు. పైవాడు తనక్రిందివాడిని, క్రిందివాడు తనకన్నా క్రిందివాడిని చెవులు మెలిపేస్తుండటం సామాన్యవిషయమేగా. ఇదే లోకనీతి, ప్రియతమా! ప్రతివాడూ యితరుల నెత్తిపై పెత్తనం చేయటానికి ప్రయత్నిస్తాడు. ఈ పద్ధతి ఉండబట్టే లోకం యిలాగు నిలుస్తున్నది. లేకపోతే ఏనాడో కూలిపోయి వుండేది.

ఇలాంటి సంగతులు వ్రాసి ప్రయోజన మేమిటి చెప్పి. ఈ పుస్తకం చదివిన పాఠకుడు యెన్నడైనా నాకు కొత్త కోలు కొనిపెడతాడా? పోనీ కొత్తబూట్లు కొనిపెడతాడా? అలాంటివి ఎవడూ చేయడు, వరేంకా. ఈ పుస్తకం చదివేసి మడుస్తాడు. ఇలాంటి పుస్తకాలు యింకా కావాలంటాడు; అంతే. ఎవరికివారు తమ లోపాలను కప్పిపుచ్చుకోటానికే ప్రయత్నిస్తారు. నలుగురిలో నవ్వులపాలు కావటానికి ఎవరు సిద్ధపడతారు? లోకులు అసలే పలుగాకులు. గోరంతదానిని కొండంత చేస్తారు. పనీపాటాలేని వెధవలు! వ్యక్తిగత జీవిత విశేషాలన్నింటినీ బజారులోకడిగి, ఎండేస్తారు. అన్ని విష

యాలు బజారుకెక్కిన తర్వాత యిక బజారులో నలుగురి
 మధ్య తలెత్తుకు తిరగడం సాధ్యమా, చెప్పా? పోనీ, ఈ
 పుస్తకం ముగింపులోనైనా రచయిత కాస్త బుద్ధితెచ్చుకొని,
 విషయాలను మరొకవిధంగా వ్రాసివుంటే బాగుండేది.
 బజారులో పదిమందీ అతనిపై చెప్పలు విసిరారు అని
 వ్రాసిన తర్వాత, ఈ విధంగా వ్రాసివుంటే ఎంతో
 బాగుండేది: ఏమైనా అతను చాలా సద్గుణశీలి. అట్టివానిని
 తోటివారు అలా అనహేళన చేయటం బొత్తిగా బాగాలేదు.
 ఆతను పై అధికారుల ఆజ్ఞలను శిరసావహించాడు. (ఈ
 సందర్భంలో కొన్ని ఉదాహరణలుకూడా, అంతగా అవసర
 మనుకొంటే ఉటంకించవచ్చు). ఇతరులంటే అతనికి రాగ
 ద్వేషాలు లేవు. దైనభక్తుడు. అతని చావుకు (అతను తప్ప
 కుండా చచ్చిపోవాలి అని రచయితకూడా గట్టిగా పట్టుపడితే
 సుమా!) కుటుంబం, మిత్ర పరివారమూ కన్నీరుమున్నీరుగా
 దుఃఖించారు. పాపం, అతనిని చంపకుండావుంటేనే బాగుం
 టుందనుకో. అతని సేవానురక్తిని గుర్తించిన హిజ్ ఎక్సలెన్సీ
 అతన్ని పై ఉద్యోగానికి ప్రమోట్ చేశాడని వ్రాస్తే మరింత
 రమణీయంగా వుంటుంది. ఆ విధంగా సద్గుణాలు చివరకు
 రాణిస్తాయనీ, అవలక్షణాలకు శిక్ష తప్పదనీ కుజువుచేసి
 వుంటే ఎంతో బాగుండేది. నేనైతే ఇలాగే వ్రాసివుండేవాణ్ణి.
 ఈ కథను ఈ పద్ధతిలో వ్రాసి, ఆ రచయిత సాధించినదేం
 పరమార్థం? రోజువారీ జీవితంలో, నిత్యానుభవంలోని ఒక
 సంఘటనను తీసుకొని ఉన్ననున్నట్టు చిత్రించాడు. అంతేగా?
 అయినా నీవు ఇలాంటి పుస్తకాన్ని ఎలా పంపించావమ్మా?

ఇది విషతుల్యమైన పుస్తకం, వరెంకా. కేవలం కవిత్వం. ఎందుకంటే అలాంటి గుమ్మాస్తా కంచు కాగడా వేసి గాలించినా ఈ భూప్రపంచంలో కానరాదు. ఈ పుస్తకానికి నృతి రేకంగా ఫిర్యాదుచేయూ అనుకొంటున్నాను, ఏమంటావ్ వరెంకా ?

విశ్వాసపాత్రుడైన నీ సేవకుడు,
మకార్ దెవ్రాష్కిన్.

జూలై, 27

ప్రియమైన మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

ఈ మధ్య జరిగిన ఘటనలు, నీవు వ్రాస్తున్న ఉత్తరాలు, చూస్తుంటే నా హృదయంలో కలనరం, అమితాం దోళన బయలుదేరుతున్నాయి. ఆశ్చర్య చకితురాల నవుతున్నాను. ఫెవోరా అన్నివిషయాలు విడమర్చి చెప్పిన తర్వాత, మనస్సు కొంత కుదటపడింది. నీవు అంత నిరాశ చెందట మెందుకు ? కృంగిపోవట మెందుకు ? నీవు చెప్పుతున్న కారణాలు నా కేమాత్రం సంతృప్తికరంగా లేవు. నేను ఆ ఉద్యోగం స్వీకరించివుంటే, ఎంతో బాగుండే దనిపిస్తోంది. ఇప్పుడు నీవుకూడా ఈ విషయంలో నాతో ఏకీభవిస్తావనే

తలుస్తాను. ఈమధ్య జరిగిన ఘటన నన్ను భయకంపితురాలను చేసింది. ప్రేమానురాగంకొద్దీ అసలు విషయాలు నా దృష్టికి రాకుండా దాస్తున్నానని నీ వంటావు. నీకు రుణపడి వున్నానన్న భావం నన్ను అహర్నిశలు, ఆకుగాలం పట్టుకు పీడిస్తోంది. బ్యాంకులో నిల్వచేసుకున్న మొత్తాన్ని నాకోసం ఖర్చుచేస్తున్నానని నాచేత ఇంతకాలం నమ్మింపచేశావు. ఇంతకీ అసలు నీకు బ్యాంకు ఖాతాయేలేదని ఇప్పుడే తెలిసింది. నా దుస్థితిని చూచి జాలించెందిన నీవు జీతాన్ని అద్వాన్సుగా తీసుకొని, నాకోసం ఖర్చుచేస్తున్నావు. నాకు జబ్బు చేసినప్పుడు నీకున్న ఒక కోటునూ అమ్మేశావు. ఈ రుణం నే నెలా తీర్చుకోగలను? ఏదో నాపై నీకు గల సానుభూతికొద్దీ, బంధుప్రీతికొద్దీ ఈపని చేశావు. నా విచ్చి మకార్ అలెగ్జెవిచ్, చేయరానిపని చేశావు. విలాసాలకు డబ్బును నీళ్లలాగా వాడేయటం మంచిదికాదు. నీవు సిసలైన మిత్రుడివికావు, మకార్ అలెగ్జెవిచ్. అన్ని విషయాలు దాపరికంలేకుండా నీవు నాతో చెప్పలేదు. నా దుస్తులకోసం, మిఠాయికోసం, నాటకాల టికెట్లకోసం, పుస్తకాలకోసం, నా వినోదాలకోసం డబ్బుంతా తగలేశావు. అనాలోచితంగా నేను అన్నింటినీ స్వీకరించాను. ఇది క్షంతవ్యం కాదు (నీ అవసరా లేమిటో ఆలోచించకుండా నీవు పంపిన వస్తువు లన్నింటినీ నేను స్వీకరించానుకదా?). నాకేదో ఆనందం, సౌఖ్యం పంచిపెట్టాలన్న ఉద్దేశంతో నీవు యీ పను లన్నీ చేశావు. కాని, నీ ఆశలు ఫలించలేదు. దుఃఖం, విచారం మాత్రం నాకు మిగిలాయి. కొద్దిరోజులుగా నీవు

దిగులుతోవున్నానన్న సంగతి నాకు తెలుసు. అయినా
 యింతపని చేస్తానని కలలోకూడా ఊహించలేదు. అయ్యో
 రామ! నీలో ఆత్మనిగ్రహం అంతా ఏమైపోయింది?
 లోకులు ఏమనుకొంటారు! విస్మయతకూ, విజ్ఞతకూ, కాకు
 ణ్యానికీ పేరుపొందిన నీవు, నలుగురి గౌరవమన్ననల నందు
 కొన్న నీవు అత్యంత నికృష్టమైన యిలాంటి దురలవాటుకు
 లోనుకావటమా? తప్పతాగి వీధుల్లో తూలుతూ, పేలుతూ
 వుంటే పోలీసులు నిన్ను పట్టుకొని, తెచ్చి యింట్లో సడేశా
 రని ఫెడోరా చెప్పగా విన్నాను. నిజంగా నా చెవులను నేనే
 నమ్మలేకపోయానంటే నమ్ము. నాలుగు రోజులబట్టి నీవు
 నా గదికి రాలేదంటే, ఏదో అసాధారణమైనది జరిగివుంటుం
 దని అనుకొన్నాననుకో. నాలుగు రోజులపాటు ఆఫీసుకు నీవు
 గైరుహాజరు కావటానికి అసలు కారణమేమిటో నీ పై అధి
 కాకులకు తెలిస్తే వారు ఏమనుకొంటారో వూహించావా?

అంతా నిన్ను చూసి నవ్వుతున్నారనీ, ఇరుగూపోరుగూ,
 ఊరూనాడూ ఏకమై మనిద్దరి నేస్తాన్ని గురించి చెప్పుకుంటూ,
 మనిద్దరినీ తూలనాడుతున్నారనీ వ్రాశావు. మకార్ అలెగ్జ
 విచ్, దేవునియందు దయయుంచి, వాళ్ళమాటలను లక్ష్య
 పెట్టకు. స్థిమితం చేకూర్చుకో. పై అధికారులతో నీవు పేచీ
 పెట్టుకున్నానని తెలిసి, బాధపడ్డాను, భయపడ్డాను. ఏవో
 పుకార్లు కొన్ని అప్పుడే నా చెవిన పడ్డాయి. దాపరికంలేకుండా
 అన్ని విషయాలు నాకు తెలియజేయి, నీకు పుణ్యం వుంటుంది.
 నిజం చెప్పటానికి భయపడుతున్నట్టు వ్రాశావు. నిజం చెప్పితే
 నీతో స్నేహించేయటంనేను మానేస్తానా? అదా నీ భయం?

నాకు ఆర్థిక సహాయం చేయలేని దుస్థితిలో పడిపోయినందుకు నీవు నిరాశ చెందుతున్నావా? నాకోసం పుట్టినచోటల్లా అప్పులుచేశావా? యింటియజమానురాలితో తగవుపెట్టుకొన్నావా? ఈ సంగతులన్నీ నాకు తెలియకుండా ఇంతకాలం ఎందుకు దాచిపెట్టినట్టు? దాస్తేమాత్రం నిజం దాగుతుందా? దాగిందా? చెప్పు. నీ కష్టాలన్నింటికీ కారకురాలను నేనే. నా మనస్సు ఖోభిస్తోంది. ఇది భరింపరాని బాధ, మకార్ అలెగ్జెవిచ్. మిత్రమా, దురదృష్టం అంటుజాడ్యంవంటిది! పేదలూ, నిర్భాగ్యులూ ఒకరినుంచి మరొకరు దూరంగా వుండటం మంచిది. హాయిగా బ్రతుకుతున్న నీకు నా మూలాన ఎన్ని కష్టాలు వచ్చిపడ్డాయో చూడు. ఈ భావన భరింపశక్యంకాని భారాన్ని నా గుండెలపై మోపుతోంది.

వాస్తవంగా ఏమిజరిగిందో నాతోచెప్పు. హృదయానికి ఊరటకల్గించే విషయమేదైనావుంటే వ్రాయి. స్వార్థబుద్ధితో నిన్నీవిధంగా కోరటంలేదు. మనిద్దరిమధ్య మైత్రి కారణంగానే ఈ కోర్కె వెలిబుచ్చుతున్నాను. నీనుంచి నన్ను వేరుచేయటం ఎవరితరం కాదు. నీ జవాబుకోసం కళ్లు కాయలు కాచేటట్లు ఎదురుచూస్తుంటాను. మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నా విషయంలో నీవు చేసినపని బొత్తిగా భావ్యంకాదు.

నీ అనురాగ మాలిక,

వర్వరా దొబ్రాస్యాలోవా.

వెలలేని ప్రేయతమా, వర్షరా అలెగ్జేయేనా.

అయిందేదో అయింది, గతజల సేతుబంధనం నిష్ప్రయోజనం. అదీకాక, నా జీవితం ఎటుతిరిగి మళ్ళీ ఒకదారిని పడుతోంది. నీకు నేనొక విషయం చెప్పదలచుకొన్నాను : ఇతరులు ఏమనుకొనిపోతారోనని నీవు లేనిపోని ఆందోళన చెందుతున్నావు. అందుకే నేనొక విషయం స్పష్టంచేస్తున్నాను. ఆత్మగౌరవానికి మించిన ప్రేయతమమైనది నా కీ ప్రపంచంలో మరొకటి లేదు. నేను ఎదుర్కొన్న చిక్కులు, చీకు, చింతా, కష్టాలు - ఇవేవీకూడా పై అధికారుల దృష్టిలో నా ఉనికిని వీసమెత్తుకూడా దిగజార్చలేవు; దిగజార్చలేదు. ఇతఃపూర్వంనలేనే ఇప్పుడూ వారు నన్ను శౌరనపూర్వకంగానే చూస్తున్నారు. ఇక ఇంటి యజమానురాలి గొడవ సంగతా, నీవు పంపిన పదిరూబుల్స్ నోట్ దాని మొఖాన కొట్టేశాను. దానితో దాని రణగొణధ్వని గొణుకుడిలోకి దిగింది. నోరు కాస్త కట్టడింది. ఇక ఇతరుల సంగతంటావా; అసలు వాళ్ళ మాటలను నేను లక్ష్యపెట్టలేగా. నేను వాళ్ళను అప్పులడగకుండావుంటే, వాళ్ళతో అసలు ఎట్టి యిబ్బంది లేనేలేదు. కాగా, పోగా నిన్నుగురించి నీలాపనిందలు ప్రచారం చేస్తున్నవారినిగురించే నా బాధంతా. ప్రేయతమా, ఒక్క వాక్యంలో నా హృదయాన్ని విప్పి చెప్పేస్తా : ఈ ప్రపంచంలో కలకాలం కోరుకోతగ్గదీ, నేను

కోరుకొంటున్నదీ నీ అనురాగం మాత్రమే. నీ అనురాగం
 నాకు లభిస్తున్నంతకాలం ఎన్నికష్టా లొచ్చినా, సష్టా
 లొచ్చినా భరించగలను; వహించగలను. దేవుని దయనల్ల
 తుపాను హోకు తగ్గిపోయింది. నేను కపటమిత్రుడిని కాదనీ,
 స్వార్థపరుణ్ణికాదనీ, నిన్ను మోసగించలేదనీ, సత్తేట ముంచ
 లేదనీ ఇప్పటికైనా నీవు గ్రహించివుంటావు. నీతో ఎడబాటు
 సహించలేకనే కొన్ని అబద్ధాలు ఆడాను. రెట్టించిన ఉత్సా
 హంతో నేను ఇప్పుడు పనిలో చొరబడ్డాను. బాధ్యతలను
 కడు సమర్థవంతంగా నిర్వర్తిస్తున్నాను. నిన్న యవ్ స్తఫీ
 ఇననొవిచ్ ప్రక్కగా నేను వెళ్తుంటే, అతను నన్ను చూసి
 ఏమీ అనలేదు. అప్పలభారంతో నేను కృంగిపోతున్న
 మాట నిజం. నీముందు నిజం దాచనేల? అయినా ఫరవా
 లేదు. అప్పలను గురించి ఆందోళన చెందకు. నీవు పంపిన
 డబ్బు నా హృదయాన్ని రెండుగా చీల్చిందంటే నమ్ము.
 చివరకు పరిస్థితి ఇలా పరిణమించిన దన్నమాట. ఈ తెలివి
 తక్కువ దద్దమ్మ నీకు సహాయం చేయటంలేదు. నీనుంచి
 సహాయం పొందుతున్నాడు. తెలిసిందా? ప్రస్తుతానికి డబ్బు
 వచ్చేదారి కన్పించటంలేదు. ఒకవేళ అనుకోకుండా చేతికొస్తే
 వెంటనే నీకు తెలియజేస్తా. లోకుల ప్రచారంవుంది చూశావ్.
 అదే నన్ను వేధిస్తోంది. సెలవు. నీ చిట్టిప్రేళ్ళను ముద్దెట్టు
 కొంటూ, నీకు ఆయురారోగ్యాలు చేకూర్చాలని భగవంతు
 డిని ప్రార్థిస్తుంటాను. తొందరగా ఆఫీసుకు బయలుదేరవల
 సిన అవసరం వుంది. అందుచేత ఇంతకన్నా దీర్ఘమైన లేఖను
 వ్రాయలేను. నా నిర్లక్ష్యానికి మన్నించవలసిందిగా వేడు

కొంటున్నాను. ఈవేళ సాయంత్రం అన్ని విషయాలు విన
రిస్తూ మళ్ళీ జాబు వ్రాస్తాను.

నీ ఆప్త మిత్రుడు,
మకార్ దెవ్రాష్కిన్.

జూలై, 28

అవును, వరెంకా !

సిగ్గుపడవలసింది నీవే, నేనుకాదు. నీవుచేసిన పాపం
కలకాలం నీ హృదయాన్ని పట్టుకు పీడిస్తూనే వుంటుందిలే.
గతసారి నీవు వ్రాసినలేఖ నా పాలిట పిడుగుపాటులా వచ్చి
పడింది. ఆత్మపరిశోధన చేసుకొన్నాను. నే నేమైనా తప్పిదం
చేశానా అని యోచించాను. నా తప్పిదం ఈషణ్మాత్రంలేదని
ధ్రువపడింది. నీ నంఠే నా కెంతో యివ్వం. నిజమే. నీ నంఠే
నేను చచ్చిపోతాను. నీవులేనిదే క్షణంసేపు బ్రతకలేను. ఇది
కూడా తప్పేనా, చెప్పు. నీకు తెలియదు ప్రియతమా, నేను
నిన్నెంతగా ప్రేమిస్తున్నానో నీకు తెలియదు. నిన్ను ప్రేమించ
కుండా నేను వుండలేను. ఇది నీవు గ్రహించివుంటే, ఆ ఉత్తరం
అలా వ్రాసివుంటావా ? నాకు తెలుసు. ఆ ఉత్తరం వ్రాసింది

నీ హృదయం కాదనీ, నీ మెదడు మాత్రమేననీ నాకు తెలుసు.
నీ హృదయాన్ని తట్టి అడిగితే, కథ మరొకలాగా విస్పిస్తుంది.

నిజం చెప్పాలంటే, నాకు, ఆ అధికారులకు మధ్య
ఏమి జరిగిందోకూడా సరిగా గుర్తులేదు. దేవునిమీద
ప్రమాణంచేసి మరీ చెప్పతున్నాను. నా మాట నమ్ము
ప్రియతమా. నేను యిబ్బందులలో పున్నమాట నిజం. నెల
కోజులబట్టి, నా పరిస్థితి అస్తుబిస్తుగానే వుంటోంది. ఇది
చాలా అసహ్యకరమైన పరిస్థితే మరి. వాస్తవిక విషయాలు
నీకుగానీ, నా యిరుగు పొరుగు వారికిగానీ తెలియకుండా
దాచిపెట్టుతూ వచ్చాను. అయితే మా యింటి యజమాను
రాలు వుంది చూశావు, అది నానా రభస చేసింది. దానిని
నేను లక్ష్యపెట్టలేదనుకో. ఆ ముసలిముండ నోరు నొప్పిపెట్టే
దాకా, తిట్టుకొని వూచుకొంటుందనే నేను నోరు మెదపలేదు.
ఏమైనా ఆ తిట్లు నలుగురిలో నగుబాటే కదా. ఆ ముండ
అంతటితో ఊరుకొందా? ఎలా పసిగట్టిందోగాని దాని
దుంప తెగ, మనిద్దరం ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుపుకొంటున్న
సంగతి తెలుసుకొంది. నానామాటలు అంది. . ఘోరమైన
ఆ మాటలు వినలేక చెవులు మూసుకొన్నాను. నేనైతే
చెవులు మూసుకొన్నానుగాని, దురదృష్టవశాత్తు పరు
లెవ్వరూ చెవులు మూసుకోలేదు. సరికదా, చెవులు నిక్క
బొడుచుకొని మరీ విన్నాను. ఇప్పటికీ నా తల తీసేసినట్టుగానే
బాధపడుతున్నాను.....

దురదృష్టపరంపర న నీ విధంగా నాశనం చేసింది.
దీనికితోడు, ఎవడో ఒక ముండాకొడుకు నీ యింటికొచ్చి

హేయమైన ప్రతిపాదనలు చేశాడని షెడోరా చెప్పగా విని
 బాధపడ్డాను. దానికి నీ వెంతగా బాధపడివుంటావో నేను తేలిక
 గానే ఊహించగలిగాను. దానితో నాకు మనస్థిమితం తప్పింది.
 ఆనాటి నా పరిస్థితి యేమనిచెప్పేది, వరెంకా! నాహృదయం
 తోకత్రొక్కిన త్రాచువలె బుసకొట్టసాగింది. నిగ్రహించుకో
 లేకపోయాను. సరాసరి ఆ త్రాష్టుడియింటికి ఉరికాను. ఎందు
 కెళ్ళుతున్నానో నాకే తెలియదు. నా ముద్దులకూనకు,
 నా మురిపాల మాలకు జరిగిన అవమానానికి సహించ
 లేక పోయాను. ఎటుచూసినా విచారమే, విషాదమే. అందు
 లోనూ ఆ రోజున జోరున వాన కురుస్తోంది. రోడ్లన్నీ బురద
 బురదగా వున్నాయి. రోడ్లపై నడుస్తుంటే, ఎక్కడ జారిపడ
 తానో అన్నంత భయంవేసింది. ఇక లాభంలేదు, ఇంటికి
 తిరిగిపోదాం అనుకున్నాను. ఇంతలోకే కాలు జారాను.
 దారిలో యెమెల్యా అంటే యెమెల్యావ్ ఇల్వీచ్ కనిపించాడు.
 అతనూ ఒక గుమాస్తా. అంటే పై అధికారులు బర్తరపు
 చేసేదాకా అతనూ ఒక గుమాస్తాగా పనిచేశాడు. బర్తరపు
 అయినప్పటినుంచి అతను ఎలా బ్రతుకుతున్నాడో నాకు
 తెలియదు. మే మిద్దరం ఒకే దిశగా నడిచిపోతున్నాం.
 అన్నట్టు నీ మిత్రుని బాధామయ విషాదగాధ చదువుతూ
 నీవు పొందగలిగే ఆనందం ఏమిటి వరెంకా? మూడో రోజు
 సాయంత్రాన, యెమెల్యా పోరుపడలేక, ఆ అధికారి యింటి
 కెళ్ళి, బయటకు రమ్మని బిగ్గరగా అరిచాను. అసలు చాలా
 రోజులబట్టి ఆ అధికారి వాలకం జాగ్రత్తగా కనిపెడుతూనే
 వున్నాను. వాడు వట్టి బటాచోరులాగా కన్పించాడు. నేను

ఆ అధికారి యింటికెళ్ళి, కేక లేసినప్పుడు కొంతవరకు సమాలో
 వున్నాను. చేసిన పాపం చెప్పకొంటే పోతుందంటారు. నేను
 వెళ్ళేసరికి ఆ అధికారి గదిలో అనేకమంది ఉద్యోగులున్నట్టు
 నా కంటికి కనిపించింది. ఆవేశం పట్టలేక అనవలసిన మాట
 లన్నీ అనేశాను. అప్పుడు వాళ్ళంతా నా మెడపట్టు
 కొని గది బయటకు నెట్టేశారు. మెట్లపైపడి క్రిందకు
 దొర్లాను. ఆ తర్వాత నేను యింటికి ఎలా చేరానో నీకు
 తెలుసు కదా. ఇంతకన్నా నేను చెప్పవలసింది యింకేమీ
 లేదు. నా ఆత్మాభిమానం దెబ్బతిన్నమాట నిజమే. అయితే,
 ఈ దృశ్యం ఎవరూ చూడలేదన్న సంతృప్తి నాకు మిగిలింది.
 అంటే కొత్తవాళ్లైనరూ చూడలేదన్నమాట. పోతే, ఈసంగతి
 తెలిసిందల్లా నీకు మాత్రమేకనుక, అసలు ఇది జరగలేదనే
 భావించుకోవచ్చు. అవును కదూ, వరెంకా? ఇక నేను వాదిం
 చను, వరెంకా. వాదించగలిగిన సాహసం నాకులేదు. నేను
 పతనం చెందాను. అధోగతి పాలయ్యాను. ముఖ్యంగా
 నీ దృష్టిలోనే నేను పతనం చెందాను. ఇదంతా ఆ భగవం
 తుని ప్రేరణ. బ్రహ్మరాతనుంచి తప్పించుకోవటం ఎవరితరం
 చెప్పా? నా జీవితగాథకు సంబంధించిన అరణ్యపర్వ విశేషా
 లన్నింటినీ నీకు తెలియజేశాను. ఈ విశేషాలు ఎంతమాత్రం
 చదవదగినవికావు. నా ఆరోగ్యం ఏమంత బాగా లేదు,
 ప్రియతమా! సదా నిన్ను గౌరవిస్తూ, ప్రేమిస్తూ నీపై అను
 రాగం చిలికిస్తూ వుంటాను. సెలవు.

నీ శ్రేయాభిలాషి,
 మకార్ దెవూష్కిన్.

ప్రియమైన మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

నీవు వ్రాసిన రెండు లేఖలూ చదివి, నిర్విణ్ణురాల నయి పోయాను. మిత్రమా, నీ మానసికాందోళనకు హేతుభూతమైన అనేక విషయాలను ఇంకా నీవు కప్పిపుచ్చ ప్రయత్నిస్తున్నట్టున్నావు... లేదా... నిజం, మకార్ అలెగ్జెవిచ్. నీ జాబులు చదువుతుంటే, నీ బాధలు, గాధలు పూర్తిగా నాకు తెలియజేయటంలే దనిపించింది. ఒకసారి మా యింటికి నీవు తప్పకుండా రావాలి. వీలుంటే భోజనానికి ఇక్కడికే రా. నిత్యమూ నీ జీవితం ఎలా గడుస్తున్నదో చెప్పావుకాదు. ఇంటి యజమానురాలి పోరు, హోకు తగ్గిందా? ఇదంతా కావాలనే చెప్పకుండా దాచిపెట్టినట్టున్నావు. మిత్రమా, మరి సెలవు. తప్పకుండా నస్తావుకదూ! వీలుంటే భోజనానికికూడా ఇక్కడికే రా. నంటలు చేయటంలో ఘెడోరా సిద్ధహస్తురాలన్న సంగతి నీకు తెలుసుగా, సెలవు.

నీ

నర్వరా దొబ్రోస్యాలోవా.

వర్షరా అలెగ్జాండ్రేనా, ఓ నా సౌందర్యమా,

దేవుని దయనల్ల నీవు సంతోషంగా వున్నావు. నాకు అదే చాలు. కరుణ రుణాన్ని కరుణతో తీర్చుకొన్నావు. నాకు తెలుసు; నరేంద్రా, నీ హృదయం వెన్నపూసవంటిదన్న సంగతి నాకు ఎప్పుడో తెలుసు. నీకు నా వేడికోలు ఒకటే : నీకు పుణ్యం వుంటుంది, నన్ను అనవసరంగా తిట్టకు -- అంటే నిన్ను మందలిస్తున్నానని తలంచకు. ఒకప్రక్క, వృద్ధాప్యంవచ్చి పడుతున్నా, ఉన్న ఆదరపుకాస్త కాలదన్నినందుకు మందలించకు. అవును, నీవు గట్టిగా అంటున్నావు కాబట్టి నేను చేసింది తప్పిదమేనని ఒప్పుకోక తప్పతుందా? కాని నా చిన్నారి నేస్తం నోటినుంచి యిలాంటిమాట వినవలసిరావటం నా కెంతో పరితాపం కల్గిస్తోంది. ఇలాంటి మాట లంటున్నందుకు కోపగించకు. నా హృదయమంతా గాయాల నయమైపోయింది. ఇంతేలే పేదల బ్రతుకులు. సగిలిన కుండలు పేదల బ్రతుకులు. అదంతా వారి కర్మ. ఏనాడో యీ సంగతి గుర్తించాను. పేదవాడు ఎప్పుడూ సందేహభావుడే. అతను ప్రతిదానినీ సదా జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తూనే వుంటాడు ఇతరులు తనను గురించి ఏమనుకొంటున్నారో అతను జాగ్రత్తగా ఆలకిస్తూనే వుంటాడు. బహుశా లోకులు ఇలా చెప్పుకొంటారు : “వాడు పరమ దౌర్భాగ్యుడు. నిర్భాగ్య శిఖామణి. అతనికి అంతకన్నా ఇంకా ఏమి చాతనవుతుంది?”

వరెంకా, నీకూ తెలుసుగా, వీధిలోని రబ్బిష్ కన్నా నిరుపేద
 హీనుడు. అతన్ని ఎవరూ గౌరవించరు. ఇదే సత్యం. కఠోర
 నిత్యం. ఎందుచేత ? వాళ్ళదృష్టిలో డబ్బులేనివాడు ఎందుకూ
 పనికిరానివాడు. ఏమీ చేతకానివాడు. గౌరవింపదగిన
 అంశం అతనిలో ఏమివుందని వారి ప్రశ్న. ఆత్మగౌరవం
 సంగతా ? - అది నిర్భాగ్యుడికి అనసరంతేదు ! ఈ మధ్య
 యేమెల్లా కనిపించి, చెప్పాడు. తనకు కొందరు చందా
 లిస్తున్నారని. చెల్లించిన ప్రతిపావలా చందాకు పాపం అతను
 జమాఖర్చులు చెప్పాల్సి వస్తున్నదట. చందాలిచ్చేవాళ్లు
 అతనికి ధర్మంచేస్తున్నట్టు భావిస్తున్నారు. ఈ రోజుల్లో దాన
 ధర్మాలు ఎలా రూపాంతరం పొందాయో చూశావా. లేదా
 ఇవి ఇంతకుముందూ ఇలాగే వున్నాయేమో ఎవరికి తెలుసు.
 మనకు గొప్ప గొప్ప విషయాలు తెలియక పోవచ్చుగాక.
 కాని, కానలసినంత జీవితానుభవం సంపాదించుకొన్నాం.
 హోటల్ లోకి జొరబడుతున్న ఒక పెద్ద మనిషి వీధిలో
 కనిపించిన గుమ్మస్తానుచూసి తనలో అనుకొంటాడు :
 “ఈ దౌర్భాగ్యుడు ఈవేళ ఏమి తింటాడో ? నేను ఇవాళ
 మంచి కోడి ఫలావు భుజిస్తాను. బహుశా వీడు నాలుగు
 కారపు మెతుకులు నోట్లో వేసుకుని, చెంబుడు మంచి
 నీళ్ళు త్రాగి కడుపు నింపుకొంటాడు; దరిద్రగొట్టు.” నేను
 ఏమి తింటానో వాడి కెందుకు చెప్ప ? అవును, వరెంకా,
 పెద్దమనుష్యులంతా ఇలాంటివాళ్ళే. పేదవాళ్ళను అనపే
 శన చేయటమే వాళ్ళ పని. తమ చేతిలో కలం, కాగితం
 వున్నాయికదాఅని, పేదవాళ్ళ బ్రతుకులను ఎండేస్తూ వాళ్ళు

వ్రాసేస్తారు. డబ్బుందిగదాఅని ఆ వ్రాతలను అచ్చేస్తారు. అచ్చేసి అమ్ముకొంటారు. లాభాలు సంపాదించారు. అదీ వాళ్ళ తంతు. అవునుగానీ మహాశయా, నా కోటు మోచేతి వద్ద చిరుగు పట్టిందో లేదో ఆ ఆరాలన్నీ నీకెందుకయ్యా? మన్నించు, నరెంకా. మర్యాదను అతిక్రమించి మాట్లాడు తున్నాను. పెళ్ళికాని కన్యవలె పేదవాడు సిగ్గుపడుతుంటాడు. వీధిలో పదిమందిముందు నిలబడి నీవు దుస్తులు మార్చుకో వుగా? కొంచెం మొరటుగా చెప్పుతున్నందుకు క్షమించు. అలాగే ఇతరులు తన ఆంతరంగిక విషయాలు తెలుసుకోటం పేదవాడు సహించలేడు. అసలు సమస్య యిదే. శత్రువుల వల్ల నేను పొందుతున్న మానసిక న్యధకు మూలం యిదే. వాళ్ళు నా పేరు ప్రతిష్ఠలను, ఆత్మగౌరవాన్ని నాశనం చేసేస్తున్నారు.

ఆఫీసులోకూడా నేను ముఖమెత్తుకొని తిరగ లేక పోతున్నాను. అది తలచుకొన్నకొలదీ అనమానభారంతో తల కృంగిపోతోంది. ఏమిచేస్తానుచెప్ప, బట్టలన్నీ చిరిగిపోయి నప్పుడు, చేతిలో డబ్బులేనప్పుడు, చింపిరి బట్టలతోనే ఆఫీసు కెళ్ళాలి. అంతకుతప్ప వేరే గత్యంతరంలేదు. నా పేదరికాన్ని పట్టుకొని, ఇతరులు నన్ను ఎద్దేవా చేస్తుంటే నేను ఎలా సహించగలనుచెప్ప. వల్లు మండిపోతోంది. నా ఆంతరంగిక జీవితాన్ని బజారులోపెట్టి, పానలాకు అమ్మే రచయిత ప్రబుద్ధుల సంగతి వేరే చెప్పాలా? వాళ్ళకు నీతి నియమాలు వుండవు. దేనికైనా వాళ్లు సిద్ధమే.

ఈ పని చేసిందెవరో నాకు తెలుసు. ఇదంతా తప్ప
 కుండా ఆ రతజియేవ్ గాడి పనే అయివుంటుంది. సందేహం
 లేదు. మా మంత్రిత్యశాఖలో వాడికి పరిచయస్థులుకూడా
 వున్నారు. అన్ని విషయాలు, మరికొన్ని కల్పించికూడా,
 వాళ్ళకు వాడు చెప్పగల సమర్థుడు. ఏమైతేనేం, ఎక్కడచూసినా
 జనం గుల్లమల్లాలుపడుతూ మనలను గురించే చెప్పుకుంటు
 న్నారు, వాళ్ళకు వేరే పని ఏమీ లేనట్టుంది. మొన్న నీ యింటికి
 భోజనానికి వచ్చినప్పుడు, ఈ యింట్లో జనమంతా కిటికీలలో
 గుండా తలలుదూర్చి, ఏదో వింత చూస్తున్నట్టు చూశారు.
 ఇంటి యజమానురాలు కూనిరాగంతో వ్యాఖ్యానం చేసింది :
 పాపం, ముక్కుపచ్చలారని పసిబిడ్డను యీ ముసలి వెధవ
 పట్టేశాడు, అంటూ నిన్ను నానారకాలుగా ఆడిపోసింది.
 రతజియేవ్ చేసిన ఘోరంతో పోల్చితే, ఇదెంత నేరంలే ?
 వాడు మనిద్దరి బ్రతుకులను పుస్తకంలోకి ఎక్కించాడు గదా.
 పైగా న్యంగ్యోక్తిలో మనలను దెబ్బతీశాడుకూడా. ఈ ఘోర
 కలిని యిలా కొనసాగనివ్వటమేనా ? దానికి అంతం అంటూ
 లేదా ? చెప్ప, ప్రియతమా, చెప్ప. ఏమిచేయాలో చెప్ప.
 భగవంతుడు మనలను యీ విధంగా ఎందుకు శిక్షిస్తున్నాడు ?
 అది ఆ భగవంతుడికే తెలియాలి. ఆ పుస్తకం గురించి
 పట్టించుకోకు. అయినా మనలను ఆ పుస్తకం చేసేదేమిటి ?
 వట్టి చెత్త. అసలు నవల అంటే ఏమిటి ? పనిపాటలులేని
 సోమరిపోతులు ఉబుసుపోక వ్రాసే రొచ్చుగుంట వ్రాతలు.
 అంతేగా. జీవితానుభవంలో గ్రహించిన కఠోరసత్యం యిది.
 వాళ్ళు షేక్స్పియర్ ను గురించి చెప్పి, “చూశానా, సాహి

త్యంలూ కూడా సేక్స్‌పియర్ వున్నాడు" అంటే అసవచ్చు.. అదంతా పచ్చి అబద్ధం. కేనలం కవిత్వం. నిందా ప్రచారం.. అడ్డగాడిదలకు మాత్రమే అది తగిపోతుంది.

నీ
మకార్ దెవూమ్మిన్..

ఆగిష్టు, 2'

ప్రియమైన మకార్ ఆరెగ్జెవిచ్,

లేనిపోని ఆందోళన, మనోన్యధ పెట్టుకోకు. దేవునిదయ వల్ల అంతా శుభప్రదంగానే పరిణమిస్తోందిలే. షెడోరా కానలసినంత కుట్టుపని సంపాదించుకొచ్చింది. మే మిద్దరం ఊపిరాడకుండా పనిచేస్తున్నాం. గట్టి పట్టుదలతో పని ప్రారంభించాలేం. బహుశా పరిస్థితులన్నీ చక్కబడేసూచనలు కన్పిస్తున్నాయి. ఈ మధ్య నేను ఎదుర్కొంటున్న చిక్కులన్నింటికీ అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నామే కారణమై వుంటుందని షెడోరా అనుమానిస్తోంది. కష్టాలకు కారణం తెన్నరైనా, ఫలితం ఒకటేగా? ఎందుచేతనోగాని ఈవాళ నేను మహాహుమారుగా వున్నాను. మళ్ళీ నీవు అప్పు చేయబోతున్నావని తెలిసింది. నీవు ఆ పనిచేయకుండా దేవుడు అడ్డగించుగాక! అప్పులు

చెల్లించే సమయం వచ్చినపుడు, నీవు పడేతిప్పలకు అంతం
 డదు. నీవు మా ఆప్తమిత్రుడివన్న విషయం మనునకు.
 మీ యింటి యజమానురాలిమాటలకు లక్ష్యపెట్టక, తరచు
 మాయింటికి వస్తాండు. పోతే, మిగిలిన నీ శత్రువులగురించి
 నీవు వెలిబుచ్చిన భయాందోళనలకు ఆధారాలు కన్పించవు.
 నీ జాబులు చదువుతుంటే, అనకతనకలు జాస్తిగా కన్పిస్తు
 న్నాయి. అంటే నీ కింకా మనస్థిమితం చేకూరినట్లులేదు.
 సెలవు, మళ్ళీ మనిద్దరం కలుసుకునేదాకా సెలవు. త్వరలో
 మా యింటికి రాగలవని ఆశిస్తున్నాను.

నీ
 వి. డి.

ఆగస్టు, 3

వర్షరా అరెగ్జయేనా, నా చిన్నారి పయ్యోచి.

ఓ నా అనురాగమాలికా, నా హృదయంలో ఆశాలత
 వపుగా పెరుగుతోందన్న వార్త నీకు అందజేయాలని నా మనసు
 వేగిరపడుతోంది. కాని, అప్పుచేయనద్దని అంటావ్, ఎలా
 సాధ్యం చెప్పు? నా ముద్దులకూనా! అది పూర్తిగా అసాధ్యం.
 చేతిలో దమ్ముడిలేకుండా జీవితం గడపటం దుర్లభం.

నీ ఆరోగ్యం అసలే అంతంతమాత్రం. ఏక్షణంలో నీకు ఏమి జబ్బుచేస్తుందో ఎవరికి తెలుసు? అందుచేత అప్పుచేసే, చేతిలో డబ్బు సిద్ధంగా వుంచుకోటం చాలా అవసరం. అయితే, అసలు విషయానికి వద్దాం :

నర్వరా అలెగ్జేయేనా, మొదట నీకొక విషయం చెప్పదలచాను. ఆఫీసులో యెమెల్యాన్ ఇననోవిచ్ ప్రక్కనే నేనూ కూర్చుంటాను. ఇతను యింతకుముందు చెప్పిన యెమెల్యాన్ అనుకోనేవు; కాదునుమా; ఈ యెమెల్యాన్ గుమాస్తా లందరిలోకి కడపటి తరగతికి చెందినవాడు. మా ఆఫీసులో బహుశా మేమిద్దరమే అందరికన్నా నయసులో పెద్దవాళ్ళం కావచ్చు. ఇతను దయాపరుడు; నిస్వార్థజీవి. కాని ఎప్పుడూ నోరువిప్పిన పాపానపోడు. మనలాగా మానముద్రలో వుంటాడు. అయినప్పటికీ కడు సమర్థుడు. ముత్యాలహారాన్ని మరిపించే దస్తూరీ, నిజంచెప్పాలంటే నా దస్తూరికన్నా ఏ విధంగానూ తీసిపోదు. ఒక్కనూటలో చెప్పాలంటే, ఇతను అన్ని విధాలా యోగ్యుడు. నిజానికి మా యిద్దరిమధ్య ఎన్నడూ మిత్రత్వం లేదనే చెప్పాలి. ఏదో ఎదురుపడినప్పుడల్లా 'ఓహో అంటే ఓహో' అనుకుంటుంటాం. నాకు చాకు అవసరమైనప్పుడల్లా సహజంగానే నేను ఇతనిని అడుగుతుంటాను : "యెమెల్యాన్ ఇననోవిచ్, దయచేసి చాకు ఒకసారిస్తావా?"...కాని ఇవాళ ఎందుచేతనోకాని హఠాత్తుగా అన్నాడు : "మకారో అలెగ్జేవిచ్, నీకు నాదొక చిన్న సలహా". అతను నా శ్రేయస్సును కాంక్షిస్తున్నాడనే భావించాను. అందుకే అరమరికలు లేకుండా సంగతులన్నీ చెప్పేశాను. అంటే అన్నీ చెప్పలే

దనుకో. చెప్పగలిగిన సాహసం లేకపోయింది. ఇబ్బందుల్లో
 వున్నానని మాత్రం చెప్పాను. “అయితే, మిత్రమా,
 ప్యోతర్ పెట్రోవిచ్ వద్ద కొంత మొత్తం అప్పుగా పుచ్చుకో
 రాదూ? అతను నడ్డివ్యాపారం చేస్తున్నాడు. నేనూ అతని
 దగ్గరే అప్పులు తీసుకొంటుంటాను. నడ్డి రేటుకూడా ఏమంత
 ఎక్కువ కాదు. న్యాయంగానే వుంటుంది.” నరెంకా, ఈ
 మాటలు నా చెవిన పడేసరికి, నా హృదయం చెంగున ఎగిరి
 గంతేసిందంటే నమ్ము. బహుశా దేవుడుకూడా పెట్రోవిచ్
 చెవిలో వూదక మానడులే : నాకు అప్పు యివ్వాలని భగ
 నంతుడు అతన్ని ఆదేశిస్తాడు. అప్పుడే లెక్కలుకూడా వేస్తు
 న్నానులే. ఎవరెవరి బాకీలు ఎలా తీర్చాలో గుణిస్తున్నాను.
 ఇంటి అద్దె ఖాతాక్రింద ఎంత యివ్వాలో, నీకు ఎంత కేటా
 యించాలో బేరీజు వేస్తున్నాను. భయపడకు. నీకు తెలు
 సుగా. నా బట్టలు పూర్తిగా చినిగిపోయాయన్న సంగతి.
 నన్ను చూస్తేనే ఎవరికైనా అసహ్యమేస్తోంది. నన్ను ఏడి
 పించుకు తంటున్నవాళ్ళ హేళననుంచి త్వరగా విముక్తం
 కావాలి. అదీకాక హిజ్ ఎక్సలెన్సీ తరచు నా ప్రక్క
 గానే పోతున్నాడు. ఆయన నా దుస్తులు చూస్తే ఏమను
 కొంటాడోనని గుండెల్లో పీచు పీచు మంటూనే వుంది.
 దుస్తుల ధారణ విషయంలో ఆయన బహు నిక్కచ్చి
 మనిషి. ఎప్పుడొచ్చి నన్ను ఏ మాట అంటాడో, అంటే
 నేను ఏమైపోవాలో అని భయపడుతూనే వున్నాను. ఆయన
 చేత మాటపడి, ఇక తలెత్తుకు తిరగటం సాధ్యమా? అందు
 చేత అభిమానాన్ని చంపుకొని, అప్పుకోసం పెట్రోవిచ్

దగ్గరికి వెళ్ళక తప్పిందికాదు. అనుమానిస్తూనే నెళ్ళాను. చివరకు అనుకున్నంతా జరిగింది. నేను వెళ్ళేసరికి ఫెట్రావిచ్ ఎవరితోనో మాట్లాడుతున్నాడు. నెమ్మదిగా నెళ్ళి, అతని ప్రక్కనే నిలబడి విషయం చెప్పాను. ముప్పయి రూబుళ్ళు అప్పుగా యివ్వమని అడిగాను. నేను చెప్పిందేమిటో మొదట అతనికి అర్థమై నట్లు లేదు. అందుచేత మళ్ళీ వివరంగా చెప్పాను. అతను నవ్వి పూచుకొన్నాడు. మళ్ళీ వివరించి చెప్పసాగాను. చివరికి అన్నాడు: “అప్పు తిరిగి చెల్లించగలవన్న గ్యారంటీ ఏమిటి?” అని అతను తన కాగితాలు చూసుకో సాగాడు. నా విషయం పూర్తిగా మరచిపోయినట్టే వ్యవహరించ సాగాడు. ఇది నాకు చాలా బాధ కల్పించింది. “లేదు, ఫెట్రావిచ్, జీతంచేతికిరాగానే నీ అప్పు తీర్చేస్తాగా. నామాట నమ్ము”. ఇంతలోకి అతనికోసం ఎవరో వచ్చారు. అతను బయటకు నెళ్ళాడు. అతని రాకకోసం ఎదురుచూస్తూ నిల బడ్డాను. తిరిగివచ్చాడు. పెన్సిల్ చెక్కుకుంటూ, నేను అక్కడ వున్నానన్న విషయమే అసలు గమనించనట్లు అతను ప్రవర్తించాడు. మళ్ళీ అడిగాను. “ఫెట్రావిచ్, ఏదో ఒకవిధంగా నాకు ఈ సహాయం చేసిపెట్టు”. అయినా అతను విన్పించు కున్నట్లు కన్పించలేదు. మరికొంతసేపు నిలబడ్డాను. “ఏమంటావ్?” అని మళ్ళీ అడిగాను. సమాధానం లేదు. ఇక లాభం లేదనుకొని తిరిగి వచ్చేశాను.

బహుశా యిలాంటివారంతా పెద్దమనుష్యులు, మహా యోగులు కాబోలు. ఎంతటి గౌరవనీయులు! ఎలాంటి గర్వపోతులు!! అవును, వరెంకా, వా రెక్కడ, మన

మెక్కడ ? నాకలోకానికి, నక్కకూ మధ్య వున్నంత ఎడం వుంది. ఈ విషయమే యెమెల్యాన్ ఇననావిచ్ కు చెప్పితే, అతను నవ్వి తలపంకించి ఊరుకున్నాడు. అయితేనేం, తర్వాత ధైర్యవచనాలు పలికి, నన్ను ప్రోత్సహించాడు. చాలా మంచి వాడులే. అతను యోగ్యుడు కనుకనే నాకు సహాయం చేస్తానని మాట యిచ్చాడు. అతని ఎరుకలో ఎనరో ఒక ఉద్యోగి వున్నాడట. ఆ ఉద్యోగి వడ్డీకి డబ్బిస్తాడు. ఆ ఉద్యోగిని చెప్పి, గట్టిగా సిఫారసుచేసి, అప్పు యిప్పిస్తానని అతను హామీ యిచ్చాడులే. ఆ ఉద్యోగి తప్పకుండా అప్పు యిస్తాడని అతను ఘంటాపథంగా చెప్పుతున్నాడు. ఆ ఉద్యోగి దగ్గరకు రేపు వెళ్ళా లనుకొంటున్నాను. వెళ్లమంటావా ? దేవుని దయ వల్ల నాకు అప్పు దొరికితే ఎంతబాగుండును : ఇంటి యజమానురాలి పోరు మహా ఎక్కువయింది. చివరకు కూడా కూడా పెట్టటం మానేసింది. ఇంట్లోనుంచి తన్ని తరిమేస్తానని బెదిరిస్తోంది. నా బూట్లుకూడా పూర్తిగా ఎందుకూ పనికి రాకుండా తయారయ్యాయి. చివరకు పాంటు గుండీలు సైతం ఊడిపోయాయి...అసలు నా జీవితమే ఊడగొట్టిన నాగటి దుంప చందమైంది ! నన్నీ స్థితిలో అధికారులు చూస్తే ఏమవుతుంది ? మన బాధలకు, యాతనలకు అంతం కన్పించటంలేదు, నరెంకా !

మకార్ దెవూష్కిన్.

మికాల్ లెగ్జెవిచ్, ఆ ప్రతిప్రమా

దయయుంచి ఎలాగై నాసరే త్వరగా అప్పు సంపాదించే మార్గంచూడు. ప్రస్తుత పరిస్థితులలో సహాయంచేయమని నిన్ను అడుగనలసింది కాదనుకో. అయినప్పటికీ, మా పరిస్థితులు విషమించాయి కనుక, గత్యంతరంలేక నోరువిప్పి అడుగుతున్నాను. ఇక ఈ కొంపలో ఒక్కరోజుకూడా ఉండలేము. నేను ఎన్ని యిబ్బందులకు లోనుకావలసి వస్తున్నదో బహుశా నీకు తెలియకపోవచ్చు. అనుక్షణం ఆందోళనతో జీవిస్తున్నాను. ఈ వేళ ఉదయం ఎవరో ఒక మహానుభావుడు వచ్చాడు. అతనికి యాభై యేళ్ళు పైబడి వుంటాయి. నంటి నిండా పతకాలు ధరించాడు. సరాసరి గదిలోకే వచ్చాడు. నేను చకితురాల నయ్యాను. అతను ఎందుకొచ్చాడో నాకు అర్థంకాలేదు. ఫెడోరాకూడా యింట్లోలేదు. బజారు కెళ్లింది. “నీవు ఎలా జీవిస్తున్నావమ్మా” అంటూ ప్రశ్నించాడు. నా సమాధానంకోసం ఆగకుండానే చెప్పసాగాడు : ఆ అధికారి మేనమామట. నా విషయంలో ఆ అధికారి ప్రవర్తన చాలా అసభ్యంగా వుందనీ, అందుకు తన మేనల్లుడిని గట్టిగా కూకలేసి నట్టూ అతను చెప్పాడు. తన మేనల్లుని ప్రవర్తనమూలంగా తన కుటుంబానికే అపకీర్తి వచ్చినదని వాపోయాడు. తన మేనల్లుడు వట్టి ఆకతాయనీ, రాడీవెధవనీ, అతని బారినుంచి నన్ను కాపాడటానికి తాను సిద్ధంగా వున్నాననీ చెప్పాడు. యువ

కుల హావభావాలను, చిలిపిచేష్టలను, మాటలను లక్ష్యపెట్ట
 వద్దని నాకు సలహా యిచ్చాడు. తండ్రినలె నన్ను కాపాడుతా
 నని హామీ యిచ్చాడు. నేను సిగ్గుదొంతరలమధ్య వాలి
 పోయాను. ఏమి సమాధానం చెప్పాలో తోచిందికాదు.
 అయితే, తొందరపడి అతనికి ధన్యవాదాలు చెప్ప
 కూడదని మాత్రం నిశ్చయించుకొన్నాను. అతను
 వచ్చి నా చేయి పట్టుకొన్నాడు. నేను చేతిని వెనక్కు
 లాగోక్కటానికి ప్రయత్నించాను. కాని, అతను నా చేతిని
 గట్టిగా పట్టుకొని వదలలేదు. నా బుగ్గలు నిమిరుతూ
 అన్నాడు : “నీ అందచందాలు నన్ను మురిపిస్తున్నాయి”.
 చివరకు నన్ను ముద్దెట్టుకోవాలని ప్రయత్నించాడు. తాను
 వయసుమీరిన వాడిననీ, కనుక తన కోర్కెను కాదనవద్దనీ
 బ్రతిమాలుకొన్నాడు. (అతన్ని చూస్తేనే నాకు డోకువచ్చి
 సంత పనయింది.). ఇంతలోకి ఫెడోరా వచ్చింది. అతను
 కొంచెం కంగుతిన్నాడు. ఎట్లాగో తమాయించుకొన్నాడు.
 నాలోని వినయమూ, సద్బుద్ధి అతనికి బాగా నచ్చాయట.
 తనను యిక ఆపుడుగా ఎంచుకోమని చెప్పాడు. ఫెడోరాను
 ప్రక్కకు పిలిచి, ఏదో మిషమీద కొంత డబ్బు యివ్వ
 బోయాడు. ఫెడోరా డబ్బు తీసుకోటానికి నిరాకరించినదనుకో.
 చివరకు వెళ్ళిపోతూ వెళ్ళిపోతూ, మళ్ళీ వస్తాననీ, ఈ తడవ
 వచ్చేటప్పుడు నా చేవులకు లోలుకలు కొని తెస్తానని చెప్పి
 మరీవెళ్ళాడు. ఇంతకన్నా మంచి ఇంటికి మారమన్నాడు.
 కావాలంటే అద్దెతో నిమిత్తంలేకుండా ఇంటిని యిప్పిస్తా
 నన్నాడు. చివరకు మరొకసారి ఉద్ఘాటించాడు : నేనంటే

అతని కెంతో యిష్టమట. అందుకే మళ్ళీ హెచ్చరించాడు : పతనంచేందిన యువకుల పన్నాగాలలో పడిపోవద్దని హెచ్చరించాడు. ఆఖరికే చెప్పాడు; అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నాతో తనకు పరిచయమున్నదనీ, త్వరిలోనే ఆమె స్వయంగా ఇక్కడకు వచ్చి, పలకరిస్తుందని వెల్లడించాడు. అప్పటికి నాకు అర్థమైంది; కసి రేగింది. అనవలసిన నాలుగు మాటలు అతని మొఖానే అనేశాను. మెడపట్టి బయటకు గెంటివేసి నట్లు, అతన్ని నేనూ, ఫెవోరా కలిసి సాగసంపాము. ఇదంతా అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా సనే. లేకపోతే మా సంగతి అతనికి ఎలా తెలుస్తుంది?

అందుకే, మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నిన్ను మరీ మరీ వేడుకొంటున్నాను. ఈ ఆపత్సమయంలో నన్ను ఆదుకోవాలి. నన్నీ స్థితిలో వదిలేసే పారిపోవద్దు. వెంటనే యిక్కడనుంచి మకాం మార్చాలి. కనుక ఎలాగైనా సరే డబ్బు సంపాదించు. త్వరగా సంపాదించు. కనీసం పాతిక రూబుల్స్ పంపించు. తర్వాత యీ డబ్బు నీకు తిరిగి యిచ్చివేస్తాలే. స్వయంగా సంపాదించి, నీ అప్పు తీరుస్తాను. వడ్డీ ఎంత అయినా సరే, అప్పు తీసుకురా. నీ పరిస్థితే నికృష్టంగా వున్నప్పుడు నిన్ను యిబ్బంది పెట్టుతున్నాను. అందుకు నేనెంతో బాధపడుతున్నాను. అయినా మరొక మార్గంలేదు. నీవే నా ఏకైక ఆశారేఖవు. సెలవు, మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నా విషయం ఆలోచించు. శక్తికొలదీ సహాయం చేయి.

—వి. డి.

వెలలేని ప్రేయతమా, వర్షరా అలెగ్గాయేనా,

తలననితలంపుగా వచ్చిపడిన ఈ పిడుగులతో నేను తలక్రిందులై పోయాను. అశనిపాతాలకు అంతం లేదా ? ఈ నీచులు, పరమ కిరాతకులు, రాడీకోరులు అంతాకలసి నీలో సత్తువను హరించివేస్తారు. నీ జీవితాన్ని నాశనం చేస్తారు. ఓనా చిన్నారి వయ్యారీ, నీ కెన్ని యిబ్బందు లొచ్చిపడ్డాయి ! వాళ్ళ మాలాన నేను చచ్చిపోయే రోజు దగ్గర పడింది. నీకు డబ్బు సంపాదించిపెట్టకపోతే, నేను బ్రతికి ప్రయోజనమేమిటి? చచ్చిపోతాను. ప్రాణంతీసుకొని చచ్చిపోతాను. నీకు డబ్బు సంపాదించి పెట్టినా, నాకు చావు తప్పనట్టేవుంది. నీ చేతికి డబ్బు యివ్వగానే, నీవు పతంగమై ఎగిరిపోతావు. గుడ్లగూబ లన్నీ ముప్పేట ముట్టడిస్తున్న ఈ గూటినుంచి తప్పించుకొని తుద్రున ఎగిరి పోతావు. అంతవరకు భాయం. అప్పుడు యిక నా గతేంకాను ? ఇదే నన్ను వేధిస్తోంది, ప్రేయతమా. నీవు ఆ పనిచేస్తావా ? అది నీకు ధర్మమా ? నీవు బాధపడుతున్నావు; వ్యధ చెందుతున్నావు. అదినాకు తెలుసు. బాధలూ, వ్యధలూ, చెరలూ ఎలావుంటాయో తెలిసిన నీవేనన్ను వాటికి గురిచేస్తావా ? నేను యిచ్చే డబ్బును తిరిగి చెల్లిస్తా నన్నావు, నాపట్ల నీ కెందుకంత జాలి ! కాలానికి వడ్డీగా నీ ఆరోగ్యాన్ని పణంగాబెట్టి, డబ్బు ఆర్జిస్తావన్నమాట. ఇలాంటి విషయాలు వ్రాసేముందు ఒకటి రెండుసార్లు ఆలోచించి.

మరీ వ్రాయటం మంచిది. మరొకసారి ఆలోచించు. నరేంకా,
 బానిసలాగా బ్రతుకుతావా? కలకాలం కుట్టుపనిలో మునిగి
 తేలుతూ, నీ చిట్టిబుర్రను పాడుచేసుకొంటావా? మాధుర్యం
 తొణికిసలాడే నీ నయనాలను నాశనం చేసుకొంటావా?
 నీ ఆరోగ్యాన్ని మంటగల్పుకొంటావా? చెప్ప, నరేంకా,
 చెప్ప. నాకు తెలుసు, నే నెందుకూ పనికిరాని దద్దమ్మనన్న
 సంగతి నాకు తెలుసు. కాని, నేను సాధ్యమైనంత మేరకు
 నా జీవితాన్ని సార్థక్యం చేసుకోటానికే యత్నిస్తాను. ఎన్ని
 అడ్డంకులొచ్చినా, ఎన్ని అవరోధాలెదురైనా చలించను.
 ఆఫీసు పనికి తోడు అదనపు పని చేస్తాను. రచయితలకు
 కాపీలు వ్రాసిపెట్టుతాను. వాళ్ళ దగ్గరికి వెళ్ళి అర్థిస్తాను; పని
 చూపెట్టుమని ప్రార్థిస్తాను. వాళ్ళకు కాపీలు వ్రాసిపెట్టేందుకు
 ఎటుతిరిగి ఎవరో ఒకరు కావాలి. ఆ పని నాకే అప్పగిస్తారు.
 రేయింబనళ్ళూ పనిచేస్తూ, నీ ఆరోగ్యం పాడుచేసుకొంటూ
 వుంటే, నేను చూసి సహించలేను. ఉపద్రవకరమైన నీ ఉద్దే
 శాలు సాగటానికి వీల్లేదు. అందుకు నే నొల్లను. ఏమైనాసరే,
 ఎలాగైనా సరే, తల తాకట్టుపెట్టయినా సరే నా చిన్నారి
 మురిపాలమాలకు డబ్బు సంపాదిస్తాను. నీ కోర్కె తీర్చలేక
 పోయిన తర్వాత నే నింక బ్రతి కేమిప్రయోజనం? నడ్డి
 ఎంతైనా సరే సందేహించనద్దని వ్రాశావు. నీ కా భయం
 అనసరంలేదు. నే నీ క్షణాన సందేహాలకు, ఆందోళ
 నకు, అన్నింటికీ అతీతుణ్ణి. నలభై రూబుల్స్ అప్పు చేయబో
 తున్నాను. అది ఏమంత పెద్ద మొత్తం కాదనుకో.
 ఆ మొత్తం సరిపోతుందా? నా మాటమీద నమ్మకం

వుంచి వాళ్లు అప్పు యిస్తారంటావా ? చూచీచూడగానే
 ఎదుటివారిలో విశ్వాసం పుట్టించగల్గిన సామర్థ్యం నాకు
 ఉందంటావా ? అంటే నా మొఖం చూడగానే వాళ్ళ
 హృదయాల్లో సదభిప్రాయం మెరుస్తుందంటావా ? నీవే ఒక
 సారి నా ఆకారాన్ని ఊహామాత్రంగా దర్శించి, చెప్పు.
 నా ఆకారం వికారం కల్గించేది కాదుగా ? చెప్పు. నా
 మనస్సు ఇప్పుడు స్థిమితంగా లేదు. ప్రాణహానికన్నా మాన
 హాని దుస్సహం అన్నారు. నేను అప్పుగా తెచ్చే నల్లబై
 రూబుల్సులోను, పాతిక రూబుల్స్ నీకు కేటాయిస్తాలే,
 నరెంకా, భయపడకు. ఇంటి యజమానురాలికి రెండు
 రూబుల్స్ ఇచ్చి సరివుచ్చుతాను. మిగతా మొత్తం నా
 ఖర్చులకు అట్టిపెట్టుకొంటాను. ఇంటి యజమానురాలికి ఇంకా
 ఎక్కువ మొత్తమే ఇవ్వాలనుకో. కాని, నా అనసరాలు
 కూడా చూసుకోవాలిగదా. అందుకని ఆమెకు అంతకన్నా
 ఎక్కువ ప్రస్తుతానికి మంజూరు చేయలేను. నెంటనే కొత్త
 బూట్లు కొనాలి. పాతవి బొత్తిగా పనికిరాకుండా పోయాయి.
 నెక్ట్ కూడా ఒకటి కొంటే బాగానేవుంటుందనుకో. ఇప్పుడు
 ఉపయోగిస్తున్న నెక్ట్ కొని దాదాపు సంవత్సరమవుతోంది.
 అన్నట్టు నీ ఫ్రాక్ నుంచి చింపిన ముక్కతో నెక్ట్ తయారు
 చేసి పెట్టుతానని చెప్పావుగా. అయితే, ఇంకేం. ఇక కొత్తది
 కొనవలసిన అగత్యమేలేదు. కనుక కొత్తబూట్లు, కొత్త
 నెక్ట్ రేపోమాపో ధరిస్తానని చెప్పవచ్చు. అయితే ప్రీయతమా.
 ఊడిపోయిన పాంట్ గుండీల సంగతి ఏమిచేద్దా మంటావు ?
 కోటుగుండీలు కూడా పోయాయి. ఇవి హిజ్ ఎక్సలెన్సీ కంట

పడితే ఏమవుతుంది ? హిజ్ ఎక్స్ లెన్సి పుసాలున ఏదన్నా
 మాట అంటే నేను పిసుక్కు పిసుక్కు చావాలి. మాటపడటం
 మా యింటానంటాలేదు. తల నరికేసినట్టువుంది. కాగా
 పోగా మూడు రూబుల్స్ మిగులుతాయి. ఆ మొత్తంతో
 కాలం వెళ్ళబుచ్చాలి. అరపాను పోగాకు కొనాలి. పోగాకు
 లేనిదే నేను బ్రతకలేను. తొమ్మిది రోజులైంది పొగపీల్చి.
 ఎంతకష్టమో నీవే ఆలోచించు, ప్రియతమా ? పోగాకు
 సంగతి నీతో చెప్పవలసిన పనిలేదనుకో. అయినా నీవు
 అన్నికష్టాలలో వుండగా, నీకు తెలియకుండా నేను భోగ
 లాలసాలతో మునిగితేలటం ధర్మంకాదు. నరెంకా,
 నా హృదయాన్ని నీ ముందు విప్పొతున్నాను. దాపరికం
 లేకుండా అన్నీ చెప్పేస్తాను. అయినా మగిద్దరిమధ్య
 దాపరికాలు ఏమిటిచెప్పు ? నేను చాలా ఇబ్బందుల్లో
 వున్నాను. ఇంటి యజమానురాలి దృష్టిలో నేను పురుగు
 కన్నా కనాకష్టమై పోయాను. తట్టెడు అనసరాలున్నాయి.
 పుట్టెడు అప్పులున్నాయి. ఆఫీసులో గుమాస్తాలపోరు పడ
 లేక చచ్చిపోతున్నాను. వాళ్ళకంటపడకుండా తప్పించుకు
 తిరుగుతున్నాను. ఒకవిధమైన అజ్ఞాతవాసంలో జీవిస్తున్నాను.
 నీ ముందుమాత్రమే మనసువిప్పి మాట్లాడటానికి సాహసిస్తు
 న్నాను. ఒకవేళ నాకు అప్పు పుట్టకపోతే, ఏమవుతుంది? నద్దు
 నరెంకా, నద్దు, ఆ విషయం అసలు ఆలోచించనేనద్దు.
 అలాంటి ఆలోచనలతో మన మనస్సును చిత్రహింసలపాల్జేసు
 కోటమెందుకు ? నీకిదే చెప్పతున్నాను: అననసరంగా లేని
 పోని మనోవేదనలు పెట్టుకోకు. నేనిప్పుడే బయలుదేరుతాను.

కాస్త గడ్డంగీక్కుని మరీప్రయాణమవుతాను. చూడటానికి
కాస్త గౌరవనీయునివలె కన్పించాలిగా. ఒకసారి దైవప్రార్థన
చేసి మరీ బయలుదేరుతాను.

ఎమ్. దేవూష్కిన్

అగస్త్య, 5

గౌరవనీయమైన మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

నీవే నిరాశ చెందితే, ఇక మా గతేమికాను ! నిరాశ
చెందకు ! మేము అసలే యిబ్బ-దుల్లో వున్నాం. నా దగ్గరున్న
నాలుగు రూబిల్స్ పంపిస్తున్నాను. దయయుంచి, యింకా
పంపమని మాత్రం అడక్కు. నేను పంపుతున్న డబ్బుతో
ఎలాగోలాగు రెండు రోజులు గడుపుకో. ఫెడోరా నద్దగానీ,
నాదగ్గరగానీ ఇక చిల్లిగవ్వకూడా లేదు రేపు ఎలా గడు
స్తుందో తెలియకుండావుంది. మకార్ అలెగ్జెవిచ్, చాలా
విచారకరం. కాని, నీవు విచారించకు, నీప్రయత్నం నీవు
చేశావు. అది విఫలమైంది. ఏమిచేస్తాం లే? ఇక్కడే వుండి
పోదామని ఫెడోరా అంటోంది. మరొకచోటకు మారితే
మాత్రం వాళ్ళు మనలను నదిలిపెడతారా అని ప్రశ్నిస్తోంది.

అయినప్పటికీ మేము చోటు మార్చక తప్పదు. మరొకసారి వివరంగా వ్రాస్తాను. ఇప్పుడు మనస్సు ఏమీ బాగాలేదు.

మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నిజంగా నీవు చాలా వింత మనిషివి. లేకపోతే ఏమిటి? ప్రతిచిన్న విషయానికీ అంతగా బాధపడటమా? అందుకే నీజీవితం దుఃఖభాజనం అవుతోంది. నీ పుత్రులను జాగ్రత్తగా చదువుతున్నాను. నీగురించికన్నా నాగురించేనీవు ఎక్కువగా ఇదవుతున్నావు. నీవేదో కరుణార్ద్ర హృదయుడనని ఇతరులంటారు. నేనూ అలాగే అనుకోవాలి! మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నీ మనస్సు నొచ్చుకోకపోతే. నీకు నేనొక చిన్న సలహా చెప్పతాను. నాకోసం నీవుచేసినత్యాగానికి నేను సదా కృతజ్ఞురాలనై వుంటాను. ఎన్నటికీ మరిచి పోను. నానల్ల నీవు ఎన్నో బాధలకు, ప్రమాదాలకు లోనయ్యావు. నీ యాతనలకు నేను కారణభూతురాలనయ్యాను. నా సంతోషమే నీ ఆనందం, నా దుఃఖమే నీ విచారం. ఇలా గైతే ఎలాగుచెప్పు. అందుకే నీ బ్రతుకు విషాదమయంగా తయారైంది. నా అనురాగంకోసం నీవు ఇన్నితప్పులు పడ నేల? ఇవాళ ఆఫీసునుంచి వస్తున్న నిన్నుచూస్తే, నాకు విపరీతమైన భయమేసింది. నీరూపు మహాభయంకరంగా తయారైంది. ఎందుకంతగా తలక్రిందులు కావటం? చేసిన ప్రయత్నం విఫలమైందనేగా? అపజయాన్ని చిరునవ్వుతో స్వీకరించటం అలనర్చుకోవాలి. నీకు నేను ఇవ్వగల్గిన చిన్న సలహా ఇదే. వివేకభ్రష్టుడివి కానద్దు రోజు తెప్పుడూ ఇలాగే ఉండబోవు. మంచిరోజులు రాకమానవు. నీవేచూస్తావుగా.

సెలవు, మిత్రమా. నన్ను గురించి ఆందోళన చెందకు. నీకు
ఇదే నా విన్నపం.

వి. డి.

ఆగస్టు 5

వరెంటా, నా ముద్దుల డూనా,

బేమ్, మురిపాల మాలా బేమ్. డబ్బు సంపాదించ లేక
పోయినా ఫరవాలేదన్నావు. అయితే మంచిదే. నీవు ఈ
మాటన్నందుకు నాకెంతో ఆనందంగా వుంది. ఆత్మస్థాయిర్యం
హెచ్చింది. ఉన్న చోటనే ఉండిపోతానని నీవు చెప్పటం మరీ
సంతోషం. నిజం చెప్పాలంటే, నీ ఉత్తరం చదివి నేను
పరమానంద భరితుణ్ణయ్యాను నా భావాలకు నీవు విలువి
చ్చావు. అభిమానంకొద్దీ నేనా మాటలు చెప్పటంలేదు.
నీవు నన్ను ప్రేమిస్తున్నావనీ, నా హృదయంలో పొటమరించిన
భావాలను గౌరవిస్తున్నావనీ నాకు తెలుసు. నా హృదయం
గురించి మాత్రమే చెప్పనేల? ఏమైనా నా హృదయం నా
హృదయమేగా. హృదయాన్ని కోల్పోవద్దని నీవు సలహా
యిచ్చావు. నిజమే, ప్రിയతమా, హృదయంలో నీరసం.
నైరాశ్యం పగవారికికూడా వద్దు. అయితే, నా చిన్నారీ,

దీనిసంగతేమిటి చెప్ప? నేను బూట్లను గురించి ఆలోచించాలా, నద్దా? రేపు ఏ బూట్లు ధరించి ఆఫీసుకెళ్ళాలి? ఇందులోనే వుంది చిక్కంతా. ఇలాంటి వెతలే మానవులను సర్వనాశనం చేస్తాయి. ఈ మనోవేదనకు కేవలం నేనే కారణంకాదు. నామట్టుకు నాకు బూట్లు లేనన్న చింత లేదు. కొడుక్కుతినే చలిలోనైనా, కాళ్ళంటుపోయే ఎండలోనైనా వట్టి కాళ్ళతో నడవటానికి నేను సిద్ధమే. దానినల్ల నా కొచ్చిన నష్టమేమిటి? నే నేమంత గొప్పవాణ్ణికాదు. నేను సాధారణ జీవిని. కాని కాళ్ళకు బూట్లులేకుండా నడుస్తున్న నన్ను జూసి లోకులు ఏమనుకుంటారు? నా శత్రువులు ఏమంటారు? వీడి మొఖానికి చివరకు బూట్లూ లేవు; కోటూ లేదూ అనిపోరా! నేను కోటు ధరించినా, చివరకు బూట్లు వేసుకొన్నా వారి కోసమే? చూడు నరేంకా, నా గౌరవము నిలుపుకోవాలన్నా, మానం కాపాడుకోవాలన్నా బూట్లు వేసుకోక తప్పదు గదా. చిరిగిన బూట్లు తొడిగితే గౌరవమూ నిలువదు; మానమూ దక్కదు. నిజం, ప్రియతమా. అనేక సంవత్సరాల అనుభవంలో గడించిన గుణపాఠం ఇది. లోకం అంటే ఎలాంటిదో, లోకులు ఎలాంటివారో జీవితానుభవంతో తల నెరుస్తున్న నాకు తెలుసు. కాలాన్ని నిచ్చినగా జేసుకొని పైకినచ్చిన చనటల మాటలుగానీ, రాతగాళ్ళ కూతలుగానీ ఈ విషయంలో విశ్వసించకు.

అన్నట్టు చెప్పటం మర్చిపోయాను. ప్రియతమా, ఈవేళ ఏమిజరిగిందో తెలుసా? నేను ఇవాళ ఎన్ని బాధలు

పడ్డానో తెలుసా? ఇవాళ నా తల బాగా బొప్పి కట్టింది. కనీసం సంవత్సరంలోపల దీనిని మర్చిపోలేను. జరిగింది ఇది : తెల్లవారకముందే లేచి, అప్పకోసం వాడింటికి బయలు దేరాను. మళ్ళీ ఆఫీసు కెళ్ళటం ఎక్కడ ఆలస్యమైపోతుందో నన్న భీతితో మసక చీకటిలోనే పయనమయ్యాను. జోరున వర్షం కురుస్తున్నది. ఎక్కడ చూసినా మోకాలులోతు నీళ్ళ మడుగులు, అయినా కాళ్ళీడ్చుకుంటూ వాడింటికెళ్లాను. దారి పొడుగునా భగవంతుణ్ణి మనసులో ప్రార్థించాను; భగవంతుడా, కరుణించు; చేసిన పాపాలు మన్నించు; ప్రార్థనలు ఆలకించు. ఈ ఒక్కసారికి నాయందు దయయుంచి సాయపడు" చర్చి కన్పించగానే చేతులెత్తి దండం పెట్టాను. మళ్ళీ దేవుడిని వేడుకొన్నాను, నేను చేసిన పాపాలేనైనా వుంటే క్షమించు. దేవుని విషయంలో షరతులు పెట్టటం మంచిదికాదని గురించినవాడినై, అక్కడితో ఊరుకొన్నాను. ఆలోచించుకొంటూ ముందుకు సాగాను. లోకం సంగతే పూర్తిగా మరచిపోయి, అప్పును గురించే ధ్యానిస్తూ, ధ్యాసంతా దానిపైనే లగ్నంచేస్తూ వాడి ఇంటికి వెళ్ళాను. వీధులన్ని నిర్మానుష్యంగా వున్నాయి. ఒకవేళ నాబోటి అభాగ్యులు ఒకళ్ళిద్దరు వీధులో సంచరిస్తున్నా వారుకూడా నానలెనే తమసొంత గొడవల్లో పూర్తిగా లీనమైపోయినట్టున్నారు. అంత తెల్ల వారురూమున, అంత చలిలో, అంత హోరువానలో సంచరించేది నిర్భాగ్యులుకాక మరెవరు? పోగా పోగా కొందరు కూలీలు ఎదురు పడ్డారు. ఆ సీచులు నన్నుచూసి హేళనచేశారు. అకస్మాత్తుగా నాలో ఆందోళన

బయలుదేరింది. నేను ఇక అప్పకోసం అంతగా ఆరాటపడ
 దల్చుకోలేదు. మరొక ప్రయత్నం చేసిచూద్దాం. ఫలిస్తే
 ఫలిస్తుంది. ఫలింపకపోతే మాత్రం నాకొచ్చే నష్టమేమిటి ?
 ఇందులో పోయేదేముంది కనుక. ఎట్టకేలక వాడి యింటిని
 సమీపించాను. తీరా అక్కడికెళ్ళేసరికి, నీళ్ళలో బాగా
 నానిన నాబూట్లు పూర్తిగా పీలికలు, పీలికలై పోయాయి. అవి
 కాళ్ళంట రానంటున్నాయి. ఏమిటి చేయటం ? ఏమిటి కర్మ ?
 అలాంటి పరిస్థితుల్లో ఇంకా నేను ఎవరిగ్గరికి పోగలను ?
 కర్మంచాలక అప్పుడే గుమాస్తా వెధవ ఒకడు ఎదురయ్యాడు.
 సన్నుచూసి ఆగి, ఎగాదిగా చూడసాగాడు. పనిపాటలు లేని
 వెధవ. “కాఫీ ఇప్పిస్తావా ?” అన్న భావం వ్యక్తంచేస్తూ
 మొఖం పెట్టాడు. “ని ఆరోగ్యం కాంక్షిస్తూ కాఫీ గటగట
 తాగేస్తాను” అన్నట్టు చూచాడు. “అలాగే, అబ్బీ, నా
 ఆరోగ్యం కాంక్షిస్తూ నీవు కాఫీ గటగటా తాగేయ్” అని
 మనసులో అనుకొంటూ, ముందుకు సాగాను. కాళ్ళు
 ముందుకు సాగటంలేదు. బాగా అసిలిపోయిపెట్టున్నాను.
 కాసేపు విశ్రాంతి తీసుకొన్నాను. మళ్ళీ సడక ప్రారంభించాను.
 ఏమీ పాలుబోక అటూ ఇటూ సరికించసాగాను. దృష్టిని
 మళ్ళిస్తే మనస్సులో బాధపెట్టుతున్న భావాలన్నీ మార్పు
 చెందుతాయోమోనన్న ఆశతో. బాధమాత్రమే మిగిలింది.
 కొత్త భావమేమీ జొరబడలేదు. దిక్కులుచూస్తూ
 సదుస్తున్నానేమో, గుంటలో కాలేశాను. బట్టలనిండా
 బురద చిమ్మింది. నా ఆకారంచూస్తే నాకే కళ్ళంట నీళ్లు
 తిరిగాయి. ఏడుపు పొర్లుకొచ్చింది. అమృత్యు, ఎట్టా

గైతేనేం, అప్పిచ్చువాని యింటికి చేరాను. అప్పిచ్చువాని ఇల్లు-మార్కోవ్ ఇల్లు - ఇది అవునాకాదా అన్న జంఘాటన తోనే ఆ ఇంటి ఆవరణలో అడుగుపెట్టాను. ఇది ఎవరిల్లని భయపడుతూ అడిగాను. “మార్కోవ్ ఇల్లు” అని ఎవరో - బహుశా కాషలావాడై వుండవచ్చు - చాలా నిర్లక్ష్యంగా జవాబు ఇచ్చాడు. చివరకు కాషలాకాసే వెధవలకుకూడా ఎంత నిక్కో చూశావా! మనసులో పీచుపీచుమంటూనే వుంది. లోపలకు వెళ్ళి అప్పు అడగటమా, మానటమా అని నాలోనేను పలుమారులు తర్కించుకొన్నాను. “నోరు తెరిచి అడిగినా అతను అప్పు యివ్వటం కల్ల” “ముక్కా మొఖం ఎరుగని నాకు, చూస్తేనే వికారం పుట్టించే ఈ ఆకారంలోవున్న నాకు అతను అప్పు యిస్తాడా? బ్రహ్మరాత ఎలా వుంటే అలాగే జరుగుతుంది. అదృష్టం వుంటే అప్పు యిచ్చినా యివ్వవచ్చు. అప్పు అడిగినంతమాత్రాన పోయే దేముంది? నన్ను నమలకుండా మింగడుగదా?” అనుకొంటూ పిల్లిలాగా లోన ప్రవేశించాను.

ఇంతలోకి భయమంటూ ఒక కుక్కవచ్చి నా పైన ఉరికింది. ఏదో సరాకుగా వున్నప్పుడు అమాంతంగా కుక్క మొరుగుకుంటూ వచ్చి మీదపడితే యెవరై నా జడుసుకోకతప్పదు. నేను కంగుతిన్నాను. మనస్సంతా వికలమైపోయింది. జీవంగల ప్రాణివలెకాక, ప్రాణంపోయిన శవంవలె లోన ప్రవేశించాను. పోతూపోతూ ఎదురువస్తున్న ముసలిదాన్ని ఢీకొన్నాను. ఆమె చేతిలోని పాలబిందెకాస్త కిందపడిపోయింది. ఆమె నోటికొచ్చినట్టలా నన్ను తిట్టి

పోసింది. అన్నీ అపశకునాలే. “నీ విక్కడకు, యెందుకొచ్చావ్?” అంటూ ఆ ముసల్ది గద్దించింది. వరెంకా, ఇదంతా నా కర్క. ఈ గల్లంతు విని యింటి యజమానురాలు గదిలోనుంచి బయటకు వచ్చింది. నేను వచ్చిన పనిని గురించి ఆమెకు నివేదించుకొన్నాను. అప్పుడు ఆ ముసల్ది తన కూతురును కేకేసింది. సన్నగా, పొడుగ్గా పున్న ఆడపిల్ల బయటకు వచ్చింది. “పోయి నాన్నను పిల్చుకురా. మేడపైన వున్నాడు. బాడుగ వాళ్ళతో మాట్లాడుతున్నాడు. నెంటనే రమ్మని చెప్ప” అని ముసల్ది కూతురిని పురమాయించింది. నన్ను ఉద్దేశించి, “రండి, లోపలకు రండి” అంటూ ఆహ్వానించింది.

గదిలో కెళ్ళాను. గదంతా చక్కగా అలంకరణతో అలరాకుతోంది. గోడలనిండా ఫోటోలు వేలాడుతున్నాయి. వాటిల్లో హెచ్చుభాగం సైనికయోధుల చిత్రపులు. గదిలో ఒకసోఫా, ఒక గుండ్రని బల్ల ఉన్నాయి. కిటికీలలో పూల కుండీలు ఉన్నాయి. మర్యాద చెడకముందే తిరిగి పోదామనుకొన్నాను. గడపదాకా వచ్చానుకూడా. నిజం, ప్రియతమా! మళ్ళీ రేపు రావచ్చు ననుకొన్నాను. అప్పటికి వాతావరణం గొగుపడుతుంది. పాలు నలకటం అంటూ వుండదు. గోడలపై వేలాడే సైనికయోధులు కూడా నానంక అంత కోపంగా చూడకపోవచ్చు. ఇలా అనుకుంటూ గడపదాటి, కాలు బయటపెట్టే సమయానికి సరిగా అతను రానే వచ్చాడు. ఇప్పుడిప్పుడే తల నెరుస్తోంది. బాగా మురికి తేలిన దుస్తులు ధరించివున్నాడు. ఏం సనిమీద వచ్చారని

అడిగాడు. సంగతంతా చెప్పాను. యెమెల్యాన్ ఇవనోవిచ్ సంగతీ చెప్పాను. సలభై రూబుల్స్ అప్పుగా ఇవ్వమన్నాను. చెప్పనలసిన విషయాలు చెప్పటం పూర్తికాకుండానే అతను మధ్యలో అడ్డుతిగిలాడు : “ నీకు డబ్బు అంత అత్యవసరమా ” అని ప్రశ్నించాడు.

అతని చూపుతోనే తేలిపోయింది. నా ప్రయత్నం కాస్త నిష్ఫలమైనట్లు అనుమానమేసింది. “అయితే ఇప్పుడు నానద్ద డబ్బేమీ లేదు. అయినా నీకు అప్పు యిస్తే, అది తిరిగి నస్తుందన్న హామీ ఏమిటి ?” అనేశాడు. నేను విషయాలన్నీ విడమర్చి చెప్పాను. బ్రతిమాలుకొన్నాను. ప్రాధేయపడ్డాను. యెమెల్యాన్ ఇవనోవిచ్ విషయం చెప్పాను. చాలా చిక్కులో వున్నానని నివేదించుకొన్నాను. అయినా వినిపించుకొన్నాడు కాదు. “ నీ సోదంతా వింటూ కూర్చునే ఓపిక నాకు లేదు. ఇక దయచేయనచ్చు. నా నద్ద డబ్బులేదు” మూడు ముక్కలలో తేల్చేశాడు. డబ్బులేదంటే నేను నమ్మలేదు. మొదట్లోనే అనుకొన్నాను. అనుకొన్నట్టే జరిగింది; అవును, వరెంకా, ఈ ధరామాత నన్ను అప్పుడే తనలో లీనం చేసుకొనివుంటే ఎంత బాగుండుననిపించింది. అయినా ఆశ ఇంకా చానక మళ్ళీ ప్రాధేయపడ్డాను. “నీకు డబ్బేందుకు” అన్నాడతను. డబ్బు అవసరమేమిటో విన్నవించబోయాను. వినిపించుకున్నాడుకాదు. “ నా దగ్గర డబ్బులేదు పొమ్మ”న్నాడు. అతని దగ్గర అంత డబ్బుంది. అందులో కొద్దిగా అప్పు లున్నట్లానికి అతను నిరాకరించాడు. డబ్బున్నవాళ్ళ దగ్గర వున్నరోగం ఇదే. ఎంతో బాధపడ్డాను. అప్పుడు నీవు తలుపుకొచ్చావు. ఎంత

వడ్డి అయినా చెల్లించటానికి సిద్ధమేననికూడా చెప్పాను. “వడ్డి లేదు, గిడ్డి లేదు. పొమ్మ”న్నాడు. ఆరి భగవంతుడా అనుకొంటూ తిరుగుముఖం పెట్టాను. కాళ్ళీడ్చుకుంటూ ఆఫీసుకు వెళ్ళాను. దుస్తులన్నీ కరాబుగా వున్నాయి. బ్రష్ తో తుడుచుకుందామని ప్రయత్నించాను. ఆ బ్రష్ ఆఫీస్ దేమో, టాట్ వీల్లేదు పొమ్మన్నాడు కాషలాదారు. చూశావా, ప్రియతమా నేను అందరికీ ఎలా లోకువైపోయానో? డబ్బు లేదన్న చింతలేదు; కాని, ఇతరులు నన్ను చిన్నచూపు చూస్తే మాత్రం నేను భరించలేను. ఇదే నాబాధ. ఇతరులు నన్ను అనహేళన చేస్తున్నారు. నాపై నీచప్రచారం సాగిస్తున్నారు. ఈ ప్రచారం ఆ నోటా ఆ నోటా చివరకు హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ చెవిని పడితే ఇంకా ఏమన్నా వుందా? నాకు దుర్దినాలు వచ్చిపడ్డాయి.

ఇవాళ నీ ఉత్తరాలన్నింటినీ మళ్ళీ ఒకసారి చదివాను. వాటిని చదువుతూంటే పట్టరాని విచారం పొద్దుకొచ్చింది. ప్రియతమా, సెలవు. భగవంతుడు నీకు మేలు చేయుగాత!

ఎమ్. దెవూస్కిన్.

తాజా కలం : నా కష్టాలను హాస్యరూపంలో చిత్రించాలని ప్రయత్నించాను. ఆ ప్రయత్నంలో నేను నెగ్గలేక పోయాను. నిన్ను సంతోషపెట్టాలనుకొన్నాను. ప్రియతమా, వచ్చి నిన్ను కలుస్తాలే. రేపు లెప్పుకుండా వస్తాలే.

వర్షరా అలెగ్జియేనా, నా చిహ్నం ఎయ్యారే,

హతోస్మి ! మనిద్దరికి ఇక పుట్టగతులులేవు. సర్వం నాశనం: నా శౌరవం, నా ప్రతిష్ఠ అన్నీ మంటకలిసిపోయాయి. నేను నాశనం అయిపోయాను. నాతోపాటు నిన్ను నాశనం చేశాను, నీ నాశనానికి కారకుణ్ణి నేనే. వాళ్లు భూతాలై నన్ను వెంటాడుతున్నారు. వేధిస్తున్నారు. నన్ను అనపేశన చేస్తున్నారు. నాపై నీచప్రచారం సాగిస్తున్నారు. మా యింటి యజమానురాలు వీధినపడి నన్ను తిట్టిపోస్తోంది. నలుగురిలో నిలబెట్టి నన్ను అడిపోస్తోంది. తలెత్తుకొని తిరగలేకపోతున్నాను. రతజ్ యేవ్ కొందరికీ నిన్న అల్పాహారవిందు చేశాడు. ఆ విందులో ఎవడో ఒక రాడీవెధన నేను నీకు వ్రాసిన లేఖ చిత్తుప్రతిని తీసి బిగ్గరగా చదివాడు. ఆ చిత్తుప్రతిని పొరపాటున ఎక్కడో జారవిడిచిపెట్టున్నాను. బహుశా నా జేబులో నుంచి జారిపోయిందేమో. కర్మంచాలక అది ఆ రాడీవెధన చేతిలో పడింది. మనిద్దరిని ఎగతాళిచేస్తూ ఏవేవో కూతలు కూశారు. ఆ కూరుకూతలను గురించి ఏమని చెప్పను ! ఏమి పకపకలు, ఏమి వికవికలు ! విద్రోహులు. ఉండబట్టలేక, సహించలేక. భరించలేక గబగబావెళ్ళి, వాళ్లందరినీ అక్కడే నిలబెట్టి, పూర్తిగా కడిగేశానులే ! “ఓ రతజ్ యేవ్, నీవు ఆ ప్తమిత్రునికి ద్రోహంచేసే పరమ విద్రోహివి. వెన్నుపోటుపొడిచే కిరాతకుడివి” అని తిట్టేశాను. అంటే

అతను ఊగుకున్నాడా? లంజను లంజంటే బజారు కెక్కి
 “నీవు లంజ, నీ అమ్మ లంజ, నీ అమ్మమ్మ లంజ” అని
 కూసినట్టు నన్ను ఏమేమో మాటలన్నాడు. నేనే విద్రోహ
 నట. మోసకారి నట. దొంగ నట. ప్రేమికుడి నట. ఇప్పుడు
 అంతా నన్ను “మహాశయా, ప్రేమికా!” అంటూ హేళన
 పూర్వకంగా పిలుస్తున్నారు. దుస్సహం ప్రియతమా! వాళ్లకు
 అన్ని విషయాలు తెలిసిపోయాయి. మన రహస్యాలన్నీ లాగే
 శారు. చివరకు యింట్లో పనిచేసే ఫార్దోనీకూడా నా మాటను
 ఖాతరు చేయటం లేదు. నేను ఏపని చెప్పినా చేయను పొమ్మం
 టున్నాడు. “అదేమిటా” అంటే “నీ నేమన్నా మా అమ్మ
 గారికి అద్దె చెల్లిస్తున్నావా?” అని ఎదురుప్రశ్న వేస్తున్నాడు.
 చివరకు ఈ వెధవతో కూడా మాటలు పడవలసివస్తోంది.
 సహించలేక “నీచుడా” అన్నాను. “నీకన్నా ఈ లోకంలో
 నీచు లెవ్వరూ లేరులే” అన్నాడు. ఆమాట అన్నప్పుడు
 వాడు తప్పతాగి వున్నాడు. “ఓరి త్రాగుబోతు వెధవా!
 తప్పతాగి నోటి కొచ్చినట్టల్లా కూస్తావుగా” అన్నాను.
 “నీ డబ్బుతో తాగలేదులే. అయినా ఏగానికి కొరగాని
 నీవు, ఆడదాని దగ్గరనుంచి పావలా, బేడా తీసుకొనే నీవు
 వచ్చి నన్ను వెక్కిరించాలా” అన్నాడు. “ఏం పెద్దచునిషి
 వయ్యా!” అన్నాడు కూడా. మనం యింతటిస్థితికి దిగజారి
 పోయాం, వరేంకా. నిత్యం యిలాంటి అనమానాలు
 పొందుతూ జీవించటం దుర్లభం. నన్ను మాలవాణ్ణి చూసి
 నట్టు చూస్తున్నారు. ఎంతటి దురదృష్టం. అంతా సర్వ
 నాశనం. ఇక లాభంలేదు.

ఎమ్. డి.

గౌరవనీయమైన మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

మిడతలదండువలె వచ్చిపడుతున్నాయి కష్టాల పరం
పర. ఏమిచేయాలో పాలుపోకుండా వుంది. నీ స్థితి ఏమికాను ?
ఇక నేను నీకు చేయగల్గిన సాయమేమిటి ? ఈవేళ రాయిపడి,
నా చేయి నలిగిపోయింది. ఈ స్థితిలో నేను చేయగల్గిందేమిటి ?
ఏ పనీ చేయలేను. ఖెడోరా మూడు రోజులుగా మంచానపడి
తీసికొంటోంది. అసలు లేనటమేలేదు. ఏమీ తోచకుండా
వుంది. నావగ్గున్న చిల్లరకాస్తా సంపిస్తున్నాను. నావద్ద మిగి
లిందింతే. నీకు సహాయం చేయాలనుకొంటున్నప్పటికీ. చేయ
లేకపోతున్నాను. నిజంగా ఏడ్పు వస్తోంది. ప్రియమిత్రమా,
సెలవు. సాయంత్రం నీవు ఒకసారి వచ్చి వెళ్ళితే సంతో
షిస్తాను.

వి. డి.

ఆగస్త, 14

మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

నీ కేమన్నా మతిపోయిందా ? నీలో దైవభీతి పూర్తిగా
నశించిందా యేమిటి ? నీ వ్యవహారం చూస్తే నాకు

పిచ్చైతేట్టుంది. సిగ్గుపడనలసిన విషయం ఇది. చేజేతులా సర్వనాశనం కొని తెచ్చుకొంటున్నావు. నీ పేరు ప్రతిష్ఠలను ఒకసారి జప్తికి తెచ్చుకో. అతిమర్యాదస్తుడివే, అత్యంత ఆత్మగౌరవం కలవాడివే. అలాంటి నీవు ఇలాంటి పని చేయటమా? ఈ విషయం ఆఫీసులో తెలిస్తే ఏమనుకొంటారో ఆలోచించావా? అనమానభారంతో తల దించేసుకోనలసినస్తుంది! జీవితానుభవంతో నీ తల నెరుస్తోంది; దైనిభీతిని విడనాడక! నీకు ఇక చచ్చినా సహాయం చేయనని ఫెడోరా అంటోంది. నేనూ అంతే. నీవు పిచ్చిపిచ్చిగా ప్రవర్తిస్తే, నేను చూస్తూ వూరుకొంటాననుకొన్నావా? నీ మూలాన నేను ఎన్ని బాధలు పడుతున్నానో ఆ భగవంతుడికే తెలియాలి. నేను కాలుతీసి బయటపెట్టితేచాలు, అంతా వింతగా నానంకే చూస్తున్నారు. సూటీపోటీమాట లంటున్నారు. నేను త్రాగుబోతుతో వుంటున్నానట. నిన్ను వాళ్లు ఇంటికి మోసుకొచ్చినప్పుడల్లా “చూడండి, అ గుమ్మస్తాను మళ్ళీ మోసుకొచ్చారు” అని లోకులు అంటుంటే, ఆ మాటలు వినలేక చచ్చిపోతున్నాను. దుఃఖం పొర్లుకొస్తోంది. ఇక నేను ఇక్కడ బ్రతకలేను. ఎక్కడికన్నా వెళ్ళిపోతాను. చివరకు ఏ ఇంట్లోనైనా సనిమనిషిగాజేరి, పొట్టకింత సంపాదించుకొంటాను. అంతేకాని ఇక్కడ వుండటం ఇక నా నల్ల కాదు.

ఒకసారివచ్చి చూసి పొమ్మని ఎన్నోసార్లు చెప్పాను. అయినా నీవు రానేలేదు. నా వేడికోళ్ళూ, నా కన్నీళ్ళూ అంటే నీకు అసలు బొత్తిగా లక్ష్యమే లేకుండా పోయిందన్నమాట. ఇదేమి న్యాయం, మకార్ అలెగ్జెవిచ్. అయినా

తాగి తందనాలాడటానికి నీకు డబ్బు ఎక్కనుంచి వస్తూన్నదంట! నయచేసి, ప్రవర్తనను మార్చుకో. సర్వనాశనం తెచ్చుకోకు. ఎందుకొచ్చిన త్రాగుడు? ఇంటి యజమానురాలు నిన్ను ఇంట్లో అడుగుపెట్ట నివ్వటంలేదనీ, అందుచేత నీవు రాత్రిపూట వసారాలోనే కాలక్షేపం చేస్తున్నావనీ తెలిసింది. ఎంత అనమానకరం! ఎంత సిగ్గుచేటు! ఈ సంగతి విన్నప్పుడు నేను ఎంత ఇద్దెయ్యానని!

ఒకసారి వచ్చిపో. నీకు యిక్కడ సంతోషం, ఆనందం లభిస్తాయి. మనమంతా కలిసి కథలు చదువుకొందాం. గత స్మృతులు తలుచుకొంటూ ఆనందిద్దాం. ఫెడోరా తాను చూచినవచ్చిన పవిత్రస్థలాలను గురించి అనేక విశేషాలు చెప్పుతుంది. నిన్ను నీవు నాశనం చేసుకోకు, నన్ను నాశనం చేయబోకు. దేవునిపేరిట నిన్ను ప్రార్థిస్తున్నాను. నీకోసమే నేను జీవిస్తున్నాను. నీకోసమే నే నిక్కడ వుంటున్నాను. శౌరవంగా బ్రతుకు. కష్టాలొచ్చిపప్పుడే నిష్టగా బ్రతకాలి. పేదరికం పాతకం కాదన్న విషయం గుర్తుంచుకో. అయినా నిరాశ చెందనలసిన అగత్యమేమిటి? పైన దయామయుడైన దేవుడు లేడూ? కష్టాలు కావటికుండలు. రోజు లెప్పుడూ యిలాగే వుండవు; వుంచిరోజులు రాకమానవు. నావద్ద మిగిలిన చిల్లరడబ్బులు పంపిస్తున్నాను. దానితో పొగాకో, లేక యింకా నీకు అవసరమైన వస్తువో కొనుక్కో. అంతే కాని త్రాగుడికి తగలెయ్యకు. లేనిపోని ప్రతిష్ఠకోసం పెనగులాడక, చేసిన తప్పు ఒప్పుకొని, పశ్చాత్తాపపడటం వివేకవంతుని లక్షణం. దేవునియందు నమ్మకం ఉంచుకో. భగవంతుడే మేలు చేకూర్చుతాడు.

వి. డి.

వర్షరా అలెగ్జేయేనా, నా మధురమైన నియ్యందనమూ !

నిజం, నీ నన్నది నిజం. నీ నన్నట్టు అనమానభారంతో నా తల నంగిపోతోంది. అయితే అన్నట్టు ఇంతమాత్రంతోనే నిజంగా పుట్టి మునిగి పోయిందా ? హమేమాకాకపోయినా, అడపాతడపా నిషా చెరుపు చేస్తూందంటావా ? మనస్సుకు హుషారు అక్కర్లేదంటావా ? ఇప్పుడు చెప్పలగొడన, బూట్ల గొడన పూర్తిగా మరచిపోగల్గుతున్నాను. కాళ్ళకింద పడేసి తొక్కేవాటికి మంచేమిటి, చెడేమిటి ? అదంతా కేవలం నాన్ సెన్స్. పూర్వం గ్రీసు దేశంలో మహా మేధావులంతా కాళ్ళకు చెప్పులు, బూట్లు లేకుండా నడవగా లేనిది, ఇప్పుడు మనకుమాత్రం అందుకు చెప్పు. అయినప్పుడు బనం నన్ను ఎద్దేవాచేయనేల ? ఏడిపించనేల ? ప్రియతమా, ఉత్తరంలో వ్రాయటానికి నీకు ఇంతకు మినహాయించి మంచి విషయాలే దొరకలేదా ? నేను చెప్పానని ఫెడోరాతో చెప్పు. అది ఎందుకు పనికిరాని, పనికిమాలిన ముండ. పైగా శుద్ధ తెలివితక్కున మొద్దు. పోతే నెకుస్తున్న నా జుత్తు విషయం. పొర పాలు బడు తున్నావు, నరెంకా. నేను నీవు అనుకొంటున్నంత ముసలి వాణ్ణి కాదు. యెమెల్యా అభినందనలు అందజేస్తున్నాడు. నా మూలాన నీవు నాశనమైపోయినట్టూ, నాకోసం నీవు ఏడుస్తున్నట్టూ వ్రాశావు. నీవు అలా అంటే, నీ మూలానే నేను సర్వనాశనమైయ్యాననీ, అందుకే అఘోరిస్తున్నాననీ, వ్రాయ

నలసివస్తుంది. ఈ జాబును ముగించేముందు, నీకు దీర్ఘాయురారోగ్యాలు కలుగాక ! నా మట్టుకు నేను ఆరోగ్యంగానే వున్నాను. ఉంటాను, చిన్నారి వయ్యారీ.

నీ స్నేహితుడు,
మకార్ దెవూష్కిన్.

అగస్త్య, 21

ప్రియమైన, గౌరవనీయమైన నేస్తమా, పర్వరా అలెగ్జేయేనా,

చేసిన తప్పిదానికి పశ్చాత్తాపడుతున్నాను, ప్రియతమా. అయినా ప్రయోజన మేమిటి చెప్ప. ఇలాగే ఇంతకు ముందు తప్పులు చేసినప్పుడల్లా పశ్చాత్తాపడలేదుకనుకనా ? నిజంగా తప్పుచేశానన్న భావం మనస్సును పట్టుకు వీక్షిస్తోంది. ప్రియతమా, నేను దుష్టుణ్ణికాదు; దురాలోచనా పరుణ్ణికాదు. కటికవాణ్ణికాదు. నీ మనస్సును బాధపెట్టేవాడు నిజంగా కర్కాటకుడైవుండాలి. కాని నేను అనలేశమూ కర్కాటకుణ్ణికాదన్న సంగతి నీకూ తెలుసుగా. నాది తోడేలు మనస్తత్వం కాదు, మేకనంటి మనస్సు నాది. అందుచేత, ప్రియతమా, తప్పంతా నాదేనంటే మాత్రం నేను ఒప్పుకోను. తప్పు ఎవరిదో నేను వేరే చెప్పాలా ? నీవు డబ్బులు పంపించావు.

ఒకసారి కాదు. రెండుమూడుసార్లు. ఆ డబ్బులు చూస్తుంటే నా గుండె తరుక్కుపోయింది. ఇది ఒక అభాగిని సామ్యుకదా అన్న భావం నన్ను బాధించింది. నీ చేతికే గాయం అయింది. కొన్నాళ్ల పాటు నీవు ఏపనీ చేయ లేవు. అంటే పస్తులుతప్పనన్న మాట. అయినా నీ దగ్గరున్న కాస్త డబ్బు నాకు పంపించావు. పొగాకు కొనుక్కోమన్నావు. నేను ఏమి చేయాలి? నా అన్న వాళ్లు లేని ఒక అనాధని దోస్తూ జీవించనా? విషరీతమైన దిగులు, వేతనలకు లోనయ్యాను. నేను దమ్మిడికి కొరగాని శుద్ధదద్దమ్మ సనుకొన్నాను. నాకన్నా చిరిగిపోయిన నా బూట్లే నయం. అందుచేత నే నేదో ఉద్ధారకుడ సనుకోవటం అవివేకమని నిర్ణయించుకొన్నాను. అంతేకాదు. నే నొక జీవ చ్చవాన్నని భావించాను. దానితో నాలో ఆత్మగౌరవం కాస్త అణగారిపోయింది; అదృశ్యమైంది. నా గుణగణాలు, నా ప్రయోజకత్వం, నా యోగ్యత - అన్నీ మర్చిపోయాను. ఇదే సన్ను అధఃపతనానికి దిగజార్చింది. దీనినే బ్రహ్మరాత అంటారు. అది నీకూ తెలుసు. కాస్త అటువెళ్ళి మనస్సును హుషారెత్తింప చేద్దామని మొదట బయలుదేరాను. అటు తర్వాత ఘటనలు ఒకదాని తర్వాత మరొకటి వరుసగా సంభవించాయి; వాతావరణం బొత్తిగా బాగాలేదు. ఎటు చూసినా కటు నిరాశ. చలి వీక్కుతింటోంది. పైగా ఆ రోజున భోరున వర్షం కురుస్తోంది. దారిలో యెమెల్యూ కన్పించాడు. అతను తన వస్తువు లన్నింటినీ, చివరకు బుట్టా తట్టా కూడా తాకట్టుపెట్టాడు. నిజం. వరెంకా. అతని ఆస్తి అంతా ఆ విధంగానే కరిగిపోయింది. రెండురోజులబట్టి అతను పస్తులు

పుగటున్నాడు. ఎవరో తాకట్టు పెట్టుకోని నస్తువులను యింకా తననద్ద మిగిలినవాటిని, తాకట్టు పెట్టాలని అతను చూస్తున్నాడు. నిజంచెప్పితే నమ్ముతావో లేదో కాని, నరెంకా, ఆ మానవుడిని చూసి జాలివేసి నేను త్రాగానుగాని, త్రాగాలన్న తృప్తికొద్దీ నేను త్రాగలేదంటే నమ్ము. నా పతనం ఈ విధంగా సంభవించింది. మే మిద్దరం కలిసి, ఒకరిని చూసుకుంటూ మరొకరం కంటతడి పెట్టుకొన్నాం. నిన్ను తెలుచుకొన్నాం. యెమెల్యా చాలా మంచివాడు. వెన్న పూసనంటి మనస్సు అతనిది. కరుణాశాలి. దయాపరుడు.

నేనూ అలాంటివాడినే. అందుకే ఇలా జరిగింది. ఈ లోకంలో సున్నితమైన మనస్సు కల్గివుండటమే మహానేరం. నేను నీ కెంతగా రుణ పడివున్నానో నాకు తెలుసు. తెలుసు ప్రിയశమా తెలుసు. నీతో పరిచయమైన తర్వాతనే నేను అంటే ఏమిటో గ్రహించగలిగాను; నిన్ను ప్రేమించాను. అంతకుముందు ఈ విశాల ప్రపంచంలో నేను ఒంటరిగాణ్ణి. ఏకాకిని. నీతో పరిచయమేర్పడటానికి ముందు నేను జీవించానని చెప్పటంకంటే నిద్రించానని చెప్పటమే ఉచితంగా వుంటుంది. ఆ రోజుల్లో యువకులు నా ఆకారాన్ని చూసి ఎద్దేన చేసేవారు. నన్ను చూసి అసహ్యించుకొనేవారు. జీవితం మీద నాకు రోతపుట్టింది. భగవంతుడు నన్నెందుకు పుట్టించాడా అన్నంత గాఢ కల్గింది. లోకులంతా కలిసి నన్ను మూర్ఖ శిఖామణిగా జమకట్టారు. చిత్రించారు. నిజమేకామోసు అనుకొన్నాను. కాని అదృష్ట దేవతనలె నీవు ఆకాశం నుంచి నాముందు ఊడిపడ్డప్పుడు అంధకార బంధురమైన నా

జీవితాన్ని తేజోమయం చేశావు. నా హృదయాన్ని
విద్యుచ్ఛయం కావించావు. కుంచించుకుపోయిన నా మనస్సును
వికసింపచేశావు. ఎట్టకేలకు నాకు మానసిక ప్రశాంతత
సిద్ధించింది. ఇతరులకన్నా నేనేమీ తీసిపోలేదన్న ఆత్మ
విశ్వాసం నాలో పుంజుకొన్నది. ఆ నాజూకుతనం, ఆ పెద్ద
మనిషితనం నాలో కొంతవరకు లోపించిన మాట నిజమే
ననుకో. ఏది ఏమైనా నేనూ ఒక మానవుణ్ణి. నాకు
హృదయమూ వుంది; మనస్సు వుంది అనుకొన్నాను. కాని,
ఇప్పుడో? నేనొక చనట దద్దమ్మననీ, ఎందుకూ సనికిరాని
వెధనననీ భావిస్తూ బాధపడుతున్నాను. నాలో ఆత్మగౌరవం
నశించిపోయింది. దీనంతటికీ నే పడ్డ యాతనలే హేతువు.
ఆత్మస్థైర్యం పూర్తిగా అంతరించిపోయింది. మనస్సులో
విషయాలన్నీ దాషరికం లేకుండా నీ ముందుంచాను. మళ్ళీ
ఆ విషయం ప్రస్తావించకు. కనుకొలకుల్లోనుంచి కన్నీటి బిందు
వులు జలజల రాలుతున్నాయి. ఇదే నీకు నా కటపటి వేడి
కోలు. విచారభారంతో హృదయం బద్దలై పోతోంది.

శౌరవ పురస్కరంగా సెలవు.

నీ నిరంతర ఆప్త మిత్రుడు,

మకార్ దెవూష్కిన్.

మకాల్ లెగ్జిస్లేటివ్,

క్రిందటి లేఖను నేనింకా పూర్తిచేయనే లేదు. లేఖ వ్రాయటం చాలా కష్టమనిపించింది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఏకాంత జీవితం యెంతో మధురంగా వుంటుంది. విచారంతో తదేకంగా వుండిపోనటంలో అదొక రకమైన ఆనందం పొంద వచ్చు ననిపిస్తుంది. ఈమధ్య యిలాంటి ఆలోచనలు తరచు నాలో బయలుదేరుతున్నాయి. గత స్మృతులను గుర్తుకు తెచ్చుకొని, వాటినిగురించే తెంపూ, తెరిపీ లేకుండా ఆలో చిస్తూ, గంటలు తరబడి గడిపేస్తుంటాను. అందులో విచిత్ర మైన, అనిర్వచనీయమైన అనుభూతిని పొందుతాను. గత జీవితానికి సంబంధించిన ఏ ఘటనా, ఏ అనుభూతి నా హృదయంలో బలంగా ముద్రితంకాలేదు. అయినప్పటికీ ఆ స్మృతులు, ముఖ్యంగా చిన్ననాటి స్మృతులు జ్ఞాపకానికి వచ్చినప్పుడల్లా, నేను సమాధి అవస్థలో పడిపోతుంటాను. బయట ప్రపంచాన్నే పూర్తిగా మరచిపోతుంటాను. ఆ సమాధి అవస్థలోనుంచి బయటకు రాగానే, చెప్పనలవికాని బాధా, విచారమూ నన్ను ఆవహిస్తాయి. దుర్బలమైపోతాను. సమాధి అవస్థనల్ల అలసిపోతాను. ఏమైతేనేం, నా ఆరోగ్యం అంతకంతకూ, అనుక్షణం క్షీణిస్తోంది.

కాని ఎందుచేతనో ఈ వేళ ఉదయం మనస్సు మహా హుషారుగా వుంది. ఈమధ్య ఇంత హాయిగా నే నెన్నడూ

గడప లేదు. సత్తువ, సంతోషమూ నాలో పెల్లుబుకు
 తున్నాయి. హేమంతం అకుదెంచింది. హేమంతం అంటే
 నా కెంతో యిష్టం. పల్లెపట్టులో వున్నప్పుడు హేమంతం
 రాగానే నేను కేరింతలు కొట్టుతుండేదాన్ని. అప్పటికి నేను
 చిన్నప్పిని. అయినా హేమంతకాలపు సంధ్యాకాలం ఎంత
 ఆహ్లాదకరంగా వుండేదో ఇప్పటికీ నాకు గుర్తే. మా యింటికి
 అల్లంతదూరాన, కొండ వెనుక ఒక సరస్సు వుంది. ఆ దృశ్యా
 లన్నీ యిప్పుడు నా మనోనేత్రంలో స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి.
 ఆ సరస్సు విశాలంగా, దేదీప్యమానంగా చూడ ముచ్చటగా
 వుండేది. ఆ సరస్సు ప్రక్కనే తీవిగా నిలబడి చూస్తూన్న
 చెట్లు మరింత అందంగా కన్పించేవి. చల్లనిగాలి వీస్తుండేది.
 మంచు రేణువులు పచ్చగరికను అలంకరించేవి. ఇళ్ళ కిటికీల్లో
 నుంచి దీప కాంతి కన్పిస్తుండేది. గొల్లలు మందలతో ఇళ్లకు
 తిరిగొస్తుండే వారు. అలాంటి సమయంలో నేను మా అమ్మ
 కన్నుగప్పి సరస్సు దగ్గరికి పారిపోతుండేదాన్ని. ఇంటినీ,
 వంటినీ, అంటినీ పూర్తిగా మరచి, ఆ సరస్సు ప్రక్కనే
 కూర్చొని, వడ్డునే జాలరులు వేస్తున్న మంటలవెలుగు నీటిపై
 ప్రసరిస్తూంటే, గాలి అలలకు నీటి ఉపరితలం ఓలలాడు
 తుంటే, నేత్రానందకరమైన ఆ దృశ్యం తిలకిస్తూ ఎంతో సేపు
 గడుపుతూండేదాన్ని. అక్కడ ఎంత ప్రశాంతంగా వుండే
 దని! పక్షుల రెక్కలధ్వని, నీటిలో చేపల కదలిక ధ్వనికూడా
 వినిపించేవి. నెమ్మదిగా మంచుతెరలు ఆకాశంలో నుంచి
 నేలమీదకు దిగుతుండేవి. దూరపు వస్తువులు ఆ మంచు తెరల
 మరుగున పడిపోయిన దృష్టిపథంనుంచి మటుమాయమయ్యేవి.

బాగా పొద్దుపోయిన తరువాత ఇంటికెళ్ళేదాన్ని. ఇవి నా చిన్ననాటి అనుభవాలు. ప్రకృతి సౌందర్యం పరికిస్తూ, ఏమిటో చెప్పటానికి వీలులేని ఆనందం పొందుతుండేదాన్ని.

అవును. హేమంతాన్ని నేను అమితంగా ప్రేమించాను. సీజం. హేమంతం చాలా మంచిది. రాత్రి పొద్దుబోయేదాకా నిర్జన ప్రదేశంలో తిరుగాడుతూ హేమంతం అందచందాలను సరిశీలించాను.

హేమంతం వచ్చేసరికి రైతుల పొలం సనులు పూర్తి అవుతాయి. రైతులు గుంపులుగుంపులుగా ఏదోఒక గుడిసెలో జేరి, కబుర్లు చెప్పుకొంటూ పాటలు పాడుతూ కాలక్షేపం చేస్తుంటారు. శీతాకాలం రాకకోసం ఎదురు చూస్తుంటారు. తర్వాత క్రమేణా వాతావరణం మారిపోతుంది. శీతాకాలం వస్తుంది.

శీతాకాలంలో బయట తిరగటం బాధనిపించేది. అప్పుడు ఇంట్లో కూర్చోని, మా ముసలి ఆయా ఉల్యానా చెప్పే పేదరాసి పెద్దమ్మ కథలు వింటూంటే, ఎంతో కమ్మగా వుండేవి. ఉల్యానా కథలు చెప్పుతుంటే, మధ్య ఏదో చప్పుడయ్యేది; ఎవరై నానచ్చి తలుపు తట్టుతున్నారేమో? కాదు; ముసల్ది ఫోటోనోవా రాట్నం వదులుతున్న చప్పుడది. మేమంతా విరగబడి నవ్వుకొనేవాళ్లం. రాత్రిపూట నాకు నిద్రసరిగా పట్టేదికాదు. ఏదో ఒక కలతో నిద్రాభంగం కలిగేది. తెల్లవార్లు అలా మేలుకొని వుండేదాన్ని. అయినా మరుసటిరోజు ఉదయాస బద్ధకం అనిపించేదేకాదు. అప్పుడే వికసించిన పుష్పంలాగా తయారయ్యేదాన్ని. కిటికీల్లో గుండా

పంట పొలాలను చూస్తూంటే ఎంతో హాయిగా వుండేది. ఏదో బండ్లినెళ్లుతున్న చప్పుడు వినిపించేది. ఆనందంతో గడిచి పోయిన రోజులవి. ఆ రోజులే వేరు.

ఇనన్నీ గుర్తుకొస్తే నాకు ఏడుపు వస్తోంది. తనివితీరా ఏడుస్తాను. గతమంతా తేజోమయం. వర్తమానం బాధామయం. భవిష్యత్తు అంధకార బంధురం. ఆరి భగవంతుడా, ఈ కథను ఎలా ముగిస్తావో? నీకు తెలుసా, నచ్చే హేమంతంలో నేను తప్పకుండా చచ్చిపోతానని అనుకొంటున్నాను. చావు తప్పదు. నా ఆరోగ్యం పూర్తిగా చెడిపోయింది. రాబోతున్న చావునుగూర్చి తరచు తలపోస్తున్నాను. ఇక్కడ చావటం నాకు యిష్టం లేదు. గత వసంతకాలంలో నలే మళ్ళీ పడకబెట్టక తప్పదేమో ననిపిస్తున్నది. అసలు అప్పటినుంచి నేను పూర్తిగా కోలుకోనేలేదు. ఇప్పుడు సుస్తీ చేసినట్టుగానే వుంది. స్వస్థత కనిపించదు. పగలంతా ఛెడోరా ఎక్కడికో వెళ్లింది. ఒంటరిగా నే నొక్కదాన్నే ఇంట్లో కూర్చున్నాను. ఒక్కొక్కప్పుడు ఒంటరిగా వుంటే, ఎందుకోగాని నాకు విపరీతమైన భయం వేస్తుంది. గదిలో నాతోపాటు అదృశ్యవ్యక్తీ, శక్తీవున్నట్టు, నాతో మాట్లాడుతున్నట్టు అనిపిస్తుంది. చాలా విచిత్రం! అందుకే ఇంత దీర్ఘమైన లేఖ వ్రాస్తున్నాను. వ్రాత కార్యక్రమంలో నిమగ్నమైతే, భయం అదృశ్యమై పోతుంది. ఈ లేఖను ఇంతటితో ముగించక తప్పదు. ఇంకా దీనిని పొడిగిద్దామన్నా, కాగితం కూడా అయిపోయింది. ఇంట్లో డబ్బు బొత్తిగా లేదు. అదీ గాక తొందర పనికూడా వుంది. ఇంటి యజమానురాలికి

నీవు కొంత డబ్బు చెల్లించావని వెలునుకొని సంతసించాను. పోనీలే, మరికొంతకాలంపాటు ఏగొడవా లేకుండా నీవు ఇంట్లో వుండిపోవచ్చు.

సెలవు మిత్రమా, నేను చాలాబలహీనంగా వున్నాను. ఇక్కడి పుల్లతీసి అక్కడ వేస్తే అలసిపోతున్నాను. అలుపు సాలుపూ పిలిస్తే పలుకుతున్నాయి. ఇలాంటి స్థితిలో నేనేమి పనిచేస్తాను? ఈ ఆలోచనే ఆశాలతను కాస్తా పుటుక్కున త్రేంచేస్తుంది.

వి. డి.

సెప్టెంబరు. ౧

ప్రియమైన వరెంకా,

ఈవేళ నీకు తెల్పవలసిన విషయాలెన్నో వున్నాయి. మొదటి విషయం: ఇవాళ నాకు తలనొప్పి వచ్చింది. ఆ నొప్పినుంచి తప్పించుకుందామన్న ఆశకొద్దీ అటు కాలువ వైపు మీకానుకు బయలుదేరాను. అప్పుడే మసక సడు తోంది. నర్సం లేడనుకో; అయినా మంచుతెరలు వాన జల్లులకన్నా దుర్బరం. ఆకాశమంతా కారుమేఘాలతో ఆవృతమైవుంది. కాలువగట్టున జనం అటు ఇటు హడావిడిగా

పోతున్నారు. ఏ మొఖాన్ని చూసినా, ఆందోళన, మనఃకేళం
 కొట్టొచ్చినట్టుకనిపిస్తున్నాయి. నాకిదేదో విచిత్రంగాతోచింది.
 రైతులు తప్పుతాగి, తూలుతూ, సోలుతూ పోతున్నారు.
 వాళ్ళ కాళ్ళకు చెప్పులు లేవు. ఫిన్నిష్ మహిళామణులు
 చక్కగా అలంకరించుకొని తయారయ్యారు. కార్మికులు,
 నా కోసకు చెందిన గుమస్తాలు, సైన్యంనుంచి తొలగించ
 బడిన సైనికుడు కన్పించారు. వీళ్లందరికీ దొరికేసమయం ఇదే
 కాబోలు. కాలున చూడటానికి అందంగానే వుంది. ఆ
 కాలువలో అన్ని పడవులకు చోటెట్లా దొరికిందో! వం తెనల
 పైన అబుఇటూ స్త్రీలు నూనెతో తయారుచేసిన పకోడీలు,
 కుళ్ళిపోయినపళ్ళు పెట్టుకొని అమ్ముతున్నారు. వాళ్లను
 చూస్తేనే పరమఅసహ్య మేసింది. షికారుకు పోవటానికి ఈ
 కాలున ఏమాత్రం తగిందికాదు; అంతా కచాడిగా వుంది.

బాగా చీకటిపడింది. పెద్ద బజారులో గుండా నడుస్తు
 న్నాను. ఆ బజారు కిరునైపులా బహు అందమైన షాపులు
 పసందైన వస్తువులతో నేత్రాలకు ఆనందం గొలుపుతూ
 అలరారుతున్నాయి. దీపాల కాంతితో ఆ వీధి అంతా
 దేదీప్యంగా నెలుగుతోంది. ధనైక జీవిత విశ్వరూపం
 అక్కడ సాక్షాత్కరించింది. ఆ అలంకరణంతా కేవలం
 అందంకోసమేనా అనిపించింది. విలునైన ఆ వస్తువులను తమ
 పెళ్లాలకోసం ఖరీదుచేసే మహానుభావులుకూడా వున్నారన్న
 మాట. అది ధనవంతుల వీధి; ధనం ఆ వీధిలో సదా ప్రవహి
 స్తుంది. జర్మన్ వ్యాపారులంతా ఈ వీధిలోనే నివసిస్తున్నారు
 అంటే వాళ్లంతా కుబేరులై వుండాలి. ఆ వీధిలో చాలా

వాహనా లున్నాయి. ఆ వాహనా లన్నింటినీ ఆ వీధి ఎలా
 భరించగలుగుతున్నదో? ఆ వాహనాలు ఎంత ఆడంబరంగా
 వున్నాయని! బంగారం పొదిగి, తయారుచేశారా అన్నట్లు
 తళ తళ లాడుతున్నాయి. దృష్టిని కేంద్రీకరించి ఆ వాహనా
 లన్నింటినంక అదేపనిగా చూశాను. సన్నని తెరల మరుగున
 ఉన్న తరుణీమణులు ఎవరై వుంటారా అని పరీక్షగా చూశాను.
 బహుశా ధనిక కుంటుంబాలకు చెందిన ఆ వనితా జనతా పరి
 వారం సందే ఏకటి సృత్యాలకోసం సృత్యశాలలకు పోతున్నట్లు
 న్నారు. ధనిక స్త్రీలను బాగా సమీపించిచూస్తే బాగుంటుంది.
 ఎంతో ఆహ్లాదం చేకూరుతుంది. ఏదో అడపా తడపా నచ్చే
 పోయే గుర్రపు బల్లలో తెరల మరుగునఉన్న ధనిక స్త్రీలను
 చూసే భాగ్యం మాత్రమే నాకు లభించింది. ఎదురు బొదురుగా
 నిలబడి ఆ మగువల ముఖారవిందాన్ని, దేహాలంకరణను,
 అంగ ప్రదర్శనాన్ని తిలకించే మహద్భాగ్యం నాకు ఇంకా
 అబ్బలేదు. అప్పుడు నీవు నాకు గుర్తుకొచ్చావు, ఓ ప్రియ
 తమా, నిన్నూ, నీ పేదరికాన్నీ తలుచుకొని నేను బాధ
 పడ్డాను. నరెంకా, నీ వెందుకింత విచారంగా వున్నట్టు? నా
 అందాల మాలికా, చిన్నారి నయ్యారీ, ఇతరులకన్నా, నీ
 వేవిధంగానూ తీసిపోవు. నీలో కరుణ, అందం, చదువు అన్నీ
 వున్నాయి. అయినా నీ జీవితం ఇలా దుఃఖభాజనం
 కావటానికి కారణ మేమిటి? మంచివాళ్ళకు ఇవి రోజులు
 కావా? కలిమితో కొందరు కులుకుతుంటే, లేమితో
 ఎందరో కుందగనేల? ఇలాంటి ఆలోచనలు మంచివి
 కాదన్న సంగతి నాకూ తెలుసు. స్వేచ్ఛాభావనకు

ఇలాంటి యోచనలు విఘాతం కల్గిస్తాయి. ఏది ఏమైనా
 కొందరు ఆగర్భ శ్రీమంతులుగాను, ఎవరో గర్భ
 దరిద్రులుగాను జన్మిస్తున్నారు; అదృష్ట దేవత కొందరినే
 వరించనేల? ఇదేమి న్యాయం? ఇదేమి ధర్మం? దరిద్రు
 డుగా పుట్టిననాడు దరిద్రుడుగా కడతేరవలసిందేనా? కట్టుకథ
 లలో వలె, అదృష్ట దేవత ప్రమాదవశాత్తున పిచ్చిపుల్లాయి
 లను వరించిన ఉదంతాలు ఉంటే ఉండవచ్చు. అదృష్ట వశా
 త్తున వచ్చిపడే అదృష్టం! కొందరి తాతముత్తాతలు సంపా
 దించి పెట్టిన ఆస్తిపాస్సులకే ముదనష్టాలుకూడా జతవుతాయి.
 కొందరు తేనెలు జుగ్రుతుంటే, మరికొందరు తిండిలేక, కండ
 లేక, ఎండిపోయిన తమ పెదములు చప్పరించుకొంటూ జీవి
 స్తారు. అది వారి అదృష్టం! ఇది వీరి కర్మ. ఇంతేలే పేదల
 గుండెలు, ఇంతేలే పేదల బ్రతుకులు, పేదలు పుట్టందీ
 ఇందుకే, బ్రతుకుతున్నదీ ఇందుకే. ఇలా ఆలోచించటం మహా
 పాపమే కావచ్చు. అయినా ఈ ఆలోచనలు వద్దన్నా, కద్దన్నా
 హృదయాంతరాళంలోనుంచి బయలుదేరుతూనే వున్నాయి.
 శ్రీమంత కుటుంబాలలో పుట్టిన పడతినలె నీవూ అందాలు
 అలంకరించుకొని, విందులతో, వినోదాలతో ఎందుకు
 కాలక్షేపం చేయలేక పోతున్నావు? నాబోటి బిక్కా
 పకీరుతో కాకుండా. మరొక శ్రీమంతునిబిడ్డ సరసన కూర్చొని,
 సరససల్లాపాలు సాగించేందుకు నీ వెందుకు నోచుకోలేక పోతు
 న్నావు? ఆ స్థితికి నీవు చేరగలిగితే, చింపిరిగుడ్డలు కప్పుకొన్న
 నీ శరీరంపై వెండిబంగారాలు తొడిగితే నీవు ఇంత సన్నగా,
 సున్నితంగా, బక్కసల్చగా వుంటావా : అసంభవం ! రబ్బరు

బొమ్మలాగా, ముద్దుమురిపాలు చిలికిస్తూ, దబ్బపండునలె
 తయారవుతావు. నీ ఛాయను కాంచటంకోసం నీ వెక్కి-
 ప్రయాణంచేసే బండి వెండి తెరల సందుల్లోనుంచి ఏ గొందు
 ల్లోనో నిలబడి నేను చూడనలసినస్తుంది. ఆనంద లోకంలో,
 అందాల వీధుల్లో, స్వర్గధామంలో తూలిపోయే, సోలిపోయే
 నిన్ను చూస్తే, ఆహా ఎంత మహదానందంగా వుంటుందో
 చెప్ప, ప్రియతమా, నా ప్రేమ పతంగమా! కాని మనం
 ఈనాడు జీవిస్తున్న లోకం మాటేమిటి? ఊహజగత్తునుంచి
 వాస్తవిక జగత్తులో పడితే మనకు కన్పిస్తున్న దేమిటి?
 బాధలు, న్యధలు, యాతనలు; కిరాతకుల చేతుల్లో చేరలు.
 అసలే గాయపడిన హృదయం; దానికితోడు గాయంపై
 కారంచల్లే నీచులు తయారు. మనకు మనశ్శాంతి లేదు. మిగి-
 లిందల్లా మనఃకేశాలే. ఒక వెధవ నీకేదో ఖరీదైన చీరెకొని
 పెట్టగల్గిన స్థితిలో వున్నంతమాత్రాన, వాడొచ్చి యిష్ట
 మొచ్చినట్లు పేలుతుంటే చూస్తూ ఊరుకోటమేనా? అలా
 పేలే అధికారం వాడి కెవ్వడిచ్చాడు? అయినా అధికారం
 ఒకల్లిచ్చేదికాదు; స్వయంగా వుచ్చుకొనేది! వాళ్లు ఆడింది
 ఆట; పాడిందిపాట. మనం కాదనటానికి వీలేదు. ఎందుకంటే
 మనం దౌర్భాగ్యులం; నిర్భాగ్యులం. అండదండలులేవు. ఒక
 అనాథ యువతిపై అత్యాచారంచేసే వాడు అసలు మనిషేనా?
 వాడు మనిషికాదు; పశువు. మానవాకారంలో వున్న
 మృగం. ఇది సత్యం ఎవరూ కాదనలేని నగ్నసత్యం.
 ఇలాంటి వాడికన్నా వీధుల్లో బరువులు మోస్తూ జీవించే
 కూలీనయం. వాడు చెమటోడ్చి సంపాదించుకొని జీవిస్తు

న్నాడు. ధనవంతుల సరుకులుమోస్తూ జీవిస్తున్నాడు అతను. “నా గతింతేలే. మీరు మాత్రం విలాసాలతో జీవించండి. మీ బరువులుమోస్తూ నేను తనువుచాలిస్తా” అనుకొంటాడు. ఇలా కష్టపడి జీవిస్తున్న శ్రమజీవులు ఈ ధరాతలంపై అసంఖ్యాకంగా ఉన్నారు సఖి. ఆ కోవకు చెందినవాణ్ణి నేనూ. శక్తికొలదీ కష్టించి పనిచేస్తూ జీవిస్తున్నాను. అంత కన్నా నేనింకా ఏమిచేయగలను చెప్పు?

ఎందుచేతనో ఈ వేళ నాలో ఎన్నో ఆలోచనలు రేగుతున్నాయి. ఇంతకు ముందెన్నడూ లేనంతగా నేనివ్వాలి నా పేదరికాన్ని తలుచుకొని బాధపడుతున్నాను. పెద్దబజారులో హార్మోనియంపెట్టి పట్టుకొని, పాటపాడుతూ అడుక్కొంటున్న వ్యక్తిని చూశాను. అతను పగలల్లా పరుల మనసులను ఉల్లాస పర్చేందుకు ఊపిరితిత్తులు పగిలిపోయేటట్లు పాడుతూ, భిక్షాటన చేస్తాడు. అతన్ని గురించి తలపోస్తున్నకొలదీ పరిపరి విధాలైన ఆలోచనలు నాలో చేలరేగుతున్నాయి. అతని పాటవింటూ నేను అలా కొంతసేపు, నిలబడిపోయాను. నా ప్రక్కనే ఒక యావ్వని నిలబడి వుంది. మరొకప్రక్కన ఆలనాపాలనాలేక గాలికి పెరుగుతున్న మరొక పిల్ల నోట్లో వేలేసుకొని పాటవింటూ నిలబడింది. ఆ భిక్షుకుడు ఎనరో ఒక మహానుభావుని కిటికీ నీడన నిలబడి పాట పాడుతున్నాడు. పదేళ్లకుక్రూడు కడు ఆసక్తితో పాట ఆలకిస్తున్నాడు. ఆ కుక్రూడి అందచందాలకు లోటులేదు. అయితే సరియైన పోషణలేక బాగా చిక్కి, శల్యావశిష్టంగా వున్నాడు. మొలకు లాగుకూడా లేదు. చలిలో గడగడ వణికిపోతూ, గుడ్లప్పగిచ్చి

ఆలకిస్తూ చిరిగిపోయిన చొక్కా అంచును నములుతూ నిల్చు
న్నాడు.

ఆ కుర్రాడు నన్ను చూశాడు. పాట వినటంమానేసి
గబగబా పరుగెత్తుకుంటూ నావద్ద కొచ్చి ఏదో కాగితం
నా చేతి కిచ్చాడు. తీరా మడతవిప్పి చదివితని గదా, అది
విజ్ఞప్తి పత్రం : అనాథ బాలుడనీ, ఆర్థికసహాయం చేయా
లనీ, ఎవరో వ్రాసిపెట్టిన మహాజరు పత్రం. ఆ కుర్రాడి
మొఖం చూస్తేనే ఆ విషాదగాధంతా అవగతమైపోతుంది.
ఈ పత్రం ప్రత్యేకించి చదవవలసిన అగత్యం లేదు. అయినా
ఆ కుర్రాడికి యివ్వటానికి నా జేబులో ఏమైనా వుంటేగా?
చివరకు చిల్లి కానీకూడా లేదు. చాలా విచారమేసింది.
పాపం, ముక్కుపచ్చలారని బాలుడు; అనాథ; ఆకలితో
బాధపడుతున్న జీవి. అతను అబద్ధమాడుతున్నా డనుకోవల
సిన పనిలేదు. అసలు అతనికి అబద్ధమాడటం చేతకాదు.
అదంతా నాకు తెలుసు. కాని, కొందరు మహాత్ము
లుంటారు. వాళ్ళు తమబిడ్డలను ఇలా భిక్షాటనకు పంపిస్తారు.
వంటినిండా మస్తులేనా లేకుండా, చలిలోకి పసికందులను
తోలేస్తారు. బహుశా ఈ కుర్రాడి తల్లికూడా ఆ బాపతుకు
చెందినదే కావచ్చు. బ్రతుకు తెరువుకు ఇతర దారులులేక
ఈ మార్గం చేపట్టి వుండవచ్చు. లేదా, ఆమె నిజంగానే
జబ్బుపడి వుండవచ్చు. అయితే మాత్రం, ఈ పద్ధతి
చేపట్టటం బొత్తిగా బాగా లేదు. ఇంత చిన్నవయస్సులో
వున్న కుర్రాడిని భిక్షాటనకు పంపించటమా? ధర్మం కోసం
యూచించేవారిని కసురుకొనే ప్రబుద్ధులు ఈ లోకంలో ఎంత

మంది లేకు కనుక; “ఫో! వెధవా, నీ దొంగవేషాలు నా దగ్గరా సాగేది” అంటూ తిట్టుతారు. ఈ తిట్లు, ఈ యాచన పాట్లు, ఈ అగచాట్లు ఆ కుర్రాడి మనస్సును గాయపరుస్తాయి. ఆ గాయం ఎన్నటికీ మానదు. అతనికి ఏదో ఒక జబ్బు లంకించుకుంటుంది. ఆదుకొనే నాథులు లేక, అతను నీరసించి కృశించి, చిట్టచివరకు కన్నుమూస్తాడు. అతని బ్రతుకుకు అదే ఆఖరు. కొందరి బ్రతుకులు ఇంతే, నరేంకా. “దేవుని పేరిట యాచిస్తున్నా, కష్టాలలో వున్న నాకు సాయం చేయండి” అంటూ ప్రార్థించే భిక్షగాళ్లు వుంటారు. “దేవుడే సాయం చేస్తాడేలే” అనే సమాధానాలు నిన్నిస్తాయి. నాకు పోసిన వాడు నీకుపోయక పోతాడా అని వేదాంతం వల్లిస్తారు. అడుక్కొనే వాళ్ళను చూస్తే కొందరికి మహా మంట. శివా లెత్తినట్లుంటుంది. అన్నార్తుల ఆక్రందనాలు హంసతూలికా తల్పాలపై పవళించిన ప్రబుద్ధుల చెవులుసో కేదెప్పుడో గదా?

ప్రియసఖీ, నిజం చెప్పాల్సినస్తే, నా హృదయ భారాన్ని తగ్గించుకొనేందుకే యిదంతా వ్రాస్తున్నాను. అదీ కాక, నాశైలి ఎంతగొప్పదో నీకు నిరూపించటానికి కూడా ఈ లేఖ వ్రాస్తున్నాను, నీవే చూస్తున్నావుగా ఈమధ్య నా శైలి నిర్దిష్టరూపం ధరిస్తోంది. నా ఆలోచనలను సానుభూతితో చూడగల్గిన స్తోమతకూడా నాకప్పుడు లేదు. అంతగా దిగజారి పోయాను. సానుభూతివల్ల సాధించే ప్రయోజనం లేనిమాట నిజమేననుకో. అయినా తననుతాను సానుభూతితో చూసు కోవాలి కదా? కొందరిలో నమ్రతమెండు, అలాంటివారు తమ శక్తిసామర్థ్యాలను చాలా తక్కువగా అంచనా వేసు

కొంటారు. కనీసం పైకి అలా కన్పిస్తారు. సరిగా నాస్థితీ అదే. అడుక్కొనే ఆ కుర్రాడి స్థితికన్నా హీనమైన దీనావస్థలో నేనూ ఉన్నాను. క్షమించు, వరంకా. ఇలా వ్రాస్తున్నందుకు కోపగించకు. రోజూ ఉదయానే ఆఫీసు కెళ్లుతూ, ఈ నగరాన్ని, వీధులనూ, ఆకాశంలో కమ్మిన పొగలను, మహా జనాన్ని చూస్తూంటే, నాకు అనిపిస్తుంటుంది : ఈ మహా సముద్రంలో నేనొక నీటి బిందువుని. అంతేగా. కాని నిజానికి అంతేనా ? సరేగాని, ఆకాశాన్నంటే మహా భవనాలలో, నాలుగు గోడలమధ్య శయ్యాగారాలలో జరిగే చిత్ర విచిత్రాలు గురించి నీకేమైనా తెలుసా ? అది ఒక లోకం. మురికి కూపాలను మరపించే అద్దెకొంపలో నివసించే జనం మరొకరకం. అద్దెకొంపలలో జీవించే కష్టజీవులు కనే కలలు యెలాంటివో తెలుసా ? రేపు ఎలా గడుస్తుంది ? అదే అతను కనే కలలకు మూలం. ఆకలిగొన్న భార్య, మంచాన తీసుకొంటున్న బిడ్డ, అప్పులవాళ్ళ బాధ-ఇవీ అతనికి కలలోకూడా కన్పించే దృశ్యాలు. ఎంతటి వ్యత్యాసాలు. ఒకే నగరంలో రెండు నగరాలు. స్వర్గమూ, నరకమూ. ఒకదాని సరసనే మరొకటి వున్నాయి. రాత్రిపూట ధనికులు కలలు కంటారు. పేదలు కలలు కంటారు. అయితే ధనికుల కలలు మధుర స్వప్నాలు. పేదలకలలు పాడుకలలు. అంతే తేడా. ఉన్నవాడి స్వార్థం సామర్థ్యానికి తార్కాణం; లేనివాడి స్వార్థం కడుపు ఆరాటానికి సాదృశ్యం. ఒకేదానికి రెండు కొలబద్దలు. చివరికి ఒకమాట; ఇదంతా ఏదో పుస్తకంలోనుంచి సంగ్రహించి వ్రాశానని అనుకొనేవు. ఇదంతా కేవలం నాసొంతం.

ఇతరుల సొమ్మును దొంగిలించేవాడినికాదు. పరుల సొమ్మునే దొంగిలించని నేను పరుల భావాలను సంగ్రహిస్తానా ?

విచారభరిత హృదయంతో యింటికి చేరాను. స్ట్రాప్ వెలిగించి, టీసీళ్ళు పెట్టాను. ఇంతలోకి గోర్మికోవ్ అకస్మాత్తుగా ప్రత్యక్షమయ్యాడు. పాపం, వట్టి అభాగ్యుడు. ఈవేళ ఉదయం భయపడుతూ, బిడియపడుతూ, నన్నూ, ఆ కొంపలో అద్దెకున్న ఇతరులనూ కలుసుకొనేందుకు ప్రయత్నించాడు. ఈ సందర్భంలోనే ఒకమాట. నా జీవితంకన్నా అతని బ్రతుకు మరింత దుర్భరంగా వుందని చెప్పకతప్పదు. దుర్భరం కాకఏమిటిచెప్పి? భార్య, పిల్లలు, అంతాజీవించటంఎలామరి? నేనే గోర్మికోవ్ స్థితిలోవుంటే ఏమి చేసేవాడినో నాకే తెలియదు. గోర్మికోవ్ నా గదిలో ప్రత్యక్షమయ్యాడు. యధా ప్రకారం కళ్ళంటనీకు చిముచ్చతూ, నేల చూపులు చూస్తూ, నోరు విప్పకుండా నచ్చినవాడు నచ్చినట్టే నిలబడిపోయాడు. నా గదిలో విరిగిపోయిన కుర్చీ తప్ప మరొకటి లేనందున, దానినే చూపించి, కూర్చోమని చెప్పాను. త్రాగమని అరకప్పు టీ యిచ్చాను. మొదట్లో చాలసేపు నిరాకరించాడు. చివరకు ఎలాగైతేనేమి టీ సేవించాడు. టీ చాలా బాగుందని మెచ్చుకొన్నాడు. ఆహా! దారిద్ర్యం అన్నది వ్యక్తులను ఎంత వినమ్రములుగా మారుస్తుంది ! “సరేగాని, మిత్రమా, కుటుంబం ఎలా గడుస్తోంది” అంటూ కుశల ప్రశ్నలు ప్రారంభించాను. “నీకు పుణ్యం వుంటుంది; ఏదో కష్టాలలోవున్న నిర్భాగ్య కుటుంబాన్ని కాపాడానన్న పేరుంటుంది; మకార్ అలెగ్జేవిచ్, నాకు సహాయం చేద్దూ. మా యింటావిడ, పిల్లలు,

అంతా నీకు తెలుసుగా, తినటానికి తిండిలేదు. త్రాగటానికి చినరకు గంజికూడా లేదు. మలమలమాడిపోతూన్నారు. తండ్రి నైన నేనేనూ ఏమీ చేయలేని కడు నిస్సహాయ స్థితిలో వున్నాను” అంటూ ప్రాధేయ పూర్వకంగా చెప్పకుపోతున్నాడు. మధ్యలో అడ్డంకొట్టి, నేనేదో చెప్పబోయాను. నా మాట వినించుకొంటేగా, మళ్ళీ మొదలెట్టాడు : “ఈ ఇంట్లో అద్దెకున్న వాళ్ళను చూస్తే నాకు మహాభయం, మకార్ అలెగైవిచ్. భయమంటే భయంకాదనుకో బిడియం. అసలు వాళ్ళతో నా సొద చెప్పకోటానికి నాహసించలేను. సిగ్గుపడతాను. వాళ్ళంతా పరాయివాళ్లుగా ప్రవర్తిస్తారు. నన్ను ముట్టకు నా మాలకాకి అన్నట్టు వ్యవహరిస్తారు. అసలు దగ్గరికే రానివ్వరు. పోతే మిగిలిన మిత్రుడివీ, శ్రేయోభిలాషివీ సీవే. నిన్ను యిబ్బందిపెట్టాలని నేను కలలోకూడా తలచలేదు. నీవూ యిబ్బందుల్లో వున్నావన్న సంగతి నాకు తెలుసు. అంతగా సహాయం చేయగలిగిస్థితిలో లేనన్న విషయం నేను గుర్తించకపోలేదు. కాని ఏంచేస్తాను! నోరువిప్పి అడగక తప్పలేదు. నీవద్ద ఏమైనా ఉబ్బంటే సర్దు. అప్పుగా యివ్వు. ఇలా అడుగుతున్నందుకు వేరే అనుకోకు. గత్యంతరం లేకపోబట్టి నీదగ్గరికే వచ్చాను. నీ మనస్సు వెన్నపూసవంటిదని నేను ఎరుగుదును. ఎదుటివాడి కష్టాలుచూసి, నీగుండె ద్రవించిపోతుంది. నావలెనే నీవూ కష్టాలలో వున్నమాట నిజమేననుకో. అయినా విపత్తులోవున్న నన్ను నీవు ఆదుకోక తప్పదు. మరొక దిక్కులేదు.” ఇలా అడుగుతున్నందుకు ఒకటికి పదిసార్లు క్షమాపణలు చెప్పతూనే ఉబ్బివ్వమంటూ

కూర్చున్నాడు. నిజానికి అతనికి సహాయం చేయటంకన్నా
 నాకు సంతోషదాయకమైన సంగతి మరేముంది? కాని
 చేతిలో చిల్లిగవ్వకూడా లేదు. నిజం. రాగికాని ఉంటే
 వట్టు. “మకార్ అలెగ్జెవిచ్, మిత్రమా, నిన్ను అంత పెద్ద
 మొత్తం అడగడల్చుకోలేదు” అంటూ మళ్ళీ ప్రార్థన మొద
 లేట్టాడు. అసలు విషయం ఏమిటంటే : (అని కొంచెంసేపు
 ఆగిపోయాడు. ముఖం కండగడ్డలా ఎర్రబారింది) నా భార్య,
 పిల్లలు, నీకు తెలుసుగా, ఆకలితో అలమటించి పోతున్నారు.
 పది కోపేక్ లుంటే సర్దు. నీకు పుణ్యం వుంటుంది” ఇది దుస్స
 హంగాపరిణమించింది. నిజమే అతను నాకన్న మరింతకష్టదశలో
 వున్నాడు. అతని స్థితికన్నా నా పరిస్థితే కాస్త మెరుగు.
 అబద్ధం ఎందుకుచెప్పాలి కాని నావద్ద అతను అడిగిన మొత్తానికి
 రెట్టింపు ఉన్నమాట నిజం. ఇందులో సగం అతనికిచ్చేస్తే,
 రేపు నా గతేమికాను చెప్పు? “లేదు. వీల్లేదు” అని ఖండి
 తంగా చెప్పేశాను. ఎందుకు సర్దులేకపోతున్నానో విడమర్చి
 చెప్పాను. “కాని మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నీవు నన్ను ఏమన్నా
 అను; ఏమన్నా చేయి కాని, పది కోపేక్ లుమాత్రం యివ్వు.
 యివ్వక తప్పదు.” నిజంగానే తప్పలేదు. పక్క తీసి, నా
 దగ్గరవున్న మొత్తమంతా ఇచ్చేశాను. అది ఏమంత పెద్ద
 మొత్తం కాదనుకో. అయినా అదీ ధర్మమేగా? కాదంటావా,
 నరేంకా? ఎంతటి కటికే దారిద్ర్యం? తర్వాత మేమిద్దరం
 చాలాసేపు ఎన్నో విషయాలు ముచ్చటించుకొన్నాం.
 ఇంతటి నికృష్ట దారిద్ర్యం అనుభవిస్తూ, అంత అద్దె ఎలా
 చెల్లిస్తున్నావయ్యా అని అడిగాను. ఆరెన్నెక్రిందట ఈ ఇంట్లో

అద్దెకు వచ్చినట్టూ, మూడు నెలల అద్దె అడ్వాన్సుగా లుచ్చి
 నట్టూ అటు తర్వాత తనపరిస్థితులు మరింత విషమించటమూ
 అన్నీ పూసగుచ్చినట్లు చెప్పకొచ్చాడు. ఎననో ఒక వ్యాపారి
 మోసంజేసి, ప్రభుత్వ సొమ్ము అపహరిస్తే ఆ నేరం కాస్త
 ప్రభుత్వశాఖలో గుమాస్తాగా పనిచేస్తున్న గోర్రికోవ్ పైకి
 వచ్చిపడింది. ఈ కేసుకొన్ని యేళ్ళతరబడి న్యాయస్థానాలలో
 నానుతోంది. “అమ్మతోడు; నేను ఎట్టి పాపము ఎరుగను. నేను
 నిరపరాధిని. మోసము చేయలేదు; దొంగతనం చేయలేదు.”
 అంటూ గోర్రికోవ్ నెత్తీ నోరూ కొట్టుకొన్నాడు. అయితేనేం
 జరగవలసినదంతా జరిగిపోయింది. అతను అపకీర్తిపాలయ్యాడు.
 ‘దొంగ’ ‘మోసగాడు’ అంటూ నలుగురూ అతనిని వేలెత్తి
 చూపసాగారు. మొత్తంమీద ఆ వ్యాపారి తిమ్మిని బొమ్మి,
 బొమ్మిని తిమ్మిజేసి గోర్రికోవ్ ను సర్వనాశనం చేశాడు; తాను
 మాత్రం తప్పించుకొన్నాడు. పెద్దమనిషిలాగా చలామణీ
 అవుతున్నాడు. గోర్రికోవ్ స్థితిని చూసి నేను జాలి చెందు
 తున్నాను. అతని స్థితి చూస్తూంటే ఎంతో బాధకలుగుతోంది.
 ఉద్యోగమూలేదు; అతను సంపాదించుకొన్న పేరువల్ల, అత
 నికి ఎవరూ ఇక ఉద్యోగం యివ్వరు. అంతవరకు ఖాయం.
 ఇంట్లో వస్తువులన్నింటినీ తెగనమ్మేశాడు. తినటానికి తిండిలేక
 పోయినా, సంతకు లోటులేదన్నట్లు, మళ్ళీ అతనికి బిడ్డలు
 కల్గారు. పురుషున్న తర్వాత ఎంతో కొంత డబ్బు ఖర్చు
 తప్పదుగా. పైగా బిడ్డకు జబ్బుచేస్తే మందులకు డబ్బుకావాలి.
 కష్టకాలంలోనే కలగాలా సంతానంకూడా? అతని భార్య
 రోగిష్టి. అతని ఆరోగ్యమూ అంతంతమాత్రమే. మొత్తంమీద

ఒక్కమాటలో, చెప్పాలంటే, నరకయాతనలు అనుభ
 వించాడు. ఇన్ని కష్టాలు అనుభవించాకకూడా అతనిలో ఆశ
 ఇంకా చావనేలేదు. ఉజ్వల భవిష్యత్తు ఉరకలు పెట్టుకుంటూ
 తననైపు పరుగెత్తుకొస్తున్నట్టు అతను ఇంకా కలలు కంటూనే
 వున్నాడు. ఆ కలలే అతని బ్రతుక్కి ఆధారం. చూశావా,
 వరెంకా, అతని దీనావస్థ? శాయశక్తులా అతనిని ఓదార్చ
 టానికి ప్రయత్నించాను. నేను చేయగలిగింది చేశాను. నాకదే
 సంతృప్తి. సరే వరెంకా, మరి ఇక సెలవు తీసుకోనా? అన్నట్టు
 నీ ఆరోగ్యం జాగ్రత్తగా కాపాడుకో. దేవుడు సదా నిన్ను
 ఆదుకొంటూ వుండుగాక! ప్రియతమా వరెంకా! నిన్ను
 తలిస్తే చాలు, మండిపోతున్న నా గుండె చన్నీటి జల్లుల్లో
 జలకమాడి నట్టుంటుంది. నేను పడుతున్న బాధంతా నీ
 కోసమే. నీవు లేనిది నేనులేను.

నీ ఆప్త మిత్రుడు
 మకార్ దెవ్రాస్కిన్

సెప్టెంబరు, 9

వర్షరా లలెగ్జెయెనా! నా ప్రియతమా,

నిజం. నామతి గతులుతప్పింది. అతి భయానకమైన
 ఘటన జరిగింది. నాతల తిరిగిపోతోంది. అసలు ఈ భూగో

శమే తలక్రిందులై పోతున్నట్టనిపిస్తోంది; నేను చెప్పబోతున్నది దేనినిగురించో నీవు చస్తే ఊహించలేవు. అలాంటి ఘటన జరుగుతుందని మనం కలలోకూడా అనుకోలేదు. కాని జరిగింది. ఇలా జరుగుతుందని నేను ముందే పసికట్టాను. ఏదో ఒకరోజున ఇలాంటి ఘటన జరగక తప్పదని ముందే నా అంతరాత్మ ఘోషించింది.

అనుకొన్నంతపని జరిగింది. చేతకాని నా రాతలోనే, నా కలం ఎలా నడిస్తే అలా, జరిగినదంతా సవివరంగా చిత్రిస్తాను. యథాప్రకారం ఈవేళ ఉదయాన ఆఫీసు కెళ్లాను. నా యథాస్థానాన్ని అధిష్టించాను. రాత కార్యక్రమం మొదలెట్టాను. ప్రియతమా, ఈ సందర్భంలో నీ కొక విషయం చెప్పాల్సి వుంది. నిన్న టిమోఫీ ఇవనోవిచ్ స్వయంగా నా దగ్గర కొచ్చి “ఇదిగో, సాధ్యమైనంత త్వరలో సాధ్యమైనంత చక్కని దస్తూరీతో ఈ కాగితం కాపీ తీసిపెట్టు. దానిపై హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ ఈవేళే సంతకం చేయవలసి వుంది.” అన్నాడు. నిజంచెప్పొద్దూ, నిన్న నా మనస్సు బొత్తిగా బాగా లేదు. మనస్సులో దిగులు దిగులుగా వుంది. ఆ దిగులంతా నా ఆరాధ్యదేవతయైన నిన్నుగురించేసుమా. సరే, ఇవనోవిచ్ చెప్పినట్టు జాగుచేయకుండా ఆ కాగితం కాపీ వ్రాశాను. కాని నా కర్మ కాలింది; బ్రహ్మరాత అలాగుంది కాబోలు. కాపీచేయటంలో పొరపాటున ఒక పంక్తి ఎగిరిపోయింది. ఆ పంక్తి పోవటంతో అసలు భానమే తలక్రిందులై పోయిందట. ఒక పంక్తి పోయినంతమాత్రాన అసలు భానం ఎలా తలక్రిందులైపోతుందో ఆ భగవంతునికే

తెలియాలి; అసలు భావం అన్నది వుండిపడిస్తే సుమా. నిన్న ఆఫీసు టైమ్ అయిపోయిందికాబోలు దానిపై హిజ్ ఎక్స్ ప్రెస్సి సంతకం పడలేదు. ఆ కాగితంపై ఆయన ఇవాళ సంతకం చేశాడు. మామూలుగానే ఇవాళా ఆఫీసుకెళ్ళి, నా సీటులో నేను కూర్చున్నాను. యెమెల్మాన్ ఇననోవిచ్ ప్రక్కనే నా సీటువుంది. ఈ సందర్భంలోనే నీకొకవిషయం తప్పక చెప్పాలి. ప్రియతమా, ఎందుచేతనోగాని కొంతకాలంగా ఆఫీసులో నేను తలెత్తుకొని ధీమాగా తిరగలేకపోతున్నాను. తప్పు చేసినవాడిలాగా, సిగ్గుపడుతూ, బిడియపడుతూ తల నంచుకొని, నాపని నేను చూసుకొంటున్నాను. కుర్చీ కదిలిన చప్పుడైతే చాలు, నాగుండెలు దడదడ కొట్టుకొంటున్నాయి. ఇవాళకూడా తాబేలునలె తలను కుంచింపచేసుకొని, నిర్జీవ ప్రతిమలా కుర్చీలో కూర్చున్నాను. (శూబాల్లాంటి వ్యంగ్యోక్తలు విచరటంలో ప్రపంచంలోకల్లా మొనగాడైన) యెఫిమ్ అకిమెవిచ్ అందరికీ వినపడేటట్టు బిగ్గరగా అన్నాడు : “ఏమోయ్ మకార్ అలెగ్జెవిచ్, ఏమిటి ఇంకా ఆ కుర్చీలో కూర్చున్నావే?” అంటూ హేళన ప్రారంభించాడు. ఆఫీసులో వాళ్ళంతా విరగబడి నవ్వారు. నేను కళ్ళూ చెవులూ మూసుకున్నాను. అసలు ఆ గొడవే పట్టించుకోనట్లు నటించాను. ఇదే వాళ్ళకు సరియైన మందు అనుకొన్నాను. ఇంత లోకి అల్లంత దూరాన ఏదో సంచలనం ప్రారంభమైంది. ఎనరో నన్ను పిలుస్తున్నాను. నేను నమ్మలేకపోయాను. నన్నే, నా పేరుపెట్టి కేకేస్తున్నారు. నా గుండె ఆగిపోయినంత పనయింది. అంతగా ఎందుకు భయపడ్డానో నాకు తెలియదు.

నా జీవితంలో ఇంతకుముం దెన్నడూ అంతగా భయపడి
 ఎరుగను. నేను కుర్చీలోనుంచి కదలలేదు. ఆసలు పిల్చేది
 నన్ను కాదులే అన్నట్టు కుర్చీకి అంటిపెట్టుకొని కూర్చున్నాను.
 “దెవూష్కిన్, దెవూష్కిన్ ! దెవూష్కిన్ ఎక్కడ ?” అంటూ
 కేక వినించింది. తలెత్తిచూశాను. యెఫిమ్ ఇననోవిచ్
 నన్ను ఉద్దేశించి చెప్పాడు : “మకార్ అలెగ్జెవిచ్, హిజ్
 ఎక్సెలెన్సీ నిన్ను పిలుస్తున్నాడు. ఆ డాక్యుమెంటును నీవు
 కరాబుచేశావట” అంతే. అంతకుమించి అతను ఒకముక్క
 చెప్పలేదు. అయినా అది చాలదా? నా వొళ్ళంతా చల్లబడి
 పోయింది. స్పృహతప్పినంత పనయింది. నేను కుర్చీలోనుంచి
 ఎలా లేచానో, ఎలా నడిచివెళ్ళానో నాకే తెలియదు. ఆ
 క్షణంలో నేను ఏమి ఆలోచించానో కూడా చెప్పలేను. ఒక
 గదితర్వాత మరొక గదిని దాటుకుంటూ వెళ్ళానన్నంతవరకే
 గుర్తుంది. చిట్టచివరకు హిజ్ ఎక్సెలెన్సీ గదిలో ప్రవేశించాను.
 హిజ్ ఎక్సెలెన్సీముందు హాజరయ్యాను. హిజ్ ఎక్సెలెన్సీతో
 పాటు ఇతరులుకూడా ఆ గదిలో వున్నారు. అక్కడున్న వా
 రందరికీ వందనాలు పెట్టాలన్న సంగతికూడా మర్చిపోయాను.
 నా కాళ్ళు వణికిపోతున్నాయి. పెదిమలు అదురుతున్నాయి.
 గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. దీనికి తగిన కారణం
 వుంది, ప్రియతమా. నాకు కుడివైపున గోడకు వేలాడగట్టిన
 అద్దం ఒకటి వుంది. ఆ అద్దంలో నా కంటికి కనిపించిన
 దృశ్యం ఎనరినైనా పిచ్చివానిగా మార్చివేస్తుంది. అందులో
 సందేహంలేదు. ఇది మొదటి కారణం. పోతే రెండవ
 కారణం : అసలు నేను హిజ్ ఎక్సెలెన్సీ కంటపడకుండా

ఇంతకాలంగా తప్పించుకు తిరుగుతున్నానాయె. అయినప్పుడు ఆయన సమక్షాన హాజరుకావటం అంటే మాటలా, చెప్పా ? దెహ్రాద్ద్విన్ అనే నామధేయుడు ఒకడు ఈ మంత్రిత్యశాఖలో పనిచేస్తున్నాడని ఎవరైనా చెప్పగా హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ విని వుంటే వుండవచ్చు, అంతేగాని, ఆయన ఎన్నడూ నన్ను చూసి వుండలేదు.

“దీని అర్థం ఏమిటి ? చెప్పా” అంటూ హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ హుంకరించాడు. “కాస్త వళ్ళు దగ్గరెట్టుకొని వ్రాయనద్దా ? ఇదేమో చాలా అత్యవసరమైన డాక్యుమెంటు. దానినికాస్తా నీవు ఇలా పాడుచేశావు” అంటూ గద్దించాడు. తరువాత హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ యెకొస్తఫీ ఇననావిచ్‌వైపు తిరిగి ఏదో అన్నాడు. ఆయన మాటలు నాకు పూర్తిగా విన్పించలేదు. కొన్ని మాటలు మాత్రమే నా చెవిని పట్టాయి. “ఎంత అశ్రద్ధ... చేసిన పనే మళ్ళీ చేయాలి... లేనిపోని శ్రమ...” క్షమాపణ వేడు కొందామని పలుమార్లు నోరు విప్పాను. కాని గొంతులోనుంచి మాట పెగిలితే వట్టు. అక్కడనుంచి పారిపోదామా అనిపించింది. కాని దానికీ సాహసించలేక పోయాను. ఇంతలోకి జరగవలసినదంతా జరిగింది. జరిగిన సంగతులు రాయాలంటేనే సిగ్గేస్తోంది. భరింపరాని అవమానం. సగం తెలిపోయిన కోటుగుండీ దారం కాస్తా పూర్తిగా తెగిపోయి, ఆ గుండీ క్రిందపడి, చెంగుచెంగున గంతులేస్తూ, గెంతుకుంటూ పోయిపోయి హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ పాదాలనద్ద పడింది. అందులోను చీమచిటుక్కుమన్నా విన్పించేటంత నిశ్శబ్దం తాండవమాడుతున్న సమయంలో ఇది సంభవించింది.

క్షమాపణ చెప్పుకొందామనుకొంటుండగా ఇది జరిగింది. హిజ్ ఎక్సలెన్సీకి నేను ఇచ్చిన సమాధానం అదే. దీని ఫలితాలు ఎంత దారుణమైనవో వర్ణింపనలవికాదు. హిజ్ ఎక్సలెన్సీ దృష్టి నా పైకి మళ్ళింది. నా వేషాన్ని నా ఆకారాన్ని ఆయన శ్రద్ధగా పరికించసాగాడు.

అద్దంలో కనిపించిన దృశ్యం గుర్తులేకపోలేదు. ఊడి పోతున్న, పారిపోతున్న గుండీని పట్టుకోవాలని ప్రయత్నించాను. అయినా అది నాకు చిక్కి తేగదా? అది అందకుండా నన్ను తప్పించుకొని, పారిపోయింది. ఆ క్షణంలో నాలోని వివేకం కాస్త అదృశ్యమైపోయింది. సర్వస్వం చేయిజారిపోయింది. పేరుప్రతిష్టలు గౌరవమర్యాదలు అన్నీ పూర్తిగా మంటగలిసిపోయాయి. నా మెదడులో రకరకాల దృశ్యాలు మెదిలాయి; నా చెవుల్లో రకరకాల ధ్వనులు, మాటలు వినిపించాయి. ఫాల్దోని అరుపులు, ధెరస్సా కేకలు, వేయి గొంతుకులు వేస్తున్న నిందలు వినిపించాయి. ఎట్టకేలకు ఆ గుండీని ఎలాగైతేనేం పట్టుకోగలిగాను. లేచి, నిటారుగా నిలబడ్డాను. అలాగే నిలబడివుంటే పోయేది. జరిగిందేదో జరిగిపోయింది అని వూరుకుంటే బాగుండేది. కాని, నేను అలా వూరుకోలేకపోయాను. తెగిపోయిన దారాలతో గుండీని మళ్ళీ అతకాలని ప్రయత్నించాను. ఎంత ప్రయత్నిస్తేమాత్రం, అది కుదటపడుతుందా? చిరునవ్వు చిలికిస్తూనే నే నీ ప్రయత్నం చేశాను, నిజం. నవ్వుతూనే ఆ పని చేశాను. హిజ్ ఎక్సలెన్సీ తల ప్రక్కకు తిప్పాడు. మళ్ళీ నానంక చూశాడు. యెనస్తఫీ ఇవానోవిచ్ తో

అన్నాడు ; “ఏమిటిదంతా ? ఇతనివంక చూడు. ఎలా వున్నాడో ? ఇతని కొచ్చిన ఇబ్బందులేమిటి ?” చూశావా, సఖీ, నీవే ఆలోచించు : “ఇతనికి వచ్చిన యిబ్బందులేమిటి ?” నాకు విశిష్టస్థానం లభించింది. అవునుకదూ ? అప్పుడు యెనస్తఫీ ఇనానావిచ్ జవాబిచ్చాడు : “పనిపాటల విషయంలో మచ్చ అన్నది మచ్చకైనా లేదు. ప్రవర్తన అమోఘమైనది. రేట్లనుబట్టి వేతనం.” “సరే, ఏదోవిధంగా అతనికి కాస్త సహాయం జరిగేట్లు చూడు. పోనీ అడ్వాన్సుగా కొంత మొత్తం ముట్టజెప్పు” అన్నాడు హిజ్ ఎక్స్ లెన్సీ. “కాని ఈ నెల జీతమంతా ఇప్పటికే తీసేసుకొన్నాడండీ. ప్రవర్తనలో ఎట్టిలోపం లేకపోయినా, పనిపాటల విషయంలో ఎట్టి మచ్చ లేకపోయినా, పరిస్థితుల ప్రభావంవల్ల పాపం ఇతని స్థితి ఇలా దిగజారిపోయింది. ఇతనిలోపం ఏమీ లేదండీ” నేను చెప్పితే నీవు నమ్ముతావో, నమ్మవో కాని ప్రియతమా, నరకంలో సలసలకాగే నూనెలో నన్ను ముంచెత్తినంత పనయిందంటేసమ్మ. నాకువినబడేట్లుహిజ్ ఎక్స్ లెన్సీ చెప్పాడు : “సరే; సరేగాని, ఈ డాక్యుమెంటును సాధ్యమైనంత త్వరగా తిరిగి కాపీచేయమను. డెవూష్కిన్, ఇలారా. ఈ డాక్యుమెంటును తప్పలు లేకుండా కాపీచేయి. తర్వాత...” అని హిజ్ ఎక్స్ లెన్సీ ఆగిపోయాడు. చుట్టుప్రక్కల వున్నవారందరినీ బయటకు పంపించివేశాడు. ఇక ఆ గదిలో మేముద్దరమే మిగిలాం. హిజ్ ఎక్స్ లెన్సీ జేబులోనుంచి పర్సుతీసి, నందరూబుళ్ళనోటు ఒకటి నా చేతిలో పెట్టుతూ చెప్పాడు : “ఇదిగో, తీసుకో... ఊరికే తీసుకోతానికి యిష్టం లేకపోతే,

పోనీ అప్పుగానే తీసుకో. ఏదోవిధంగా నీకు సహాయం చేయాలని నాకు బుద్ధిపుట్టింది.” ఆ మాటలు నాకు విస్మయం కల్గించాయి; నిజం, సఖి. నా కళ్లను, నా చెవులను నేనే నమ్మలేకపోయాను. ఇది కలా, లేక నిజమా అన్నంత సందేహం కల్గింది. నేను అతనిచేతిని తీసుకొని ముద్దెట్టుకోవా లన్నంత బుద్ధిపుట్టింది. కాని, ఆ మానవోత్తముని ముఖం ఎర్రబారింది. నేను చెప్పుతున్నదానిలో ఈషణ్ణాత్రం అతిశయోక్తికూడాలేదు, వరంకా. హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ అసహ్యమైన నా చేతిని స్వయంగా తీసుకొని, నేనేదో అతని హోదాకు సరితూగే వ్యక్తిననుకొని, కరస్పర్శ చేశాడు. “సరే, ఇక వెళ్లు. ఇంతకన్నా నేను నీకు సహాయం చేయలేకపోయినందుకు చింతిస్తున్నాను. మళ్ళీ ఎన్నడూ పొరపాట్లుచేయకు. జరిగిన పొరపాటుకు వచ్చే చివాట్లను మనమంతా సమానంగా పంచుకొందాంలే” అంటూ ఊరడించాడు.

కనుక నా వాళ్ళయిన నిన్నూ, ఘెడోరాను వేడికొంటున్నాను : దయచేసి, హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ దీర్ఘాయుష్షుంతుడు కావాలని ప్రతిరోజూ దేవుడిని ప్రార్థించండి. నిజంగా నాకే బిడ్డలు అంటూవుంటే వాళ్ళకూ ఇదేమాట చెప్పేవాడిని : మీ తండ్రుడికన్నా మిన్నగా హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ ఆయురారోగ్యాలకోసం దేవుడిని ప్రార్థించడరా. నిజం, సఖి. నేనీ మాటలు ఆషామాషీగా చెప్పటంలేదు. నా చిన్నారిముద్దులకూనా, ఈమధ్య నీకు సహాయం చేయలేకపోయానన్న బాధ నన్ను అమితంగా వీడించిందంటే నమ్ము. ఏమైతేనేం, ఇప్పుడు

నా నద్ద నందరూబుళ్ళు వున్నాయి. అయితే, ఈ డబ్బుకన్నా నా హృదయాన్ని ఉన్నతస్థాయికి కొనిపోయిన మరొక విశేషం వుంది సుమా? హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ నాతో కరస్పర్స చేశారు. ఎందుకూ పనికిరాని వెధవను, త్రాగుబోతును అయిన నాతో ఆయన కరస్పర్స చేశారు. దానితో నేనూ మానవుణ్ణే అన్న విశ్వాసం మళ్ళీ నాలో చిగిర్చింది. నీళ్ళు లేక ఎండ వేడితో మాడిపోయిన లేతలతకు ఆయన ఇంత నీరుపోసి పుణ్యంకట్టుకొన్నాడు. నా జీవితాన్ని శాశ్వతంగా మధురమయం కావించాడు. నేను పాపాలు చేసినవాడినే కావచ్చు; అయినా హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ దీర్ఘాయుష్మంతుడు కావాలని నేను చేసే ప్రార్థనలను దేవుడు ఆలకించగలడన్న గట్టి నమ్మకం నాకు వుంది.

వరేంకా, నా మనస్సు ఇంకా స్థిమితపడలేదు. ఆలోచనలు పరిపరివిధాల పరుగెడుతున్నాయి. గుండెలను చీల్చుకొని నా హృదయం లంఘిస్తోంది. నేను చాలా బలహీనంగా వున్నాను. నీకు సలభమైయెదు రూబుళ్ళు పంపిస్తున్నాను. పోతే, మరొక ఇరవై రూబుళ్ళు ఇంటిఅద్దెకు చెల్లించుతాను. ఇక ముప్పయ్యైదు రూబుళ్లు మిగులుతాయి. అందులో ఇరవై రూబుళ్ళుపెట్టి నా దుస్తులు బాగుచేయిస్తాను. కాగా, ఇతర అవసరాలకు పదిహేను రూబుళ్ళు మిగులుతాయి. ఈ వేళ ఉదయం జరిగిన ఘటనలతో నాహృదయం అదో మాదిరిగా వుంది. ఇక నిద్రపోవటం మేలనిపిస్తోంది. నాహృదయంలో ఆందోళన సమసి పోయింది; మనస్థిమితం ఏర్పడింది. అయితే నా హృదయంలో, హృదయాంతరాళంలో అప్పు

డప్పుడు మాత్రం కలకవేస్తోంది. ఆ కలకతో నా హృది
 తల్లడిల్లుతోంది. తల్లడిల్లే హృదయం స్పందన నా చెవుల్లో
 గింగురుమంటోంది. తర్వాత నీ యింటికివచ్చి, ఆ విషయం
 నీతో స్వయంగా మాట్లాడుతాను. ఇప్పుడు నాస్థితి తాగిన
 వాడి పరిస్థితిగా వుంది. పొద్దుటి ఘటనలమైకంలోనుంచి
 ఇంకా పూర్తిగా బయటపడలేదు. అన్నిటికీ పైన దేవుడే
 వున్నాడు. అంతేగా, నెలలేని ప్రేయతమా ! చిన్నారీ
 వయ్యారీ, సెలవు.

నీ స్నేహితుడు,
 మకార్ దెవూష్కిన్.

సెప్టెంబరు, 10

ప్రేయతమమైన మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

ఎట్టకేలకు నీ అదృష్టం పండింది. శుభవార్త విని పొంగి
 పోయాను. మీ హిజ్ ఎక్సెలెన్సీ ప్రదర్శించిన కరుణాభావం
 ప్రశంసనీయం. ఆయన దాతృత్వాన్ని నా మనస్సులో మెచ్చు
 కున్నానుకూడా. ఇక నీవు నిశ్చింతగా జీవించవచ్చు. అయితే
 దయచేసి, చేతికి డబ్బు చిక్కిందిగదాయని తగలెయ్యకు.
 సాధ్యమైనంతవరకు ప్రశాంతమైన, నిరాడంబర జీవితం గడప

టానికి ప్రయత్నించు. నిత్యమూ ఎంతో కొంత మూటగట్టు. దురదృష్టం అకస్మాత్తుగా సాగించే దాడులను తట్టుకొని, నిలదొక్కుకొనేందుకు ఇప్పటనుంచి జాగ్రత్తపడు. మమ్ములను గురించి వ్యాకులత చెందకు. ఫెడోరా, నేనూ ఎలాగో ఒక లాగు బ్రతకలేకపోము. మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నీ పిచ్చి కాక పోతే, ఎందుకంత డబ్బు పంపించావు? మాకు ఇప్పుడు డబ్బేమీ అవసరంలేదే. మాకున్నదానితో మేము హాయిగా జీవించ గల్గుతున్నామే. అన్నట్టు మరొక యింటికి మకాం మార్చితే, అప్పుడు డబ్బు అవసరమైతే కానచ్చు. అయినా ఏదో పాతబాకీ వనూలు అవుతుందని ఫెడోరా భరోసా యిస్తోంది. అనుకోకుండా నచ్చిపడే అవసరాలకోసం ఇరవై రూబుళ్ళు వుంచుకొని, మిగతా మొత్తం నీకు తిప్పి పంపు తున్నాను. నీ డబ్బును నీవు జాగ్రత్తపప్పుకో, మకార్ అలెగ్జెవిచ్. మరి సెలవు, చీకు చింతలనుంచి నేటికే విముక్తడ నయ్యావు. హాయిగా, సుఖంగా జీవించు. వంట్లో ఓపిక లేదు గాని, వుంటే ఇంకా దీర్ఘమైన జాబే వ్రాసేదాన్ని. నిన్నంతా మంచంమీదనుంచి కాలు క్రిందకు దించితే నట్టు. మా యింటికి నస్తానని వాగ్దానం చేశావు. అందుకు కడు సంతోషం. తప్పకుండా రా.

వి. డి.

వర్షరా అలెగ్జేదేనా, ఓ నా ప్రేమ పతంగిమా,

నే నిప్పుడు సంతోషంగా, సంతృప్తికరంగా జీవిస్తున్నాను. ఇట్టి స్థితిలో నన్ను వీడి, వెళ్ళిపోకు. ఖెడోరామాట వినకమ్మా. నీవు కోరిందల్లా నేను తెచ్చిపెట్టుతాలే. నీవు చెప్పినట్టే నడచుకుంటాను. నీవు గీసిన గిరి దాటితే వట్టు, సక్రమంగా ప్రవర్తిస్తాను. కనీసం హిజ్ ఎక్స్ లెన్సికో సమైనా నా నడవడికను తీర్చి దిద్దుకొంటాగా. మళ్ళీ మనిద్దరం ఇంతికుముందులాగానే సంతోషం చిందించే ఉత్తరాలు వ్రాసుకొంటూ, ఒండొరుల ఆనందాన్ని, ఒక వేళ యిబ్బందులెదురైతే వాటిని పరస్పరం పంచుకొందాం. సామరస్యం, శాంతి, సంగీతం జాలువారే సెలయేరులమధ్య హాయిగా జీవిద్దాం. మళ్ళీ సాహితీప్రపంచంలో ప్రవేశిద్దాం. నా జీవితంలో అరణ్యపర్వం సమాప్తమై, సౌఖ్యపర్వం ప్రారంభమైంది; నిజం వరెంకా, ఇంటి యజమానురాలు నేస్తుగా మారింది. థెరెస్సా తెలివితేటలు మెండ్లైనవి; చినరకు ఫాల్గోనీకూడా కుక్కినపేనై పోయాడు. రతజ్ యేవ్ తో పొరపొచ్చాలన్నీ మటుమాయమయ్యాయి అతనిహృదయం చాలామంచిది, ప్రియతమా. అతనినిగురించి ఇతరులు చెప్పిన చెడు సంగతులన్నీ కేవలం కల్పితాలు; చెత్తా చెదారంతప్ప వేరుకాదు. మన జీవితాలను గ్రంథస్థ మొసర్చాలన్న దృష్టి అతని కెన్నడూ ఏకోశాన లేదు. ఈ మాట అతనే

నాతో చెప్పాడు. అతని కొత్త రచనలు చదివి వినిపించాడు. “ప్రేమికుడు” అంటూ కొత్తపేరు నాకు తను ఎందుకు తగిలించాడో వివరించాడు.

“ప్రేమికుడు” అన్న పదం చెడ్డదేమీ కాదట; అసహ్య కరమైనది అసలే కాదట. అది అసలు ఒకానొక విదేశీభాష నుంచి సంగ్రహితమైనదట. దాని అసలు అర్థం “సునిశితమేధా శక్తి గల వ్యక్తి” అని చెప్పాడు. ఇంకా స్పష్టంగా, అందరికీ సుబోధకమయ్యేటట్లు చెప్పాలంటే, “ప్రేమికుడు” అంటే అర్థం “తెలివి తేటలు గల యువక మహాజనుడు” అనటం అయితే. అందుచేత అది అమాయకత్వంతో ఉపయోగించిన హాస్యోక్తి దేనకన్యా. అయితే దానిని అర్థంచేసుకో లేకపోయిన ఈ చనటవున్నాడు చూశావూ. వీడు అపార్థం చేసుకొన్నాడు. అందుకు క్షమాపణ వేడుకొన్నానులే. అన్నట్టు ఈ వేళ వాతావరణం బహు రమణీయంగా వుంది. మనస్సును గిలిగింతలు పెట్టిస్తున్నది. ఇవాళ పొద్దున పొగ మంచు దట్టంగా పట్టినమాట నిజమే ననుకో. అయినా మంచుతో కలిసినగాలి నవనీతంగా మారింది. నేను ఇవాళ అందాలుచిందే చెప్పుబజోడు కొన్నాను. అవి తొడుక్కొని నెస్కీనైపు షికారుకు బయలుదేరాను. కాలువ ఒడ్డున కూర్చొని వార్తాపత్రిక తీసి, ఆసాంతం చదివేశాను. అన్నట్టు చెప్పటం మర్చిపోయాను. ఇవాళ హిజ్ ఎక్సెలెన్సీను గురించి యెమెల్యాన్ ఇననావిచ్ తోను, అల్ సెంటి మిఖైలోవిచ్ తోను చెప్పాను. నా విషయంలోనే కాదట. యింకా అనేక మంది విషయంలో కూడా హిజ్ ఎక్సెలెన్సీ ఉదారంగానే

న్యవహరించారట. ఈ విషయం నా కివాళే తెలిసింది.
 హిజ్ ఎక్సెలెన్సీ కరుణార్ద్రహృదయుడన్న సంగతి లోక విది
 తమేనట. అనేకమంది ఆయనను మహాపొగిడారు. లోగడ
 ఒకసారి ఆయన దిక్కులేని పిల్లను దగ్గరకుతీసి, పెంచి పెద్ద
 దాన్నిచేసి, బాగా ఉన్నవాడు, ఉన్నతోద్యోగి అయిన
 వ్యక్తిని చూసి ముడిపెట్టాడట. ఒకప్పుడు ఒక విధనరాలు
 కొడుకుకి ఉద్యోగ మిచ్చాడట. ఇవేగాక, యింకా అనేక
 మంచిషనులు చేశాడని ప్రతీతియట. హిజ్ ఎక్సెలెన్సీ మంచి
 తనం గురించి అంతా తలొక కథ అల్లి చెప్పుతూంటే, నేనూ
 ఊహుకోలేక, నా గాథను చెప్పేశాను. జరిగింది జరిగినట్టు
 దాసరికంలేకుండా చెప్పేశాను. అందుకు అంతాకలిసి నన్ను
 గేలిచేశాడు. అవమానపర్చారు. అయినా అట్టి సందర్భంలో
 అవమానానికి ఆస్కారం ఎక్కడుంది చెప్పు! హిజ్ ఎక్సె
 లెన్సీ మంచితనం గురించి అందరికీ విన్నించేటట్టు ఎలుగెత్తి
 చాటటం తప్పా? చెప్పు. నా మనస్సు ఉప్పొంగింది. ఆ
 ఉప్పెనలోపడి కొట్టుకుపోయాను. సిగ్గు, బిడియం దూది
 పింజాలై ముటుమాయమైపోయాయి. వాస్తవం చెప్పినందుకు
 నేను సిగ్గుపడటంలేదు. పైగా గర్విస్తున్నాను. అన్ని విష
 యాలు చెప్పేశాను. (అయితే నీ సంగతి మాత్రం చెప్ప
 లేదులే). మాయింటి యజమానురాలి సంగతి, ఫాల్గోనీ
 న్యవహారమూ, రతజ్ యేవ్ సంగతి, నా చెప్పల విషయమూ,
 మార్కోవ్ ను గురించీ, ఒక మాటలో చెప్పాలంటే, సకల
 విషయాలు ఏకరువుపెట్టాను. కొందరేకాదు, అందరూ వెకిలిగా
 నవ్వారు. నవ్వనీ, నవ్విన నాపచేనే పండుతుందన్నారు

పెద్దలు. బహుశా నా ఆకారాన్ని చూసి, నా చెప్పలను
కాంచి వారు నవ్వి వుంటారు. ఆ, రైట్. వాళ్ళు తప్ప
కుండా నా చెప్పలనుచూసే నవ్వివుంటారు. వాళ్ళ సవ్య
హేళసపూర్వకమైనది కాకపోవచ్చు. వాళ్ళకే వాళ్ళంతా
యునకులు. బాగా జరుగుబాటు గలవాళ్ళు. వాళ్ళకు
దురుద్దేశమేమీ లేకపోవచ్చు. అయినా హిజ్ ఎక్సలెన్సీని
గురించి వాళ్ళు ఎలా ఎగతాళి పట్టించగలరు? హేళన చేయ
గలరా, చెప్ప వరెంకా!

గతంలోని వెతలనుంచి నే నింకా పూర్తిగా కోలుకో
లేదు. జరిగిన ఘటనలు నన్ను గందరగోళంలో ముంచెత్తాయి.
ఇంతకీ మీ యింట్లో వంటచెరకు తగినంత వుందా లేదా?
వరెంకా, జాగ్రత్తమ్మా. చలిలో, తడిలో తిరగకు; జలుబు
చేస్తుంది. అవును ప్రియతమా, విచారభరితమైన నా
ఆలోచనలు నా హృదయాన్ని ఆఘాత పరుస్తున్నాయి.
ఆ విషయం గురించే సదా నేను దైవాన్ని ప్రార్థించు
తున్నాను. చలిగాలి సుకుమారమైన నీ వంటిని తాక
కుండా, సోకకుండా జాగ్రత్త తీసుకొంటున్నావా? అవసర
మైన ఉన్నె దుస్తులు సంపాదించావా? ఈ ముసలివాడిపట్ల
దయయుంచి, నీ కేమికావాలో చెప్పు. ఒక్క ఉత్తరంముక్క
వ్రాస్తే చాలు. దుర్దశ దాటిపోతుంది. మహోజ్వలమైన
భవిష్యత్తు మననైపు పరుగెత్తుకొస్తోంది.

మనం కష్టాలను అనుభవించినకాలం లేకపోలేదు. కష్ట
కాలం, దుష్టకాలం గతించిపోయింది. కాలం గడిచేకొలది
గతాన్ని తలుచుకొని మనం నిట్టూర్చకపోములే. నా చిన్న

నాటి రోజులు ఇప్పటికీ నాకు గుర్తుకొస్తూనే వుంటాయి.
 నాదగ్గర దమ్మిడి అంటే దమ్మిడి లేనిరోజులూ వున్నాయి.
 అయినా ఆరోజుల్లో ఆనందానికి కొదవ లేదు. అదే విచిత్రం.
 ఆరోజుల్లో నెవెస్కీ ప్రాంతంలో ఉదయాన ఓ అందమైన
 యువతి ముఖారవిందాన్ని తిలకిస్తే చాలు, ఆ రోజుల్లా
 మనస్సు ఎంతో మనోహరంగా వుండేది. ఆ రోజులే అలాం
 టివి. అవును నరేంకా, జీవితం మధురమైంది; అందులోనూ
 సెంట్ పీటర్స్ బర్గులో జీవించటం మరింత ఆహ్లాదకరం. మనం
 కష్టాలతో కాపురంచేసిన రోజుల్లో నేను చేసిన పాపాలను
 మన్నించమని నిన్న కంట తడిపెట్టుకొంటూ దేవుడిని వేడు
 కొన్నాను : ఇది లేదనీ, అది లేదనీ గొణిగినందుకూ, పిచ్చి
 పిచ్చి ఆలోచనలకు పోయినందుకూ, దుర్వ్యసనాలకు లోనై
 నందుకూ క్షమించమని ప్రార్థించాను. ప్రార్థనాసమయంలో
 నీవు గుర్తుకొచ్చావు. నా హృది అనురాగ ప్రభంజితమైంది.
 నా వెన్నుతట్టి, దన్నుగా నిలచిందీ, నన్ను ఓదార్చిందీ, ఉచిత
 సలహాలిచ్చిందీ నీవే; ఈ విషయం జీవితపర్యంతం మర్చి
 పోలేను, ప్రియతమా. సెలవు, నా నరేంకా సెలవు. అన్నట్టు
 సర్వీసుకోటు ఏదో మన ఇరుగు పొరుగున ఎవరో అమ్మకానికి
 పెట్టారని తెలిసింది. నేను దానిని గురించి వాకబుచేయాలి
 కదూ? సెలవు, నా చిన్నారి దేవకన్యా, సెలవు.

అచురాగపూర్వకంగా,
 మకార్ దెవ్రాష్కిన్.

ద్రవీయతమమైన మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

నా గుండెలు వేగంగా కొట్టుకొంటున్నాయి. చెప్ప
నలవికాని ఆందోళనలో పడి కొట్టుమిట్టాడుతున్నాను. అన్నీ
అపశకునాలే. అసలు విషయం వున్నదన్నట్టు నీముందుంచు
తాను. నీవే నిర్ణయించు: బైకోవ్ సెంట్ పీటర్స్ బర్గ్
లోనే వున్నాడు. అతను ఫెడోరాకు కన్పించాడు. మేలురకం
గుర్రమెక్కి, స్వారీచేస్తూ, పోతూపోతూ, దారిలో ఫెడోరా
కన్పించగానే, టక్కిన గుర్రాన్ని ఆపుచేసి, గుర్రంపై నుంచి
క్రిందకు దిగి, ఫెడోరాను సమీపించి కుశల ప్రశ్నలు ప్రారం
భించాడు. ఎక్కడ వుంటున్నావని అడిగాడు. ఫెడోరా
జవాబుచెప్ప నిరాకరించింది. అతను ఓ చిరునవ్వు విసిరి,
“పిచ్చిదానా, నీవు చెప్పకపోతే మాత్రం నాకు తెలియదను
కున్నావా, నీవు ఎవరితో కలిసి వుంటున్నావో నాకు తెలుసు”
అనేశాడు. (అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా అన్ని విషయాలు
అతనికి చెప్పివుంటుంది.) దానితో ఫెడోరా నిగ్రహించుకోలేక
పోయింది. నోటికొచ్చినట్టు కడిగేసింది. నీతిమాలినవాడినని
తిట్టేసింది. నా కష్టం అన్నింటికీ కారణం అతనేనని అతని
ముఖానే అనేసింది. దానికి అతను ఏమన్నాడో తెలుసా?
“నిజమే. ఆమె జీవితం కష్టమయ్యే. చేతిలో డబ్బు
లేకపోతే ఎవరి జీవితమైనా దుఃఖమయ్యే”. దానిపై
ఫెడోరా అన్న మాట లివి: “ఆమె తన జీవితానికి కావల

సింది సంపాదించుకోగలేదే; లేదా ఎవరినో ఒకరిని పెళ్ళి చేసుకొని వుండేది. లేదా ఏదో ఒక వృత్తిలో ప్రవేశించి వుండేది. కాని, నీపుణ్యమాలయూ ఆమె ఆరోగ్యంపూర్తిగా చెడిపోయింది. రోపో మాపో చచ్చిపోనటానికి సిద్ధంగా వుంది.” దానికి అత నిచ్చిన సమాధాన మేమిటో తెలుసా? లోకజ్ఞానంలేని యవ్వని; పైగా తల బిరుసు జాస్తి. అంతే కాదు. ఆమె శీలం చెడిపోలేదని గట్టిగా చెప్పేందుకు వీలేదు.” (అతని నోటినుంచి వచ్చిన మాటలనే యథాతథంగా ఇక్కడ ఉల్లేఖించాను). మేము నివసిస్తున్న చోటు అతనికి తెలిసి వుండదులే అని నేనూ, ఫెడోరా అనుకున్నాం. కాని, నిన్న సాయంత్రం అతను మా గదికి రానేవచ్చాడు. అయితే అదృష్టవశాత్తు నేను అప్పుడు గదిలోలేను. ఏవో వస్తువులు కొందామని బజారు కెళ్ళాను. నేను ఇంట్లోలేని సమయం చూసి రావాలనుకొన్నాడో ఏమో మరి! ఆటే చూస్తే అతని ఉద్దేశం అదేననిపిస్తోంది. ఫెడోరాను ఎన్నో విషయాలు గుచ్చిగుచ్చి అడిగాడు. నన్ను గురించి, నా జీవితం గురించి ప్రశ్నించాడు. గదంతా జాగ్రత్తగా పరిశీలించాడు. నా అల్లిక పనితనం పరికించాడు. చివరకు అసలుప్రశ్న వేశాడు: “అయితే మీ యింటికి తరచు వస్తూపోతుండే ఆ గుమ్మస్తా ఎవరు?” సరిగా ఆ సమయానికే నీవు వాకిటిముందుగా పోతున్నావు. “అడుగో” నని ఫెడోరా వేలెట్టి చూపించింది. అతను నీనంక చూశాడు. చూసి చిరునవ్వు నవ్వాడు. ఇంట్లోనుంచి శత్రుణం వెళ్ళిపోమ్మని అతనిని ఫెడోరా గదమాయించిందట. నా ఆరోగ్యం అసలే బాగాలేదనీ,

ఇట్టి స్థితిలో అతను కన్పించటం అంత మంచిదికాదనీ
 ఫెడోరా అతనికి గట్టిగా చెప్పిందట. దానికి అతనేమీ
 సమాధానం యివ్వలేదు. ఏదో కొంత మేలుచేయాలన్న
 తలంపుతో మాత్రమే నచ్చానని చెప్పాడు. జేబులో
 నుంచి పాతిక రూబిళ్ళు తీసి ఫెడోరాకు యివ్వబోయాడు.
 ఆ డబ్బును ముట్టుకోవటానికి ఫెడోరా నిరాకరించినదనుకో.
 అయినా ఈ గొడవంతా ఏమిటి? ఇందులో అంతరార్థ
 మేమైవుంటుంది? అతను ఎందుకొచ్చినట్టు? మమ్ములను
 గురించిన సకల విషయాలు అతనికి ఎలా తెలిశాయి?
 ఏమీ అంతుబట్టకుండావుంది. నాకేమీ పాలుబోవటంలేదు.
 ఫెడోరా అంటోంది: మా యింటికి తరచు నన్నూ పోతుండే
 తన నదిన ఆక్సినియాకు చాకలి నటాసియాతో పరిచయం
 వుందనీ, ఆ నటాసియా బంధు నెనరో అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా
 మేనల్లుడు పనిచేసే మంత్రిత్వశాఖలో గేటుకాపలా
 దారుగా పనిచేస్తున్నాడనీ, వాళ్ళద్వారానే మా సంగతులన్నీ
 వాళ్ళకు తెలిసివుంటాయనీ ఫెడోరా వాదన. బహుశా వీళ్ళ
 ద్వారానే అన్నాఫ్యోడోరోవ్ నా అన్ని విషయాలు
 ఆచూకీ తీసివుండవచ్చు; లేదా ఫెడోరామే పొరబడివుండ
 వచ్చు. ఏమిచేయాలో పాలుబోకుండావుంది. అతను మళ్ళీ
 వస్తాడా? ఆ భావనే నన్ను భయకంపితురాలను చేస్తోంది.
 నిన్న ఫెడోరా ఈ సంగతంతా చెప్పినప్పుడు, నేను స్పృహ
 తప్పి పడిపోయినంత పనయింది. ఇంకా నా నుంచి అతను
 వాంఛించేదేమిటి? అసలు ఇక వాళ్ళ మొఖమే చూడను.
 ఒక అనాధ యువతిని వెంటబడి, అత నిలా ఎందుకు వీడి

స్తాడు ? అనుక్షణం ఆందోళనతో, భయంతో జీవిస్తున్నాను. ఏ క్షణాన ఏమి జరుగుతుందో ? ఈ క్షణాన బైకోప్ మళ్ళీ ప్రత్యక్షమైతే ఏమికాను ? నాగతేమిటి ? మకార్ అలెగ్జెవిచ్, ఈ జాబు చూసిన తక్షణం మా యింటికి ఒకసారి వచ్చిపో. తక్షణం బయలుదేరిరా. నీకు పుణ్యంవుంటుంది. వెంటనే రా.

వి. డి.

సెప్టెంబరు, 18

వర్వరా అలెగ్జెయేనా, ప్రేయతమా,

ఈ రోజున మా యింట్లో హఠాత్తుగా ఒక విచిత్ర సంఘటన జరిగింది. ఇలా జరుగుతుందని యెవరూ ఊహించలేదు. మా అభాగ్య సహోదరుడు గోర్కోవ్ నిర్దోషి అని ఇవాళ తీర్పుచెప్పారు. అతని నిర్దోషిత్వం చాలా రోజుల క్రితమే రుజువైంది. అయితే తుదితీర్పు మాత్రం యివాళ చెప్పారు. ఏమైతేనేం, అతని అదృష్టం పండింది. పాడు రోజులుపోయిమంచిరోజు లొచ్చాయి. బాధ్యతలు నిర్వహించటంలో అతను ప్రదర్శించిన నిర్లక్ష్యాన్ని క్షమించి, అతనిని వదిలేశారు. ఆ వ్యాపారినద్దనుంచి పెద్ద మొత్తం గోల్డ్లూడ

గొట్టి, వనూలుచేసి, పరిహారంక్రింద గోర్నకోవ్కు ముట్ట
 చెప్పారు. దీనితో అతని ఆర్థిక పరిస్థితులు బాగుపడ్డాయి. అతని
 పేరుప్రతిష్ఠలు నిలిచాయి. అన్నివిధాలా అతని పరిస్థితులు
 బాగుపడినట్టే : ఆశించినదంతా లభించింది. మధ్యాహ్నం
 మూడు గంటలవేళ, అతను శెల్లముఖం వేసుకొచ్చాడు;
 అతని పెదిమలు అదురుతున్నాయి. చిరునవ్వు మాత్రం
 రేఖామాత్రంగా అతని ముఖంలో మెరుస్తోంది. ఇంట్లో
 కాలు పెట్టుతూనే భార్యను అమాంతంగా కాగలించు
 కొన్నాడు. పిల్లలను నల్లోకి తీసుకొన్నాడు. మేమంతా
 గుంపుగా వారి గదిని ముసిరి, అభినందన పరంపరలను అంద
 జేశాం. అతని సంతోషానికి పట్టపగ్గాలు లేవంటే నమ్ము.
 తనను అభినందించటానికి వచ్చిన పెద్దాందరికీ నంగి నంగి
 నమస్కారాలు పెట్టాడు. ప్రతివారితోనూ కరచాలనం
 చేశాడు. మొత్తంమీద అతను ఇహళ బెత్తెడు యెత్తుపెరిగి
 నట్టున్నాడు. గూని ఎగిరిపోయింది. నిటారుగా నిలబడ్డాడు.
 అతని కళ్ళల్లో రోజూ కన్పించే పుసి మాయమైపోయింది.
 పాపం అభాగ్యుడు, ఎంతగా సంబరపడిపోయాడని. ఒక్క
 క్షణం ఒక చోట కాలునిలిస్తే నట్టు. కాలుగాలిన పిల్లిలాగా
 పూరికే అటూ ఇటూ అదేపనిగా తిరుగుతూ, ముసి ముసి
 నవ్వులు నవ్వుతూ, అందరికీ నంగి నంగి నందనాలు పెట్టుతూ,
 నోటికొచ్చినట్టల్లా వాగుతూ, పేలుతూ, తన అస్పృతనం
 గురించి చెప్పుతూ.....అప్పుడప్పుడు కంటతడికూడా పెట్టు
 కొన్నాడు. మాలో చాలామంది కళ్ళంటకూడా నీళ్ళు
 తిరిగాయి. బహుశా అతనిని ఉత్సాహపర్చాలన్న ఉద్దేశ

శంతో కావచ్చు, రతజ్ యేవ “మిత్రమా, గౌరవం, పేరు,
 ప్రతిష్ఠా యిత్యాదులవల్ల కలిగే ప్రయోజనమేమిటి ?
 పొయ్యిలో పిల్లి లేచినప్పుడుగదా వాటి ప్రయోజనం.
 కడుపు నిండినప్పుడుగదా వాటి సార్థక్యం. అందుకే ధనం
 మూలం ఇదం జగత్. నీ చేతికి డబ్బు వచ్చింది. అందుకు
 శంతోషించు” అంటూ అతని వీపు తట్టాడు. దీనికి గోర్స్
 కోవ్ ఎంతగానో నొచ్చుకొన్నట్టున్నాడు. అయితే ఆ
 విషయం అతను ప్రత్యక్షంగా నెల్లడించలేదనుకో. రతజ్
 యేవ వంక ఒక కోరచూపు విసిరాడు. రతజ్ యేవ చేతిని
 తన వీపుమీద నుంచి కోపంగా త్రోసేశాడు. ఇంతకు
 ముందయితే అతను అలాంటిపని చేయటానికి సాహసించే
 వాడుకాదు. భిన్న భిన్న మనస్తత్వాలు. నేనైతే అలాంటి
 శంతోష సమయాలలో అంతటి గీర ప్రదర్శించేవాడిని
 కాదనుకో. అవును; కొన్ని సందర్భాలలో అతి వినయం
 ప్రదర్శించవలసే వుంటుంది. ఒకటికి రెండుసార్లు నంగి నంగి
 నమస్తారాలు పెట్టక తప్పదు. అవి సద్భావానికీ, సహృదయ
 తకూ నిదర్శనం. సరే. నా గొడవకేమి వచ్చేగాని, గోర్స్ కోవ్
 అన్నాడుగదా: “అవును. డబ్బుచేదని నేను అనటంలేదు. దైవ
 బలంవల్లనే నాకీ డబ్బు వచ్చిందనికూడా నేను అంగీకరిస్తాను.
 అదే మాటను అతను పదేపదే వర్ణించాడు. అతని భార్య
 పప్పు భోజనం యేర్పాటుచేయించింది. ఇంటియజమానురాలు
 స్వయంగా వంటచేసింది. మా యింటి యజమానురాలు
 అదొకరకం మనిషి. పూర్తిగా చెడ్డదని చెప్పేందుకు వీల్లేదు.
 ఒక విధమైన దయ, కరుణ ఆమెలో లేకపోలేదు. పసందైన

విందుకోసం యెదురుచూస్తున్న గోర్డ్ కోవ్ కాలుగాలిన పిల్లి
 లాగా అన్ని గదులు అదేపనిగా కలయతిరిగాడు. పనివున్నా,
 లేకపోయినా ప్రతి గదిలో ప్రవేశించి, ఒక్క చిరునవ్వు
 విసరి, లేదా కుర్చీలో క్షణంసేపు కూర్చోని, ఏదో ఒక
 మాట పలికి లేదా అసలు నోరు విప్పకుండాకూడా తిరిగి
 వచ్చేశాడు. నాకా ఉద్యోగి గదిలోమాత్రం అతనికి సాదర
 పూర్వకమైన ఆహ్వానం లభించింది. ఒక చేయి ఖాళీగా
 వున్నట్టుంది; చతుర్ముఖరామాయణ పారాయణంలోని ఆ
 ఖాళీని భర్తీచేయమని వాళ్ళు గోర్డ్ కోవ్ ను ఆహ్వానించారు.
 ఆహ్వానం అందటమే తడవుగా, అతను యెగిరి గంతేసి
 పేకాటలో కూర్చున్నాడు. ఒకటి రెండాటలు ఆడి, పూర్తిగా
 ఆటనంతా నానా ఖంగాళీచేసి చక్కా లేచివచ్చాడు; నస్తూ
 వస్తూ “ఆఁ. ఏదో రెండాటలు ఆడి లేచిపోదామని మొదట్లో
 అనుకొన్నాను” అంటూ సంజాయిషీ యిచ్చి మరీ చక్కా
 వచ్చాడు. పేకాటలోనుంచి లేచివస్తూ, దారిలో నా కగు
 పించాడు. నా రెండు చేతులు పట్టుకొని, నా రెండు కళ్ళ
 లోకి తదేకంగా చూస్తూ, అతి విచిత్రమైన పద్ధతిలో నా
 చేతులను బలంగానత్తి, నోరు విప్పకుండా, చిరునవ్వు
 చిందిస్తూ వెళ్ళిపోయాడు. అతని నవ్వులో యెక్కడా జీవం
 కన్పించలేదంటే నమ్ము. అతని భార్య సంతోషం పట్టలేక
 ఆనందబాష్పాలు రాల్చింది. అతని గదంతా మహా కోలా
 హలంగా వుంది; పెద్ద పండుగ వాతావరణం ద్యోతక
 మైంది. విందు భోజనానంతరం అతను భార్యతో అన్నాడు :
 “సరే నేను కాస్త విశ్రాంతి తీసుకుంటా. కొంచెం

నడుం వాలుస్తా” కొంచెంసేపు మంచంపై మేను వాల్చి,
 ప్రక్కలోవున్న పసిపిల్ల తల నిమురుతూ పడుకొన్నాడు.
 ఇంతలోకి యేమి గుర్తుకొచ్చిందో ఏమో, భార్యవైపు
 తిరిగి ప్రశ్నించాడు : “అన్నట్టు మన పొటెంకా ఏడి ?
 ఎక్కడున్నాడు ? పాపం,” ఆమె ఈ ప్రశ్నలతో నిర్విణ్ణు
 రాలైపోయింది. “మన పొటెంకా చనిపోయాడుగా” అని
 జవాబిచ్చింది. “ఔనాను. మన పొటెంకా స్వర్గంలో
 వున్నాడు. నిజమే” భర్తకు మతి స్థిమితం తప్పుతున్నట్లు
 భార్య భయపడింది. మాట్లాడకుండా కాస్త నిద్రపోమ్మని
 గట్టిగా చెప్పింది. “నేను ఎటుతిరిగి ఆ పని చేస్తాలే. కాసేపు
 నిద్రపోతాలే” అంటూ ప్రక్కకు తిరిగి పడుకొన్నాడు. కాని,
 మళ్ళీ కొద్దిక్షణాలకే భార్యవైపు తిరిగి ఏదో చెప్ప
 బోయాడు; ఆమెకు అదేమీ అర్థంకాలేదు. ఏమిటని అడి
 గింది. అతని నోటినుంచి జవాబు రాలేదు. అతను నిద్రపోయి
 వుంటాడని భావించిన భార్య ఇంటి యజమానురాలివద్దకు
 వెళ్ళి, ఆనూటా ఈమాటా చెప్పకొంటూ గంటసేపు కాల
 క్షేపం చేసింది. గదికి తిరిగినచ్చి చూస్తే, అప్పటికీ భర్త
 యింకా నిద్రపోతూనేవున్నట్టు కన్పించాడు. తనపని తాను
 చూసుకోసాగింది. పని హడావుడిలోవున్న ఆమెకు అరగంట
 దాకా అతని తలపే లేకపోయింది. కాని, తీరా భర్తనుచూస్తే
 ఆమెకు గుండెలు ఆగిపోయినంత పనయింది. పడుకొన్నవాడు
 పడుకొన్నట్టే వున్నాడు. ఇటూ అటూ ఏమాత్రం కదల
 లేదు. ఆందోళనతో ఆమె అతని మంచందగ్గరకు వెళ్ళి, అతని
 వంటిపైన చేయి వేసింది. అనుకొన్నంత జరిగింది; అతను

చనిపోయాడు. పాపం, గోర్డ్కోవ్ అభాగ్యుడు. తనువు
 చాలించాడు. పిడుగుపాటుకు గురై మరణించిన వ్యక్తినలె
 చనిపోయాడు. అతని చావుకు హేతువేమిటో తెలియదు.
 ఈ విచిత్ర సంఘటన నాకు బొత్తిగా అంతుబట్టకుండా వుంది.
 ఆవిధంగా అసలు ఎవరై నా చనిపోతారా? నిర్భాగ్యుడు
 గోర్డ్కోవ్! అతని జీవితం ఏమిటి? అతని భార్య కన్నీరు
 మున్నీరుగా దుఃఖించింది. వాళ్ళ కూతురు ఒక మూలజేరి,
 ముడుచుకొని కూర్చున్నది. ఆ తర్వాత గదిలో పెద్ద గందర
 గోళం బయలుదేరింది. శన పరీక్ష జరుగుతుందని ఎవరో
 చెప్పగా విన్నాను. నా విచారానికి మేర కానరావటంలేదు.
 ఆ ఘడియ ఎప్పుడొస్తుందో ఎవరు చెప్పగలరు?...ఇవాళ
 ఇక్కడ, రేపు ఎక్కడో గదా?

మకార్ దెవూష్కిన్.

సెప్టెంబరు, 19

ప్రియమైన వర్బరా అరెగ్జేయేనా,

నీ కొక విషయం వేగిరం తెలియజేయాలి. రతజ్
 యేవ్ నాకు కొంతపని సంపాదించిపెట్టాడు. ఒక రచయితకు
 నాపేరు సిఫారసు చేశాడు. ఆ రచయిత ఒక చిత్రగుప్తుని

చితా చేతబట్టుకొని రతజ్ యేవ్ నద్దకు నచ్చాడు. దేవుని దయవల్ల నాకు బోలెడుపని దొరికింది. ఆ చితానంతా నేను కాపీ చేయాలి. కాని, దురదృష్టవశాత్తు ఆ రచయిత దస్తూరీ బొత్తిగా బాగాలేదు. నా కేమీ అంతుచిక్కకుండా వుంది. ఈ పని యెలా పూర్తిచేయాలో ఏమో తెలియ కుండా వుంది. పైగా త్వరత్వరగా కాపీచేసి యివ్వాలట. అతని వ్రాత అర్థంపర్థం లేకుండా వుంది. ఒక్కొక్క పేజీకి 40 కోపేక్ లు యిచ్చేటట్టు బేరం పైసలు అయింది. ఇంతకీ నేను చెప్పనచ్చేదేమంటే, అదనంగా డబ్బు నా చేతికి రాబోతున్నది. సెలవు, ప్రియతమా, ఇక నేను పనిలోకి దిగాలి.

నీ నిరంతర ఆప్తుడు,
మకార్ దెవ్రాష్కిన్.

సెప్టెంబరు, 23

మకార్ అలెగ్జెవిచ్, ప్రియమిత్రమా :

మూడు రోజులబట్టి నీకు ఉత్తరముక్కే వ్రాయలేక పోయాను. ఈ మూడు రోజులలోనూ నేను ఎన్ని యిబ్బందు లకు, ఎంతటి హృదయాందోళనకు గురయ్యానో ఆ భగవంతు

డి కే ఎరుక. నిన్న కాక మొన్న బైకోవ్ మళ్ళీ మా యింటి
 కొచ్చాడు. అప్పుడు గదిలో నేనొక్కదాన్నే వున్నాను.
 ఏదోపనిమీద ఫెయోరా బయటకెళ్ళింది. తలుపుతట్టిన
 చప్పుడు విని, లేచి నెళ్ళి తలుపు తీశాను. గుమ్మంలో బైకోవ్
 ప్రత్యక్ష మయ్యాడు. పైప్రాణాలు పైనే ఎగిరి పోయినంత
 పనయింది. కాలుకదపలేక పోయాను. బహుశా అప్పుడు
 నా ముఖం వివర్ణమై వుండవచ్చు. అతను ఎప్పటిలాగా
 ముసిముసి నవ్వులు నెదజల్లుతూ గదిలోకొచ్చి, కుర్చీపై
 కూలబడ్డాడు. అప్పటికి నా హృదయంకాస్త కుదుటపడింది.
 గదిలో ఒక మూలకుపోయి, కూర్చొని నేను కుట్టుపనిలో
 నిమగ్నమైపోయాను. అతను నా వంక తడేకంగా చూశాడు.
 అతని ముఖంలో మెరిసిన నవ్వు మటుమాయమై పోయింది.
 అతను వెలవెలబోయాడు. నేను బాగా చిక్కిపోయాను.
 శల్యావశిష్టంగా తయారైయాను. అదే అతని విచారానికి,
 విస్మయానికి హేతువు కావచ్చు. సంవత్సరం క్రితం నన్ను
 చూసిన వ్యక్తే, ఇప్పుడు చూస్తే బహుశా నన్ను గుర్తుపట్టలేక
 పోవచ్చు. అంతగా మారిపోయాను. అతను అలాగే కాసేపు
 కూర్చొని, నా నైపు దీక్షగా చూశాడు. అటుతర్వాత మళ్ళీ
 మందహాసం ప్రదర్శించాడు. అతను ఏదో అన్నాడు. నేనేదో
 జవాబు యిచ్చాను. అదంతా నాకు ఏమీ గుర్తులేదు. అతను
 మళ్ళీ నవ్వాడు. మా యింట్లో గంటసేపు ఉన్నాడు. గంట
 సేపూ మాట్లాడుతూనే వున్నాడు. ఏవేవో ప్రశ్నలు వేస్తూనే
 వచ్చాడు. అతను లేచి బయలుదేరి వెళ్ళబోతూ, వచ్చి
 నాచేతిని తన చేతిలోకి తీసుకొని అన్నాడు గదా (సరిగ్గా

అతనినను మాటలనే ఇక్కడ వ్రాస్తున్నాను) “వర్వరా అలెజ్జ
యేనా, నీకెంతో అన్యాయం జరిగింది. దీని కంతకూ కారణం,
నీ బంధువూ, నానేస్తు అయిన అన్నాఫ్యోకోరోవ్ నాయే.
ఆమె వట్టి దుష్టురాలు. మనిద్దరికి ఆ దుష్టురాలు అడ్డగోడ్డై
నిలిచింది. ఆ పాపిష్టిది సామాను తప్పుడు మార్గంలోకి మళ్లించింది;
నీ జీవితంలో నిప్పులు పోసింది. పోతే, నే నంటావా,
వట్టి పశువులాగా ప్రవర్తించాను. అసలు పురుషులెప్పుడూ
అంతే” అంటూ అతను విరగబడి నవ్వాడు. తాను అంత
మంచి వక్తను కాదన్నాడు. ఏది ఏమైనా తన శారవాన్ని
నిలుపుకొనేందుకు, కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తించేందుకు నన్ను
పెళ్ళాడి తీరుతానని చెప్పాడు. నా శీలాన్ని కాపాడటానికి
తనా పని చేస్తానన్నాడు. తనకు కావలసినంత ఆస్తి వున్న
దనీ, పెళ్ళి చేసుకోగానే నన్ను కూడా తనతోపాటు తనవూరు
తీసుకుపోతాననీ చెప్పాడు. ఆ గ్రామంలో చక్కగా వేటాడు
కుంటూ హాయిగా జీవించనచ్చునన్నాడు. అసలు ఈ పాడు
పీటర్స్ బర్గు ముఖమే మళ్ళీ చూడబోనన్నాడు. ఈ నగరం
లోనే తన మేనల్లుడు ఒక డున్నాడనీ, వాడు దమ్మిడికి కొర
గాని వెధవలాగా తయారయ్యాడనీ, అందుచేత అతనికి తన
ఆస్తిలో ఇక దమ్మిడికూడా ఇవ్వననీ, అందుకే తాను ఇప్పుడు
పెళ్ళిచేసుకోటానికి నిర్ణయించుకొన్నాననీ చెప్పాడు. తనకు
సంతానం కావాలన్నాడు. తరువాత నా జీవితం ఎంత నికృ
ష్టంగావుందో వర్ణించాడు. డబ్బులేని జీవితం దుబ్బుకు కొరగా
దన్నాడు. నా అనారోగ్యానికి కారణం దారిద్ర్యమే నన్నాడు.
మరొక నెలరోజులు యిప్పు డుంటున్న మురికికూపంలోనే

నేను జీవించినట్టయితే, నాకు మరణం తప్పదని చెప్పాడు. అసలు సెంట్ పీటర్స్ బర్గ్ లో కొంపలన్నీ యింతే నన్నాడు. ఆఖరిమాటగా “నీకేమైనా డబ్బు అవసరముందా” అని అడిగాడు.

అతని ప్రతిపాదనతో నేను పూర్తిగా తలక్రిందులై పోయాను. ఏడ్చాను; ఎందుకో తెలియదు. నా కన్నీటిధారను చూసి, అది కృతజ్ఞతాభావానికి సాదృశ్యం అనుకొని, అతను సంపూర్ణ విశ్వాసం ప్రకటించాడు “నీకు తెలుసు. నీ హృదయం కరుణాప్రపూర్ణమైనది. అతకన్నా లేతనైనది. నీవు విద్యావంతురాలవు” అంటూ తెగపోగిడాడు. కాని, ఈక్షణం వరకు అతను నా గుణగణాలను, యోగ్యతలను విశ్వసించలేకపోయాడు. నన్ను గురించి ఎందరినో వాకబుచేసి తటపటాయించి, తటపటాయించి చినరకు ఈ నిర్ణయానికి వచ్చాడన్న సంగతి నాకు తెలుసు.

ఆ తర్వాత అతను నిన్ను గురించి తెలుసుకొనేందుకు కొన్ని ప్రశ్నలు వేశాడు. నీవు శౌరవనీయమైన నీతిమంతుడవని ఎవరో చెప్పగా అతను విన్నాడట. నాకు నీవు చేసిన సహాయానికి 500 రూబుల్లు నీకు రుణ పరిహారంగా యిస్తానని కూడా అతను చెప్పాడు. నాకు నీవుచేసిన సహాయం అమూల్యమైనదనీ, ఎంత చెల్లించినా నీ రుణం తీరదనీ నేను చెప్పగా అతను ఏమన్నాడో తెలుసా? “అదంతా నాన్ సెన్స్. కేవలం నవలలోవుండే చెత్త. నీవింకా లోకజ్ఞానం తెలియని చిన్నదానివి. పాటలు, నవలలు చదవాలన్న తహతహ నీ కుంటేవుండవచ్చు. అసలు యువతుల పతనానికి

హేతువు ఈ చెత్త పుస్తకాలే. పుస్తకాల మూలానే నీతి సూత్రాలన్నీ మంటగలిసి పోతున్నాయి. అందుకే అవంటే నాకు పరమ అసహ్యం. నయను నచ్చేకొలదీ లోకజ్ఞానం పెరుగుతుంది. అప్పుడు నీకూ అవగత మవుతుంది. ఏ వ్యక్తి ఎలాంటివాడో తెలిసినస్తుంది” అంటూ చిన్న ఉపన్యాసం దంచాడు. తన ప్రతిపాదనను గురించి తాపీగా ఆలోచించమని కోరాడు. తొందరపడి, ఈ ప్రతిపాదనను తిరస్కరిస్తే ఉత్తరోత్తరా చాలా యిబ్బందులు ఎదుర్కోవలసి వస్తుందని నన్ను భయపెట్టాడు. తొందరపాటు, అనాలోచిత నిర్ణయాలు యువకుల నాశనానికి హేతుభూతా లన్నాడు. “నీవు కనుక నన్ను వివాహ మాడటానికి అంగీకరించకపోతే, నేను విధిలేక మాస్కోలోని ఒక పెద్ద వ్యాపారి కూతురిని పెళ్లాడవలసి వస్తుంది. ఎందుకంటే ఏమైనా నా ఆస్తి నామేరల్లుడికి దక్కకుండా చేయాలని నిశ్చయించుకొన్నాను” అని చెప్పి అతను వెళ్లిపోతూ, వెళ్లిపోతూ ఎంత వద్దని చెప్పినా వినక, 500 రూబుళ్లు తీసి, టేబుల్ పై పెట్టి మరీ వెళ్లి పోయాడు. “ఈడబ్బుతో నీకిష్టమైనవి కొనుక్కో” అని చెప్పాడు.

ఇంకా ఏమేమో చెప్పాడులే. అతని వూళ్ళో జీవితం ఎంతో మనోహరంగా వుంటుందనీ, నేను ఆవూళ్లో ప్రవేశిస్తే దబ్బిపండులాగా తయారై తీసుతాననీ చెప్పాడు.

అతను వెళ్లిపోయినతర్వాత నేను అన్నివిషయాల్నూ సాకల్యంగా ఆలోచించుకొన్నాను. నిర్ణయానికి వచ్చాను. ఇక నా నిర్ణయానికి తిరుగులేదు. ప్రియమిత్రమా, నేను బైకోవ్ ను వివాహ మాడబోతున్నాను. అతను చాచిన

హస్తాన్ని నేను పరిగ్రహించక తప్పదు. నా పరువు నిలవాలన్నా, గౌరవం కాపాడాలన్నా, దారిద్ర్యం, కష్టాలు, దురదృష్టాలనుంచి నన్ను బయట పడవేయాలన్నా, అది ఆ ఒక్క వ్యక్తికే నాధ్యం. ఇంతకన్నా నాకు కావలసిందేముందిచెప్పి? ఈమాత్రం అదృష్టం నాకు చాలదంటావా? చేతికందిన ఆనందాన్ని కాలదన్నరాదని ఘోరా సలహా. ఇది ఆనందం కాక పోతే, మరి ఇంక ఆనందమనేది ఎక్కడుంటుంది? నామట్టుకు నాకు మరొకమార్గం కన్పించటంలేదు. బ్రతుకు తెరువుకోసం రేయింబనళ్ళు అల్లికపని చేసిచేసి నేను పూర్తిగా ఆరోగ్యం కోల్పోయాను. ఆయాగానో, సనిమనిషిగానో జీవించటమా? ఆ రెండు పనులూ నాకు చేతకావు. నేను పుటకతోనే రోగిష్టి నేమో సనిపిస్తుంది. నేను ఎప్పుడూ పరుల శ్రమపై ఆధారపడి జీవించాల్సిందే, నేను ఇప్పుడు ప్రవేశించబోతున్నది స్వర్గం కాదన్నసంగతి నాకూ తెలుసు. మరి అంతకన్నా నాకు వేరొక గత్యంతరం లేదే? నీవేచెప్పి; నేనేమి చేయాలి? నేను ఎంచుకోవలసిన మార్గం ఏది?

కొండదీసి నిన్ను నిజంగా సలహా అడుగుతున్నానని అనుకోకు. నామనస్సులో ఆలోచనలనుబయటపెట్టాను. అంతే. నేను ఈలేఖలో వుటంకించిన నిర్ణయమే తుదినిర్ణయం. దానికిక తిరుగులేదు. ఇదేవిషయం బైకోవ్కు చెప్పబోతున్నాను. పెళ్ళికత్తువు చాలా త్వరగా పూర్తికావాలని అతను వేగిరపడుతున్నాడు. ఎక్కన రోజులు నగరంలో వుండటానికి తనకు అనకాశం లేదని, వెంటనే స్వగ్రామం వెళ్ళిపోవాలని, అందువల్ల చిల్లరమల్లర కారణాలతో వివాహం వాయిదా

పడటానికి వీల్లేదనీ అతను తొండర పెట్టుతున్నాడు. భవిష్యత్తులో నాజీవితం సుఖప్రదమే అవుతుందో, లేక దుఃఖభాజనమే అవుతుందో ఆ భగవంతుడికే తెలియాలి. భారమంతా ఆ భగవంతుడిమీదే వేస్తున్నాను. బైకోవ్ కరుణాశీలి అని అంతా అంటున్నారు. అతను నన్ను శౌరవంగా చూస్తాడు. నేనూ అతన్ని శౌరవించటం అలవాటు చేసుకొంటాను. ఈ వివాహంనుంచి అంతకన్నా నేను ఆశించగలిగిందికేముంది చెప్పు?

చెప్పవలసినదంతా పూస గుచ్చినట్లు చెప్పేశాను. మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నీవు నన్ను అపార్థం చేసుకోవనే ఆశిస్తాను. నా మనస్సును మార్చడానికి, మల్లించటానికి ప్రయత్నించకు. ఒకవేళ నీ వా ప్రయత్నంచేసినా ప్రయోజనం వుండబోదు. నీలోనీ వేదీర్ఘంగా ఆలోచించుకో. నేను ఎందుకీ నిర్ణయానికి వచ్చానో నీకే బోధపడుతుంది. మొదట్లో నేనూ ఆందోళన చెందిన మాటనిజం, అయితే ఇప్పుడు నా మనస్సు పూర్తిగా కుదటపడింది. నాగతి ఏమి కానున్నదో తెలియదు. భవిష్యత్తుంతా అంధకారబంధురంగా, అయోమయంగా గోచరిస్తోంది. ఏమైనా కానియ్యి; అతన్నే పరిణయమాడతాను.

బైకోవ్ ఇప్పుడే వచ్చాడు. ఈ లేఖను హఠాత్తుగా మధ్యలో ముగించకతప్పదు. చెప్పవలసిన విషయాలింకా ఎన్నో వున్నప్పటికీ, దీనిని చాలించక తప్పదు.

వి. డి.

వర్షరా అరెగ్జయేచా, నా ముద్దుల మూహా,

ప్రియతమా, నీ జాబుకు హడావిడిగా జవాబు వ్రాస్తున్నాను. నీ లేఖచూసి నిజంగా నిర్విణ్ణుడనైపోయానంటే నమ్మకం. ఎక్కడో ఏదో లోపం వుంది. కాలం పూర్తిగా పాడైపోయింది. నిన్న మట్టుకు నిన్న గోర్స్ కోవ్ ను సమాధి చేశాం. అవును. బైకోవ్ చాలా ఉదాత్తంగా న్యనహరించాడు. కానచ్చు. కాని నీవు నిజంగా అందుకు అంగీకరించావా ప్రియతమా? అంతా ఆ పరమాత్ముని మహిమ. ఏమి చేస్తాం? దేవుని కృపాకటాక్షం ఈ దీనునిపై ప్రసరించటంలేదు. అది నా కర్మ. ఎవరేమి చేస్తారు? చివరకు ఘోరాకూడా అంగీకరించిన దన్నమాట. ఇక నీ జీవితం సుఖప్రదం అవుతుంది; నిజమే. ఇక నా చిన్నారి వయ్యారి సంతృప్తిగా జీవిస్తుంది. సరేగాని వరెంకా, ఇంతతోందరపాటు ఏలచెప్పు? అవునవును. బైకోవ్ న్యనహారాలు చాలా జరుగుకదూ. ప్రతిన్యక్తికి ఏదో గొడవలు వుండనే వుంటాయి. సందేహం లేదు. ప్రతివాడూ చూసుకోవలసిన పనులు ఉండకపోతాయా...మీ ఇంట్లో నుంచి అతను బయటకొస్తాంటే చూశాను. చూడటానికి బాగానే వుంటాడు. చాలా పెద్దమనిషిలాగా కన్పిస్తాడు. అతను ఎలా వున్నాడన్నది కాదు అసలు విషయం. ఈ కబురువిని నేను పూర్తిగా తలకిందులైపోయాను. ఇక మనిద్దరం. ఈ ప్రపంచంలో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు ఎలా వ్రాసుకోగలం

చెప్పు? ఒంటరిగా నేను ఎలా జీవించను? నీవు చెప్పినట్లు,
 నీవు పేర్కొన్న కారణాలన్నింటినీ మనసులో గుణిస్తూనే
 వున్నాను. అన్ని విషయాలు ఆచి, తూచి ఆలోచిస్తున్నాను.
 కూర్చున్న చోటనుంచి కదలకుండా ఆలోచిస్తున్నాను. నీ
 ఉత్తరం అందేటప్పటికీ, నేను ఆ వ్రాతప్రతిలో 20 వ పేజీని
 కాపీచేస్తున్నాను; ప్రియతమా, నీవు వెళ్ళిపోతున్నావుగదా!
 నీ కెన్నో వస్తువులు కొనిపెట్టాలి; దుస్తులు, కాళ్ళజోళ్లు,
 యిత్యాదులు అనేకం కావాలి. అన్నట్టు నాకు తెలిసినమాపు
 ఒకటి ఉందిలే. ఆ మాపునుగురించి నీకు ఇంతకుముందు ఒక
 సారి చెప్పాను, ఆఁ. అదే గుర్తులేదా? కాని, ఇప్పుడే ఎలా
 వెళ్ళిపోతావమ్మా? ఆఁ. నా బుర్రకి ఒక మంచి ఐడియా
 తట్టిందిలే. చెప్పమంటావా? నీవు వెంటనే వెళ్ళలేవు. వెళ్ళ
 టానికి వీలేదు. అది అసంభవం. ఎన్ని వస్తువులు కావాలి;
 చివరకు బండికూడా కావాలిగదా! పైగా వాతావరణం
 బొత్తిగా బాగాలేదు. చూడు, నర్సం తెరిపిలేకుండా ఎలా
 కురుస్తోందో? కుండపోతనర్సం! ఇంత చలిగాలిలో, హోరు
 వానలో నీవు బయలుదేరటమా? అదీ కాక...నీకు జలుబు
 చేస్తుంది. నీ హృదయం చల్లబడిపోతుంది. కొత్త వ్యక్తిత్వం
 కలసి గుర్రమెక్కి ప్రయాణం చేయడానికి నీవు భయపడ
 టంలా? ఇక ఈ లోకంలో నాకు మిగిలేదేమిటి? నీవు చాలా
 అదృష్టవంతురాలనని ఖెడోరా అంటోంది. కాని అది నట్టి
 రాడీవెధన అయిపోయింది. నన్ను సర్వనాశనం చేయాలని
 అది చూస్తోంది. అన్నట్టు చర్చికి వస్తావా? అక్కడ నిన్ను
 ఒకసారి, బహుశా తుదిసారి తనివితీరా చూస్తాను. నిజం,

ప్రియతమా, నిజం. నీవు విద్యావంతురాలివి. యోగ్యురాలివి. అతకన్నా లేతనైనమనస్సుగలదానివి. కాని, అతను ఉన్నాడు చూశావు, బైకోవ్, ఆ వ్యాపారికూతురిని పెళ్ళాడటమే బాగావుంటుంది. ఏమంటావు? చెప్పు ప్రియతమా, అతను ఆ వ్యాపారికూతురిని పెళ్ళాడటమే బాగుంటుందికదూ? బాగా చీకటిపడ్డ తర్వాత ఒక గంటకు నీ గదికి వస్తాను. నూర్చుడస్తమిస్తున్నాడు. చీకటితెరలు కమ్మిన తరువాత తప్పక వస్తాలే. బైకోవ్ వచ్చివెళ్ళిన తర్వాతనే వస్తాలే. అప్పటిదాకా వేచివుండు ప్రియతమా, నేనువస్తాగా.

మకార్ దెవూస్కిన్

సెప్టెంబరు, 27

ప్రియమిత్రమా, మకార్ అలెగ్జెవిచ్,

బైకోవ్ అంటున్నారు, కనీసం మూడు పెట్టెల దుస్తులైనా నేను తక్షణం కుట్టించుకోక తప్పదని. అది ఆయన ఆదేశం. సమయమా చూస్తే ఆపేలేదు. త్వరగా కుట్టియివ్వగల దర్జీని వెతకాలి బైకోవ్ వేగిరి పడిపోతున్నాను. ఇక అయిదు రోజులలోనే మా వివాహం. వివాహమైన మరుసటి

రోజునే మా ప్రయాణం. బైకోవ్ చాలా త్వరితపడుతున్నారు. కాలయాపన చేయటం సిగ్గుచేటు అంటున్నారు. అందుచేత ఊపిరిపలపటానికి కూడా వీల్లేక నేను చచ్చిపోతున్నానంటే నమ్ము. ఎన్ని పనులు చూసుకోవాలి! నేను చక్కగా అలంకరించుకొని, అతిలోకసుందరంగా తయారుకావాలని బైకోవ్ కోరిక. “నిన్ను చూసి మిగతా వనితలంతా అసూయపడేట్టు సింగారించుకోవాలి” అన్నాడాయన. తనభార్య ఒక పనిమనిషి రూపంలో కన్పించటం తనకు బొత్తిగా సచ్చదని ఆయన హెచ్చరించారు. అందుచేత నాదుస్తుల సేకరణ కార్యక్రమంలో నీవుకూడా నాకు కొంతసహాయం చేసిపెట్టాలి. నా స్థితి యివాళ అంతబాగా లేదు. మేము కొత్తగా ప్రవేశించిన మేడ పైభాగంలో చలి విపరీతంగావుంది. ఎక్కడి సామాన్లు అక్కడే, చిందర వందరగా పడివున్నాయి. బైకోవ్ మేనత్త ఒకతెవుంది. ఆమె పండు ముసల్ది. ఏ క్షణాన రాలిపోతుందో నన్నంత భయంగావుంది. కనీసం మేము వూరుకి ప్రయాణం అయ్యేదాకా బ్రతుకుతుందో లేదోకూడా చెప్పలేను. ఫరవా లేదు! ఆమె మరికొంతకాలంపాటు నిశ్శేపంగా బ్రతుకుతుందిలే అని బైకోవ్ ధీమాగా చెప్పుతున్నారు. పరిస్థితంతా అస్తవ్యస్తంగావుంది. బైకోవ్ ఇక్కడ వుండటం లేదు; ఇంట్లో పనిమనుష్యులు ఎక్కడికీ పోతారోయేమో, ఏ పని మీద పంపిద్దామన్నా ఒక్కరూ కన్పించరు. పనిభారమంతా ఫెడోరా నెత్తినే పడుతోంది. బైకోవ్ నాకరు వుంటే, ఈ పనులన్నీ అతనే చూసేవాడు. అతను కూడా మూడు రోజులక్రితం మాయమై పోయాడు. బైకోవ్ రోజూ

ఉదయాన ఇక్కడకి వస్తున్నారు. కన్ను బుస్సు మంటూ వస్తున్నారు. నిన్న ఇంటికాపలాదారునిని చావచితక తన్నాడు. దానితో పెద్దగొడవ జరిగింది. ఆ వ్యవహారం పోలీసులదాకా పోయింది. నీకు ఉత్తరాలు పంపుదామంటే, మనుష్యులెవ్వరూ లేరు. అందుచేత ఈ జాబును పోస్టులో వేయబోతున్నాను. అన్నట్టు అసలు విషయం చెప్పటం మర్చిపోయాను. దయచేసి ఒకసారి దర్జీ దగ్గరకు వెళ్ళి ఈ విషయం మర్చిపోకుండా చెప్పు : నిన్న పంపిన సమూహ ప్రకారమే కుట్టమను, తెలిసిందా. రోజురోజుకి ఫాషన్లు మారిపోతున్నాయి. తాజా ఫాషన్ మాత్రమే నాకు సచ్చతుంది. చేతి రుమాళ్లను సగిషీ అల్లికతో కుట్టమని చెప్పు. మామూలు కుట్టు నాకు సచ్చదు. చెప్పిన సంగతులన్నీ గుర్తుంచు కొంటావుగా? దర్జీకి చెప్పటం మర్చిపోకేం.

నీ

వి. డి.

తాజాకలం : నా పోకుకలంకోసం నిన్ను యిబ్బంది పెట్టుతున్నందుకు మన్నించు. ఇందుకు నేను సిగ్గు పడుతున్నాను. నిన్నగాక మొన్న రోజంతా కాళ్లు బలపాలు కట్టేటట్లు నా పనులకోసం అదేపనిగా తిరిగావు. కాని, నేను ఏమిచేయగలను, చెప్పు? నిస్సహాయస్థితిలో వున్నాను. ఇక్కడ చూదామా అంటే అంతా గొడవగావుంది. కనుక దయచేసి, నాపై కోపగించకు మకార్ అలెగ్జెవిచ్. నేను

చాలా విచారంలో వున్నాను. నా గతేమి కానున్నదోగదా? ప్రీయతమా, మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నాకు భయం భయంగా వుంది. భవిష్యత్తుగురించి తలపోయటమంటేనే మహాభయంగా వుంది. అయోమయావస్థలో జీవిస్తున్నాను.

తాజా తాజా కలం : దయయుంచి నేను చెప్పిన విషయంమాత్రం మరచిపోకు. నీవు మరచిపోతావనీ, ఏదో ఒక పొరపాటు దొర్లుతుందనీ భయపడుతున్నాను. కనుక నా లేఖను మరొకసారి చదువుకొని, సరిగా నేను చెప్పినట్లే దుస్తులు కుట్టమని దర్జీకి మరీ మరీ చెప్పావావుకదా? మర్చి పోవుగదా ?

వి. డి.

సెపెంబరు, 27

ప్రియమైన వర్బరా అలెగ్జెయేనా,

నీవు చెప్పినట్లే, అన్ని పనులు పూర్తిచేశాను. నీ అంద చందాలకు చక్కగా అతికేటట్లు దుస్తులు కుట్టుతానని దర్జీ చెప్పిన సంగతి నేను ఇందుమూలంగా నీకు తెలియజేస్తున్నాను. ఆ దర్జీ చెప్పిన మాటలు నాకు అసలు ఏమీ అన

గతం కా లేదు. ఏవేవో మాటలు చెప్పింది. ఆ మాటలు నాకు సరిగా గుర్తుకూడా లేవు. నీకు తగినవిధంగా ఉడుపులు తయారు చేస్తానని చెప్పటం మాత్రం నాకు గుర్తుంది. అంతే. అనసరమనుకొంటే నీవే వెళ్ళి, ఆ వివరాలన్నీ అడిగి తెలుసుకో. ఈవేళ అటు ఇటు పరుగెత్తటంతోనే సగం చచ్చిపోయాను. ఆఫీసుకు కూడా వెళ్లలేక పోయాను. అయితే నన్ను గురించి అంతగా ఆందోళన చెందకు, ప్రియతమా. కావాలంటే నీకోసం ముల్లోకాలు తిరిగి, నీవుకోరిన దానిని తెచ్చి యివ్వటానికి నేను సిద్ధం. భవిష్యత్తును గురించి తలపోయటమే మహాభయంగా వుందని వ్రాశావు. అయితే రేపు ఉదయం 9 గంటలకల్లా అన్ని సంగతులు నీకు తెలుస్తాయి. దిగులు చెందకు, ప్రియతమా, అన్నీ మనమంచికే వచ్చాయనుకొని మనసు దిటవుపప్పుకో. సరే నీ యింటికి ఒకసారివచ్చి, నిన్ను చూచి పోతాలే; తప్పకుండా వస్తాగా, నిజానికి రెండుసార్లు మీ యింటి గేటు దాకా వచ్చాను. కాని, బైకోవ్, అంటే శ్రీ బైకోవ్ గారు అసలే మండిపడి పోతున్నారని జ్ఞప్తికొచ్చి... ఏమిచేస్తాను చెప్పు? తిరుగుముఖం పట్టాను.

మకార్ దెవూష్కిన్.

ప్రియమైన మకాచ్ అలెగ్జావిచ్,

నీకు పుణ్యం వుంటుంది. తక్షణం బంగారపుకొట్టుకు పరుగెత్తు. చెవులకు ముత్యాల లోలుకులు చేయవలసిన అవసరంలేదని చెప్పు. ధర చాలా హెచ్చుగావుందని బైకోవ్ గొడవచేస్తున్నారు. ఆయనగారు మండిపడుతున్నారు. ఇప్పటికే చాల డబ్బు ఖర్చయిపోయిందనీ, నిలువుదోపిడి జరిగి పోతున్నదనీ కేకలేస్తున్నారు. అంతేకాదు, నిన్న ఆమాట కాస్తా అనేశారు. ఇంత ఖర్చు తగలడుతుందనుకొంటే ఈ తద్దినం అసలు పెట్టుకొనేవాడినేకాదనికూడా చెప్పేశారు. మూడుముళ్ళు పడిన మరుక్షణం ఊరికి వెళ్ళిపోవాల్సిందేననీ, ఇక ఇక్కడ ఒక రోజుకూడా వుండేందుకు వీలేదనీ, ఇక్కడుంటే కొంప గుండమైపోవటమేననీ యిష్టమొచ్చినట్లు మాట్లాడారు. అతిథి మర్యాదలకోసం డబ్బంతా ఖర్చయి పోతున్నదనీ, పెళ్ళయిన తర్వాత నేను విందులకు, వినోదాలకు, నృత్యాలకు పోకూడదని ఆంక్షకూడా పెట్టారు. నేను నలుగురితో తై తక్కలాడటం ఆయనగారికి బొత్తిగా నచ్చదట. పెళ్లిసందర్భంలోకూడా విందు, నృత్యాలు ఏర్పాటు చేయరట. ఇదీ ఆయన ధోరణి. వాటన్నిటికోసం నే నేమన్నా పరితపిస్తేగదా? ఈ కోర్కెలన్నీ ఆయనకే కలిగాయి. ఆయన వీటన్నిటికీ ఆర్డరిచ్చారు. ఈ మాట ఆయన మొఖానే అనేద్దా మనుకొన్నాను. కాని తమాయించు

కొన్నాను. అసలే మండిపడిపోతున్నారు. అగ్నిలో ఆజ్యం పోస్తే యింకేమన్నావుందా? కొంపలారిపోవూ! నాగతి ఏమి కానున్నదో ఆ పరమాత్మునికే తెలియాలి.

వి. డి.

సెప్టెంబరు, 28

వర్షరా అలెగ్జేయేనా, నా చిట్టితల్లీ,

నేను...అంటే, ఆ బంగారపు కొట్టువాడి దగ్గరికెళ్లి, ఏ గొడవలేకుండా అన్ని విషయాలు సర్దుబాటుచేసి నచ్చాను. నే నింతకీ మొదట చెప్పనచ్చిందేమంటే, ఆ ఏమీలేదు, నా ఆరోగ్యం బాగాలేదు. పడక బెట్టాను. ఆపాడు జబ్బు యిప్పుడే రావాలా? బోలెడు పనులు చేయవలసిన తరుణం లోనే అది దాపురించాలా? ఏం పాడో, దురదృష్టం అంటే ఇట్లాంటిదేకాబోలు. ఇంతటితో నాకష్టాలగాధ అంతంకాలేదు. ఇంకావిను. హిజ్ ఎక్స్ ప్లెన్సీ ఈమధ్య నాపై గుడ్లెరచేస్తున్నారు. ఆయనకు నాపై ఎందుకో అంతకన్నెర? నన్ను గురించి హిజ్ ఎక్స్ ప్లెన్సీ యెమోల్యాన్ ఇననోవిచ్ వద్ద గొంతుచించుకుంటూ రంకెలు వేసి, అలిసి పోయారట. నన్ను గురించి పాపం, ఏ పాప మెరుగని ఆ అభాగ్యుడివద్ద ఎందుకో

ఆ రంకెలు ? ఇంతే; నేను చెప్పదల్చు కొన్నదింతే. ఇంకా అనేక విషయాలు వ్రాయాలనే మనస్సులో వుందికాని, ఆ విషయాలన్నీ వ్రాసి నీ మనస్సును త్రోబ పెట్టటం నాకు యిష్టం లేదు. నేను నిర్మోగమాటస్థుడిని. మనస్సులో విషయాలు మనస్సులో దాచుకొని, కపట నాటకమాడే తెలివితేటలు నాకు బొత్తిగా లేవు. మనస్సులో మెదిలిన భావాలే కలంలో గుండా కాగితంపైకి ఎక్కిస్తాను. అందుచేతనే నేను వ్రాసిన కొన్ని సంగతులు నీకు రుచించక పోవచ్చు. సరే, ఇదంత ముఖ్యమైన విషయం కాదనుకో.

నీ

మకార్ దెవ్రాష్కిన్.

సెప్టెంబరు, 29

వర్వరా అలెగ్జేయేనా, నా చిట్టితల్లీ,

ఇవ్వాళ ఫెడోరాను కలుసుకొన్నాను. ఆమె చెప్పగా తెలిసింది. రేపే నీ వివాహమనీ, రేపు లేదు ఎల్లుండే మీ ప్రయాణమనీ, శ్రీ బైకోవ్ అప్పుడే బాడుగబళ్ళు సిద్ధంచేసి వుంచారనీ ఫెడోరా చెప్పగా విన్నాను. నిన్నటి లేఖలోనే

నీకు తెలిపానుకదూ. హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ నా విషయంలో
 శినమెత్తిన వ్యక్తినలె వ్యవహరిస్తున్నారని నీకు చెప్పాగా.
 ఇంకా నీకు తెల్పవలసిన సంగతులు ఏమిటబ్బా ? ఏమిటో
 పాడు, చెప్పదల్చుకొన్న విషయాలు అన్నీ మర్చిపోతున్నాను.
 ఆఁ గుర్తుకొచ్చిందిలే. గోర్డ్‌కోవ్ నాయాలోని కొట్టువాడు
 పంపించిన బిల్లులన్నీ చూశాను. కూడికలో ఎలాంటి తప్పులు
 లేవు. పోతే ఖరీదులు మాత్రం చాలా హెచ్చుగా వున్నాయిలే.
 అయితే బైకోవ్ నీమీద చిందులు తొక్కట మెందుకు ?
 నీవేమిచేశానని ? సరే, ఇక నైనా హాయిగాజీవించు. ఓ నా
 చిట్టితల్లీ, నా ఆఖరికోర్కె యిదే. నీవు సుఖంగాజీవిస్తే చాలు.
 నాకు అదే పదివేలు. నా నడుంనొప్పి కాస్త నెమ్మదిస్తే,
 నీ వివాహానికి తప్పకుండా వస్తానమ్మా. పోతే ఇక మన
 లేఖలను ఇక్కడకు అక్కడకు చేరవేసే దెవరు ?
 ఫెడోరో ఆ పని...నీవు దానిని తల్లికన్నా మిన్నగా
 చూశావు. నీది నవనీతమైన మనస్సు. నీవు కరుణాశీలివి.
 ధైర్యశాలివి. సద్గుణాల పోగువి. అందుకే దేవుడు నిన్ను
 కంటిలో పాపలాగా కాపాడి తీరుతాడు. మంచిపనులు
 రాణించకపోవు. పుణ్యానికి పరిహారం అందకపోదు. మంచి
 తనమే జయిస్తుంది. చివరకు దేవలోకాన్నికూడా జయించేది
 అదేనమ్మా. ఈ లోకంలో నాకు మిగిలిందల్లా నీవే. నా పంచ
 ప్రాణాలు నీ మీదే వుంటాయి. అనుక్షణం నీకు లేఖలు
 వ్రాస్తుండటంకన్నా నాకు ఆ నందదాయకమైనది మరొకటివుండ
 బోదు. నీవుపంపిన “ది ఓల్డ్ ఆఫ్ ఇవాన్ బెల్కిన్” పుస్తకం
 నా దగ్గరే మిగిలిపోయింది. దయచేసి, అది నా దగ్గరే వుండ

నీయి. దానిని చదవాలన్న తృష్ణ నాకు లేదు. నీ స్మృతి
 చిహ్నంగా అది నా దగ్గర వుంటుంది. నస్తున్నది చలికాలం.
 చలికాలం రాత్రులు పొద్దుపోవటం చాలా కష్టం. అప్పుడు
 నీ పుస్తకం చూసుకొంటూ లేదా చదువుకొంటూ కాలక్షేపం
 చేస్తాను. నేను ఇప్పుడు ఉంటున్న ఇంటిని నెంటనే ఖాళీ
 చేసి, ప్రస్తుతం ఖెడోరా వుంటున్న కొంపకు అంటే
 యింతకుపూర్వం నీవు వుండివెళ్ళిన యింటికి మారుతాను.
 నిజాయితీపరురాలైన ఆమెను నే నెన్నటికీ దూరం చేయ
 బోను. అంతేనా, ఆమె ఎంతో కష్టపడి పనిచేసేమనిషి.
 ఇంతకుపూర్వం నీవు నివసించిన గదిని నిన్న నేను సంద
 ర్శించాను. గది ఖాళీగావుంది. గదిలో ఇటు అటు నాలుగు
 సార్లు పచార్లు చేస్తుంటే పూర్వ స్మృతులు నా మదిలో
 మెదిలాయి. గదిలోని ప్రతి వస్తువూ 'నిన్నే స్ఫురింప జేస్తు
 న్నది. ఒకమూల నీ అల్లిక పనిముట్టులు పడివున్నాయి.
 ఆ వస్తువు లన్నింటినీ పరిశీలనగా పరికించాను. నేను వ్రాసిన
 లేఖలలో ఒకదానిని మడచి, సిల్కుదారం, ఉండగాచుట్టి
 నందుకు నే నెంతో సంతసించాను. టేబుల్ మీద ఒక
 కాగితపుముక్క కనిపించింది. "ప్రియమైన మకార్ అలెగ్జ
 విచ్, నేను నీ కీ విషయం వెంటనే....." అని వ్రాసి అంత
 లోనే ఆపేశావు. బహుశా ఎవరో వచ్చి, నీకు విఘాతం
 కల్గించివుంటారు. పోతే, తెరనెనుకనే నా చిన్నారి నయ్యారి
 పడకవుంది. చిట్టితల్లి, సెలవు. సెలవు, ప్రియతమా. నెంటనే
 ఈజాబుకు జవాబు వ్రాస్తావుగదూ!

మకార్ దెహ్రాస్కిన్.

మకార్ అలెగ్జెవిచ్, నా నిరంతర ఆప్తమిత్రమా,

జరగవలసింది జరిగిపోయింది. మూడుముళ్లు పడిపోయాయి. ముందు నాగతేమి కానున్నదో తెలియదు. ఆయన గారి అభీష్టం ప్రకారం నడుచుకొంటాను. తర్వాత పైన ఆ పరమాత్ముడే వున్నాడు. రేపే మా ప్రయాణం. బహుశా ఇదే తుదిలేఖ కావచ్చు; ఆప్తమిత్రమా, ఆపత్కాలంలో నన్ను ఆదుకొన్నావు. అన్నివిధాలా అండగా నిలిచావు. నాకోసం కుమిలిపోకు. ఆనందంగా కాలం గడుపుకో. నన్ను మర్చిపోకు. భగవంతుడు సదా నీకు మేలు చేకూర్చుగాక. ప్రతిరోజూ నేను ఇదే ప్రార్థన చేస్తుంటాను. నేనిక్కడగడిపిన జీవితం ఈ విధంగా అంతమవుతున్నది. ఇక్కడ నా జీవితం ఆత్యంతం కష్టాల మయమేగదా? భవిష్యత్తులో ఈ జీవితాన్ని తల్చుకొని, నేను పొందగల ఆనందం ఏముంటుంది? కాని నీ స్మృతిమాత్రం నా హృదయాన్ని సంతోషపు టుయ్యాలలో ఊగిస్తుంది. నా ఏకైక మిత్రుడివి నీవే, నన్ను ప్రేమించిన ఏకైక వ్యక్తివి నీవే. నేను చిరునవ్వు నవ్వి తేచాలు, ఒక ముక్క వ్రాస్తే చాలు నీముఖం చాటంతఅయ్యేది; నీ హృదయం ఉప్పొంగేది. ఇక నీవు నన్ను మర్చిపోవాలి. ఇక నీవు ఏకాకిగా బ్రతకాలి కాబోలు. నిన్ను సముదాయించేవారు, ఊరటకల్గించేవారు యింకెవ్వరున్నారు? ఓ దయామయా, నా ఏకైక మిత్రమా, నీవు కోరినట్లు నా

పుస్తకం నీ దగ్గరేవుంచుకో. ఇంతకుపూర్వం నేను జీవించిన గదిలో నదిలివచ్చిన నా నస్తువులలో నీకు నచ్చినవాటిని తీసుకో. మొదలుపెట్టి, మధ్యలో ఆపివేసిన ఆ లేఖను కూడా, అనసరమనుకొంటే దాచుకో. ఆ లేఖను పదేపదే చూసుకో. దానిలో నేను వ్రాయాలనుకొన్న దేమిటో? ఏమీ గుర్తు లేదు. నిన్ను అమితంగా ప్రేమించిన ఈ అభాగ్య దీనురాలు వరెంకాను మాత్రం మరచిపోకు. నీవు వ్రాసిన లేఖలన్నీ ఖెడోరాకు అప్పగించాను. అవ్వన్నీ ఖెడోరావద్దనే భద్రంగా వున్నాయి. నీకు సుస్తీచేసిందని వ్రాశావు. కాని, బైకోవ్ ఇవాళ నన్ను గడపదాటి, బయటకు పోనివ్వటంలేదు. ఆ శిక్ష విధించాడు. అగ్నిసాక్షిగా వివాహమాడిన భర్త ఆనతి మీరటం ననిత తరమా చెప్పు? నీకు ఉత్తరాలు వ్రాస్తుంటా సనుకో. కాని, ఏది ఎలా జరుగుతుందో ఎవరు చెప్పగలరు? అందుచేత మనం వీడ్కోలు యిచ్చుకోటం మంచిదికాదా? ఓ నా ప్రియతమా, నా నిశ్చేపమా, నిన్ను కాగలించుకోవా లని బుద్ధిపుడుతోంది. సెలవు, మిత్రమా, సెలవు. సుఖంగా, సంతోషంగా జీవించు. నీకోసం నేను దైవాన్ని ప్రార్థిస్తాను. నా హృదయం చాలా భారంగావుంది. బైకోవ్ పిలుస్తున్నారు. వెంటనే ఆయనగారిదగ్గరకు పోవాలి.

నీ నిరంతర అనురాగ మాలిక,
వి. డి.

తాజాకాలం : నా హృది పరితప్తమైవుంది. నా నేత్రాలు సజల పూరితాలైనవి. ఊపిరి సలపటంలేదు. సెలవు, ఆరి భగవంతుడా! ఈ పేదగుండె వరెంకాను మాత్రం గుర్తుంచుకో.

వరెంకా, ప్రియతమా, నా ప్రేమ పరంగమా, నా చిట్టితల్లీ,

నానుంచి నిన్ను దూరంచేసేస్తున్నాడు. నీవు నన్ను విడిచి వెళ్ళిపోతున్నావు. ఇంతకన్నా నా హృదయాన్ని చీల్చితే, నా గుండెలను సగిల్చితే ఎంతో సంతసించే వాడిని. ఈ పనికి నీవు ఎలా సమ్మతించావమ్మా? నీవు దుఃఖిస్తున్నావు. దుఃఖంతోనే వెడలిపోతున్నావు. నాకు తెలుసు. నీ కన్నీటి ధారలతో తడిచిన నా లేఖ తడి యంకా ఆరనేలేదు. ఇక్కడి నుంచి వెళ్ళిపోవటం నీకిష్టంలేదని దీనినిబట్టేస్పష్టమవుతున్నది. ఇతరులు నిన్ను బలవంతాన...అందుచేత నీవు నాస్థితినికాంచి చింతిస్తున్నావన్నమాట.....నన్ను ప్రేమిస్తున్నావన్నమాట. ఇక నీ మంచిచెడ్డలు చూసే దెవ్వరు? నీ చిన్నారి హృదయం విచారంతో, దిగులుతో కుమిలిపోతుంది కాబోలు. విచారం నీ హృదయాన్ని మింగేస్తుంది; దిగులు నీ గుండెలను చీల్చివేస్తుంది. అక్కడ నీవు కన్ను మూస్తావు. నీ కళ్ళే బరాన్ని తీసుకుపోయి స్మశానంలో పాతేస్తారు. నీ కోసం పరితపించేవాడు, దుఃఖించేవాడు, కంట తడిపెట్టేవాడు ఒక్కడూ వుండడు. శ్రీ బైకోవ్ వేటలో మునిగి తేలు తుంటాడు. అవును ప్రియతమా, నీ వింత అనాలోచితమైన పని ఎలా చేశానంట? ఎంత పనిచేశావు! చేజేతులా చేటు తెచ్చుకొన్నావుకదా? వాళ్ళంతా నిన్ను స్మశానానికి పంపిస్తారు. ఈ లోకంలోనుంచి నిన్ను సాగనంపకమానరు. నీవు నెమలి ఈకనంటిదానివి, నిజం. నా చిన్నారీ వయ్యారీ, నిజం. నే నెక్కడున్నట్టు? నేనేం చేస్తున్నట్టు? చిన్నపిల్ల మోజు పడిందని నాకు తెలుసు. చిట్టి తల్లికి జబ్బుగావుందనీ తెలుసు.

నేను ఒకపని చేసవుంటే..... ఆ పని నేను చేయలేదు.
 పరమ మూర్ఖునివలె వ్యవహరించాను, ఆలోచించలేదు. కాన
 లేదు. అసలు పట్టిపట్టనట్లు, అంటిఅంటనట్లు వ్యవహరించాను.
 ఆరి భగవంతుడా, ఎన్ని తిప్పలు తేచ్చిపెట్టావురా! నిన్నా,
 మొన్నా బజార్లంటపడి అరికాళ్ళు బలపాలు కట్టేటట్లు తిరి
 గాను. ఇవాళ పడకబెట్టాను. ఫరవాలేదులే. వరెంకా, రేపు
 మళ్ళీ మామూలుగానే తిరుగుతాను. జబ్బు నయమైపోతుంది.
 జబ్బు మంచంపైనుంచిలేచి, సరాసరి నీ దగ్గరకే వచ్చి, నీవు
 ప్రయాణం చేస్తున్న బండి చక్రాలక్రింద పడిపోతాలే. నిన్ను
 చస్తే పోనివ్వను. ఇంత దారుణమా! నిన్ను బలాత్కరించి
 తీసుకుపోయే అధికారం వాళ్ళ కెవ్వరిచ్చారు? సహించను;
 నేనూ నీ వెంటనే బయలుదేరుతాను. నీవు ప్రయాణంచేసేబండి
 కమ్ములు పట్టుకొని, పరుగెత్తుతాను. అలుపువచ్చి, నేలకూలి
 పోయేదాకా పరుగెత్తుతాను. నీవు ఎక్కడికి వెళ్ళి పోతున్నావో
 తెలుసా? తెలియకపోతే నేను చెప్పతాను విను. స్ట్రెప్టి
 లలోకి నీవు వెళ్ళిపోతున్నావు. అక్కడ చెల్లూ, చేమలూ
 మచ్చుకైనా కానరావు. అదంతా కటికిఎడారిలా వుంటుంది.
 అక్కడ నీ కంట పడేదృశ్యాలు ఎలాంటివి? కాయకష్టం
 చేస్తూ, కడుపునిండా తిండిలేక, శల్యానశిష్టంగా తయారైన
 రైతుల భార్యలు, తప్పతాగి మొరటుగా ప్రసర్తించే
 వాళ్ళ భర్తలు నీకు అగుపిస్తారు. వానలతో చలిగాలులతో
 చినరకుఅక్కడి చెట్లన్నీ కుప్ప కూలివుంటాయి. అలాంటి
 చోటికి నీవు వెళ్ళుతున్నావు. శ్రీ బైకోవ్ వేటలో
 మునిగి తేలుతూంటాడు. ఇక నీవో? భూస్వామి భార్యగా

వుండాలని నీవు కోరుకొంటున్నావా, ప్రియతమా? అసంభవం
 వరెంకా, ఇక నేను ఎవరికి ఉత్తరాలు రాసేది? కాసేపుఆగి
 ఈ విషయం ఆలోచించు. నేనెవరికి ఉత్తరాలు రాయను?
 “వరెంకా” అని ఇంక నే నెవరిని పిలవను? ఆముద్దు పేరుతో
 నే నింకా ఎవరిని పిలవాలి? నా చిన్నారి దేవకన్యా, ఇక
 నీవు నాకు ఎక్కడ కనిపిస్తావ్? నేను ఎటు తిరిగి చచ్చిపో
 తాలే, వరెంకా ఈ ఎడబాటు సహించలేను. ఈ దురదృష్టం
 గడిచి గట్టెక్కలేను. అంతవరకు భాయం. నిన్ను అమితంగా
 ప్రేమించాను. సొంత కూతురు లాగానే భావించాను.
 నీకోసమే జీవించాను. నీవు నాకు అందుబాటులో
 వున్నందునే నేను పనిచేయ గలిగాను. కాపీలు
 తీయగలిగాను. ప్రేమలేఖల రూపంలో నా మనస్సు
 నీకు విప్పిచెప్ప గలిగాను. బహుశా ఈ సంగతి నీవు గమ
 నించి వుండవు. అయినా ఇది వాస్తవం. మరొక సారి
 నిన్ను సూటిగా ప్రశ్నిస్తున్నాను: నన్ను విడిచి, నీవు ఎలావెడలి
 పోగల్గుతున్నావు? అక్కడ నీకు ఎలా గడుస్తుంది? నీవు
 పోవటానికి వీల్లేదు. అసంభవం; పూర్తిగా అసంబద్ధం!
 జోరున వాస కురుస్తోంది. ముసురు పట్టింది. ఈ ముసురులో
 నీవు ప్రయాణంచేస్తే, ఎటుతిరిగి నీకు జలుబు చేయక
 మానదు. అసలే నీవు బలహీనంగా వున్నావు. గాలి వేస్తే
 తూలిపోయేంత సన్నగా, దుర్బలంగా వున్నావు. ఆ బండి
 ముక్క చెక్కలైపోను. అది బద్దలుకాక మానదులే. ఈ
 ఊరువిడిచి, బయటకు వెళ్ళగానే ఆబండి ఇరుసు విరిగిపోతుంది.
 అప్పుడు ఏమవుతున్నా లాభంలేదు: ఈ పీటర్సుబర్గు వడ్రంగులు

వట్టిసీచులు అని తిట్టుకున్నా ప్రయోజనం వుండదు. సగరం
 లోని నడ్రంగులకు కావలసింది కేవలం అందచందాలు
 మాత్రమే. మనుగడ వారికి అనసరంలేదు. గట్టిబట్టి వారు
 తయారు చేయరు. అది వారికిచేతకాదు. కావాలంటే పందెం
 కూడా వేస్తాను. నేనువచ్చి కావాలంటే బైకోవ్ కాళ్ళమీద
 పడతాను. దీనిని వారందరి ముందు దుజువు చేస్తాను. నా అను
 రాగమాలికా, నీనన్నా చెప్పిచూడు బైకోవ్ ను ఒప్పించు.
 నీవు ఇక్కడేవుండి పోవాలనీ, నెడల పోవటానికి వీల్లేదనీ
 చెప్పు. ఆయన మాస్టర్ లోని ఆ వ్యాపారి కూతురుని ఎందుకు
 పెళ్ళాడలేదు? ఆ వ్యాపారి కూతురిని పెళ్ళాడినా ఎంత
 బాగుండును! అది చాలా బాగుండేది. వాళ్ళిద్దరికీ నయనూ,
 మనసు, అన్నీ చక్కగా అతికిపోయేవి! అప్పుడు నీవు ఇక్కడే
 నాతోనే వుండిపోవటానికి వీలుచిక్కేది. అయినా బైకోవ్ తో
 నా కేమిటి అనసరం చెప్పు? అతగాడి సిరిసంపదలు చూసి
 మురిసి పోతున్నావా? సిరిచూసి మురిసిపోవలసిన సమయం
 కాదిది. ఇది జీవస్మరణ తరుణం. కలిమితేములు కానటి
 కుండలు కాని ప్రేమ అన్నది ఉన్నది చూశావు, అది శాశ్వత
 మైనది. కాస్త ఓపికపట్టు. నా జీతం చేతికందేదాకా ఆగు.
 నీకు కావలసిన దుస్తులన్నీ నేనే కొనిపెట్ట గలను. నీవు కోరు
 కొన్న దుస్తులు కొనిపెడతాను. కాస్త ఓపికపట్టాలి. అంతే
 జీతం వచ్చేదాకా ఆగు. నాముద్దులకూనా, ఇవాళ కాకపోతే
 రేపేనా నాజీతం నాచేతిక రాకమానదు. అయ్యో, వరెంకా,
 బైకోవ్ తో కలిసి నీవు వెళ్ళిపోక తప్పదంటావా? ఇక నిన్ను
 చూడగల్గిన భాగ్యమే నాకు దక్కదంటావా? ఓ, వరెంకా

కనీసం మరొక లేఖ అయినా వ్రాసి వెళ్ళిపో. తప్పకుండా వ్రాయాలి. పైప్పీలలోనుంచికూడా మళ్ళీ ఉత్తరం వ్రాయి. నీవు ఇక ఉత్తరాలు రాయకపోతే, ఇదే తుది లేఖ. ఇదే తుది లేఖ కావటమా? అసంభవం. అదెలా జరుగుతుంది? అకస్మాత్తుగా ఆఖరి లేఖ అంటే నే నొల్లను. నేను మాత్రం నీకు ఉత్తరాలు వ్రాస్తూనేవుంటాను. నీవుకూడ జవాబులు వ్రాస్తుండు. నా శైలి ఇప్పుడిప్పుడే నిర్దిష్ట రూపం పొందుతోంది..... ఏమి శైలి. నేనేమి వ్రాస్తున్నానో, నేనేమి వాగుతున్నానోకూడా నాకు తెలియకుండా వున్నది. ఫరవాలేదు; నీకు ఉత్తరాలు వ్రాస్తునంతకాలం ఏమి వ్రాసినా ఫరవాలేదు..... నా చిన్నారీ వయ్యారీ. అనురాగమాలికా, మురిపాలనావా, ముద్దులకూనా !

Check List

Book Number	AA101B194	Date	23/9/2021
Front Cover	yes	Back Cover	yes
Blank Pages	CI, 8, 260, 261		
Missing Pages			
	NO		
Prepared	K. Amritha	Scanned	Sandhya
BOOK SIZE	H 7.1 W 4.8	Pages	266

cutting

mouhisa [m]

lakshmi [s]